

VERNE GYULA

A REJTELMES SZIGET

**ÁTDOLGOZTA
SZÁSZ KÁROLY**

KÉPEKKEL

**BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA
1886.**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2016
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-113-3 (online)
MEK-15671

TARTALOM

ELŐSZÓ.

ELSŐ RÉSZ. A LÉG HAJÓTÖRTJEI.

ELSŐ FEJEZET.

A hajótörés.

MÁSODIK FEJEZET.

A hajótörtek.

HARMADIK FEJEZET.

A szökés.

NEGYEDIK FEJEZET.

A keresés.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Nab maga folytatja a keresést.

HATODIK FEJEZET.

Tájékozás s az első szükséglet.

HETEDIK FEJEZET.

További tájékozódás. Sziget-e vagy száraz?

NYOLCZADIK FEJEZET.

Az első mesterségek.

KILENCZEDIK FEJEZET.

A sziget fekvése.

TIZEDIK FEJEZET.

Bányász-műtétek.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

A téli szállás kérdése.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Közelednek a kérdés megoldásához.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Új lakás.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Őszi vetés.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Egy tél a Csöndes-óceánon.

TIZENHATODIK FEJEZET.

Vadászkalandok.

MÁSODIK RÉSZ. AZ ELHAGYATOTT.

ELSŐ FEJEZET.

Egy vers a szentírásból.

MÁSODIK FEJEZET.

Fel az egyik folyón, le a másikon; át az egész szigeten.

Az ember nem járta erdők.

HARMADIK FEJEZET.

Az út folytatása. Az első nagy vad. Egy éj a jaguár barlangjában.
A szálas erdő pompája. Mi volt a fák sudarán?

NEGYEDIK FEJEZET.

Kik foglalták el a lakást? Az ostrom. A ház új szolgálja.
Új építkezések. A Pencroff találmánya.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Ruházkodás, élelmezés, építkezések. Az üvegekészítés.
A kenyérfa. A hajó-építés.

HATODIK FEJEZET.

A termés. A Pencroffnak szánt meglepetés. A czethal.
Az első pipa-dohány. A fogoly albatrósz. Szerencsés útat.

HETEDIK FEJEZET.

A kút rejtelve. Harcz a rókákkal. Jupe és ápolója.
Pipás majom. A hajó kész. Az első próba-út.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Egy váratlan okmány. Az indulás. A Tábor szigete. Az elhagyott lak.

KILENCZEDIK FEJEZET.

Harbert nagy veszélyben. A vad ember. Visszatérés Lincoln szigetére.
Cyrus és az elhagyatott. A visszatérő eszmélet. Az első könycsepp.

TIZEDIK FEJEZET.

Egy megoldandó rejtély. Az ismeretlen megszólal.
A harmadik aratás. Az első kenyér.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Az életmentő. Az elhagyatott története.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

A kézszorítás. A villanytávíró. A fénykép-író. Az első sürgöny
s az első fotografia. A jaguár-irtók. Két év a puszta szigeten.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Hőfödött táj nyáron. A szabadulás reménye. Körút a partokon.
A sziget rejtelveinek elősorolása. Kemény tél. Pont a láthatáron.

HARMADIK RÉSZ.

A SZIGET TITKA.

ELSŐ FEJEZET.

Miféle hajó volt az?

MÁSODIK FEJEZET.

Ostrom és védelem.

HARMADIK FEJEZET.

A hajótörés magyarázata. Kutatások.
A kidőlt távirda-oszlop. Harbertet meglövik.

NEGYEDIK FEJEZET.

Az akolban. A gyógyuló beteg. Majom-posta.
Visszautazás. A major ég.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A lázbeteg. Sulphas chinini. Kutatások Ayrton és a rablók után.

HATODIK FEJEZET.

További kutatás. Az akol sötét. A kivilágított ablak.
Ayrton feltalálása. Mit láttak a holdvilágon?

HETEDIK FEJEZET.

Kutatások a föld belsejében. Semmi eredmény. A tél.

NYOLCZADIK FEJEZET.

A vulkán ébredése. Egy váratlan távsürgöny és annak következményei.

KILENCZEDIK FEJEZET.

Újabb, de eredményesebb kóborlások a föld alatt.
Egy név, mely a rejtély kulcsául szolgál.

TIZEDIK FEJEZET.

Némo kapitány története és végrendelkezése.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Szemle a Nautiluson. Némo kapitány halála.
A vaskoporsó és hullám-sír. A tűzokádó morog.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

A Cyrus aggodalma. Hol keresett arra nézve bizonyosságot?
Mit beszélt volt Némo kapitány Cyrussal?

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Az utolsó ítélet. Menekülés a vulkán torkából.

ELŐSZÓ.

Nem első, talán nem is utolsó műve ez Verne Gyulának, melyet az én kezemből vesz a magyar olvasó.

A szeszélyes, de ép oly tanulságos, alkotásai által egyszerre nagy hírre kapott szerzőnek egymásután adtam, rövidletben ugyan, de jellemző részleteikre a lehetőségig kiterjeszkedve s az alkotás egészéről világos fogalmat nyújtani igyekezve: «Utazás a holdba» - «Utazás a hold körül» - «Öt hét léghajón» - «Utazás a tenger alatt» - «Utazás a föld közepébe» - «Az uszó város» című regényeit, melyek mindnyájan a «Vasárnapi Ujság» hasábjain láttak először világot, azután - itt-ott kissé kibővítve, de az eredeti szöveghez képest mégis kivonatosan, külön önálló kiadásokban is megjelentek, az utol említett kettőn kívül. Ugy tapasztaltam, közönségünk e kivonatos, de a lényegből semmit el nem ejtő átdolgozásokat talán még szívesebben veszi, mint a szoros fordítást, melyben Verne némely más művei magyarul megjelentek.

A jelen mű, «A rejtelmes sziget», három kötetre terjed az eredetiben; mindenik körülbelül akkora terjedelmű, mint átdolgozásunkban az egész, mely tehát, e szerint, egyharmadrésznyire van összevonva. Ennyit az arányról.

Az első rész a «Vasárnapi Ujság» 1874. évi folyamának utolsó négy számában jelent meg, de oly rövidre vont kivonatban, mely a más két részszel (melyek az 1875. II. félévében jelentek meg) nem állott kellő arányban. E részt azért a jelen kiadásban *tetemesen kibővítettem* s arányba hoztam a többivel.

Azt hiszem, a munka, így a mint van, egyike Verne élvezhetőbb, mindenesetre a legtanulságosabb műveinek.

E művében a leleményes szerző a Robinzon-regények sorát akarta egy újjal gyarapítani. A lég hajótörtjei egy puszta szigetre vetődnek ki, melyet magoknak kell lakhatóvá és megélhetővé tenniök. Csakhogy, míg Robinzon a hajótörést szenvedett hajó romján százféle eszközt és szükségletet talált: hőseink a szó teljes értelmében semmi nélkül jutnak a puszta szigetre. Ez hátrányuk Robinzon fölött. De van két nagy előnyük: öten vannak, ez az egyik; társaságban, egymást segítve, eszméiket kicserélhetve, a puszta sziget sem puszta nekik egészen s magányuk csak ráviteles. A másik az: hogy ők a XIX. század gyermekei, a mai tudomány színvonalán állanak, s ismereteik és képességeik birtokában oly segélyforrásokkal rendelkeznek, melyekről Robinzonnak fogalma sem volt. Vernének e művében célja volt bebizonyítani, hogy a tudomány nemcsak a társaságban élő embernek hasznos, hanem az egyedül levőnek, a társaságtól elismertnek is multhatatlan szükséges; s hogy ismeretek, tudomány, képesség: ez a kincs, melylyel ember, (mint mondani szokás) a jég hátán is megél.

Ez a mű tanulsága s ez képezi fő-érdekét is.

S most, midőn eddig névtelenül megjelent Verne-dolgozataim keresztapaságát ezennel elváltam, azon reményben nyújtom emezt az olvasónak, ki az előbbieket szívesen fogadta, hogy ezt sem vetendi meg, sőt az általam legújabbán átdolgozott «Strogoff Mihályt» is szívesen fogadandja, hasonló alakban is.

Budapest, 1876. december 1-én.

Sz. K.

**ELSŐ RÉSZ.
A LÉG HAJÓTÖRTJEI.**

ELSŐ FEJEZET. A hajótörés.

- Emelkedünk?
- Ellenkezőleg, szállunk.
- Sőt, engedelmével Cyrus úr, sokkal rosszabb: *esiünk*.
- Az istenért, dobjátok ki a túlsúlyt.
- Ime, az utolsó homokzsák is ki van már ürítve.
- Emelkedik-e a léghajó?
- Nem.
- Mintha hullámverődést hallanék.
- A tenger van csolnakunk alatt.
- Alig ötszáz lábnyira.

E beszélgetés egy léghajóhoz kötött csolnakocskában folyt. Egyszerre egy hatalmas hang reszketteté meg a levegőt s e parancsoló kiáltás hallatszék:

- Ki mindennel, a mi súlyos! Mindennel! Istené az irgalom.

Az 1865-iki tavaszi napéj-egyenlőség az év e szakában nem ritka viharok egyikét, de rendkívüli mértékben hozta magával. Hallatlan irtózatot vihar dühöngött, megszűnés nélkül márczius 18-ától 26-áig. A föld egész éjszakai félgömbjén, Európában, Amerikában, Ázsiában a legborzasztóbb pusztításokat tette; erdőket tépett ki, városokat forgatott föl, a folyamok által megszagattatta partjaikat s jaj volt a hajónak, melyet nyílt tengeren ért.

S pedig a száraz és a tenger veszedelmei, ily viharban, még türhetők a lég veszedelmeihez képest; s ezeknek volt kitéve egy szerencsétlen léghajó azon márczius 23-án, a Csendes Oceán végetlen árja fölött. E szerencsétlen léghajót egy fölkavart levegőből sodrott légoszlop tánczoltatta a hegyén s ellenállhatatlan erővel és gyorsasággal ragadta magával, majd fölkapta, majd oldalára fektette, majd egyszerre pofon ütötte, hogy lenge fala, mint az erősen megütött hólyag, kirepedt belé.

A léghajóról szokás szerint kosár függött alá, s abban öt ember ült. Kik voltak, honnan jöttek, hogy mertek ily viharban légi útra kelni: mindjárt elmondjuk, - nézzünk utána először: mi lesz belőlök?

- Nincs már semmi kidobni való? - kérdé az utas, a ki főnek látszott a többi között.
- Nincs egyéb, csak tizezer frank, aranyban, - volt a felelet.
- Ki vele! - a következő perczen az is a tengerbe esett.

Mert a tenger, a sík és szigettelen tenger fölött lebegtek és pedig nem is távolabb, mint négy-ötszáz lábnyi magasságban. Könnyen ki lehetett számítani, hogy ha sikerül is még néhány óra hosszant esésöket elhárítani, - kikerülhetetlen az.

Az arannyal terhelt zacskó kidobálásával a léghajó egyszerre, észrevehetőleg emelkedett. A léghajó minden perczen tökéletes egyensúlyban van a légkörben; s mint az egyensúlyban álló, de érzékeny mérleget, a legcsekélyebb túlsúly, vagy súlyhiány, egyszerre fölbillenti, a léghajó azonnal megérezzi a legcsekélyebb súlyváltozást is.

Az emelkedés azonban nem soká tartott; s a gáznak a léggömb repedésén elillanásával ismét csak sülyedni kezdett.

Csak egyben lehetett még reménységök. Léggömbjüket, a mellett, hogy folyvást sülyedett, az irtózatosszerű vihar folyvást roppant sebességgel ragadta tova délnyugoti irányban, a merre tudniillik, a földsarktól rézsutosan az egyenlítő felé, a szél áramlata tartott. S e sebes rohanásban, lehet, hogy mire a tenger színét érnék - valamely szárazhoz vagy szigethez fognak érni, bár annak még most semmi nyoma sem látszék. Érdekökben állt tehát a végleges alábukást mindaddig késleltetni, míg szárazat nem pillantanak meg.

Semmi kidobni való nem volt már a kosárban. Az öt emberen kívül még csak egy - eb volt benne; de ez végre csekély súlylyal bírt s aztán szintén élő, sőt okos lény volt; azt kidobni ép oly kegyetlen, mint hiú és sikertelen lett volna. Arra hát nem is gondoltak. Hanem ott volt még maga a kosárcsónak, mely aránylag tetemes súlylyal bírt. A léggömb hálózatába kapaszkodtak (a kutya sem volt ügyetlenebb az embereknél) s a kosár köteleit elvagdosták. A kosár is a tengerbe zuhant, s a léghajó egyszerre néhány száz lábnyira szökkent föl.

Ez azonban az utolsó volt, a mit tenni még tőlök függött. Most már csak az Isten segíthetett rajtuk; egyedül nála volt az irgalom, mint ama hang mondá, mely az előbb hallatszék. Ők azt, halálfélelem nélkül, férfias elszántsággal s azzal a nyugalommal várták, mely a halálos veszélylyel szemben csak annak sajátja, a ki tudja, hogy maga már mindent elkövetett, a mit csak tehetett.

Délutáni négy óra volt. A léghajó ismét csak négyszáz lábnyi magasságban röpült, a szél szárnyán, a sivatag fölött. Egyszerre a kutya élénken kezdett ugatni.

- Top valamit látott, - szólt az utasok egyike, a Top (így hítták a kutyát) gazdája.

- Száraz! Száraz! - kiáltott egyszerre egy erős hang, ugyanazon utasé, kit a kis társaság fejének néztünk előbb.

Úgy volt! Azon irányban, melybe a vihar a sülyedő léghajót sodorta - egy száraz halvány körvonalai látszóttak. Csakhogy az a száraz még legalább harmincz tengeri mértföldnyire volt előttök. Elérkeznek-e oda? vagy előbb buknak a tengerbe? Ez volt a kérdés.

Rövidítsük meg az olvasó várakozását. Félóra múlva a léghajó már nem tarthatta magát; csaknem a vizet sodorta; s a száraz alig látszott közelebb. Tetemesen közelebb volt pedig, csakhogy előbb magasból nézték, most csaknem egyenlő színvonalból. Ismét negyed óra múlva a véstől korbácsolt tenger hullámai már elérték a léghajó alját s a gömb zsineghálózatát megnedvesítették. A léghajót azonban a hatalmas szél még fentartotta s tovább sodorta. S még néhány percz - nem egész egy negyedóra - a léghajó egy fövényszátonyon - a sziget szélén, de mégis szárazon feneklett meg.

A földre hullott léghajóból négy férfi szállott le. Sem az eb, sem az ötödik utas nem volt ott. Hová lett? Nem vette észre egyik sem, mikor tűnt el. Valószínűleg a hullámok, mikor fölcsaptak, sodorták le a zsinemek közül.

- Talán úszással próbál menekülni! Mentsük meg, mentsük meg!

S mind a négyen arra felé siettek, a honnan jöttek. - Mi pedig azalatt mondjuk meg, kik voltak, s honnan jöttek a vakmerő hajósok.

MÁSODIK FEJEZET.

A hajótörtek.

Kik voltak tehát e vakmerő hajósok, kikről a szó valódi értelmében elmondhatjuk, hogy szemünk előtt az égből estek alá?

Biz azok sem életmódra léghajósok, sem természetbúvárok nem voltak. Hadifoglyok s szökevények voltak. Ez volt röviden a történetük.

Richmondból jöttek, melyet a déliek oltalmaztak a Grant Ulysses tábornok ostroma ellen. Ugyanazon év 1865. februárban Smith Cyrus, az északi hadsereg egyik legkitünőbb mérnök-tisztje, Massachusettsből való, negyvenöt éves, szikár, csontos, magas férfiú, kitűnő tudós, kire az északi államok kormánya a háború alatt az összes vasutak igazgatását bízta, ki a mellett a csaták java részében is részt vett, - végre a Richmond melletti csatában megsebesült, elfogott s hadifoglyúl a várba vitetett.

Hogy Smith Cyrus a háborúban fontos egyéniség volt s az északi hadseregben a legelőkelőbb helyek egyikét foglalta el, azt természetesen találhatták mindazok, a kik őt ismerték. Olyan ember volt, a milyenekre a háborúban a legnagyobb szükség van: a tudományosan képzett katona elméleti ismereteit, a tett, a kivitel emberének minden tulajdonaival: a bátorsággal, ügyességgel, testi erővel, kitartással és gyakorlatiassággal egyesítette magában. Ő azon mérnökök közé tartozott, kik miután mindent megtanultak, a mit az iskolában könyvből lehetett megtanulni, azon kezdték a dolgot, hogy kezökbe vették a csákányt és a kalapácsot, s a kézi ügyességet is megszerezték magoknak, mint a hogy a jó tábornok közlegénységen kezdi. S valóban, kézi ügyessége nem volt kisebb, mint észbeli képessége. Izmai ereje rendkívül ki volt fejtve. Ép annyira a tett, mint az eszmék embere, minden megerőltetés nélkül, csaknem játszva vitte ki, a mit elgondolt, és soha sem esett neheze a legkétségesebb körülményekkel is szembeállania. A mily tanult, ép oly gyakorlati ember létére mindenben feltalálta magát, s a mellett a legfelségesebb véralkattal bírt, s minden körülmények közt azt a három tulajdont egyesítette magában, melyekből együtt véve áll az emberi erély: a szellemi és testi tevékenységet, a szenvedélyes törekvést és az akaraterőt. Jelszava ugyanaz lehetett volna, mint az Orániai Vilmosé: «nincs szükségem reményre a vállalkozáshoz, sem sikerre a kitartáshoz».

Smith Cyrus a mellett a megszemélyesített bátorság volt, mint katona is. Említettük, hogy a nagy háború csatáinak java részében jelen volt és tevékeny részt vett azokban. Pályáját Grant Ulysses alatt mint illinoisi önkéntes kezdvén meg, ott küzdött Paducahnál, Belmontnál, részt vett Korinth ostromában, a Fekete-folyam melletti harcban, a Potomacnál; mindenütt úgy harczolva, mint illet azon tábornok oldala mellett, a ki a veszteségei felől hozzá intézett kérdésre azt felelte: «Nem szoktam számlálni a halottaimat.» És Smith Cyrus százszor is azok közt lehetett volna, a kiket a rettenthetetlen Grant tábornok «nem szokott számlálni» - de szerencséje nem vala kisebb, mint vakmerősége, s míg ő nem kimélte magát, a halál - valamely szeszélyből - kimélni látszott őt - egész azon perczig, melyben, súlyosan megsebesülvén a richmondi csataterén, foglyúl esett.

Ugyanakkor, s ugyanott, egy más fontos egyén, a «New-York-Herald» hadi tudósítója Spilett Gedeon is elfogatott s szintén Richmondba került.

Ha Smith Cyrusnak, mint történetünk főszereplőjének, jellemzésével kissé hosszasan foglalkoztunk, nem mulaszthatjuk el, hogy néhány szóval, kalandjainak ez előkelő segítő társát is eleve be ne mutassuk olvasóinknak.

Spilett Gedeon azon bámulatra méltó krónikások egyike volt, minők Angliában és Amerikában sűrűbben találkoznak mint bárhol másutt, - a kik nem riadnak vissza semmi személyes

veszélytől, csakhogy biztos, gyors és közvetlen értesülést nyerhessenek valamely eseményről, mely őket s a világot érdekli. Az Unio nagy hírlapjai, minő a «New-York-Herald», valódi nagyhatalmak, s képviselőik nem hiányozhatnak semmi nevezetes eseménynél. Ilyen volt Spilett Gedeon is. Kitünő tollú, eszmékben gazdag, világlátott ember, a ki katona és művész volt egyszerre; fáradságtól vissza nem riadó, sőt az út alkalmatlanságai és veszélyei iránt teljesen érzéketlen ember, épen arra született, hogy ágyúgolyók süvöltése közepett írjon harczy tudósításokat, s örvendjen a veszélynek és szemébe nevéssen annak, a mi a toll embereit rendszeren elsápasztja.

Ő is jelen volt minden csatában. Baljában revolverét, jobbában irónját tartotta. Tárczájába majd csataképek vázlatait rajzoló, majd az eseményeket jegyezteté. A humor volt egyik erős oldala. Ő volt, a ki a Fekete-folyam melletti ütközet után, csakhogy a távir dai hivatalban helyét másnak ne legyen kénytelen átengedni és senki által meg ne előztethessék, a biblia két első fejezetét táviratozta, míg a döntő hír megérkezik. A tréfa kétezer dollárba került a «New-York-Herald»-nak, de szívesen megfizette, - mert ő kapta az első tudósítást a csata eldőlteréről.

Spilett Gedeon körülbelől 40 éves lehetett; magas termetű, vörösre hajló sárga szakállú, nyugodt, de eleven, gyors, éles tekintetű ember volt. Testalkata erős, és úti fátadalmak s testgyakorlások által teljesen edzett volt.

Smith Cyrus felüdülvén sebeiből, megismerkedtek s nagy barátságot kötöttek egymással.

Ily két embernek nagy szüksége volt egymásra; mert gondolni lehet, hogy egyáltalában nem volt kedvök, tétlenül adni meg magokat sorsuknak. Foglyúl esvén, nem gondoltak egyébre, mint a szabadulásra. Megismerkedvén, kicserélték gondolataikat. El voltak határozva, felhasználni a legelső alkalmat; a mi azonban, meglehet, soká is várathatott magára. De mindkettőjöknek jó tulajdona volt a vállalkozási szellem és mindenre kész bátorság mellett: *a türelem*.

Nemsokára egy harmadik is szegődött hozzájuk: Smithnek néger szolgája Nabuchodonozor, ki azonban csak a rövidebb Nab névről értett s ki ura elfogatását megtudván, nem nyugodott, míg utána nem szökött Richmondba. Oda be lehetett szökni; de ki nem; sokkal jobban őrizték; s kivált Smith Cyrust, ámbár a városban szabadon járhatott, sokkal inkább szemmel tartották, semhogy a szökésről szó is lehetett volna.

Egy körülmény váratlanul segítségökre jött. Említettük, hogy Grant erősen ostromolta Richmondot. Lee (délserégi) tábornoknak hírt kellett volna adni a veszélyről, melyben Richmond forog s segílyt kérni tőle. De az ostromló seregen át ez lehetetlen volt. Egy dühös délpárti, valami Forster Jonathán, arra ajánlkozott, hogy ő léghajóval kiszáll Richmondból s hírt visz Lee tábornoknak. Terve elfogadtatott. A léghajó elkészült s készen volt az indulásra. Márczius 18-ikára volt az indulás kitűzve. Midőn már a léghajó a város egy nyílt terén, czölöpökhöz kötelekkel megerősítve, s csak a kitűzött órát várták volna az indulásra, a főlebb említett vihar oly erővel támadt föl egyszerre, hogy czélszerűbbnek látszott az indulást másnapra halasztani - remélve, hogy akkorra a vihar lecsöndesedik. E remény azonban nem teljesült. A vihar egész éjjel és egész másnap, nemhogy csöndesedett volna, de még folyvást növekedett. A léghajó csak ott az előbbi helyén maradt kikötve.

Ez este Smith Cyrust egy ismeretlen ember szólította meg az utcán. Ez egy Pencroff nevű tengerész volt, északról való szintén, a ki kapitányának, Brown úrnak, tizenöt éves fiát Harbertet, bizonyos családi ügyben (örökség tárgyában) Richmondba kísérte - s az ostromzár által itt szorítottatott. Pencroff ismerte Smith Cyrust; ez őt nem. Tehát akkor este így szólította meg:

- Smith úr, megunt-e már Richmondot?

Smith élesen szemébe nézett az embernek, a ki őt így szólította meg. De az, halkán így folytatta:

- Van-e kedve megszökni?

Erre fölvilágosítások következtek. Pencroff megismertette magát, elmondta, hogy került Richmondba s hogy gondol onnan menekülhetni, urának fiával a fiatal Brown Harberttel együtt. Itt ez a léghajó, kikötve. Őrzik is, nem is. Az éj setét. Nehány merész ember kell - egy őrt leszúrni, - négy kötelet elmetszeni - magukat a bösz viharak kitenni...

Smith Cyrus csak azon csodálkozott, hogy' nem jutott ez neki eszébe. De nem az az ember volt, a ki a jó gondolatot eldobja csak azért, mert mástól származott.

A léghajó hat emberre volt számítva.

Pencroff az eszme feltalálója s védence a fiatal Harbert, az kettő. Smith Cyrus, barátja Spilett Gedeon az ujságíró s szolgája Nab, - az mindössze öt.

HARMADIK FEJEZET.

A szökés.

Smith Cyrus tehát beleegyezett a Pencroff tervébe.

- Jól van, - mondá, - szökünk.

Bátran beszélhetett többesben. Hogy hű rabszolgája Nab őt minden kérdezősködés nélkül akár a világ végeig is kész lesz követni: abban semmi kétsége nem lehetett. De abban sem kételkedett, hogy barátja, Spilett, a hírlapíró, kész lesz a vállalathoz csatlakozni.

Föltevésében nem is csalódott. A mint a tervet Spilettel közölte, ez azonnal késznek nyilatkozott a csatlakozásra. Ő is csak azon csodálkozott, hogy egy ily egyszerű gondolat nem jutott eszébe kettejük közül valamelyiknek, hanem egy egyszerű tengerész által kellett magokat megelőztetniök.

- Mikor indulunk? - kérdé.

- Ma este 10 órakor, - felelt Smith Cyrus. - S adja Isten, hogy a vihar addig le ne csöndesdjék. Pompásan fogunk repülni, mi öten!

- Meghiszem azt, - mondá Pencroff, ki szintén jelen volt az értekezleten.

Ezzel búcsút vett a más kettőtől s visszatért szállására, a hol a fiatal Brown Harbertet hagyta volt. E bátor gyermek is be volt már avatva a tengerész tervébe, s nyugtalanul várta már a mérnöknek tett ajánlat eredményét. Látjuk, hogy mind az öten el voltak szánva, a lég és vihar esélyeinek odadobni magokat, csakhogy mostani helyzetükből menekülhessenek.

A vihar csakugyan nem is csillapodott és sem Forster Jonathán, sem társai, nem is gondoltak arra, hogy vele szembeszálljanak. Borzasztó nap volt. A mérnök csak egytől tartott: hogy a léghajó, kikötve a földszínén s ide-oda csapdostatva a vihar által, nem szakad-e össze, mielőtt köteleit elvagdoshatnák. Egész nap fel s alá járt, mintha csak cél nélkül sétálgatna s mind-egyre térült fordúlt és visszatért a léghajó közelébe. Pencroff is ugyanazt tette, zsebeibe dugott kezekkel, ha kellett ásítva is, mintha unná magát és semmi gondja se gondolata nem volna.

Azt est leszállt. Az éj nagyon setét volt. Sűrű ködök ereszkedtek le, mindent elborítva. Hóval vegyes eső hulldogált. Hideg volt. Úgy látszott, a természet fegyverszünetet parancsol az ostromlók és ostromlottak között s az érczágyukat a felhők mennydörgéseivel hallgattatja el. A város utcái el voltak hagyatva. Oly borzasztó idő volt, hogy öröket sem láttak szükségesnek a tér s a kikötött léghajó őrizetére kiállítani. Minden kedvezett a menekülők vakmerő vállalatának; - de maga a vállalat volt nyaktörő, ha sikerül...

Féltízkor Smith Cyrus és társai, különböző oldalak felől a térre suhantak, melyet a szél által félig kioltott gázlámpák csaknem egészen setétben hagytak. Még a roppant léggömböt is alig lehetett látni, a mint a szél majdnem egészen a földhöz lenyomva tartotta. A homokzsákokon kívül, melyek a szükséges túlsúlyt képezték, a léghajóhoz kötött kosár egy erős kötéllel volt a tér egy czölöpjéhez vaskarikával erősítve.

Az öt menekülő a léghajó mellett találkozott. Senki sem vette észre őket; oly setét volt, hogy egymást is alig láthatták.

Smith Cyrus, Spilett Gedeon, Nab és Harbert, egy szót sem szólva foglaltak helyet a léggömbhöz kötött kosárban; míg Pencroff, a mérnök rendelete szerint egyenként oldozgatta el a homokzsákokat tartó köteleket, míg csak az utolsó, a vaskarikába fűzött kötél tartotta már a léghajót. Az egész műtét néhány percet vett igénybe. Most Pencroff is a kosárcsónakba ugrott.

E pillanatban egy eb szökött utánok a kosárba. Top volt, a mérnök kutyája, mely elszakítva lánczát, ura után iramodott hazulról s nyomán szaglászva utolérte a szökevényeket. Smith Cyrus félve a túlsúlytól, vissza akarta küldeni a kutyát.

- Eh, - mondá Pencroff, - egygyel több vagy kevesebb, mit sem tesz. A léggömb úgy is hat utasra van számítva. - S ezt mondván, egyszersmind két homokzsákot kiürített. S ezzel újabb vezényszót nem is várva, eloldotta az utolsó kötelet, és a léggömb, a széltől egyszerre felkapva, rézsut irányban a magasba reppent, két magas ház kéményét zsurolva a rajta lebegő kosár oldalával.

A vihar irtózatos erővel bontotta ki szárnyait. Egész éjen át szó sem lehetett róla, hogy le szállani próbáljanak; s mire megvirradt, a szárazföld minden nyoma végkép eltűnt a láthatárról. De a tengert sem láthatták: sűrű köd borította el a földet előlük s vette őket is körül. Felhők szürkületében utaztak, mondhatatlan gyorsasággal...

S most már tudjuk, kik voltak a léghajó merész utasai és honnan jöttek, s hogy merték magokat a legborzasztóbb vihar idején a levegőre bízni. Nem volt más választásuk.

NEGYESEDIK FEJEZET.

A keresés.

Említettük, hogy a hajótört léggömbből csak négy utas szállott ki. Az ötödik - s az eb eltűntek. A hiányzó utas pedig az expedíció vezére s lelke: Smith Cyrus volt.

Elképzelték utitársai kétségbeesését annak eltűnésén, a kit főnökük gyanánt tiszteltek.

Különösen Nab, a hű szolga, sírt dühében, fájdalmában.

- Keressük, keressük! - kiáltá kétségbeesve.

- Úgy van Nab, - mondá biztatólag Spilett Gedeon, - keressük és fel is fogjuk találni.

- Élve?

- Mindenesetre.

- Tud-e úszni? - kérdé Pencroff.

- Tud, - felelt Nab. - Aztán Top is vele van.

De a tengerész, a tenger bömbölését hallva, szomorúan rázta fejét.

De bármily kevés sikerrel kecsegtetett is a vállalat, elveszett főnökük életben találhatásának reménye, s bármily fáradtak s kimerültek voltak is, rögtön keresésére indultak. Este felé volt, s az egész tájt befogó köd még sűrűbbé tette a szürkületet. Azt sem bírták kivenni, nagyobb szárazon, vagy szigeten, vagy épen kis szigetkén vannak-e? Igyekeztek tájékozni magokat, s arra felé indultak, a hol a partot vélték, melyre kiszállottak. Meg voltak győződve, hogy alig néhány percze múlt, mióta Smith Cyrus kisodortatott a léghajóból a hullámok által. Csakugyan kevés percz múlva a part szélén voltak, a tengerrel szemben, mely hangos bömböléssel ostromolta a köves partot.

A part általában sziklás természetű volt, egyenetlen, s itt-ott majdnem járhatatlan. A sziklák repedékeiből egyenként vagy csapatokban, tengeri madarak röppentek ki s vijjogásaikkal növelték a vihar lármáját. Kétségkívül szokatlan dolog volt előttök: embereket látni e puszta szigeten.

A hajótöröttek a part hosszában indultak a keresésnek. Időről-időre meg-megállottak.

Elkezdtek kiabálni egyenként, de hasztalan. Azt hitték, ha Cyrus nincs is oly állapotban, hogy jelt adhasson magáról: a kutya ugatással fogja viszonzni kiáltásukat. Mind a négyen egy csoportba álltak össze szorosán, s egyszerre kezdtek kiabálni. Hasztalan! semmi válasz.

A dagályban levő tenger áramlata egészen más irányba sodorhatta a mérnököt. Megfordultak tehát, s déli irányban kezdtek követni a partot, a merre tudniillik a víz sodra tovább ment, kiabálásaikat időről-időre ismételték.

E közben a part hajlása, melyet a szürkületben követtek, észrevétlenül kitérítette őket útjukból, s egy pár órai kóborlás után ismét egy partmagaslathoz jutottak. Meg kelle győződniök, hogy egészen kis szigetekcén vannak, melynek hossza alig egy pár tengeri mérföld, szélessége pedig sokkal csekélyebb. Ott, a hol most állottak, egy sebesen omló folyamszerű tengerszoros volt, melyen túl egy nagyobb sziget vagy száraz szürke körvonalai rajzolódtak a láthatárra.

A szigetcske, melyen voltak, száraz, növénytenyészet nélküli volt, mintha csak most emelkedett volna ki a tengerből, vagy időről-időre víz alatt szokott volna lenni. A köd homályában, mely mindenfelől környezte, azt sem lehetett kivenni, valamely szigetcsoporthoz tartozik-e a mellette levő nagyobb szigettel együtt, melynek magaslatait a ködben is kivehették.

Az éj azonban csak telt. Éjfél felé kitisztult az ég, s csillagok tüntek föl rajta. Ha Smith Cyrus velök lett volna, azonnal figyelmeztette volna társait, hogy e csillagok nem az éjszaki félgömb megszokott csillagai. A sarkcsillag nem látszott ez új égen; a tetőponton egészen más csillagzatok ragyogtak, mint a melyeket ők ismertek, s a déli sark közelében a Dél keresztje tündökölt. Hajnal felé, - s ez már márczius 25-ének hajnala volt, - vékony ködpára kezdett emelkedni a tenger színéről, s ismét homályba borította a láthatárt. A nyugoti részén látszott part is megint eltűnt szemek előtt.

A köd azonban nem sokára ismét felszállott: s most már világosan kitűnt a tengercsatornán túl a nagyobb sziget. Miután kis pusztá szigetöket, melyen állottak, egészen bejárták már a kereséssel, nem maradt más reménység, mint hogy az elveszettet a nagyobb szigeten kezdjék keresni. De mikép menni át oda, a dagályban levő tengeren, a csatorna sodró áráján át, minden hajó, csónak, sőt egy szál deszka nélkül.

Nab, a néger szolga, kit ura eltűnése legjobban kétségbeejtett, ösztöntől hajtva a sebes árba vetette magát, s kezdett átúszni rajta. Hiába kiáltottak utána társai, nem hallgatott rájuk s csakhamar eltűnt a hullámok közt, melyeket fekete vállaival s izmos karjaival erőteljesen szegdelt. A víz ereje erősen lecsapta, de azért bátran és fáradatlanul úszott a túlsó felé. A hírlapíró is követni akarta. De Pencroff, a tengerész visszatartotta. «Várják el», mondá, «az apályt, akkor e keskeny tengerág sekélyebb lesz, s veszélytelenül átmehetnek, talán át is gázolhatnak valamennyien».

Az éj a legnagyobb nyugtalanság közt telt el. Tűzet nem tudtak gyújtani, mert a köves kis szigeten fának nyoma sem volt. Reggelre azonban bekövetkezett az apály. A part mindkét oldalon sokkal beljebb huzódott, s csak néhány öl szélességű csatorna maradt. Levetköztek s fejökre kötve ruháikat, a vízbe mentek. Sehol sem volt mélyebb öt lábnál s egyedül a fiatal Harbert szorult úszásra; ő pedig úgy úszott, mint egy hal. A többiek gázolva mentek át s értek el a nagyobb szigetre.

Ennek a kis szigetke felőli partja nagy hajlású öblöt képezett, mely délfelé hegyes alakú sziklás földnyelvben végződött, magas gránit-szirtekkal, alján pedig köves fővénnyel, minden tenyészet nélkül, észak felé azonban nagyobb ívben kanyarult ki, s emelkedett terrászalakban fokozódó fensíkot alkotott, melynek alsó sora szintén meredek és tenyészet nélküli sziklapart volt, de felső fokán, a tulajdonképi fensíkon, hatalmas fák koronája díszlett. Ez erdő jó messzire terült befelé a szigetbe, s túl rajta magas, kúpalakú sziklacsúcs emelkedett, valószínűleg a sziget legmagasb pontja, ragyogva a rásütő nap sugaraiban.

Ez volt az első kép, melyet hajótörtjeink magoknak alkothattak a tenger ama szigetéről, melyre őket a véletlen vetette - s melyre, Isten tudja mennyi időre, számúzve valának!

Most tehát itt kelle folytatniok a keresést, melyet a hű szolga, Nab, már meg is indított előttök.

A hírlapíró azonnal maga is keresésre indult; Harbert is követni akarta. De Pencroff visszatartá, hogy míg azok ketten az elveszettet keresik, ők meg keressenek fát, valami ennivalót, mert első éhségöket csak valami hitvány kagylóval csillapíthatták, s végre valami barlangot, a hol legalább a következő éjszakára meghuzhassák magukat. A teendőket, mindnyájok javára, meg kelle osztani maguk között.

A part is csak köves volt, itt-ott fölmeredő sziklákkal, majd szétszórt kavicsokkal, melyek közt az apály megint csak kagylókat hagyott hátra. Nem lévén miből válogatni, abból laktak jól; de a lithodom (e hosszúkás, két teknőjű kagyló) természettől fűszerezve valami sajátos borsos ízzel, míg éhüket elvette, annál szomjasabbá tevő. S még eddig édes vízre nem bukantak sehoh. Keresésüket e részben jutalmazta legelőször siker. Két magas sziklafal közt egy mély mederben jókora nagyságú patakot találtak, mely még most édesvizű volt, nem térvén még vissza a dagály, mely bele hajtja a tenger keserű sós vizét. S a mint e folyó medrén fölebb hatoltak, nem sokára egy tágas nyílású barlangot (vagy inkább többfelé ágazó sziklahasadékot) is találtak, mely belsejében többfelé ágazva, négy-öt szobából álló egész lakosztálylyal kínálkozott a hajótört egész kis társaságnak. A sziklaoldalban pedig tömérdek tengeri madár-fészekre akadtak, melyek zsákmánya - tojásban és kismadárban - a kagylónál valamivel táplálóbb eledelre is nyújtott kilátást.

Most már csak a tüzelőszerben szenvedtek hiányt. Lehetetlen, hogy a szigeten az is bővében található ne legyen. A hol édes víz és madarak vannak, ott fának is kell lenni.

S már első tekintetre látták is, hogy a fensík távolabbi részében éppen nincs hiánya a fáknak, sőt erdőségek terülnek el. Csak hogy az odajuthatás a lábuknak nem látszott oly könnyűnek mint a szemnek. A talaj mindenütt sziklás volt s a kötörmelék között, még a hol lapos volt is, nehezen lehetett belebb hatolni. Legczélszerűbbnek látszott a patak mentében menni fölfelé, minthogy annak mélyen a sziklák közé bevágott medre, a víz folyásán kívül elég száraz helyet is nyújtott az előhaladásra. És csakugyan fölebb hatolva a folyam mentén, alig félóra múlva a víz egy kanyarulatához értek, melyen túl a sziklás meder a legszebb zöld, erdős tájjá változott. A fák a forró öv tobozos (fenyő-nemű) osztályához tartoztak s mint ős erdőben szokott, tömérdek kidőlt száraz fa is volt közöttük, melyek közül könnyű volt akár mennyi tüzelőszert szedni össze. De éppen mivel száraz volt, előre lehetett látni, hogy gyorsan is fog égni s kevés mennyiség nem lesz elég belőle. Miképp fogják azt nagyobb mennyiségben barlangjokba szállítani, hogy jó fűtött szobára várhassák társaikat?

Ezalatt a dagály visszatért s a folyam fölfelé özönlött. El kelle várniok, míg az apály visszatértével ismét lefelé foly s szállító eszközül fog szolgálni. A közidőt arra használták föl, hogy nagyobb mennyiségű száraz fát csomagokba kötöztek gyöngye galyakkal és a csomagokat a folyó partjához hurczolták. Maradt a mellett idejük nézelődni is s megismerkedni új lakozásuk helyének tenyészetével s állati életével. Még eddigelé nemcsak emberi élet semmi nyomát nem találták, de még emlős állatokat sem. A madarak ezerei voltak a legmagasb rendű lények körültek. Egy nagy csoport madárban valódi galambokra, az úgynevezett kőszáli galambra találtak, melynek húsa is, tojása is, a mily ízes, ép oly tápláló eledelt ígért. Csak egyszer tűzők legyen!

De a tűzhöz nem elég a fa; abból volt már elég s a visszatérő patak a legkényelmesebben éppen barlangjok bejáratáig vitte le, csak ki kellett ott horgászniok. De azt még meg is kellett gyújtani tudni. S Pencroff a tengerész, ámbár - mint nagy pipás - soha sem volt gyufa nélkül, most vagy elvesztette, vagy talán eldobta magától, gyufadobozát s hiába kereste mindenütt. Nem tudtak kigyújtani. Ott hevert a halom fa, de egy szikrát nem voltak képesek előidézni!

A tűz kérdését el kelle napolni, míg a többiek is visszaérkeznek; azoknál vagy akad valami tűzszerszám, vagy más úton-módon sikerül tüzet gerjeszteniök. A helyett Pencroff az után látott, hogy barlangjukat, melyet - az ily sziklamenetek szokott nevéhez képest - «Kémény»-nek nevezett el, valamennyire lakályossá tegye, mivel előre látható volt, hogy egyelőre legalább, jó darabig ez lesz az egész száműzött társaság lakóhelye. E végből az egymásból elágazó üregek egyikét, melynek fölfelé is nyílása volt, hol a füst szabadon kimehetett (ha majd lesz tűzők), konyhának kiválasztotta és fagalyakkal elrekesztette a többitől, hogy ezekbe a füst be ne hatolhasson; egy másik üregben ismét, kövekből ülőhelyeket, homokból s fővény-

ből pedig fekhelyeket rendezett be, melyeket szintén galyakkal borított be, mik derekaljul szolgáljanak.

E munkálkodások közt, beszélgetve és reménykedve, jól elhaladt a nap s ideje lett volna, hogy Nab és a reporter visszaérkezzenek. Harbert különösen nyugtalan volt miattok s mindegyre kikiszaladt a «kémény»-ből, hogy érkeztöket lesse. Hiába. Valószínűleg messze lementek a part mentében (mert hisz a sziget belsejében nem is kereshették az elveszett nyomait) s aligha értek még célra. Harbert tehát ismét meg ismét csak visszatért barátjához a kémény belsejébe, hogy félóra múlva ismét kipillantson a késedelmezők elébe.

E közben a nap nagyobb része eltelt s Nab és a reporter még sem érkezett vissza. Végül hat óra felé a fiatal Harbert, a ki egy magaslatra mászott fel, megpillantotta őket. Fájdalom, csak magok voltak! S Harbert szomorúan győződött meg, hogy a keresett barátot nem találták fel.

Intett nekik s oda jöttek. Levert volt mind a kettő, kimerülve, kevésbé a fáradtság, mint az a fölötti elkedvetlenedés miatt, hogy hiába fáradtak.

Spilett Gedeon kimerülten éhségtől fáradtságtól, egy köre ült le, s idő kellett neki, míg annyira magához tért, hogy elbeszélhesse, merre jártak. Majd 8 mértföldnyi vonalon jártak be a partot; de sehol semmi nyomára nem akadtak sem a mérnöknek, sem a kutyának.

Szegény Nab, kisírt szemekkel integetett az elbeszéléshez; de annak végén felugrott s égfelé emelve jobbját, kiáltá:

- Nem! Nem! Uram nem halt meg, nem vészett el! Olyan ember, elveszni! Meglássák, akárhol van: visszajő! Rajta, ismerem én jól, nem fog ki semmi!

Most Pencroff és Harbert megmutogatták a kémény minden részét újonnan érkezett társaiknak; aztán enni adtak nekik, a mijök volt; kagylókat és madártojást; de ez utóbbiakat még meg is kellett volna sütni - s tüzők nincs.

A hírlapíró zsebében történetesen sikerült egyetlen szál gyufát találni. Száraz leveleket dörzsöltek össze, hogy tapló helyett könnyen tüzet fogjon, nehogy egy szál gyufa ok nélkül lobbanjon el. Nagy ügyességgel sikerült lángot élesztieniök. A fiatal Harbert vagy husz-harmincz madártojást hozott magával s azokat sütni kezdték a parázsban. Ezalatt, míg a szerezsen sötét és kétségbeesett hallgatásban ült, a hírlapíró elbeszélte, hol jártak s hogy semmi nyomot sem találtak, sem elveszett barátjokról, sem kutyájáról.

Igy telt el a nap, e szomorú márczius 25-ke. Aznap már nem indulhattak új keresésre; s bármily kedvetlenül is, a kéményben kelle maradniok. Ott jó tüzet gyújtottak s körüle heveredve igyekeztek elaludni. Harbert s a hírlapíró csöndesen aludtak; a tengerész fél szemmel aludt, féllel a tüzet őrizte, melyet folyvást táplált, hogy ki ne aludjék. Csak a szegény Nab nem bírta lehunyni szemét kétségbeesésében ura elveszte fölött.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Nab maga folytatja a keresést.

Reggel, mire a többiek fölszedelőzködtek, a hű szolga már ismét keresésre indult.

El lévén határozva már előtte való este, hogy egyelőre a kéményt tartják meg lakásul, s mielőtt a sziget belsejébe kirándulást vagy «fölfedező utazást» tennének, a part minden részét átvizsgálják, a hol hajótörések katastrófája történt, ha netalán Smith Cyrusnak valami nyomára akadnának (s e reménnyel, mint láttuk, legalább a jó Nab egyáltalában nem is akart még fölhagyni): - ennél fogva Nab már előre kijelentette, hogy ő hajnalban ismét a keresésre indul, s annyi élelmet (a kagylókból) fog vinni magával, hogy szükség esetében éjszakára is kimaradhasson, őt tehát ne is várják, míg urát föl nem találja, vagy róla legalább valami hírt nem hozhat.

A többiek eszerint épen nem csodálkoztak, mikor felébredvén, Nabot már nem találták a kéményben, magok között.

Mikor megreggeliztek, - ismét csak néhány tojással - a napi teendőket kelle beosztaniok. Ezuttal Spilett Gedeon, a hírlapíró volt a barlangban maradandó, részint hogy a tüzet ébren tartsa, részint ha netalán Nab segélyért vissza találna térni. Pencroff a tengerész, fiatal gazdájával vadászatra indult. Puskájok ugyan nem volt (nem is volt az egész társaságnak a rajta levő ruháján kívül egyebe, még csak egy zsebkése sem, mert mindent elszórtak volt maguktól, hogy a sülyedő léghajót a legparányibb túlsúlytól is megszabadítsák; csak Spilettnek maradt a zsebében az órája, meg egy kis jegyzőkönyvecskéje, azok is talán feledékenységből); de azért bíztak magukhoz, hogy egy vagy másuton valami zsákmányhoz jutnak.

A mint az erdőhöz értek, Pencroff két egyenes fenyőágot letört, azt túleveleitől s apróbb galyaitól megszabadították s egy sziklán, a mennyire lehetett, meghegyesítették. Ezek lándzsakul voltak szolgálándók. A mellett a zsebeiket kerek és hegyes kövekkel megtöltötték, hogy kéznél legyen, a mivel dobhassanak.

Ámbár eddigelé madárnál magasabb rendű állatot a szigeten nem láttak, azért remélték, hogy pecsényének valóban hiány nem lesz, csak kézre tudják keríteni.

E reményökben, a mint az erdőbe belebb hatoltak, nem is csalódtak.

Hogy el ne tévedjenek a sűrűben, elhatározták, hogy a mennyire lehet nem távoznak el a patak mentétől s a hol csak járható volt a meder, abban haladtak fölfelé. A hol pedig sziklás volt s természetes ösvényt nem találtak, kikerültek ugyan a part magasára, de mégis annak közelében maradtak. A jobbpart mindenütt sziklás volt, de a balparton voltak helyek, hol a talaj egészen ellapályosult, sőt helylyel-közzel, a patak kiöntéseitől mocsárosná is vált.

Mondani sem kell, hogy ez erdő még eddig szűz volt minden emberi lábnyomtól. De a puhább helyeken négy lábú állatok nyomaira akadtak, a nélkül, hogy magával az állattal találkoztak volna valahol. Így vadászatuk egyelőre csak madarakra terjedt ki.

Először is néhány paradicsommadárra akadtak, melyek közül egyet a fiatal Harbert, egy ügyesen hajított kővel szárnyatövéét eltörve, elejtett. Azután egy csapat karaku-madárra bukkantak, mely jobban tud szaladni mint repülni, s melyből vagy tizet botokkal vertek le, mint a kaszások a fűrjeket szokták nálunk. Harmadik prédájok egy vízi tyúk-faj volt, mely csoportosan úszkált a vízen s melyet faágból tört horoggal annak módja szerint úgy halásztak ki mint valami pontyokat.

Ez nagyon érdekes, de épen nem könnyű munka volt. Hosszu és hajlékony faágakból készítették a gamókat, s a parton oly helyet kerestek ki, a hol a vízbe hajló bokrok sűrűjében

egészen észrevétlenül meghuzhatták magokat. Minden mozdulástól tartózkodva, még lélekzetüket is visszafojtva, ültek ott, míg horgaikat, szigony módjára, a vízbe hagyták lecsüngeni, hogy kinyújtásával a kellő pillanatban zajt ne okozzanak, melylyel a nyugodtan úszkáló madarakat felrebbenthetnék.

Harbert kifogyhatatlan türelmet tanusított, ez úszó madarakra való sajátos halászatban; s pár óra alatt sikerült belőlök egynehányat szépen kihorgászni.

A zsákmány, mindent összevéve, s vadászeszközeik kezdetlegességét is tekintve, gazdagnak volt mondható egy napra. Alkonyat felé járván az idő, meg is elégedtek a nap eredményével s az éji szállásra való visszatérésre határozták magokat.

Valamennyi madarat lábaiknál fogva összekötözve vitték magukkal a barlangba vissza, a hol Spilett úr csak maga várt rájuk. Nab, bár esti hat óra volt már, még sem érkezett vissza.

Nab éjjelre sem jött meg. Pedig nagyon rossz éjszaka készült. Iszonyú vihar dühöngött. Az eső, a szélről porrá törve, mint ezernyi hegyes kristály tücske csapkodott. Szerencsére a «kémény» jó védelmet nyújtott. S miután az ízes madár pecsenyéjéből jól laktak, ledültek mult éji helyeikre. Harbert s a tengerész mélyen aludtak. A reporter virasztott a tűz mellett. A vihar egyre dühöngött s óriási mérveket öltött.

Egészen azon éjre emlékeztetett, mikor Richmondból végzetes útvonalra elindultak. A tenger e részén (melyet pedig «Csöndes»-óceánnak neveznek!) nagyon gyakoriak e viharok. Szerencsére a sziklamenedék sokkal szilárdabb volt, mintsem magokra nézve valami veszélytől tarthattak volna. Bár kívülről a vihar tördelte a sziklát s a kavics- és kődarabok záporként omlottak alá, őket odabenn semmi sem érthette.

Éjfél után a reporter egy várva-várt s mégis váratlan hangot vélt hallani. Felköltötte a tengerész.

- Hallja, Pencroff! - Mit hall?

- Csak a vihar ordítását.

- Nem, nem! Kutya ugatás!

Az volt, bár távolból még, de közeledőben s tisztán ki lehetett venni.

Semmi kétség: Smith Cyrus, élve vagy halva, fölhaláltatott s Nab a kutyát küldé, hogy őket segítségül hívja. Az eb, csodálatos ösztönével megtalálta, a kiket keresett.

Képzeltük Pencroff és Spilett örömét, mikor a vihartól átázott eb a «kémény» bejáratánál megjelent. Most már semmi kétségek nem maradt, hogy Smith Cyrus, élve vagy halva, föl van találva! mert az ebnek, vele egyidejűleg eltűnését csak az magyarázhatta meg, hogy a hű állat, ura veszedelmét látván, mellette akart maradni.

A tengerész és hírlapíró örömmel s szeretettel símogatták a jó állatot, mely azonban egyáltalában nem akart pihenni, hanem ugatásával adta jelét türelmetlenségének mintegy intve az embereket, hogy siessenek vele, barátjuk felkeresésére.

Azonnal felköltötték Harbertet is, ki a jó hírre egyszerre örömmel ugrott talpra s megindultak a merre Top, a kutya vezette. Szerencsére a szél hátba érte s nem kellett a viharral szemben küzdeniök. Mégis, ámbár két óra volt még csak éjfél után, reggel hat óra lett s az ég egészen kivilágosodott, mire célhoz értek.

Egy alacsonyabb sziklabarlang nyílásánál voltak, mely a tengerbe nézett, de elég magasan feküdt arra, hogy a dagály se érje el. Top megállott s élénk ugatással jelentette, hogy célnál vannak. Mind a hárman behatoltak a barlangba.

Nab ott térdelt, egy a földön elterülő hulla mellett. A hullában - mert annak látszott - Smith Cyrusra a mérnökre ismertek.

- Él? kérdé egyszerre mind a három.

Nab nem felelt. Nem mondhatott igent s nem akart nemet mondani. Csak ráborult ura testére s keservesen zokogott.

HATODIK FEJEZET. Tájékoztató az első szükséglet.

A mire a szegény néger nem tudott vagy nem mert felelni, csakhamar megfeleltek arra a Spilett s Pencroff által alkalmazott élesztési kísérletek. A hírlapíró a földön hanyatt fekvő test mellé térdelt; s arcát mellére nyomva, igyekezett hallgatni: ver-e szíve. Egy mozdulást sem hallott, a mellkas sem emelkedett a legkisebb lélekzéstől sem.

Pencroff némán állott féloldalt; a fiatal Harbert szemeiben fájdalmas megindulás tükröződött vissza. Nab, félretolva ura testétől, csak most látszék felébredni mély eltoppultságából, melyben eddig talán észre sem vette az újonnan érkezetteket.

- Pedig él, - monda Spilett, - felegyenesedve a halottnak látszó testről s hosszan és éles figyelemmel vizsgálva annak arcvonásait, melyek nem mutattak halottra, kivált nem egy már két nap óta halva fekvőre.

- Nedvesíts meg egy kendőt; szólt halkán Harberthez, ki azonnal kisietett a barlangból, melynek szájánál egy kő-mélyedésben egy kevés esővizet találván, megnedvesített kendőjével tért vissza csakhamar.

Valóban, Spilett Gedeont nem csalta meg éleslátása.

Smith Cyrus élt s midőn ajkát kissé megnedvesítették, egy mély sohajjal tudatta ezt barátai-val. A Nab örjögő örömét leírni lehetetlen. Ő holtak hitte urát, s ha az okos eb föl nem találja és segítségére ide nem hozza a többieket, bizonyára meg is halt volna.

Örjögő örömeiben egy darabig nem is lehetett beszélni vele. Bár ura még mozdulatlan és öntudatlanul feküdt ott, de már az, hogy a legkisebb életjelt adta magáról, elég volt őt tökéletesen boldoggá tenni.

Mikor aztán lecsöndesedett, hallgatott a szóra s hűségesen tette, a mit neki Spilett úr parancsolt. Levetkeztette urát, hogy megláthassák, a testen nincsen-e valami seb. Sem a fön, sem a testen nem látszott semmi sérülés, sem zúzódás, még a legkisebb karczolás nyoma sem volt rajta; a mi annál meglepőbb volt, mert ha Smith Cyrust a víz sodorta el és vetette a partra, kétségkívül sziklákon vagy kavicsokon kellett azt hempergetnie; még kezei is sértetlenek voltak, pedig föl kellett tenni, hogy a sziklák kiálló, hegyes csúcsaiba kellett kapaszkodnia, hogy magát a tengerből kiszabadíthassa.

Mindez még most érthetetlen rejtély volt, melynek megoldását csak akkor várhatták, ha Cyrus magához térve, maga fogja elbeszélni menekülése történetét. Míg ez lehetne, Nabtól kezdtek kérdezősködni: hol és mily körülmények közt találta ő fel urát.

Most már, miután annak állapota iránt legalább némileg meg volt nyugtatva, nem is vonakodott felelni a kérdésekre, s elbeszélte, hogy találta fel a mérnököt.

Hiába keresvén mindenütt, sehol egy nyomot se találva, csak a part hosszában ment, gondolván, hogy a víz - ha tengerbe fúlt - ki fogja vetni a hullát, - midőn egyszerre öt óra tájt, emberi lábnyomokra bukkant.

- Hogyan? emberi nyomokra? kiálta Pencroff.

- Úgy van, erősíté Nab.

- És e nyomok a sziklapartnál kezdődtek? - kérdé a hírlaptudósító.

- Nem, - felelé Nab, - hanem ott, a hol a tenger széle dagálykor áll.

- E szerint vagy csak dagálykor jött Cyrus a partra, vagy a dagály elmosta utóbb az odáig vezető nyomokat. Folytasd, Nab.

- Mikor megpillantottam e nyomokat, olyan lettem én, mint a bolond. Futottam, a merre vezettek (vigyázva mégis, hogy szét ne tapossam). Valami egy negyed mérföldnyire követtem őket. Ekkor, setétedni kezdvén, majd elvesztettem a nyomokat, midőn kutyaugatást hallék. Egyszerre ráismertem a Top hangjára.

Nab gyorsan folytatta elbeszélését. Nem csalódott, mondá, a hangban; valóban Top szaladt elébe - s idevezette, hol ura élettelen testét találta. Leirhatatlan volt öröme és fájdalma, midőn a mérnököt feltalálta, de a mint hívé: halottan. Mindent elkövetett, hogy valami életjelt fődözzön fel benne, de sikertelenül. Ekkor kétségbeesésében társai jutottak eszébe, kiktől talán még segítséget remélhetett. De hogy hagyja itt urát ily állapotban, oly hosszú időre, míg azokat felkeresheti és ide hívhatja! Azonban ott volt Top. Nem bízhatná-e e hű és okos állatra a segély felkeresését és idehozását? Nab néhányszor hangosan ejtette ki Top előtt a távollevők neveit, aztán a sziget azon része felé mutatott, a hol őket elhagyta s integetett a kutyának, hogy menjen értük. A kutya elérte az intéseket s gyorsan megindult arra felé.

Nab elbeszélését a társak nagy figyelemmel hallgatták végig. Az lepte meg őket mindenkéül, hogy a szerencsén, előadása szerint, nem a parton találta urát, hanem e helyen, a hol most is fekszik.

- E szerint nem te hoztad ide uradat?

- Nem, én itt találtam.

- Igy hát maga lábán jött ide; ez világos, mondá Pencroff.

- Világos, tette hozzá Spilett Gedeon, de mégis hihetetlen.

E tény magyarázatát csak magának a mérnöknek a szájából várhatták. El kelle tehát várni, míg eszmélete visszatér. Szerencsére, az egyszer felébresztett élet gyorsan kezdett működni. Smith Cyrus előbb karjait mozdította meg, azután feje is gyöngén emelkedett s nem sokára néhány érthetetlen szó is lebbent el ajkairól.

Pencroff csak azt sajnálta, hogy nincs tűzők, sem az, a mivel tüzet gerjeszsenek. Ennélfogva Cyrust a «kémény»-be kellend átszállítaniok, mihelyt lehet, hogy a melegben hamarabb visszanyerje erejét s tagjai használatát.

Folyvást azzal foglalkoztak, hogy őt teljesen életre hozzák. A nedves kendő, melylyel ajkait érintették, az egyes tagok és a mell csöndes dörzsölése nagyon jó hatást tettek. Pencroff arra a gondolatra jött, hogy jó volna valami könnyű élelmi szert nyújtani az elaléltnak, kit már csak az éhség is teljesen kimeríthetett azóta. Harbert azonnal elszaladt s nemsokára egy pár kagylóval tért vissza, melynek nyálkás és síkos tartalmát ügyesen elnyelezték a beteggel. Erre megnyíltak szemei s bámulva nézett maga körül.

Ezuttal már érthetőbb volt a néhány szó, mely ajkairól ellebbent.

- Sziget-e vagy szárazföld? kérdé.

Első gondolata is helyzetök legfőbb kérdése vala.

Ezzel ismét visszaesett aléltságába, mely azonban ezúttal szelíd s megnyugtató álmok alakját öltötte fel.

Míg pihent, Pencroff, Nab és Harbert elmentek, hogy az erdőből ágakat vagdaljanak, melyből aztán kólyát lehessen készíteni a betegnek a kéményhez való átszállítására. Spilett az alvó mellett maradt s a jó Top is segített neki az őrizetben.

Jó félórai álm után ismét magához tért Cyrus. Ekkor elég erősnek és ébernek látszott, hogy összeszedhesse emlékeit s elmondhassa, szakadozottan és röviden, a mit a vele történekről és meneküléséről tudott. De arról, hogy jutott ide, nem tudott semmit. Arra emlékezett, hogy a hullám kisodorta, hogy a víz fenekéről felbukva hú kutyáját találta maga mellett, hogy az erős hullámcsapással küzdve, mely folyvást a sík tenger felé sodorta, Top a ruhájába kapaszkodva igyekezett föntartani, hogy végre is kimerülten elbukott s elvesztette eszméletét. Mi történt vele tovább, hogy a víz vetette-e ki, vagy az ebnek sikerült őt a partra kivonszolni, hogy a fővényről hogy jutott be a magasabban fekvő barlangba, mind erről mit sem tudott. Pedig a mint a néger által föltalált lábnyomokba a mérnök czipőjét bele próbálták: kétségtelen bizonyossággal kitünt, hogy azok a legpontosabban találnak azokba s így neki - ha öntudatlanul is, s csak az élet ösztönétől vezéreltetve, mely a láz által elkábult betegben sem szünik meg működni - a maga lábán kellett csakugyan a barlangba mennie.

A kevés beszéd is annyira kimerítette a még egészen elbágyadt menekültet, hogy jártányi ereje sem volt s így arról sem lehetett szó, hogy maga lábán mehessen a társai által föltalált s mindenesetre valamivel kényelmesb barlangba, hol legalább meleg tüzők volt. Nab tehát és a tengerész hozzá láttak, hogy az erdőből vágott ágakból hordozható ágyat, kólyát tákoljanak össze, melyen a beteget odaszállíthassák. Mikor ez készen volt, feltápázkodott a mérnök s társai segítségével néhány lépést tett. Ezzel szépen a kólyára fektették s az egész kis társaság megindult, mert bár nem voltak alig egy pár mértföldnyire barlang-lakuktól, a teherrel lassan haladva, öt-hat óra kellett, míg oda juthattak.

Öreg este is lett akkorra. S mily nagy és keserves lón meglepetésük, midőn az egész barlangot, a távollétük alatt szokatlanul magasra hágott dagály által kisöpörve, tüzőket kialuva s nagy fáradsággal összehordott tüzelő anyagukat kisodorva - mindennek, a mit összekészítettek, csak hűlt helyét találták. No de itt volt Smith Cyrus, a kit úgy ismertek, mint oly embert, a ki mindennek tudja a módját s minden bajban tud segíteni, - nem estek hát kétségbe.

De Cyrus, kit a barlang talajának belső, jóval magasabb emelkedésében - hová a tenger el nem juthatott, száraz levelekből, füvekből és mohákból vetett puha ágyra fektettek, még mindig mély bágyadtságba volt merülve s rajtok nem segíthetett. Maguknak kellett mindenféle kísérletet tenniök, hogy tüzet gyújthassanak. Először száraz, üröm-taplószerű mohákat keresgéltek össze s egy lapos kőre fektetve, a másikkal gyorsan ütötték; az összevert kő néha adott is szikrát, de a moha nem fogott tüzet. Azután a vadak módjára Nab és a tengerész két darab fát dörzsölt gyorsan össze, ha így gerjeszthetnének tüzet; a két fa megmelegedett a hosszas és erős dörzsölésben (maguk még jobban), de lángot vetni sehogy sem akart. Hiába volt minden igyekezet; nem értek célta.

Cyrus ezalatt fölébredt.

- Sziget-e vagy száraz, a hol vagyunk? volt most is első kérdése. De ők arra nem tudtak felelni.

- Nemde, folytatá, mikor ide hoztatok, egy magas hegyet láttam!

- Úgy van.

- Arra kell holnap felmennünk, arról messze elláthatunk, s megitélhetjük: szigeten vagy nagyobb szárazon vagyunk-e?

- S aztán, ha megtudjuk: mit érünk vele? - kérdé a hírlapíró.

- Mit? Csak azt, hogy tudni fogjuk mihez tartani magunkat. Ha nagyobb kontinensen vagyunk, addig megyünk, míg annak valamely lakott részébe jutunk. Ha pedig szigeten: az vagy lakott, vagy lakatlan. Ha emberek laknak még rajtunk kívül is rajta: igyekeznünk kell azokkal összeférni; ha pedig magunk vagyunk: igyekeznünk kell meglenni a magunk erején.

- S meddig?

- Talán örökre: ha kívül esünk a hajók járásának vonalán, a mit egyébiránt szintén csak akkor tudunk meg, ha a tetőről körülnézhetünk s meghatározhatjuk, az óceán mely pontján vagyunk.

- Tehát holnap!

- Úgy van s addig várakozás. De várakoztunkban jó volna valamit ennünk. Én is érzem a táplálék szükségét. Nos, Pencroft, te vadász ember vagy. Nem hoznál valami sütni valót?

- Sütni valót? Azt csak hozhatnék Top és Nab segítségével; de a sütéshez nem csak sütni való kell.

- Hát?

- Hát tűz.

- Nos, tüzet gyújtunk.

- De mivel? Gyufánk egy szál sincs. S már mindent elpróbáltunk, de nem sikerült.

- Csinálunk gyufát.

- Vegytani gyufát?

- Azt is, ha kell. Más módon is, a mint könnyebb lesz! Neked arra ne legyen gondod. Te csak eredj el; eredj te is Nab; vigyétek magatokkal a kutyát is; és sütni valóval térjete vissza. Akkorra lesz tűz.

Nab feltétlenül hitt gazdájának. Ha azt mondta volna, hogy mire visszatérnek: palotát vagy gyárat épít s abba takaréktűzhelyt vagy olvasztó kemenczét állít: azt is elhitte volna. Pencroft a tengerész, bármily nagy véleménynyel volt Cyrus úr képességei felől maga is, mégis hitetlenül csóválta a fejét, mikor a vadászatra megindultak.

- Ha csak a mennykő be nem üt a kéménybe, - mormogá magában, - nem lesz itt ma tűz!

A sűrű erdőbe mentek. A fiatal Harbert is velök ment.

Az erdő, legnagyobb részint fenyő-fajta fákból állott, bár különböző fajokhoz tartozókból. Néhol a sudár fenyő díszlett, helyenként azonban tisztások maradtak, melyeken a gyalog-fenyő, egyes bokorcsoportozatokban, terjedezett. De e bokrok is, kivált a hol elegendő terük volt, rendkívüli nagyságúak voltak.

E sűrűben könnyebb volt eltévedni, mint biztosan megtalálni az utat. Pencroft azért gondoskodott, hogy egyes fákat, héjok lehántása által, megjegyyezzen az útban.

Top mindenütt nyomukban járt; s hála ide-oda szimatolásának és szaladgálásainak, nem csak sok madarat, de - a mit eddig még nem láttak volt - egy-egy négylábu állatot is vert föl a sűrűből.

- Mihez kezdünk először? - kérdé társaitól Pencroft. - Favágók legyünk-e vagy vadászok?

- Azt tartom, - felelé Harbert, - vadászszunk először, hogy legyen sütni valónk. A fáról visszatértünkben is gondoskodhatunk.

Ebben meg is egyeztek.

De puska nélkül bajos vadászni. Madárlövésről a kutya ügyessége daczára szó sem lehet. S az emlősök, aránylag, kevesebb számmal voltak ezen a meglehetősen pusztaszigeten.

- No, - mondá Nab gúnyosan, - ha csak ennyi sütni valóra akadunk, a mennyit eddigelé látunk, attól ugyan felkophatik az állunk.

- Lassabban Nab, - felele Pencroff; - ne félj te attól, hogy sütni való ne legyen; hanem az nem lesz, a minél megsüssük.

- Hogyan, te még most is kételkedel a Cyrus úr szavában?

- Én az ő szavában nem kételkedem; hanem abban, hogy tüzet tudjon gerjeszteni.

- De megmondta, hogy lesz tűz, s az lesz is.

Végre, pár óra kóborlás után egy sajátságos négylábú állat ugrott fel előttük. Jó nagy volt, majdnem egy őzzel vetekedő; egész alkata arra mutatott, hogy a rágcsálók rendébe tartozik; hosszú hátulsó lábaival nagyokat ugrott s a kutya sem bírta elérni, midőn egy, a rengetegben fölbukkanó tóba vetette magát s uszonybőrrel ellátott lábaival gyorsan uszott és lebukva a vízbe oly soká maradt alatta, mintha nem emlős, hanem kétlaki volna. De a tengerész sem volt rest, utána ment s magas természetével gázolta a válláig érő vizet, elvárta, míg az állat felbukott s akkor - nem várta be, míg újra lebukik - botjával agyon verte s kivitte a szárazra.

Szép nagy álla volt, jó húsos - s Nab azt vállára vetve, haza felé indultak. A Top kitűnő szaglása volt kalauzok visszafelé - s ime, midőn a barlang szemükbe tünt, mit láttak?

- Nézd csak! - kiálta Nab diadalmas hangon, - mit láatsz!

A sziklák hasadékaiból füstgomoly karikázott ki. A barlangban tehát tűz égett.

Smith Cyrus pedig igen egyszerű módon gyújtotta meg azt. A maga s a hírlapíró órájáról levette a két öblös üveget, összeillesztette, közüket tiszta vízzel megtöltötte, széleiket össze-ragasztotta, s ez úton erős gyújtólencsét hozott létre, melylyel a száraz mohot könnyen lángra bírta gerjeszteni.

Az erős tűz kellemes meleggel töltötte el a barlang üregét, a vadászok által hozott zsákmány jó ebédet adott, s utána annál jobban esett a pihenés. Jól megrakták a tüzet, hogy kitartson egész éjszaka, s azzal lefeküdtek.

A kémény egészen lakályos helyiség volt; nemcsak azért, mert tűz is égett benne, hanem mert az egyes «szobák» faágakból készült spanyolfalakkal egymástól el voltak különözve. A mi hibát a múlt éji dagály tett, azt napközben helyreállították, s a Cyrus gyakorlatias utasításai szerint még több kényelemmel rendezték be az egész helyiséget. Valóban, itt huzamosb ideig is megmaradhettek, míg csak - a környezetet jobban megismerve - valamely, egészen alkalmas lakhelyet nem találnak magoknak.

HETEDIK FEJEZET.

További tájékozódás. Sziget-e vagy száraz?

Az éj eddig nem élvezett teljes pihenést hozott menekültjeinknek.

Reggel 6 órakor már talpon voltak, hogy annak a kérdésnek az eldöntésére induljanak ki, mely Smith Cyrust mindenek fölött foglalkoztatta: continensen vagy szigeten vannak-e? Mint tudjuk, már előre kinézték volt a hegykúpot, melynek tetejére kell felmászniok e kérdés eldönthetése végett. E hegy sajátságos kettős alkatú volt; mintha egy félreacsapott kerek hegyes süveg lett volna egy nagy fejre illesztve. Az alsó részt, mely a nagy fejet képezte, sűrű őserdő borította, melyben járt utak ugyan nem voltak, - mert ember, úgy látszik, soha sem tapodott ösvényeket benne, - de aránylag mégis könnyebb volt benne a haladás. Állati lábnyomokat, s még egészen frisseket is nagy számmal találtak, s csupán botokkal lévén fölfegyverkezve, nem minden aggodalom nélkül kérdezték maguktól, vajjon ez állatok - s tán vadállatok, sőt szörnyetegek, - át fogják-e nekik könnyedén engedni eddig kétségbe nem vont uralmukat e sziget fölött. A sűrűben mind a mellett többnyire madarakkal találkoztak, köztök a szakállas és két szemök mellett is hosszan lecsüggő tollal ellátott tragopánokkal, melyek közül egy kakast a fiatal Harbert egy ügyes kőhajítással le is ütött s Pencroff diadaljelül - de egy-szersmind ebédre is - mindjárt a vállára is vetett.

A hegy, a mint fölebb haladtak, világosan elárulta vulkáni jellegét. A közettömbök és rétegek a mint egymásra halmozva állottak, lávaszerű kőületeknek mutatkoztak, s nem lehetett tudni, nem fognak-e a tetőn még nyílt kráterre találni. Az erdőség szélén egy nagy csoport állatot találtak, melyek bambán összebújtak közeledtökre, s azonnal juhoknak ismertettek föl; természetesen nem a szelíden, emberi társaságban élő juhoknak, hanem e jámbor állatok eredeti, vadon éld példányainak. De ez már jó remény volt arra, hogy a vérengző vadak s ragadozók e tájon még sem lehetnek túlságosan elhatalmasodva. A hegység felső kucsma-szerű részének aljába érve, alig ötszáz lábnyi tér választotta már el a tetőtől; de egyenesen nem mászhatták meg a sziklát, s e csekély távolság a kerülők által, melyeket tenniük kellett, legalább is megtízszereződött. Pedig a nap nagyobb része eltelt már, s azért czélszerűbbnek tartották pihenőt tartani. Cyrus gyújtó üvegevel mindjárt tüzet gyújtott, a többiek tüzelőszert hordottak össze s éjjelre jó pihenő tanyát készítettek maguknak, s a tegnapról maradt és magukkal hozott húsból és az elejtett tragopánból kielégítő lakomát csaptak. Beállt az est. De Cyrus nem pihenhetett. Őt gyötörte a kérdés, s elhatározta, hogy még aznap megmászsa a tetőt. A fiatal Harbert addig könyörgött, hogy vigye magával, míg végre engedett, s megindultak. Csak félhomály volt, s elég bátran mehettek. A szikla mindenütt elég támpontot nyújtott lábaiknak a fölebb-fölebb haladásra. Világos, hogy láva-talajon jártak. De minél fölebb haladtak, mind világosabb lőn az is, hogy nem csak szunyadó, hanem végkép kialudt vulkán, a melyen jártak. Végre felértek, három órai erős gyaloglás után, a tetőre. Setétebb volt, mintsem messze láthattak volna. De Cyrus tudta, mire számít. S valóban, alig félórai várakozás után, a láthatár alsó szélén egy vöröses csík jelent még, mely néhány perc múlva félkörre domborult ki. A fölkelő teli hold volt, mely a láthatárt körükben csakhamar megvilágította, s reszkető árnya az előtte elterülő síkság - az óceán hullámaiban tükröződött vissza.

- Sziget! - kiálta föl Cyrus, a mint szemét a láthatáron figyelmesen körülhordozta.

A nagy kérdés meg volt oldva. Eleget tudván egyelőre, a két «fölfedező» visszatért az éji szállásra. Társaiknak megmondák két szóval az eredményt, s elhatározták, hogy másnap reggel mindnyájan visszatérnek a tetőre, s jobban szemügyre veszik a vidéket.

Másnap reggel, 6 órakor, miután a tegnapi maradékot jóízűen elköltötték, az egész társaság fölkerekedett. Most napvilágnál könnyebben s biztosabban haladhattak, s pár óra múlva fenn

voltak a tetőn, mely csakugyan egy teljesen kialudt vulkán kráterének rég megcsontosodott kövület-széleit mutatta. A mennyire behatolhattak, leereszkedtek a kráter üregébe, de a sziklák tömörülése útjokat állván, ismét csak a tetőre tértek vissza.

Innen szabadon körülnézhetek. A pont, melyen állottak, körülbelül a legmagasabb volt s minden kétség nélkül meggyőzte őket arról, hogy csakugyan szigeten vannak. Köröskörül a tenger látszott, s minden oldalon abba vészett el a láthatár; egy pár apró szigetekcskén kívül, - melyek egyikére léghajójuk is lebukott volt, - semmi más szárazt nem láttak, a meddig csak szemök elérhetett.

Mily kíváncsi vágygal hordozták körül szemeiket a láthatár minden irányában! Hiába! Több mint ötven tengeri mérföldet tevő sugár által bejárt körben semmit, semmit sem fedezhettek föl. Vitorla nem fehérlett sehol. Nagyobb szigetnek, vagy száraznak, mely felől segítséget remélhettek volna, semmi nyoma. E végtelen temérdekség elhagyott és néma volt, mint a mikor «homály lebegett a mélységek fölött, s csak az Úr lelke táplálta a vizeket!»

Tekintetök e szerint nem találván a messzi távolban semmi nyugpontot, annál figyelmesebben szemügyre vehették közeli környezetüket, vagyis azt a magános szigetet, melyen állottak.

Világosan rajzolódott le az előttük egész terjedelmében s körvonaláival. Egy nagy sajtó halhoz, vagy papírsárkányhoz volt hasonló, mely felső részén vállas, alább fokozatosan keskenyülve, végén kissé meggömbült farkban látszék végződni.

Jókora terjedelmű bár, széleit és egész körrajzát, minden hegyfokaival és öbleivel a legpontosabban fölvehették. A sziget legnagyobb szélességben, mely körülbelül épen az ő lakhelyül választott barlangjok táján volt, alig haladta meg a tíz kis (tengeri) mérföldet, de legnagyobb hossza, t. i. északi homlokától rákfarkszerű délnyugoti kanyarulatáig, harmincz tengeri mérföldnél is többre volt tehető. A sziget belseje túlnyomólag erdős volt, kivált déli részében, míg az északi része, egy hegyerincz által elválasztva, kopárnak s kövesnek tünt föl. A vulkán és az északi part közt, fáktól szegélyezve jókora terjedelmű tavat fedeztek föl, melynek vízszine tetemesen magasabban állott a tenger színénél; egy kis patak ömlött bele a hegyekből, mely a tó vizét folyvást táplálta. Épen azért valószínű volt, hogy a víz folytonos növekedésének megfelelőleg, a tenger felőli oldalon lefolyásának is kell a tónak lenni; de az, legalább a magas és távoli pontról, a hol állottak, nem volt kivehető. Nem látszott lehetetlennek, hogy e lefolyás földalatti.

E tó, a bele folyó kis vízzel, s a már előbb, a kémény környékén feltalált patak: ebből állott a sziget egész vízrendszere, legalább szemlélőink, vizsgálatuk helyéről, ennél többet föl nem fedezhettek. Mindamellet föl lehetett tenni, hogy az erdők sűrűjében, melyek némely ponton egészen a tengerpartig terjedtek, lehetnek még elrejtett patakok, melyeket csak majd később, ha az egész szigetet jobban megismerik, fognak felfedezni.

A sziget északi részén, mely kopárabb volt, nem látszott folyóvíznek semmi nyoma; talán az északkeleti részen voltak némi mocsárok, de világosan azt sem vehették ki ily messzeségből.

A vulkán egyébiránt, a melynek tetején állottak, nem közepét foglalta el a szigetnek. Ellenkezőleg tetemesen az északnyugoti részen állott, s mintegy határt képezett a sziget két különböző éghajlata között. A délnyugoti, déli és délkeleti részen, a talaj alsó fokozatú emelkedései erdők sűrű zöldje által voltak borítva.

Cyrus és társai egy óránál tovább maradtak a tetőn. Alig bírtak betelni a tájékozódással, új lakhelyök körül, melyet a gondviselés, huzamos időre, talán örökre, hazájokul rendelt.

Hátra volt a legfontosabb kérdés: vannak-e emberek a szigeten rajtok kívül? t. i. benszülöttek? De annak, eddig legalább semmi nyomát sem fedezhették föl.

Nemcsak falunak, vagy egyéb házcsoportnak, de egyetlen viskónak sem látszott nyoma sehol, sem általában valamely olyas műnek vagy kezdeménynek, mely az embernek e szigeten csak valahai jelenlétére is utalt volna; s így - egyelőre - megállapodhattak abban, hogy a sziget lakatlan.

Így eléggé tájékozva lévén sors-adta lakhelyök felől, utasaink, kik magokat most már hajótörtekből telepítvényeseknek képzelhették egy új hazában, visszaindultak fölvelt laktanyájukra, a «kémény»-hez.

De mielőtt a tetőről eltávoztak volna, Cyrus így szólt társaihoz:

- Barátim, ime a föld azon pontja, melyen most élnünk kell, talán sokáig - nem akarom mondani, hogy örökre. Talán váratlan érkező segély megszabadíthat száműzetésünk e helyéről. Váratlan mondom, - mert e sziget, a tenger végetlenén nagyon is csekély pont, melyet - úgy fordul - évekig sem pillant meg átmenő hajó, s ha megpillant is, nem helyez fontosságot reá, hogy kikössön rajta. Még csak kikötővel sem kínálgatik az utazó hajóknak; s félő, hogy kívül is esik azok rendes útján, talán délebbre mint a Csendes óceánnak hajóktól jártabb sziget-csoportjai, s talán északabbra, mint az Ausztráliába, a Horn-fok körül vezető út. Nem akarom eltitkolni előttemek helyzetünk nehézségeit.

- Igazad van, - mondá Spilett Gedeon, - mert férfiak vagyunk, kik készek vagyunk szembe nézni helyzetünkkel, bármily veszélyes legyen is az, nemde barátim?

A többiek helyeslő szavaira, melyeket a még gyermek Harbert is teljes meggyőződéssel viszonzott, Cyrus így folytatá:

- Ha így van, mi e szigetet, mely most puszta és lakatlan, nem sokára átalakítandjuk. Egész kis Amerikát csinálhatunk belőle, melyet a kényelem, a közlekedés és a lakályosság minden eszközeivel el fogunk látni.

- Hurrah! - kiálta Pencroff. - De hát akkor egy kivánságom van.

- Halljuk, mi légyen az?

- Hogy ne tekintsük magunkat többé hajótörteknak, hanem gyarmatosoknak, a kik ezt a területet birtokukba vették, s azon meg akarnak telepedni.

- Elfogadjuk, - mondá Smith Cyrus. - S hogy mindjárt alkalmazzuk is e helyes szempontot, adjunk nevet a szigetnek és egyes pontjainak.

- Ezt némileg már meg is kezdtük, - szólt Pencroff. - A barlangot, melyben lakunk, már elneveztük «Kémény»-nek.

- Helyesen.

- A többieknek pedig adhatunk olyan neveket, mint Robinson a maga puszta szigetén, - folytatá Harbert - pl. «Gondviselés-öböl» - «Hiú-Reményfok» stb.

- Vagy akár a társak neveiből, - tréfálkozék Cyrus. - Nem jól hangzanék-e: Gedeon-fok, Harbert-csúcs, Nab-rév...

Nab, neve dicsőségének örülve, vigyorogva mutatá fehér fogsorát.

- Jobban szeretném, - mondá Spilett Gedeon, - ha oly neveket választanánk egyes pontok megjelölésére, melyek hazánkra s nagyjainkra emlékeztetnének. Például a keleti oldalon levő nagy öblöt nevezzük el *Unio-öbölnek*; a délit: *Washington-öbölnek*, ezt a hegyet, a melyen most állunk: *Franklin-hegynek*, a szemeink előtt elterülő tót *Grant tavának*, higyjétek meg, ezeknél jobb elnevezéseket nem is találhatnánk nekik. Ezek hazánkat s nagyjainkat juttatják majd eszünkbe. A patakoknak, kisebb öblöknek, partoknak pedig adhatunk alakjoknak vagy

természeti sajátágaiknak megfelelő neveket. Így például a szigetünk délnyugoti végén levő félszigetet elnevezhetjük *kigyó félszigetnek*, mert valóban olyan görbédése van, mint egy kigyó farkának. Majd találunk neveket a többinek is.

A hírlaptudósító javaslatai egyhangúlag elfogadtattak, s e szerint adtak nevet minden foknak, öbölnek, hegynek és völgynek, a tónak is s megállapították egész kis geografiájukat.

A kisebbik szigetkét, melyre léghajójuk leszállott: *szabadulás szigetének*; a patakot, mely őket édes vízzel látta el, *Mercynek (kegyelem patakjának)* nevezték el.

Mindennek volt már neve, a mit eddigelé ismertek, - csak egyről feledkeztek meg.

- No, mi ugyan nagy szeleburdik vagyunk, - kiáltott fel egyszerre Pencroff, mikor már jóformán az egész geografia meg volt állapítva.

- S ugyan miért, Pencroff mester, ha szabad kérdeznem, - szólt Spilett.

- Hát csak azért uram, mert mindennek adtunk már nevet, csak magának - a szigetnek nem.

- Igaz biz a!

Harbert azt indítványozta, nevezzék azt Smith Cyrus nevééről; de a mérnök ily előnyt társai fölött nem akart elfogadni, s azt ajánlotta, nevezzék szigetöket azon nagy polgár nevééről, a ki épen most az Egyesült-Államok egységeért oly bátor küzdelmet folytat, a köztársaság elnöke, Lincoln Ábrahám nevééről.

- Éljen a Lincoln-sziget! - kiálták mindnyájan, s háromszoros hurrah-val üdvözölték új hazájok új nevét.

Így készen levén mindennel, haza felé indultak.

Visszatérő útjukban főfigyelmüket a sziget állat- és növényvilágának (faunája- és flórájának) tanulmányozására fordították. A mily meglepő, ép oly örvendetes dolog volt, hogy veszedelmes vadállatokkal egyáltalában nem találkoztak. Känguruh, fácánok, agutik voltak a legnagyobb, s leggyakrabban előforduló állatok, melyeket egypárszor úzóbe is vettek, s néhányat el is ejtettek belőlök. Útjukba ejtették a tót is, melyet Grant tavának neveztek el; a tó vize langy, kissé feketés volt, mit a fenekén levő vízi növények okoztak, s sűrű mozgásának karikái halgazdagságra mutattak. A beleömlő patak, melyet Rouge-Creek (vörös patak) névvel jelöltek, óriási harasztok és sűrű bokrok közt folyt s kristály-tiszta volt, de vasköveken folyván, azok rozsdájától vörös színt nyert a feneké. A természet általában szelíd jellegű volt körülöttük, a mérsékelt öv sajátágaival. Úgy látszott, jóval alul vannak az egyenlítőn, a Csöndes-óceán déli részében, mert az éjjel a csillagok képlete, mély az északi sark csillaga helyett a déli sark ragyogó keresztjével gyönyörködtette szeméiket, erről már meggyőzte volt őket.

NYOLCZADIK FEJEZET. Az első mesterségek.

Említettük volt már, hogy mind a mérnöknek, mind a hírlaptudósítónak a zsebóráik megmaradtak. Az utóbbi mindennap rendszeren felhúzta a magáét, a nélkül, hogy eszébe jutott volna a járásán igazítani. A Smith Cyrus órája azonban, önkívülete napjai alatt természetesen lejárt és megállott, s most jutott eszébe azt ismét felhúzni. Nagyjában a nap állása után igazította. Spilett is követni akarta példáját, de Cyrus megfogta barátja kezét.

- Ne bánts! - mondá. - Órád nemde a washingtoni (otthoni) óra szerint van igazítva.

- Mindenesetre, s dicsekszem vele, hogy nagyon pontosan is jár.

- Épen azért. Hadd maradjon így, a washingtoni délkör szerint mutatva, majd hasznát vehetjük még.

A mint alább-alább szállottak, Smith Cyrus köveket szedegetett, melyekben, ásványtani ismereteinél fogva, hasznos érczeket fedezett föl. Nem szólt felölök társainak, de magában tisztában volt irántok.

Egyszerre Harbert, a ki előbb járt valamivel a többinél, sietve s ijedten tért vissza.

- Mi baj, gyermekem! - kérdé Spilett Gedeon.

- Füst, - válaszolt az ifju, - valami száz lépésnyire előttünk füstöt láttam emelkedni.

- Hogyan? emberek volnának a környékben? - kérdé megdöbbenve a hírlapíró.

- Ne mutassuk magunkat, - mondá Cyrus, - míg meg nem bizonyosodunk felőle. Hol van Top?

- Előre szaladt.

- S nem csahol? Ez különös. Ha idegeneket érezne, bizonyosan jelzené. De csak vigyázva haladjunk előre.

Halkan előre haladva, csakugyan észrevették a füstöt, melyet Harbert látott meg először. Gyanús, sárgás színű füst volt, s nemsokára erős, kellemetlen szag is ütötte meg orrukat.

Cyrus egyet füttyentett, s Top azonnal visszatért. Nem mutatott semmi legkisebb nyugtalan-ságot. A szag azonban, a mint előre haladtak, mindig erősebben érzett, s csakhamar világosan ki lehetett venni a kén-szagot.

- Barátim, - mondá a mérnök, - itt nem emberek tüzelnek. Ez a füst a természet konyhájáról száll fel. Itt valamely kén-forrásnak kell lenni közelünkben.

Valóban, a mint közeledtek, kénes szóda-forrásra akadtak, mely a közelítőnek elég alkal-matlan volt ugyan, de a mérnök mint a sziget egy új gazdagságát üdvözölte ezt is. Közvetlen alkalmazása nem lehetett ugyan, de azért följegyezte magának - a jövőre.

Így haladtak tovább és tovább. Hogy a kéményhez visszaérjenek, a lejtős oldalú fensíkon kelle átmenniök, melyet, helyzetének megfelelőleg, *Szép kilátásnak* neveztek el. Ez a tó fölött terült el, melyet már a hegytetőről megjelöltek s Grant tavának neveztek. A mérnök meg akarta vizsgálni, van-e s hol és mikép van e tónak lefolyása? De hiába járták körül az egész tót, nyílt lefolyást nem fedezhettek föl. Így annál inkább megerősödtek azon föltételben, hogy földalatti lefolyása van. Visszatértek tehát kerülő útból s a Mercy (kegyelem patakja) balpartján haladva, elérkeztek a kéményhez.

A barlanghoz visszaérkezve, a mi már délutáni öt óra felé volt, a még égő tüzet megélesztették, s a mai zsákmányból az ebédet elkészítve, jóízűen falatoztak az egész napi fáradság után.

Ebéd után Smith Cyrus kiszedegette zsebeiből az úton gyűjtött köveket, s így szólt:

- Nézzétek barátim, ez vasércz, ez tűzkő, ez szén, ez agyag, ez mészkő. Lám, mi mindent ad nekünk a természet. Majd megkísértjük hasznát venni. De most eltelt az idő, majd holnap beszélünk róla!

Ezzel a nap hátralevő részét pihenésnek szentelték, hogy másnap az életfentartás komoly teendőihez foghassanak. Valóban, a rajtok levőn kívül épen semmijök sem volt, a mi az életre szükséges, s mindent maguknak kellett ezentúl előteremteniök.

- Az első dolog, - mondá Smith Cyrus másnap reggel, - egy jókora kemenczét csinálni, melyben edényeket készíthetünk, a melyekre mindenféle gyártmányainknál múlhatatlanul szükségünk lesz.

Valóban egy kemencze - az első és legszükségesebb dolog volt. Nem csupán, hogy edényeket lehessen benne égetni, mint Smith Cyrus mondá. A tűz minden anyag-átalakításnak elsőrangú eszköze. A kemencze olvasztó, égető, párologtató, átváltoztató műhely.

- De miből csináljuk a kemenczét? - kérdé Pencroff.

- Hát téglából.

- És hol vesszük a téglát?

- Agyagból, valamint a szükséges edényeket is.

- És mivel fogunk addig élni, ha mindnyájan téglavetésre és fazekasságra adjuk magunkat?

- Munkafelosztás, barátom! Te vadászni fogsz.

- De semmi fegyverem sincs. Bár csak egy késem volna!

- Mire az?

- Egy ívet és nyilakat faragnék.

- Igaz, - mondá Cyrus. - S lám, késről én már gondoskodtam. Jer ide Top! - azzal füttyentett, s a kutya ott termett.

A Top nyakán egy aczél nyakszorító volt, mely két darabból állott. Gazdája levette, s lánczát megoldva, két darab lapos aczél pengét tartott kezében, melyek kemény kövön, kevés köszőrüléssel, valódi késekké voltak átalakíthatók, s fanyélbe könnyű szerrel beilleszthetők. Az ügyes Pencroff ehhez mindjárt hozzá is látott, s pár óra múlva pompás kések birtokában volt, melyekkel annyi íjat és nyílvesszőt faraghatott magának, a mennyit épen akart.

A többiek azalatt a téglavetéshez láttak.

Előtte való nap, Cyrus, a tó partján a téglának való agyagot és fővenyet megjegyezte volt magának. Tudta már akkor mire való. Most oda elvezette társait, s azonnal egy kevés víz segítségével maga megmutatta, mikép lehet a két földnemet összegyúrni, hogy alakítható legyen, s még se ragacsos.

A legjobb fazekas-agyag állott rendelkezésükre. A téglát rendesen fakeret segítségével szokták készíteni, de ők pusztá kézzel is a legjobban célzott értek e könnyen idomítható anyaggal.

Pár napig az egész kis telep ezzel foglalkozott. S csakhamar hosszú sorokban állott kirakva a szárításra szánt téglavályog. Égetésére a tüzelő szerben nem volt hiány. Az égetetlen téglakészletet szabályszerűen összerakták, s az előre összehordott ágakból és gezemiczéből

hatalmas tüzet raktak alá. Éjjel-nappal fölváltva gondoskodtak, hogy a tűz, tápszer hiányában ki ne aludjék. Negyvennyolcz órai égetés után egy néhány ezer kész téglajok volt. Ez meglevén, - miután meszük még nem volt, - sárral könnyű volt összerakni a jókora kemenczét; s április kilencedikén belegyújthatták az első tüzet!

Smith Cyrus kóborlásában, a patak mentén, majdnem földszint, köszénréteget fedezett föl, mely kemenczéjüket a fánál sokkal hatalmasabb tüzelővel bőségesen ellátta. S most már könnyen ment a fazekas edények gyártása, melyeknek csakhamar egész sokasága lepte el minden formában a kemencze környékét.

Az alatt természetesen a vadászat sem szünetelt, mert mint Pencroff helyesen jegyezte meg, az alatt is csak élni kellett. Leginkább Harbert segített ebben Pencroffnak; nem sokára oly ügyes nyilas lett, hogy alig hibázott el valamit, a mit íves nyilával célba vett. A vadászatot ezúttal rendesen kis körben folytatták a téglavető környékén, melytől nem akartak igen messze távozni. A vad nagyobb része most is csak madarakból állott, fajdból, galambból; de volt emlős is többféle, leggyakrabban aguti, melynek nagyon ízletes húsa volt; néha kabia, melynek sonkáit felfüstölték, mint a disznóét szokás, s úgy bepáczolták illatos levelekkel s fűszerekkel, mint annak a rendje.

Egy szóval pecsenye, mindig csak pecsenye volt az eledelök, a mi kétségkívül ép oly ízletes, mint tápláló eledel, de végre is megunták s szinte kíváncsoztak már egy kis főzelék után is - azért is alig várták, hogy fazekaik legyenek, melyekben vizet lehessen forralni a főzéshez.

E vadász-kirándulásaik alatt valami nagyobb állatnak a nyomait is látták, melynek közelléte nem kevésbé félelmissé válhatott, a lőfegyver nélkül szükölködő szigetlakóknak. Smith Cyrus a legnagyobb vigyázatot ajánlotta társainak; s nem is ok nélkül, mert egy nap Spilett Gedeon és Harbert vadászni járván, a sűrűben egy jaguárforma állatot pillantott meg. Szerencséjükre a vad nem támadta meg őket, hanem elosont az erdőben. Nekik pedig el kellett várniok, míg valami módon lőfegyverre tesznek szert, hogy az ilyen ellenséggel való szembeszállást magok kereshessék.

Míg a vadászatban Spilett váltotta fel Pencroffot, ez meg a fazekas mesterséget folytatta, melyben Nabbal együtt nagy ügyességet fejtett ki, s naponként új, meg új fazék-, lábas- és tálformákkal gazdagította az edénykészítés történetét. Az agyag nagyon jó volt, az a faj, a mit pipaföldnek neveznek, mivel kitünő pipákat lehetett belőle készíteni.

- Próbáljuk meg, - mondá egyszer Pencroff, - megérdemli-e a nevét.

S egy tuczat csinos, karcsu pipát gyúrt belőle. Megjegyzendő, hogy szenvedélyes pipás volt, mint minden matróz, s most, hogy dohányra nem tehetett szert, csak úgy folyt a nyála utána.

- Pipa csak kerül, - tréfált Nab. - De hol kapsz dohányt hozzá?

- A milyen gazdag sziget ez a mi Lincolnunk, nem hiszem, hogy dohány is ne teremne rajta vadan. Majd fölfedezi azt nekem Harbert úrfi.

Egyik nap Smith Cyrus, természetrajzi kirándulásaiból, melyekben mindig a sziget hasznos terményeit kereste, egy kendőbe kötött csomó növénynyel tért haza.

- Valamit hozok, - mondá Pencroffnak, - a minek majd a pipában is hasznát lehet venni.

- Talán bizony dohányt talált uram? - kérdé Pencroff egész mohósággal.

- Nem épen, hanem taplót.

Valóban az a gombafaj volt, a melyből a legjobb tapló készül; ennek is csak lehetett valami hasznát venni, kivált a tűzgyújtásnál.

De azért Pencroff nem mondott le a reményről, hogy találnak még majd dohányt is a Lincoln-szigeten!

Ápril 15-én, megelégedve egyelőre az edénykészletet, visszatért az egész társaság a kéménybeli lakásra, s az égető kemence tüzét kialunni hagyták; szünetelni csak, míg ismét valami új rendeltetése nem lesz, s talán fontosabb, mint fazekakat égetni benne.

Ez nap este ismét kényelmesen vacsoráltak együtt a barlangbeli ebédlőben. Nab nagyon ízletes auguti-beccsináltat készített, ahhoz fűszerezett kabia-sonkát adott fel, s körüle - burgonyát rakott csemegének. Nem igazi burgonyát ugyan, melyre a szigeten nem is akadtak, hanem az araceák családjához tartozó «caladium macrorhizum» gumóit, melyek lisztes tartalmukkal megközelítik a burgonyát, ízökre nézve pedig az indiai szágóhoz hasonlítanak, s így arra is igen alkalmasak, hogy a kenyér hiányát pótolják.

Vacsora után kiültek a «ház» elébe, gyönyörködni a szép csillagos éjben; a hold, mely öt nappal előbb telt meg, nem jött még föl, de fénye már ezüstözte a láthatárt.

- Nem ápril 15-ike van ma, Harbert? - kérde a mérnök a többi közt.

- Úgy van, Cyrus úr.

- Holnap, ha nem csalódom, egyike lesz az év azon négy napjának, midőn a középidő épen összeesik az igazi csillagidővel, s így legalkalmasb nap egy régi célunk kivitelére. Ne hagyj elfelejteni Harbert.

- Gondom lesz rá Cyrus úr.

KILENCZEDIK FEJEZET.

A sziget fekvése.

Ápril 16-án - husvét vasárnapja volt - reggel, mihelyt fölkeltek, ruháik kitisztításához s fehérneműjök kimosásához fogtak. Addig is, míg szappanyuk volna, - a mire szóda vagy hamuzsír és olaj vagy zsiradék volt szükséges, - csak vízben mostak. Ruháik jó állapotban lévén, némi vigyázat s kimélet mellett még félévig is eltarthattak, addig pedig ejthetik módját új ruhákról gondoskodni; a mire még mind sor kerül. De kérdés volt: hogy békülnek ki ruha tekintetében is az égalji viszonyokkal: s e részben szükséges volt a sziget földrajzi fekvését minden tekintetben meghatározni. Erre akarta tehát szentelni Smith Cyrus a mai szép napot, mint már előtte való este megmondotta volt Harbertnek, ki a maga részéről sem felejtette el, bár fölösleges volt, emlékeztetni reá a mérnököt.

Hogy a mérnök egész eljárását megérthessük, szükséges lesz röviden fölemlíteni azon előmunkálatokat is, melyeket a sziget fekvésének meghatározása körül már előbb tett volt.

Ápril másodikán mindenekelőtt a sziget délvonalának meghatározásával foglalkozott.

Előtte való este pontosan megjegyezte a nap lemenetelének óráját és percét; reggel pedig hasonló pontossággal a nap feljövetelét. A lemenetel és feljövetel között tizenkét óra és huszonnégy perc telt el. E szerint, feljövetele után hat órával és tizenkét percczel kellett a napnak a délvonalon átmennie, s az ég azon pontja, melyben e perczen álland, leend az észak - mert a déli félgömbön lévén: a nap nem délen, hanem északon delel.

A mondott időben Cyrus megjelölte az ég e pontját, s két élőfa segélyével pontosan meghatározta a sziget változatlan délvonalát, vagy is azon egyenes vonalt, mely a délt az északkal összeköti; s ezzel megnyerte későbbi méréseinek bizonyos alapvonalát.

Akkor este, husvét szombatján, ápril 15-én a délsarki csillag magasságát a láthatár fölött határozta meg, melyből kitűnjék, a sziget a déli szélesség mely foka között fekszik. E műtétet a legegyszerűbb készülékkel végezte, miután műszakilag készült szegletmérője (sextans) nem volt. Két darab fát egyenesre és laposra kifaragott, mint két vonalzót, és azokat egyik végükön egy kifúrt lyukon át akácztövisből készült kemény szeggel összefoglalta, oly módon, hogy összehajthatók és kinyithatók legyenek. Ez egyszerű és kezdetleges szegletmérővel határozta meg a sarki csillag magasságát. Tudta jól, hogy a déli sarkcsillag, t. i. a déli kereszt α (alfa) nevű csillaga, nem áll épen a sarkpontban, sőt nem is oly közel ahhoz, mint az északi sarkcsillag, de ezt az eltérést is számításba vette. A szegletmérőt úgy állította fel, hogy egyik szára a tenger színére vagy is vízfektűleg feküdjék, másik szárát pedig annyira nyitotta ki, hogy a sarkcsillagnak legyen irányozva. Ekkor a szegletmérőt ezen nyílásában megerősítette, egy a két száron keresztül tett, s szegekkel megerősített harmadik fával s az így nyert szeglet mérését valamint a többi számításokat másnap reggelre halasztotta.

Reggel mindenek előtt megmérte a szegletet, egy maga által készített körív segélyével s úgy találta, hogy bele számítva a sarki csillag eltérését a valódi sarkponttól, a sark magassága a láthatár fölött 53° . Ezt kivonva a 90 fokból (a mely magasságban t. i. a sark az egyenlítő felett áll) a sziget déli szélessége 37 foknak jött ki; de a műszer tökéletlenségére $2-3$ fok eltérést számítva, bizton kimondhatta, hogy a Lincoln-sziget a déli szélességnek 35 és 40 fokai közt fekszik.

Mivel a sziget hosszúsági fekvésének meghatározása csak délben történhetett: a délelőtti órákban még a sziget fensíkjának, a Szép kilátásnak, a tenger színe fölötti magasságát határozta meg. Ez pedig következőképp történt.

Vett egy egészen egyenes karót, melynek hosszúságát pontosan meghatározta. Hosszmértékekkel, öllel lábbal nem bírván, ezt saját testének általa egy vonalig pontosan ismert hosszúsága által határozta meg; és e szerint a karót tizenkét láb vagy is két öl hosszúra szabta. E karóval lementek a tengerpartra, hol a dagály a fövenyet tökéletesen vízfektú simaságra egyenlítette el, és ott egy jól választott ponton - mely a fensík tenger felőli meredek oldalával szemben volt, - a karót egy mérő-ólom (vagy is egy hajlékony növényrostra függesztett kavics) segélyével tökéletesen függélyesen állította föl. Most a karótól a tenger felé haladva, oly pontot keresett ki, melyből, szemét a földszínére téve, a karó tetejét és a magaslat szélét egy irányban lássa. Most két egyszerű mérés és a legkönnyebb számítás kellett csak, a magaslat meghatározásához. Megmérte t. i. a szem-ponttól a karó tövéig, és ugyanattól a meredek szirtfal tövéig való két távolságot; s tudta, hogy a mily arányban áll az első, kisebb távolság a karó magasságához - épen oly arányban kell állani a második nagyobb távolságnak a szirtfal magasságához.

Mivel pedig a szempont a karótól 15, ugyanaz a szirtfal aljától 500 lábnyira volt,¹ a karó magassága pedig 12 láb, de ebből 2 láb a földbe lévén verve, a föld fölött épen 10 láb volt, az egyszerű arány így lön felállítva

$$15 : 10 = 500 : x.$$

A miből x, vagyis a sziklafal szélének s azzal a Szép kilátás fensíkjának a tenger színe fölötti magassága, a legegyszerűbb hármasszabályi számítással kijött

$$x = \frac{10 \times 500}{15} = \frac{5000}{15} = 333.33$$

vagy 333 és egy harmad láb magasság.

Délig még jó időköz levén, alig mult reggeli nyolcz óra, ráértek beszélgetni, sőt egy kis kirándulást is tenni a patak mentén az erdő közeli részeibe, vagy a kis szigetkétől elválasztó tengerszoros mellékére. Ezuttal ez utóbbit választották s félkilenczkor az egész társaság megindult a tengerszoros felé. A Szabadulás szigetén (emlékszik az olvasó, hogy a kisebbik szigetet így nevezték el) tengeri madarak sétálgattak egész komolysággal, meg nem ütődve az emberek közeledtére. Buvár fajok voltak többnyire. Pencroff csak az ehetőség szempontjából tekintvén őket, megelégedéssel jegyezte meg, hogy húsok, bár nagyon setét-barna, azért nem kevésbé ízletes.

A szigetke fövenyén kövér s vaskos kétlakiakat is láttak mászkálni, fókákat valószínűleg, melyek e kis szigetet választották most menedék és heverés helyéül, a hol kedvökre sütkéreztek az emelkedő nap verőfényében. Ezeket már nem lehetett inyencz szempontból tekinteni, mert húsok olajos és undorító; de azért Smith Cyrus nem vetette meg őket, ismervén egyéb hasznukat, sőt megjegyezte, hogy valamelyik nap majd tesznek egy kis kirándulást a pusztaszigetkére is. Valószínűleg a fókák bőrére s méginkább a zsiradékára számíthatott.

Közvetlenebb hasznot ígért a Pencroff felfedezése, ki az alacsony vízállás mellett, a sziklás parton, kifogyhatatlan gazdagságának látszó osztriga-telepet talált, melyből Nab néhány tuczatot azonnal kötényébe is szedett.

- Nab nem vesztette el a napját, - mondá Pencroff.

- Valóban szerencsés fölfedezés, - jegyzé meg a hírlaptudósító; - mert ha igaz, hogy minden osztriga évenként 50 vagy 60 ezer tojást tojik, egy ily telepet csakugyan nem lehet egyhamar kipusztítani.

¹ Angol lábokról van szó; 1 angol láb = 30 centiméter.

- Csakhogy, - mondá Harbert, - azt hiszem nem valami nagyon tápláló eledel.

- Nem biz az, - felelt Smith Cyrus; - mert csekély azót-tartalommal bír; de mégis, belőle néhány tuczat, kivált miután oly könnyen, jóformán minden fáradság nélkül lehet hozzájutni, egy oly szegényes kutforrásokkal rendelkező háztartásban, a milyen a mienk még most, szintén számot tehet.

Cyrus időről időre órájára tekintett, nehogy a kitűzött feladattól elkéssenek.

- Egy óra múlva, - mondá, - tudni fogjuk, hányadán vagyunk szigetünk helyzetével a világ-tengeren. Nincs ugyan tengeri térképem, de a Csöndes-tenger szigetvilága eléggé élénken áll emlékezetemben, hogy nagyjában tájékozhasam magamat, ha lakhelyünknek nemcsak szélességi, hanem hosszúsági fokát is tudni fogom. A szélességi fok szerint, melyet már tudunk, a Lincoln körülbelől egy vonalban fekszik Új-Zélanddal, ettől nyugotra, és a chili-i partokkal, ezektől keletre. Már most azt kell tudnunk, hogy északra és délre mi van hozzánk legközelebb -

- S azután? - kérde Pencroff.

- Azután, ha kell, hajót építünk, a melyen a tengerre szállhassunk.

E közben azonban telt az idő s a déli órák közeledtek. Mikép kezd hozzá Cyrus, hogy a nap deleléséből a sziget délkörét hosszúsági fokokban meghatározza, ez, a mit Harbert szeretett volna tudni, de ki nem találhatta.

Mintegy hat kis mérföldnyire voltak a Kémény-től, a tengerpart egészen lapos, fővényes részén, melyet dagálykor a tenger borít, de most apályban zátonynak látszik. Alkalmas hely a teendő észleletekre, mert semmi sem könnyebb, mint itt felállítani a karót és körülötte köröket rajzolni a síma homokba. E körök, vagyis inkább félkörök (mert csak azokra volt szükség) a karótól északra eső részen vonattak ki, a merre t. i. a nap delelése van. Mikor a felállított karó árnyéka a legrövidebb, vagyis a párhuzamosan vont körök közül a legbelső érinti az árnyék vége: akkor van dél. Attól kezdve az árnyék ismét hosszabbodni kezd. A karót nem is szükség függőlegesen állítani; s Cyrus azt északnak hajlította, hogy árnyéka hosszabb legyen s így annak hosszúságában a csekélyebb különbségek is jól észrevehetővé váljanak.

Mint említettük, e nap, ápril 16-ka, egyike azoknak az évben, melyekben a középidő összeesik a valódi idővel, vagyis a melyekben a napóra akkor mutatja a delet, mikor a jól járó műórák.

Az egész műtét tehát csak abból állott: pontosan meghatározni a Lincoln szigetén levő dél-időt; a Cyrus zsebóráját ahhoz igazítani - s akkor meghatározni a különbséget, mely az itteni és a washingtoni dél között van, mely utóbbit a Spilet Gedeon jól járó órájáról olvashattak le.

Az árnyék elérte a legbelső kört, vagyis legrövidebb voltát - s ismét hosszabbodni kezdett.

- Dél. Mondá Cyrus, s azzal Spiletthez fordulva, kérdezé: hány óra nálad?

- Öt óra és egy perc, - felelé Spilet.

- Mivel pedig Washingtontól, mindenesetre nyugotra, vagyis a Csöndes-oczeánon vagyunk, tehát ez az öt óra nem hajnali, hanem délutáni öt órát jelent; vagyis most, mikor a Lincoln-szigeten épen dél van, Washingtonban már délután öt óra van. Minthogy pedig a nap, földköri látszólagos útjában, minden négy perc alatt egy fokot halad az égen, és így egy óra alatt tizenöt fokot, öt óra alatt pedig hetvenöt fokot: semmi sem világosabb mint az, hogy a Lincoln-sziget épen hetvenöt fokkal fekszik nyugotabbra mint Washington városa.

- Ennek fekvése pedig, - mondá Harbert örömmel, - mert most már tökéletesen értette a dolgot, ha jól tudom 77°-nál valamivel több.

- Úgy van, - folytató Smith Cyrus, - 77° 3' 11" a greenwichi délkörtől nyugotra, mely délkört mi Amerikában, a hosszúságok meghatározásánál kiindulásul szoktunk venni. Adjuk össze a

két hosszúságot, s kijő, hogy Lincoln szigetének nyugoti hosszúsága a greenwichi délkörtől 152 fok és még valami; vagy a mérés tökéletlenségére is számítva valamit: a 150 és 155 hosszúsági fokok között.

Ime így sikerült, a legkezedetlegesebb szegletmérő, egy növényrostra kötött kavics és egy egyenes karó segélyével: - így sikerült Cyrusnak megállapítani, hogy szigetök fensíkja - melyet a sziget keleti oldalán egy függőleges meredek és magas gránit-fal határolt - a tenger színe fölött 333 angol lábnyira fekszik, továbbá, hogy Lincoln-sziget a déli szélesség 37° alatt és a nyugati hosszúságnak (a greenwichi délkörtől számítva) 152° alatt fekszik. Ezzel egy-szersmind az is bizonyosságra volt hozva, hogy az új sziget oly pontján fekszik az óceánnak s oly távol minden egyéb szigettől vagy nagyobb száraztól, hogy egy gyöngye és törékeny csónakon az átkelést, vagy más száraz földre jutást józanul még csak megkísérteni sem lehetett; mert legalább ezerkétszáz tengeri mérföldnyire voltak Taititól vagy a Pomorui sziget-csoporttól s több mint ezernyolczszáznyira Új-Zélandtól, az amerikai partoktól pedig legalább is négyezerötszáz tengeri mérföldnyire. S bár semmi térkép nem állott rendelkezésükre, Smith Cyrus nem emlékezett, hogy a tenger e táján valamely szigetet látott volna jelezve valamely térképen, mely az ő Lincoln szigetöknek felelt volna meg.

TIZEDIK FEJEZET.

Bányász-műtétek.

A nap további része kedélyes társalgásban és tervezgetésekben telt el. Ámbár helyzetük tájékozása teljességgel nem vezetett valami biztató eredményre, gyarmatosaink egyáltalában nem csüggedtek el. Már is annyi segélyforrását ismerték fel szigetöknek, hogy az ott való megélhetés iránt, habár nehézségekkel és nélkülözésekkel is, legkevésbé sem kételkedtek.

Csak ez egy nap is, délelőtti sétájokban, a főcsoportot és az osztriga-telepet találták, melyek többé-kevésbé mind hasznosíthatók voltak legalább jövőre.

Fontosabbak voltak mindezeknél a mérnök észleletei, melyeket a sziget ásvány- s érc-termékei körül tett. Ő már első kirándulása alkalmával észrevette, hogy a sziget közetei erősen érc- s jelesen vastartalmúak és hogy kőszén is, közel a felülethez, gazdagon található nem egy ponton. Utóbb még részletesebb vizsgálat alá vevén a dolgot, gazdag vaskőtelepeket talált. A vas nem szokott tisztán jöni elő a természetben, hanem vagy élenynyel vagy kénnel vegyülve, de attól aránylag könnyen megtisztítható és pedig vagy olvasztó-kemenczék által, vagy még gyorsabban és egyszerűbben az úgynevezett katalán-módszerrel, mely abból áll, hogy a vastartalmu terméskövek, összezúzva, kőszén-rétegekkel vegyesen rakatnak össze s erős tűz által hevítettén, kén- és élenytartalmuktól a meleg által szabadíttatnak meg. Smith Cyrus ez utóbbi módot választotta és pedig azt is legegyszerűbb alakjában, a mint kétségkívül az első kovácsok, Ádám ősapánk unokái, Tubál-Káin és fiai gyakorolták, t. i. olvasztó-kemencze nélkül, csak a hevítendő érczeknek, szabadon, koczkaalakú tömbökbe való összerakásával. De még ez egyszerű módszerhez is kellett valami eszköz, t. i. egy pár erős lélekzetű fuvó, a tűz élesztésére. S a mérnök e célból a kis szigetkén észrevett fókákra vetette a szemét.

Bevárták az apály óráját, mikor a gondosan kikeresett gázlón térdig vagy legfőlebb czombig érő vízben juthattak a szigetkére. Cyrus először lépett most arra, - társai másodsor, mert őket a léghajó azon tette volt le.

Pencroff jól ismerte a fókák természetét, melyeket a vízben nagyon nehéz elfogni, mivel épen oly jó bukók mint úszók, ellenben a szárazon, a hol rövid és esetlen lábaikkal nem igen tudnak segíteni magukon, annál könnyebb. Azt tanácsolta tehát, hogy álljanak lesbe, míg néhány fóka kimászik a vízből s a fövényen letelepszik és a verőfényben sütkérezve nemsókára elalszik. Meghúzták tehát magukat a bokrok között s nem vették üzőbe sem a kövér pingvineket, melyeknek úgy sem vehették volna hasznát, sem egyéb vízi madarakat, nehogy azok üldözése által zajt támaszszanak s a fókákat elriaszszák. Ezek csakugyan, mint Pencroff előre látta, úgy tettek. Hat vagy hét fóka heveredett le a fövényen s ott sütkérezett a nap melegén. Mikor már nyugalomnak eredtek, vadászaink egyszerre kiugrottak leshelyökből s a tenger felé visszavonulás útját elvágták az állatok elől. Akkor botokkal rajtok ütöttek s a két legnagyobbat sikerült, orraikra alkalmazott kemény ütések által annyira elkábítaniok, hogy hatalmukba estek, míg a többi csakugyan elmenekült. De a kettő épen elég volt embereinknek mostani céljokra.

Hogy testök nagy tömegét hurczolni ne kelljen, a tengerész és a néger mindjárt neki estek, s lefejtették bőrüket, úgy hogy alig egy órai idő alatt a mérnöknek két nagy és ép fókabőr állott rendelkezésére. S ezzel, a dagály még nem térvén vissza, siettek is szigeti barlangnyílásukhoz, a «Kémény»-hez.

Másnap a két bőr megtisztításához s a fuvók készítéséhez fogtak. Műszerek teljes hiányában ez nem csekély munka volt. Különösen az összevarrás, vagy inkább aggatás, tüskékkel s fahéjából hasogatott erős és szijas fonállal, hogy a műszer oldalt ne szeleljen, egy párnapi

munkát vett igénybe. A fuvók nyomóját fahasábokból, fuvócsövét pedig kemenczékben e czélra égetett cserép-műből készítették. Három teljes nap telt belé, míg gyarmatosaink a két használható fuvó birtokába jutottak.

Most már arról kellett gondolkodni, hol állítsák föl kovácműhelyöket. Barlanglakásuktól az ércz- és kőszételepek sokkal messzebb voltak, mintsem hogy a súlyos kövek és szén oda hurczolására gondolhattak volna. Sőt minden napi munka után éjjeli szállásra oda visszatérni sem lehetett. Miután azonban a téli időszak még távol volt, a szabad ég alatt is el lehetett tölteni az éjszakát s különben is a téli szállás kérdése még eldöntendő vala: azt határozták, hogy néhány napra való élelemmel ellátják magukat, a mit egyébiránt útközben is gyarápíthatnak, magukkal viszik a szükséges edényeket s egyéb kevés eszközeiket s a hely színén települnek meg és lelhelyén fogják az érczet és kőszetet fölhasználni.

A nap egészen eltelt a készülődéssel, átköltözködéssel, útközbeni vadászatással különösen kangurúkra, a mi közben egy párt szerencsésen el is ejtettek: úgy hogy csak másnap, - a mi már április 21-ke volt - kezdhettek a tulajdonképeni kovácmesterséghez.

Smith Cyrus, egyelőre csak Harbertet véve magához, kiment a legalkalmasb lelhely keresésére, a honnan a vasérczet összeszedhessék. Közel a patak forrásához találták azt, a hol - az északi oldalra néző magaslat aljában - az egész kőzet gazdag vastartalmúnak mutatkozott. Oly természetű kő volt ez, mely legjobban megfelelt a mérnök által alkalmazni szándékolt katalán-módszernek, és pedig Korzikában szokásos legegyszerűbb alakjában. Mert a tulajdonképeni katalán-módszer mély beásásokat, mintegy a földbe vájt kemenczét kíván, melyekben a vas- és kénércz egymásra rakva rétegekben, a tűz által olvasztatik össze. De Smith Cyrus egyszerűsíteni akarta ez eljárást s csak a föld színén akarta köbökbe rakni - és úgy hevíteni - az olvasztandó érczet.

Megtalálván az alkalmas ércztelepet, hírt adtak a többi társaknak is s azok is oda jövé, neki kezdték a bányászmunkának.

A vastartalmú köveket nem kis erőfeszítéssel szedték föl s zúzták össze és rakták, a hasonlóképp összezuzott kőszénnel, rétegenként, embermagasságú koczkatömegbe. A tűz meggyújtása után a hatalmas fuvók folytonos munkája, fölváltva szintén teljes mértékben igénybe vette gyarmatosaink erejét. De megfeszített munkájokat oly siker koronázta, hogy már április 25-kén több darab kovácsolható vas volt birtokukban. Az első darabból kalapácsot készítettek, lehet gondolni, mily nehézségekkel s mégis mily tökélytelenül, de már annak segélyével sokkal könnyebben ment a többi, mert a katalán-módszerrel nyert vas, ha megacézlosítatik, nem csak vörös izzó, hanem hidegebb állapotában is meg lehetőségen kovácsolható.

De az ez uton nyert ércz egyelőre nem annyira tiszta vas állapotában a leghasználhatóbb, hanem inkább aczélos állapotában. Az aczél ugyanis vas és szén vegyülete, melyet vagy olvasztás és öntés által lehet előállítani, vagy a tiszta vassal a kellő mennyiségű szén hozzáadásával. Cyrus ez utóbbi utat választotta, mivel tiszta vassal rendelkezett. S ez sikerült is neki porrá tört szén segélyével, egy a földbe ásott katlanszerű kohóban. Ebből aztán, ügyesen betanított s vezetett kovácslegényei - Pencroff és Nab - segélyével mindenféle, bár durva és kezdetleges, de mégis használható eszközöket - kalapácsokat, fogókat, szegeket stb. - bírt előállítani, melyekkel a további szükségletekre már mehetett valamire.

Május 5-dikére a bányászat és kovácskodás ez első korszaka, - mint a hírlapíró napló-jegyzeteiben nevezte - szerencsésen befejeztetett s gyarmatosaink visszatérhettek ideiglenes lakásukra, a sziklabarlangba vagyis a «Kémény»-be.

Most már annyira voltak, hogy ez első időszak befejeztével némi pihenést engedhettek magoknak a körültekintésre s a további munkálatok iránti tervezetésekre.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

A téli szállás kérdése.

Május elején téli szállásról gondoskodni, kissé korainak tetszik talán. De nem kell elfeledni, hogy menekültjeink a déli földgömbön voltak, a hol a naptár épen fordítottja a miénknek.

Valóban, másnap - május 6-ika volt, a mi az északi félgömbi november 6-ának felel meg - úgy látszik ideje volt már a téli szállás kérdésével foglalkozni. Fölötte nagy hidegek- és fagyoktól ugyan nem félhettek, mert a Lincoln-sziget fekvése, az északi félgömbön Sicilia vagy Görögország éghajlatának felelt meg, a hol rendszeren +10-12 C. fok a télközép hidege, de néha nagyobb hidegek, fagy s hózivatarok is fordulnak elő. Hogy a sziget e részéből, mely tó és patak édes vizével, erdőkkel s ércztelepekkel és jó agyaggal volt ellátva, nem lesz czélszerű eltávozniok s a tulsó oldalra menniök, a hol mindezt nélkülözniök kellene, s a mellett a délnyugoti hideg szél sanyaruságainak is ki volnának téve: az iránt tisztában voltak. De a mostani barlang sem felelt meg egészen egy téli lakás igényeinek. Nagyon is nyitva volt szélnek és hidegnek, sőt mint egyszer már tapasztalták, a tenger ostromának is. Aztán, ha a szigeten vadállatok tartózkodnak, melyek a tél közepette bizonyosan elő fognak jönni rengetegökből, azoktól sem volnának eléggé védve, sőt nem lehetetlen, hogy a távoli maláji szigetek vad és vakmerő kalózsai is egyszer vagy másszor ide bátorkodnának s megtámadhatnák őket.

Pencroff szerint, miután téglájok s vasuk van, faragó eszközökben s fában sem szenvednek hiányt, legjobb lett volna annak rende és módja szerint házat építeni; de az sok bajjal jár s nagy időbe kerül; hátha a tengerre néző sziklafalban valamely alkalmasabb lakást nyújtó üregre is akadhatnának, vagy más ponton is a természet valamely lakályosabb helyről is gondoskodott volna számukra. Elindultak tehát, hogy a környéket e szempontból vegyék a legszorosabb szemügyre. De a gránit-sziklafal, bár egész hosszában a legpontosabban átvizsgálták, madárfészeknek szolgáló kisebb repedéseknél egyebet nem mutatott föl.

Azután a tó és patak környékét vették vizsgálat alá. Sűrű, bár nem rengeteg erdőkben jártak itt, minden perczben készen tartva botjaikat s kezdetleges lándzsáikat, ha netalán valamely veszélyes vadállattal találkoznának. De úgy látszék a vadak, ha általában vannak a szigeten, a déli részek rengetegebb erdőiben tartózkodnak. Egyízben azonban Top egy hatalmas kigyót látott, mely sziszegve emelte fejét s szembe nézett a bátor kutyával, mely a maga részéről oly merészen és rendületlenül állotta a kigyót, mint akár egy fogolymadarat állott volna. A kigyót Cyrus szemügyre vette s kijelentette, hogy nem mérges fajta, mert az úgynevezett gyémántkigyók közé tartozik, melyeket a dél-uj-walesi benszülöttek meg is esznek; de azért lehet, hogy e sűrűben lesznek olyanok is, a melyeknek marása halálos lehet, mint a villás sarku viperáké. Top, bár az első perczben a meglepetés által le volt kötve, csakhamar kedvét lelte a kigyóvadászatban s urának kellett őt visszatartania, hogy mindig kigyók után ne szaladgáljon.

A Grant-tó körüli szemlélődések eredménye az volt, hogy miután e tót a bele ömlő patak feltünően bő vízzel látta el, bizonyosan kell valahol lefolyásának is lenni, mely vize feleslegétől megszabadítsa s föltehető volt, hogy a természet e lefolyást úgy alkotta, hogy az még nekik is menedékül szolgálhat. Ezt a lefolyást kellett tehát mindenekelőtt fölkeresniök. A tó északnyugoti oldalán ezt hiába keresték. A keleti oldalon indultak el ezután s nem csekély volt a mérnök csodálkozása és boszankodása, hogy ott sem talált semmit.

Egyszerre Top, mely addig nagyon nyugodtan viselte magát, nagy izgatottságot kezdett elárulni. Föl s alá futkosott a parton, hirtelen megállt, a vízre szegezte okos szemeit, féllábát föl emelte, füleit hegyezte, mintha láthatatlan vadat látna lesben; aztán elkezdett ugatni dühösen, - s egyszerre, szimatolva, ismét elhallgatott. Hagyták, a mit akar, tennie s csak várták a

kimenetelt. Most Top hirtelen a vízbe ugrott s azon perczben egy óriási vízi állat, egy a czetek neméhez tartozó dugong ütötte föl nagy busa fejét. Hogy jöhetett az ide, e kis szárazföldi tóba, holott csak a nagy tengerek lakosa? a parton állók meg nem foghatták. De Top a víz alá bukott, mintha a dugongot egymaga akarná megtámadni, s kivégezni. A küzdelem azonban a két állat közt nagyon is egyenetlen s kimenetele teljességgel nem lehetett kétes. A dugong, farka egy hatalmas csapásával kivetette a kutyát a vízből, úgy hogy ez, szegény pára, két-három bukfenchez vetett a levegőben s úgy esett vissza a vízbe. De most a dugong, mintha valamely hatalmasabb ellenségre akadt volna, felhagyott az ebbel. A titokteljes küzdelem a víz alatt csak folytatódott s nemsokára a víz megzavarodott és sötétpiros vérral tölt el. Top, csodálatosan megmenekülve, csaknem sebzetlenül úszott ki a partra, a dugong pedig, nyakán egy borzasztó nagy hasítással, mintha éles kard vagy elefántagyar hasította volna, dögölve vetődött föl a víz színére.

Utasaink bámulva nézték mindezt, anélkül hogy megérthették volna. De szintoly kevésbé voltak tisztában azzal, hol van hát végre is a tó felesleg vizének a lefolyása; a mit pedig jó lett volna tudniok, mert végre is lehetséges volt, hogy a víz oly öblezetet vájhatott magának, mely a víz elvezetésével s csekély átalakítással lakássá lett volna fordítható.

Ez nap célta nem érhetvén, másnap újra folytatták kutatásaikat. A tó, partjai mellett csekély mélységű volt, de feneke befelé tölcselesen mélyült s nem látszott lehetetlennek, hogy lefolyása nem is kifelé, hanem belülről van, sőt hogy fölszínének látszólagos magasabb volta daczára belső összeköttetésben van a tengerrel; szóval, hogy nem is tó, hanem tengerszem. Erre látszott mutatni azon meglepő észrevétel is, hogy a tó vize, bizonyos irányban, és pedig déli sarka felé feltűnően gyors áramlatot mutatott, mely a beledobott könnyű tárgyakat, például fadarabokat erősen sodorta arra felé, s ott, a víz színe alatt eltüntette. Figyelmesebb szemlélet s ismételt kísérletek meggyőzték a mérnököt, hogy ott, azon a ponton, és pedig a víz színe alatt van a tó lefolyása, melyen vizének fölöslegét kiüríti.

A mérnök föltette magában, hogy e lefolyás üregét hozzájárulhatóvá teszi. Ez csak a tó vizének más oldalon való leeresztése által történhetett meg, mely a tó felszínét annyira le-súlyeszsze, hogy a lefolyás ürege annak fölébe kerüljön. A szándékolt leeresztés azon oldalon kellett hogy történjék, mely a tengerhez legközelebb feküdt, mivel pedig a part sziklából állott, csak azoknak robbantás általi erőszakos szétvetése által történhetett. Smith Cyrus tehát elhatározta: robbantó szer előállításáról gondoskodni.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Közelednek a kérdés megoldásához.

- A hol a természet anyagokban oly gazdag mint szigetünkön, - mondá Cyrus, - ott nem lesz nehéz a leghatalmasabb robbantó szert is fölhalálni vagy előállítani. Én már megtaláltam, a mi kell hozzá.

Társai, kivált Pencroff nagy lelkesüléssel fogadták a kalandos tervet. Egész nap a kőszéntelep közelében található kén tartalmú tűzkövek ásásával s a barlangba szállításával foglalkoztak s estére már nagy halom volt belőle birtokukban.

E palakőszerű tűzkövek szén, silícium, alumínium mellett főleg és tulnyomólag vasként tartalmuk voltak s a földadat az volt: a bennök rejlő vas-ként a többitől elválasztani és tisztán állítani elő; a mi tűz segélyével s ismeretes vegytani műtét útján meg is történhetett.

Míg Cyrus, Harberttől és a hírlapírótól segítve, ebben működött, Nab és Pencroff az előbbi napon oly rejtélyesen kivégzett dugong hulláját vonták ki a vízből s husát, mely jó eledelül szolgált, elkülönítvén, zsiradékát szappanfőzési anyagul, a benne levő glicerinanyag kiválasztása végett, szedték meg. A szappanfőzéshez szükséges szódát a tengerparti só tartalmú növények szolgáltatták, melyek elégetés által gazdag lúgtartalmú hamut adtak.

Mind e munkák, a két irányban, egy egész hetet vettek igénybe. Smith Cyrus elegendő mennyiségű, vas-kénnel rendelkezett, melyből már most a kénsavat kelle kivonnia, a mire kész égetett edényei jó szolgálatot tettek.

Rendesen ugyan a kénsavnak a vaskéntből való kivonása nagyobb készülékeket igényel; de Smith Cyrus tudta azt is, hogy jelesen Csehországban, e részben egyszerűbb eljárással is czélt tudnak érni és pedig oly előnnyel, hogy az ily módon előállított kénsav még erősebb a szokottnál; ez, a nordhauseni kénsav neve alatt ismeretes folyadék.

Ennek előállítása végett egyetlen egy műtétre volt szükség: a vasként-kristályokat, zárt edényben mésszel olvasztani össze oly végből, hogy belőlök a kénsav gőzalakban csapódják le, melyek megsűrűsítettvén a legtisztább kénsav-folyadékot adják.

E műtét végrehajtására szolgáltak a fazekas mesterség által előállított különféle edények, melyek közt tökéletesen zárhatók is voltak, továbbá az olvasztó kemence.

Az eljárás a legtökéletesebben hajtattott végre; s tizenketted napra a megkezdés után, u. m. május 20-kán, a mérnök a kellő mennyiségű tisztított kénsav birtokában volt.

S midőn az megtörtént, csak egy lépés volt, hogy azót-savat hozhasson létre.

Az azót-sav ugyanis előáll, mihelyt a kénsavat salétromra öntjük s az így kifejlődő erős gázt megsűrűsítjük. Meglevén az azót-sav, semmi sem volt könnyebb, mint előállítani annak a dugong zsírjából nyert glicerinrel való egyesítése által a nitro-glicerint, e roppant robbantó erejű rettenetes anyagot, melynek hatálya tizszeresen felülmúlja a lőporét. E folyadék alkalmas volt arra, hogy a tópart egész szikla-falát szétvesse.

- Hogyan? - mondá Pencroff csodálkozva, - e csekély folyadék vetné szét a mi szikláinkat?

- Kellő mennyiségben alkalmazva, - felelt Cyrus, - akár az egész szigetet. De azt mi sem akarjuk. Csak a tó partjának egy részét robbantjuk szét, hogy vizének ez által oldalt adjunk lefolyást. S ez annál biztosabban meg fog történni, minél erősebb a szikla s minél nagyobb lesz annál fogva ellenállása is.

- És mikor fogjuk meglátni e csudát?

- Mindjárt holnap.

Másnap, május 21-kén, az egész társaság a hely színére ment, a hol a nagy műtétet véghez viendők voltak. Vaseszközeikkel a sziklába mély üreget véstek, olyat, mely a nitro-glycerinből legalább 10 litre mennyiséget befogadhasson. Bármily nehéz munka volt is, felváltva dolgozván rajta, este négy órára a mína készen volt.

A nitro-glycerint azonban, hogy felrobbanjon, nem elég egyszerűen meggyújtani, a mikor robbanás nélkül szépen elég, hanem lőpamut, vagy robbanó sók által kell hirtelen, mintegy villanyütésszerűen idézni elő a robbanást; vagy pedig ütés által idézni azt elő. Smith Cyrus készíthetett volna lőpamutot, mert volt azót-savanya; de egyszerűbbnek tartotta az utóbbi módszert alkalmazni. Csakhogy természetesen az ütest nem tehette közvetlenül a jelenlevő ember, mert akkor a robbanás azt is szétépte volna, s ezért, egyszerű szerkezettel, egy növény szálaból készült fonal végére súlyos követ alkalmazott, melyet a fonal végének messziről való megrántásával veszélytelenül lehetett a kellő perczen és pontra lezuhantani. E megrántást pedig szintén nem maguk kézzel voltak eszközözlendők, hanem egy másik zsineg oly alkalmazásával, melynek egyik vége meggyújtatván, mikor az másik végeig ég, az előbbi zsineg fölszabaduljon s ezáltal a kő leejtését eszközölje. E második zsineg végig égésére 25 percz kivántatván, annak meggyújtása után elég idejük volt, hogy gyorsan sietve Kéményükbe érjenek.

Abban a perczen, melyben oda értek, történt az iszonyú robbanás, mely az egész szigetet megrázkódtatta.

A terv tehát sikerült. A tónak egy új, az előbbinél legalább háromszorta tágasb lefolyása nyílt, egyenesen a tengerbe.

Gyarmatosaink rudakkal, vasgamókkal, növényekből készült gúzsokkal ellátva magukat, ismét a tóhoz siettek. Top is kísérte gazdáit.

- Ez felséges egy szer! - mondá Pencroff; - de nem lehetne-e puskából is löni vele, mikor ily robbantó erővel bír.

- Az a baj - felelé a mérnök, - hogy igen is nagy a robbantó ereje s a töltéssel együtt a puska csövét is szétvetné. Hanem lehet vele lő-pamutot készíteni s azt nem is mulasztjuk el a maga idejében. Egyébiránt készíthetnénk közönséges lőport is, miután mindenünk van hozzá: azót-sav, salétrom, kén és szén. Csak az a baj, hogy puskánk nincs.

- Oh Cyrus úr, - mondá Pencroff, kit kételkedőből az eddig tapasztaltak a legbuzgóbb hívővé tettek a mérnök iránt, - önnek csak akarnia kell, s fogadok: az is lesz mindjárt.

Ily és hasonló beszélgetések közt a tóhoz érkeztek s ott szemügyre vették a nitro-glycerin által véghez vitt rombolást.

Csakhamar meggyőződtek a mérnök föltevéseinek helyességéről.

A robbanás által eszközölt új lefolyáson a tó vize, mintegy megnyitott zsilipen, zuhatag módjára özönlött alá, a mi által a tó vízszine tetemesen megcsökkent, s eddigi partjainak felső részét szárazon hagyta. A tó déli sarkán az előbb víz alatt állott lefolyási üreg is szabadon állott. Elég tágas s egyszersmind kevésbé meredek nyílás mutatkozott arra, hogy bele bocsátkozzanak, a mit, meggyújtott üszkők világánál, meg is kezdetek.

Top, türelmetlenebb lévén az embereknél, előre sietett, a mi ezeknek annál nagyobb biztosságot nyújtott.

Lassan s vigyázva haladtak lefelé az üregben, mely egyre tágasbodott s egy barlangszerű öblözetbe vezetett.

Kétségtelen volt, hogy ez üreget nem a víz vájta magának, mely lefolyásában egyenesen sietett a tengerbe, hanem az a szigettel magával egykorú eredetű volt. Nem a Neptun, hanem a Plutó munkája, vagyis nem víz- hanem tűzképződmény. Elég, hogy ott volt az üreg és alkalmas tartózkodási helyet, nagy termet alkotott, melynek csak két baja volt még: a világítás hiánya és a felülről való hozzájuthatás nehézsége. De Smith Cyrus csakhamar meggyőződött, hogy mind a két bajon lehet segíteni, mert az üreg előfala, a tenger felé, elég vékony arra, hogy áttörhető legyen s mind bejáró ajtót, mind világító ablakot lehessen rajta vágni. Csákányaik voltak s ezt azonnal meg is kísértették.

A munka közben Topnak, ki előre sietett, dühös ugatása tette figyelmissé őket, hogy újtok itt még nincs befejezve.

- Ez mind érdekesebbé kezd válni, - mondá Spilett Gedeon.

- Az a kutya bizonyosan nem ugat hiába, - szólt Harbert.

- Csak utána, - fejezé be Cyrus.

Nem sokára utolérték az ebet, egy, a szikla mélységébe függőlegesen leereszkedő kútszerű mélység torkánál, melybe már nem szállhattak alá s fáklyáikkal is csak tökélytelenül birtak bele világítani.

Smith Cyrus egy ágat meggyújtott s bele bocsátotta a mélységbe. Ez jó mélységig bevilágította a kutat, de mielőtt fenekére ért volna, kialudt.

- Ez lehetett a víz lefolyása, mely innen meredekebb, majdnem függőleges irányban omlott alá a tenger felé, - mondá a mérnök.

Ezután újra neki fogtak az előbbi fal áttörésének, csákányaikkal.

- Meglássátok, - mondá Cyrus, - a hangból ítélve, mely a csákányok koppanásaira felelt, hogy e sziklafalon túl új üreget fogunk találni.

A vékony fal csakhamar át volt törve s kitűnt, hogy a Cyrus számítása e részben is helyes volt. Egy még tágasabb s valóban palota-csarnokszerű üregbe jutottak, mely minden igényeiknek teljesen megfelelt.

Az örömteljes meglepetés kiáltása lebbent el a feltalálók ajkairól.

- Barátim! - mondá Cyrus, - ha mi ezt az üreget kellőleg fogjuk világítani, valódi királyi csarnokunk lesz itt: igazi rezidenczia!

- S minek nevezzük el? - kérdé Pencroff.

- Gránit-háznak! - felelé Cyrus és társai örömmel üdvözölték az elnevezést.

Fáklyáik azonban leégtek s ezúttal vissza kelle térniük azon föltétellel, hogy másnap ismét eljönek vizsgálódásaikat, s ha lehet, berendezkedésüket folytatni.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Új lakás.

Másnap azonnal hozzáfogtak új lakásuk berendezéséhez. Közeledvén a téli idény, nagyon ideje volt, hogy a szellős «Kémény»-ből kissé zártabb helyre juthassanak. Mind az által azt is meg akarták tartani menedékhelyül. Cyrusnak első gondja volt meghatározni pontosan, a tenger s a külvilág irányában az új lakhely fekvését. A külső sziklafalat csákányokkal átlukasztani nem volt fölötte nehéz s akkor kitűnt, hogy az egyenesen a tengerparti fövenyzátonyra néz és pedig mintegy nyolczvan lábnyi magasságban. Az általok vágott kis nyíláson mindjárt be- s kiröpült néhány kőszáli galamb, mintha a gránit-palota (így nevezték fölfedezői) csak épen számokra lett volna föltalálva.

Hogy e palota tágas üregét maguknak egészen kényelmessé tegyék, elhatározták, hogy azt téglaközfalakkal öt vagy hat kisebb üregre rekesztik el. Öt ablakot s egy ajtót terveztek a homlokfalra. Pencroff elismerte az ablakok szükségességét, de nem látta át, mire való az ajtó, holott a tó felől természetes s elég kényelmes bejárásuk van. De Cyrus megmagyarázta neki, hogy e bejárás másoknak is, legyenek emberek vagy állatok, ellenséges célból szintén bejárásul szolgál, sőt lehet eset, mikor a tó vize is betolulhat rajta, azért jobb lesz azt a bejárást befalazni s legfőlebb egy csekély és könnyen elzárható vízvezetékot hagyni rajta és az előfalon hagyni bejáratot, melyhez hosszú kötélhágcsót alkalmaznak, melyet maguk után felhúzva lakhelyöket minden másnak hozzájárulhatatlanná teszik.

- De minek ennyi elővigyázat? - mondá Pencroff; - hiszen még eddig veszedelmes állatokat nem igen találtunk a szigeten. A mi pedig az emberek általi megtámadtatást illeti, arról szó sem lehet, miután a szigeten rajtunk kívül senki sem lakik.

- Bizonyos vagy-e abban? - kérdé Cyrus, erősen szemébe nézve a tengerésznek.

- Teljesen bizonyosok csak akkor lehetünk, ha majd az egész szigetet bejárjuk, az igaz.

- Úgy van; pedig eddigelé még csak igen kis részét ismerjük annak. Aztán, ha a szigeten nincsenek is ellenségeink, jöhetnek kívülről, mert a Csendes óceán lakói gonosz népek ám. Egy szóval jó az embernek minden eshetőségre készen tartani magát.

Első dolog volt tehát az ablakokat s ajtót elkészíteni. Csákánynyal e munka mégis lassan ment volna. De Cyrusnak elég nitro-glycerinje volt még, hogy czélszerűen, mérsékelt adagokban alkalmazva, azzal könnyűszerrel előállíthassák a sziklafalon a szükséges nyílásokat. A csákánynak és kalapácsnak csak a nyílások szabályossá tétele s kiegyenlítése maradt fenn teendőül.

A szobák felosztására nézve abban állapodtak meg, hogy a kötélhágcsóval ellátandó külső bejárástól egyenesen nyílják a konyha, azontúl tágas ebédlő, hasonló hálóterem, végre társalgószoba. E sor szoba azonban ne foglalja el az üreg egész hosszát, hanem egy folyosó által elválasztva még jó nagy raktárhely maradjon, melyben a műszerek, eszközök, élelmi s egyéb házi szükségre való tárgyak nyerjenek elhelyezést. Azonkívül marad még a felső üreg, mely mintegy padlásul szolgál a lakóknak.

A terv meg levén állapítva, a bányászok ismét téglavetőkké váltak s az általok vetett és égetett téglát, kellő mennyiségben a gránitpalota aljához hordották. Minthogy mindeddig csak a felső bejáraton, a tó felől közeledtek, a mi pedig nagy kerülő volt s annál fogva nagy fáradsággal és idővesztéssel is járt; - most már eljött az ideje: a tervezett kötélhágcsó elkészítésének. E czélra a «curryjonc» nevű kenderfajú növény szárait használták, melyeket annak rendi szerint megtilolva, jó erős kötelekké sodortak össze, hágcsófogakúl pedig bizonyos vörös czédrusfa szívós és kemény ágait használták. A kötelekből, a hágcsón túl, még csigaműre is jutott elég, melyet a téglának nyolczvan lábnyi magasságba való fölhúzására használtak, a mint azt mai

napság az építő-mesterek szokták, az idő és emberi erő kimélése céljából. Mindez, Cyrus szakértő vezetése alatt könnyen ment. S mivel mészköveket is bőven találtak a szigeten, melyeknek kiégetése könnyen ment, a kőmives munkában nem volt semmi fennakadás.

E munkák alatt Harbert különösen kitüntette magát, készsége, értelmessége és ügyessége által. A mérnök annyira megkedvelte e gyermek-ifjút, mintha csak saját fia lett volna; Harbert viszont tisztelettel vegyült szeretettel tekintett Cyrusra. Pencroff, a ki magát csaknem háttérbe szoríttatni látta a kedvencze és főnöke közt fejlődő vonzalom által, még sem érzett féltékenységet ez utóbbi iránt, annyira át volt hatva maga is annak értelmi és erkölcsi fölényétől.

Nab csak Nab volt most is. Olyan maradt mint mindig: maga a bátorság, engedelmesség s önmegtagadás. Urát félistennek tartotta, bár bámulatát nem nyilvánította oly zajosan mint Pencroff. Ha ez elragadtatva magasztalta a mérnök csaknem emberfölötti szellemi tulajdonait, mosolygva mondá Nab: «Hisz ez természetes».

A mi Spilett Gedeont illeti: ő is kivette a maga részét a közös munkából becsületesen; a min a tengerész nem győzött eléggé csodálkozni.

- Pennarágó ember létére, - mondogatá - ugyancsak ügyes! Biz isten, soha sem gondoltam, hogy ilyen is akadhasson az ujságírók között!

A kötélhágcsó május 28-kán végleg föl volt állítva. Nem kevesebb mint száz fokot számlált, oly magas volt a gránitház homlokzata, melyen a kijárás volt. De e nyolczvan lábnyi magasságot szerencsére két részre, mint két emeletre lehetett osztani, egy a középtájon kiálló, jó széles párkányzatnál, mely a le- és följárásban pihenésül szolgálván, nem csekély könnyebbséget nyújtott. Csak csákányokkal egyenesre kellett igazgatni e párkányzatot, s azon erősítették meg az alsó hágcsót, melyet azonban egy kötéll segítségével szintén fel lehetett huzni a gránitházba. Smith Cyrus egyébiránt azt tervezte, hogy majd idővel, víz által hajtható emelő gép segítségével történjék a följárás. Egyelőre azonban szívesen megelégedtek a kötélhágcsóval is.

Csakhamar nagy gyakorlatot s ügyességet szereztek az azon való fel- és lemászálásban. Pencroff, a ki szokva volt az árboczok és hajókötelek mászásához, leczkéket adhatott nekik itt. De kellett, hogy adjon kivált Topnak, mert a szegény négy lábú nem igen volt az ilyen feljáratra alkotva. De Pencroff oly türelmes mester volt, hogy végre Top is csak úgy megtanulta a kötélhágcsón való járást, mint czirkusbeli atyjafiai. Mindamellet Pencroff azután is a hátán vitte le s föl, - a miért Top soha sem panaszkodott.

A munka azontúl gyorsan ment. Mindnyájan részt vettek benne, kiki erejéhez s ügyességéhez képest kapván szerepét. A mellett, minthogy a téli - vagyis esős - évszak közeledett, az ételmezési kérdést sem hanyagolták el, s üres idejüket vadászatra és halászátra, valamint növényi tápanyagok beszerzésére fordították.

Különös szenvedélye volt Harbertnek a növények gyűjtésében. Bár egészen új volt előtte a sziget flórája, elég növénytani ismerettel birt arra, hogy az eddig előtte ismeretlen fajokat is meg tudja határozni, nemeik és családjaiak szerint.

Sok hasznos, vagy tápláló, vagy fűszeres tartalmú növényt talált így s hozott haza kirándulásából: bazsilikumot, melissát, rosmarint, betuniát; egy ízben gyógynövényeket keresgélt, melyekről gondolta, hogy egyik lázellenes, a másik szorító vagy hashajtó stb.

- Minek ez a sok haszontalan fű, a miket az úrfi összehord nekünk? - kérdé Pencroff.

- Hátha meg találánk betegedni? - mondá Harbert.

- Nem tudom miért betegednék meg; - felelt amaz, - hiszen nincsenek doctorok a szigeten.

E járás-keléseik közt egy ízben Pencroff és Harbert egy egészen összefurkált talajra akadtak, mely a sűrű vakandtúrásokhoz hasonlított s nem egyéb volt, mint egy nagyobbszerű tengeri nyúltelep. A mint e helyet bolygatni kezdék, a csinos kis állatok, megriasztva a vadászok által, százanként bújtak elő lyukaikból s eszeveszett futásnak eredtek. Ha Top ott nem lett volna, nem is érhetek volna velök; így is, ezuttal csak négy darabot tudtak elfogni. De azok is jó falatot szolgáltatottak a gránitpalotai asztalra, s tudván, hogy a kiriasztott állatok ismét vissza fognak térni telepökre, máskor jobb zsákmányt is remélhettek belőlök. A mi annál jobb volt, mert már izletesen is tudtak sütni, mivel a szobák berendezésekor nem feledték el a konyhába, téglából, czélszerű tűzhelyet is rakni. - A szobák belső berendezése megtörténvén, szikla-darabokkal befalazták a felső bejáratot, melybe azonban vízvezető csövet alkalmaztak, mely a tóból ivó- és főzővízzel látta el konyhájokat. Így minden tekintetben kényelmes, egészséges, száraz és világos lakásuk volt, mely nemcsak egy télre, hanem a szigeten tartózkodásuk egész idejére tökéletesen biztosította őket mind az elemek, mind bármely egyéb ellenséges behatás vagy támadás ellenében.

Háztartásuknak mindamellert sok hiánya volt még.

Különösen komolyan kellett tárgyalniok a ruhakérdést is. Egyetlen ruhájok, bármennyire kimélték is munka közben, alig bírhatta ki a telet, s különben is vékony volt arra az esetre, ha netalán kemény hidegek találnának lenni.

Azonban e kérdésnél még Smith Cyrust is elhagyni látszott szokott leleményessége. Valóban, megfelelő állatbőrök nélkül, a melyekhez pedig csak puskás vadászat útján juthattak volna, e kérdést alig lehetett kielégítőleg megoldani.

Egyébiránt a hideg ellenében azzal vigasztalták magokat, hogy lakásuk tökéletesen védi őket az elemek dühe ellen, tüzelő fájok pedig bőségesen van, s így a telet majd csak kihúzhatják valahogy, míg a jövő tavasz megmutatja, mit tehetnek e részben is.

A ruhák megújítása kérdését tehát ezúttal elnapolták; s csak azon kelle lenniök, hogy a mi ruhájok van, még ezen a télen kitartson.

Sokkal könnyebben boldogultak a világítással.

Pedig az nem csekélyebb dolog volt, mint a ruha kérdése. A hideg ellen be lehet húzódni a szobába - de hova legyen az ember az unalom ellen a setétben, a hosszú téli estéken.

Ez a kérdés nem kevésbé furta a gyarmatosok agyát. Pencroff egyszer előhozta Cyrusnak.

- Annál semmi sem könnyebb, - mondá ez.

- Hogyan?

- Hát fókavadászatot rendezünk.

- S a zsírjából mécszet csinálunk, nemde?

- Pihá, Pencroff! Gyertyát, nem mécszet.

A terv a mily egyszerű volt, ép oly kivihető is.

Egy a kis szigetkén újabban rendezett fókavadászat annyi zsiradékkal látta el őket, a mennyiből az egész télre való gyertyát önthettek. A gyertyaöntés maga nem nehéz mesterség; az állati faggyúból a glycerin-, olein- és stearin-anyagok kiválasztása, lúg és mész segélyével történik; a gyertyabelet pedig, ismételt kísérletek után, bizonyos növények rostjai szolgáltatják.

Még hiányzó házi eszközeiket is vas, és aczélkészletükből elő tudták állítani; készítettek faragó és evökéseket, ollókat haj- és szakállnyírásra, kézi kis fűrész a fűtő-fa feldarabolására,

sőt gyalut is a bútorok készítéséhez. Ma kőművesek, holnap kovácsok, meg ismét asztalosok voltak. Azután ácsok lettek s két kis hidat ácsoltak, a tó új kifolyásán való átjárásra, hogy kerülniük ne kelljen, ha szigetők felső részére akarnak eljutni. Élelemszerek dolgában nem szenvedtek hiányt - csak egyben. Húsok, gyümölcsük, zöldségük - mindenük volt bőven, csak kenyerek nem volt. Ennek hiányát nagyon érezték. Remélték ugyan, hogy ha majd az egész szigetet bejárandják, melynek eddig még csak kisebb részét kutathatták át, kenyérgyümölcsre, vagy szágóra, vagy más lisztes növényre fognak akadni, de még ez bizonytalan volt. A véletlen azonban e részben segítségükre jött.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Őszi vetés.

Mi volt ez a szerencsés véletlen?

Harbert egy ízben mellénye elszakadt zsebét akarta megigazgatni s abban - egy búzaszemre akadt. Egyetlen búzaszem! mi az?

De egyetlen búzaszem tíz szálat képes hajtani. Egy szálon, ha szép teljes kalásza van, nyolczvan szem terem, tehát a tíz szálon 800. A következő aratáson mind a nyolcz száz ugyanannyi szemet ad, tehát 640 ezer, szemet. Ebből a harmadik aratáson ötszáz tizenkét millió szem lehet, a negyedik aratásra több mint négyszáz milliárd szem. Ilyenek a természet mértanilag növekedő arányai! S erre négy év kell; sőt, a mint remélhető ez égalj alatt, egy évre két aratást számítva, csak két esztendő! föltéve természetesen, hogy annyi milliárd búzaszemből egy sem vész el.

De csak az első el ne vesszen, mely az egész számítást a tojással vásárra menő leánykáéhoz tenné hasonlónvá. Az az egy szem búza nagy kincs; azt meg kell becsülni. Először cserépbe akarták ültetni s a szobában gondozni. De a természetet nem lehet megcsalni; sőt inkább nyílnak, őszintének s bizalmasnak kell lenni iránta, hogy bizalmunkat viszonzza. Az idő épen kedvező volt, abban az évszakban ilyenkor kell vetni, mint nálunk ősszel. Kiválasztottak tehát egy jó verőfényes helyet s ott jó földdel egy kis kertecskét készítettek annak az egy búzaszemnek, mely nekik majd oly bőven lesz kenyeret adandó. Elültették - várva: mi lesz belőle!

A vetés junius elején történt. Attólfogva Pencroff mindennap meglátogatta a *vetést* s jaj volt a bogárnak vagy féregnek, melyet közelében talált; annak nem volt sem irgalom sem kegyelem.

Ez az eljárás egészen arra emlékeztette Pencroffot:: mikor azt az egyetlen szál gyufát találták volt a Spilett Gedeon zsebében.

Mily félelemben voltak akkor is: hátha nem talál meggyúlni, hátha fellobban s aztán csütörtököt mond, hátha, mielőtt tüzet lehetne gyújtani vele, egy hirtelen jövő szélfuvás ki találja oltani!

Pedig nagy különbség volt a két eset között!

Ha az az egy szál gyufa elvész vagy kárba megy is: tűz nélkül azért végkép nem maradtak volna. Lám, mikor első tüzőket a dagály elsöpörte: Cyrus a két óraüvegből gyújtó lencsét készített s újra tüzet tudott éleszteni. De ha ez az egy búzaszem elvész, vagy egy féreg elrágja: nincs az az emberi hatalom és tudomány, mely egy másik búzaszemet tudjon előállítani!

Ez azonban, úgy látszék, nem fog bekövetkezni. A búzaszem szépen kikelt; szépen is nevedett; jó idők jártak reá: bekövetkezett az esztendő esős időszaka.

A déli félgömb junius hava, az északi félgömb deczemberének felel meg. De mivel Lincoln-sziget a szélességnek oly forma fokán feküdt mint pl. Európában déli Spanyol- vagy Görögország, a tél még ekkor nem áll be egész erejével. Annál kevésbé pedig, mert a tenger által környezett szigetek éghajlata rendszeren mérsékeltebb, mint az ugyanoly szélességi fok alatt fekvő nagyobb szárazoké.

A junius tehát egyelőre nem is havakkal, csak erős déli szelekkel köszöntött be, melyek állandó esőket hoztak. Most tünt még ki egy tökéletesen földött lakás előnye! A «Kémény»-ben mostanában a nyakokba csurgott volna az eső. De nemcsak felülről fenyegette volna őket

ott a víz. A folytonos esőzés a dagályokat is rendkívül nagyokká tette, s a tenger majd mindennap becsapott a barlang száján, mint ott létök első napjaiban is tette egy ízben.

Őszi vetésüknek azonban javára vált ez az időjárás. A június vége felé már olyan szép volt, mint szokott lenni nálunk a legszebb búza, ha jó kövér ősz van, mielőtt a hó leesik.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Egy tél a Csöndes-óceánon.

Az idő azonban napról-napra hidegebbé változott; a víz némely éjszaka befagyott, s ha hőmérőjük lett volna, az bizonyosan 5-6 fokot mutatott volna, június 29-én, a fagypontra alul. Június 30-ika az északi félgömb december 31-kének felel meg s július 1-én az az évfordulat még szigorúbban köszöntött be. A hideg egyre növekedett s talán 12 fokon is túlmeg a fagypontra alatt. Szerencsénk volt, hogy a lakásukba vezetett víz a tó aljából, a jégkérgen jóval alulról jött s így nem voltak megfosztva e nélkülözhetlen elemtől. A patak befagyván, a fa szállítására használt legkényelmesebb módtól meg voltak fosztva s fájokat és kőszüneteket maguknak kelle lakásukba vinniök.

Szerencsére mielőtt ez bekövetkezett volna, Pencroff gondoskodott, hogy a patak, míg vize mozog, jókora mennyiségű vágott fát szállítson a ház közelébe. Aztán nem is kizárólag a fával való fűtésre szorítkoztak; szenök is volt elég s abból is meglehetősen mennyiségekkel látták el magukat, úgy hogy e részben sem kelle félniök, hogy nagy szükségüket szenvedjenek.

Pedig a magas barlangüreg sok fűtővel járt. S mivel fáztak benne, a lakószobába még egy másik kemenczét is állítottak fel.

A téli idő, mely a vadakat előcsalja, nálunk is legalkalmasab a vadászatra s nekik is, a Csöndes-tenger e távoli szigetén ez volt fő foglalkozásuk a fagy és hó napjaiban. Egy nap az egész társaság vadászatra indult. Először egy sereg rókát találtak, azaz ők rókának mondták, alakja után, de sokkal nagyobbak voltak a mi rókánknál s ugató hangjuk volt, mint a kutyaé. Lőfegyverök nem lévén, Top egyet mégis elcsípett s feltartott addig, míg agyonverhették. Húsa élvezhetetlen lévén, a bőréért mégis elvitték. Gazdagabb zsákmányt ejtettek a madarakból, melyeket ezrenkénti csapatokban találtak a tó sima jegén s nyilakkal egy tizen-tizenötöt el is ejtettek belőlök. Kacsafaj volt, fehér testű, fahéjszín nyakörvvel, zöld fejjel, fekete, fehér és rőt szárnyakkal, lapos csőrrel. Top is ügyesen hozzájárult e madarak elfogásához, melyeket a tó mocsárvidékén roppant csoportokban találtak, valahányszor vadászásukra kimentek, a mi gyakran megtörtént.

Egy ízben, a többi közt a tenger partjára mentek ki. Az idő száraz és tiszta volt, a hideg meglehetősen csipős, de a folytonos sebes mozgás annál tűrhetőbbé tette, mert legalább szél nem fujt.

Reggel volt. A nap tisztán, udvar nélkül emelkedett fel az óceán hullámaiból, oly fényes piros arczczal, mintha megmosakodott volna a friss habokban. A tenger nyugodt volt s mint sima abrosz terült el, átlátszó kékjével, mint a földközi tenger ha tiszta idő van.

A tenger e símaságán s egyenletes színén észre lehetett venni, hogy nem rejt sem zátonyokat, sem sziklafalakat egyenlő mélysége.

Az Unió-öböl mélyedésének legnagyobb kanyarulatában telepedtek le s falatoztak.

- Ha nem a szigetre, hanem a tengerbe estünk volna, - mondá Pencroff, - aligha eviczkélhettünk volna ki belőle.

- Különös, - folytatá az elmélkedést Spilett Gedeon, - hogy e sziget, a mily kis pont aránylag, mégis oly különböző termékenységű és sajátosságos talajokat mutat különböző részeiben. Ily különbségeket rendszeren csak nagyobb terjedelmű száraz felületeken szoktunk találni. Az ember azt mondaná, hogy Lincoln-sziget nyugoti oldalát, mely oly termékeny és tenyészetes, a mexicói öböl meleg vizei locsolják, északi és délkeleti partjait pedig valamely sarki tenger hűvösíti.

- Igazad van barátom, - mondá Cyrus, - én is tettem már magamban ezt az észrevételt. Én is különösnek találom ezt a szigetet, úgy alakulására, mint természeti sajátságaira nézve. Ré- szemről annyira feltalálom benne a continensek jellemvonásait, hogy hajlandó volnék hinni, hogy continens volt valaha.

- Hogyan? continens a Csöndes-óceán kellő közepén? - kiálta föl Pencroff, kibén a tengerész hitetlensége újra ébredezni kezdett.

- S miért ne? - viszonzá Smith Cyrus. - Miért ne lehetett volna Ausztrália valamennyi sűrű szigetcsoportja, melyek most a Csöndes-óceán szigettengerében vannak szétszórva, egykor egy összefüggő nagy száraz? oly nagy mint most Európa, vagy Afrika? vagy akár akkora mint Amerika, vagy épen Ázsia? Kitalálnék ekkora területből, a mekkorát elfoglalnak.

- Mint hajdan az Atlantis? - jegyzé meg a fiatal Harbert?

- Az, ha ugyan létezett valaha, a miben jobban kételkedem mint ebben.

- És akkor Lincoln-sziget e continensnek egy részecskéje lett volna?

- Valószínűleg; s e föltevés mindjárt megmagyarázza égalji és termékenység viszonyainak, valamint állat- és növényvilágának azon feltűnő különbségeit, melyek így, egy ily kis területre összeszorítva csaknem megérthetetlenek.

- És a rajta élő állatok feltűnő nagy számát is nemde? - mondá Harbert.

- Úgy van, gyermekem! s ez is egy új érv, föltevésem mellett.

- De hát hová lett, ha itt continens volt valaha? hitetlenkedék Pencroff.

- Elsülyedt; a száraz földek folytonos sülyedése épen nem példátlan; így mindig csak a magasb, végül a legmagasb csúcsok maradnak ki a tengerből s képeznek egyre kisebb és kisebb szigeteket.

- Így hát azt is megérthetjük még, hogy mostani szigetek is mind elsülyednek s Amerika és Ázsia közt semmi sem lesz, csak a síma tenger.

- Mi azt bajosan érjük meg, jó Pencroff; mert ezek a sülyedések nagyon lassan, ezredévek alatt történnek. Aztán míg ezek a mostani szigetek a tenger alá merülnek: újak emelkednek helyettök, melyeket a tenger fáradhatatlan kőművesei raknak folytonosan.

- Micsodák?

- A korallok s más ázalag-állatkák, melyek milliárdonként élnek a víz alatt s elhalván, visszamaradó mésztartalmú testök emelkedő pontúl szolgál utódaiknak, melyek nemzedékről nemzedékre folytatják a vízalatti építkezés munkáját. Oly apró állatkák ezek, hogy egy millió alig nyom belőlök egy milligrammot; de azért munkájok eredménye szemmel látható és sok hajó szenvedett már hajótörést vízalatti építkezésök éles gerinczein. Hajdan, a földalakulás első korszakaiban, a természeti erők leghatalmasabbika, a tűz változtatta a föld felületét; continenseket emelt fel, sülyesztett alá és hasogatta kitérésével a föld kérgét, mely alól Davalagirik és Csimborasszók tolták ki fejeiket, mérföldnyi magasságra. Most ez apró parány állatok által működik a természet átalakító ereje.

- No, legalább elég soká tart, míg valamire mehetnek! - jegyzé meg Pencroff gúnyosan.

- A természetnek van ideje várni, - felelé Cyrus komolyan.

- De mire valók lesznek ezek az új continensek, - kérdezé Harbert, - mert hiszen a természet, nem dolgozik haszontalanúl.

- Ha akarjátok, elmondom gondolatomat efelől is.

- Mondja, Cyrus úr; hallgatjuk.

- A tudósok megegyeznek abban, hogy földünk egykor ki fog halni, vagyis az állati és növényi élet s tenyészet lehetetlenné válik a föld folytonos kihülésének s meghidegülésének következtében. Csak e kihülés oka iránt nem értenek egyet. Némelyek a nap kihülésének tulajdonítják azt, mely millió és millió évek múlva nem fog elég meleget adni a földnek. Mások ellenben azt mondják, hogy a föld veszít folyvást saját belső melegéből s ez úton fog végre egészen kihűlni. Én ez utóbbi nézetet tartom helyesebbnek, mert előttem áll a hold példája, mely szintén egészen kihűlt, megfagyott test, melyen minden növényi és állati tenyészet megszűnt, ámbár a nap most is oly bőven és melegen hinti reá sugarait, mint a mi földünkre. Fogadjuk el tehát az elméletet: hogy a föld folyvást veszít belső melegéből s fokozatosan hűl ki. Jelek vannak, hogy egykor a mostani földsarkoknál tropikus tenyészet volt, állatok és növények ásatag maradványai forró-övi világra emlékeztetnek Sziberia s a lapp föld jégmezőin. E fokozatos kihülés következtében eljő az idő, mikor a mostani fagyos övek s a mérsékelt övek szélei is merőben lakhatatlanokká fognak válni, nemcsak az embernek, hanem mostani állatainknak és növényeinknek is. A mily mértékben következik ez be, oly mértékben fognak az emberek, s velük állataik és növényeik is mind közelebb-közelebb húzódní az egyenlítőhöz, a hol a nap sugarainak függőleges esése még mérsékelt égajlat fog fentartani egy ideig. Egymás után fognak megnéptelenedni Európa, Észak-Ázsia és Észak-Amerika; a lappok és a szamojédok a földközi tenger és a mexicói öböl partjainál fogják feltalálni mostani éghajlatukat. Az emberiség azonban nem fog számában s így az egyenlítő körüli szárazok: Afrika, déli Ázsia és Közép-Amerika egyre sűrűbben lesznek népesítve a folyvást beköltözők emez új népvándorlása által. Végre nem tudnak elég helyet adni az emberiségnek... Nos, nem találjátok-e helyesnek s lehetségesnek: hogy a természet már jó előre gondoskodik új continensekről, a hol a megszorúlt emberiséget elhelyezhesse; s hogy ezt a munkát azon milliárd gyermekeire bízza, a kiket csak épen e végből teremtett... Ez az én gondolatom. Lehet, hogy csak álom.

- De én jóslatnak veszem azt, - mondá Spilett Gedeon, - mely egykor bizonyára teljesezni fog!

- Az csak az Isten titka! - felelé Cyrus komoly áhitattal.

Így végződött ez a beszélgetés. A reggelizést is elvégezték azalatt, s azután ismét folytatták a vadászatot.

TIZENHATODIK FEJEZET. Vadászkalandok.

Mivel a fagyok, a nagy hideggel, augusztus közepéig tartottak, a vadászat volt az egyetlen munka, melynek az idő kedvezett. Kivált ha csöndes idő volt, a hideg türhetőnek tetszett: de ha a tenger felől fölkerekedett a szél, aránylag vékony ruházatukban csaknem elviselhetlenné vált.

- A medvék, - mondá Pencroff, - jó melegen vannak öltözve. Szeretném valamelyiknek elkérni bundáját.

- De nem adná ám, - felelt Nab nevetve.

- Majd rávenném, hogy ide adná, majd rávenném! Csak találkozhatnám vele!

Hanem nem találkoztak; nagyobb fajta vadnak ép oly kevésbé találták nyomát a szigeten mindeddig, mint embernek.

Puskájok nem lévén, s a nyílvesző négy lábúak ellen alig lévén használható, töröket vetettek ki a szabadban a vadak fogására; vermeket ástak, melyek száját száraz ággal s gizgazzal fedték be, hogy a vad, fölötte átszaladtában, beleessék s bennök megfogódjék. Nem is volt sikertelen fáradság. Három ízben találtak bennök rókát, s mindjárt az első napokban; úgy látszék, e rókafaj a sziget legnevezetesebb vadja.

- Ejnye, - békétlenkedék Pencroff, - hát már nem találunk egyebet ezeknél a haszontalan rókáknál ez egész szigeten!

- Dehogy haszontalanok, - mondá Cyrus. - A minap a medve bundája után sóhajtoztál. Gyűjtsd meg csak a bőröket, tizből, tizenkettőből jobb bundád lesz, mint a legbozontosabb medvéből.

- Az igaz; de a húsa csakugyan haszontalan.

- Biz a nem épen haszontalan az sem.

- Hát ugyan mire lehet használni? A kutyánk sem eszi meg.

- Majd megeszi más állat; tedd ki csak a törökhöz, meg a vermekbe csaléteknek, majd jönek reá, s lehet olyant fogunk velök, a minek a húsa után te is megszopod az ujjadat.

Szót is fogadtak Cyrusnak, s úgy bántak a rókákkal, a mint ő mondotta.

Bőrüket lehúzták, testöket pedig, csalétkül más vadaknak, ott hagyták. S csakugyan czélt is értek. Nemsokára a vaddisznók egy sajátságos fajtát, úgynevezett *pekari*-t találtak a veremben, mely - kivált a fiatalja, igen ízes pecsenyét adott.

Augusztus 15-én megfordult az idő. Északnyugoti szél támadt, mely a fagyot hatalmasan kezdette olvasztani, az idő meglágyult, s a felszállott párákból havat csapott le, mely egy pár napig folyvást esett, s az egész szigetet két lábnyi vastag fehér réteggel borította be. A hórázivatár jött, fürgeteg söpörte a tájat, s a hófúvás oly nagy volt, hogy barátink öt napig nem hagyták el lakásukat. A szél azonban használt nekik; fákat tört s csavart ki tövestül, s így «fávágyjukká szegődött», a mint Pencroff jókedvűen megjegyezte.

Mennyire áldhatták a végzetet, hogy oly jó téli lakásuk volt. Hálálkodásaikban méltó része lehetett főnökük Smith Cyrusnak is, de a gondviselés iránt sem lehettek háladatlanok. Akármilyen téglaházat építettek volna: sem lehettek volna úgy védve abban, mint e gránit-házban. A Szép kilátás fensíkja, bár szép kilátási minőségét télen is megtartotta: csak sokkal jobb azt így a szobából nézni.

A szobába zártság e napjaiban sem maradtak tétlenek. A jó időben még nagy sárfűzberket fedeztek föl a tó egyik oldalán, honnan tömérdek vesszőt szedtek, s most asztalos- és ácsokból kosárkötőkké váltak. Máskor ismét cukorfinomítókká; mert csak növényi csepegtetett cukorjuk levén, annak megtisztítása és szilárdítása, a kristályosítás útján fölötte kívánatos volt; Smith Cyrus pedig mindenféle mesterséghez értett.

Augusztus közepe tájt még egyszer változott az idő. A szelek elállottak, s ismét megenyhült. A hó azonban még sem ment el, úgy hogy az egész sziget fehér volt. Meglátogatták ásott gödreiket, de csak egy-kettőben találtak valami megfogott vadat. A nagy hó sokkal inkább betemette azokat, s erősebb réteget vont fölējök, hogysen a könnyebb vad belējök eshetett volna, nagyobb vad pedig, úgy látszék, nem igen járt a szigeten. Egy ízben ugyan épen oly lábnyomokat találtak, melyekről nemcsak Pencroff, hanem az állattanban jártas Harbert is erősen állította, hogy valamely nagy macska-fajnak, tigrisnek vagy párducznak a nyomai. Magát a tigrist azonban nem látták.

Egy hét múlva a hó veszni kezdett, s újra rákezdte az eső. A télnek ez égalj alatt eleje és vége, - s ha lágyabb: az egész tél is - csak esőben oldódik föl. S augusztus a mi februárunknak felelven meg, mint nálunk is februárban rendszeren lágy idő áll be, mely márciusban még egyszer keményre válik, úgy a Lincoln-szigeten is az augusztusi enyhe idő után szeptemberben még egyszer oly kemény fagyok álltak be, hogy gyarmatosaink megint szobáikba voltak kénytelenek zárkózni.

Szerencsére a közbeneső enyhébb időt fölhasználhatták, hogy fűtő anyagkészletüket megújíthassák. A téli viharok sok fát kidöntöttek, s ők aránylag csekély fáradsággal juthattak ölfához. A szenet is, a mint az eső elmosta a hóréteget, sok keresés nélkül megint kéznél találták; s mire az utó-tél beállott, ismét jól el voltak látva fűtenivalóval.

Ez idő alatt látogatást tettek a «Kémény»-ben is. Csak szerencsét kívánhattak magoknak, hogy az egész télre oda nem szorultak. A viharok, melyek oda behatoltak, s a tenger, mely gyakran meglátogatta üregeit, a rombolás iszonyú nyomait hagyta hátra.

Jól jártak azzal is, hogy az enyhébb napok alatt új tüzelő szerrel látták el magokat. Szeptember második felében a hideg nagyobb fokot ért el, mint a tél egész folyama alatt. 25-ikén oly hóesés lett ismét s azt oly fagy követte, hogy 22°-ot ért el a hideg, a fagypont alatt.

Ez rendkívül kemény tél volt az alatt az égalj alatt. De végre is meg kellett szünnie, s még egy nagy esőzés után, végleg beállt a jobb idő.

Talán senki sem örült annak jobban, - még Nab sem, pedig szerencsen létre nagyon is érzékeny volt a hideg iránt - mint Top, a kutya. Nagyon bebörtönözve érezte magát a gránit-házban. Jött, ment egyik szobából a másikba, de csak sovárgott a szabadság után.

Smith Cyrus többször vette észre, hogy a kutya, valahányszor a sziklakúthoz közelít, sajátságos módon mormogni és szüklölni kezd. Ide-oda forgott, szimatolt az üreg száján, mely rendszeren deszkával volt elfedve. Néha lábaival igyekezett fölfeszegetni a deszkafödelet, mintha az üregbe akarna bejutni.

Nyilván érezhetett ott valamit. Hogy a kút a tengerbe nyílik, az bizonyos volt; de valjon egyenesen-e, vagy elágazva még más üregekbe is vezet? azt sejteni sem lehetett. Mi volt, a mi a kutya érzékeit zavarta? ép oly kevéssé bírta magának Cyrus is megmagyarázni. Elég az hozzá, hogy a kutyát bántotta valami, s Cyrus, ez iránti aggodalmait közölte is barátjával Spilettel; de egyikök sem bírt rajta eligazodni.

Végre egészen megszűntek a hidegek. Az eső egészen elolvasztotta a jeget és havat, s tavaszra fordult az idő.

Szeptember második s október első felében sokat vadásztak. Lőfegyverök nem lévén, egész mulatságuk az volt, ha nyílaikkal fölfegyverkezve, vadászatra indulhattak. Leginkább húsevő állatok bőrére vadásztak, mert ezeknek állandó szőrméje lévén, ezek ruházatra alkalmasak, pedig a ruhák megújítását lehetetlen volt már soká halasztaniok. - Egy ily alkalommal, október 24-én jó kedvvel tértek haza a vadászatról a szokottnál gazdagabb zsákmánnyal, mind az ízletes sütni való, mind az alkalmas bőrök tekintetében. A tűz még égett a tűzhelyen; s azonnal az ebéd készítéséhez, - és midőn az elkészült, jóízű elköltéséhez fogtak.

Pompás känguru-levesök volt, a legízletesebb eledelek egyike, valódi inyenczeknek való. Azután pekari-hús következett, mert egy pár szopós malaczt találtak, gyöngye húsut, kövéret. De az anyját is elhozták, s most éppen az volt megsütve, a malaczkok még a rostélyon pörkölődtek, utó-ételnek.

Hát a mint Pencroff jóízűn ropogatja a pekarit - egyszerre elordítja magát, s nagyon káromkodott.

- Mi bajod? - kérdék egyszerre a többiek.

- Egy fogam tört ki!

- Mibe haraptál?

- Ebbe a kavicsba! - felelt Pencroff, s azt kihúzta a szájából.

De mekkora lőn csodálkozásuk! a mit kavicsnak véltek - az ólom volt: egy valóságos puska-golyó...

Tehát: e pekarit lövés érte már egyszer; a lövés lőfegyvert, a lőfegyver embert föltételez. Tehát a szigeten rajtok kívül is vannak emberek.

**MÁSODIK RÉSZ.
AZ ELHAGYATOTT.**

ELSŐ FEJEZET.

Egy vers a szentírásból.

Hét hónapja telt már, hogy a lég hajótörtei a Lincoln-szigeten voltak. Bár egyes rejtelmes tüneteményeket magoknak megmagyarázni nem tudtak is, de emberi nyomokat nem találtak sehol, s azért meg voltak győződve, hogy rajtok kívül ember nincs a szigeten. Most a pekari-malacz testében talált puska golyó ellenkezőt látszott bizonyítani. A társak a legnagyobb bámulással állottak körüle, midőn Pencroff azt, szájából kivéve, elejökbe tette.

- Bizonyos vagy benne, - kérdé Cyrus, - hogy a malacz nem volt több három hónapnál?

- Bizonyos; még szopott.

- Tehát három hó óta lövés történt a szigeten; s mivel nekünk tüzelő fegyverünk nincs, vagy lakik rajtunk kívül valaki, vagy legalább járt itt a szigeten. Európai-e vagy maláj? barát-e vagy ellenség? azt el nem dönthetjük. Szintoly kevéssé: a szigeten van-e még, vagy eltávozott innen? De a kérdés sokkal fontosabb, mintsem bizonytalanságban volna szabad maradnunk iránta.

- Csakhogy a legnagyobb vigyázattal kell eljárunk, - jegyzé meg a hírlaptudósító.

- Úgy van, - felelé Cyrus; - mert lehet, hogy maláj kalózkod, a világon a legveszedelmesebb emberek, járnak a szigetre.

- Talán, - veté közbe Pencroff, a tengerész, - legjobb volna hajót építenünk, melylyel a folyón, sőt a partok körül a tengeren is szabadon járhatnánk, szükség esetében menekülhetnénk is.

- Az eszme jó, de kivitele sok időt kíván.

- Igen, ha rendes tengeri naszádot akarunk; de kisebbszerüt, fakéregből, felelek, hogy öt-hat nap alatt el tudok készíteni.

- Öt nap alatt? Áll; erre fölhatalmazunk.

Másnap hajnalban Pencroff munkához látott. Erős fakéregből lapos, de azért a folyói használatra teljesen alkalmas, sőt kisebb s csendesebb vízzel a partok körül is használható csónak összeállítása csakugyan nem volt lehetetlen. A fakéreg-szeleteket erős zsineggel, melynek (farostok szálaiból) bővében voltak, könnyen összevarrhatta, azután erős faszegekkel egybe ereszhette. E végből oly fanemeket kelle kiválasztani, melyeknek aránylag vékony és könnyű, de mindazáltal erősen szívós a kérgök, hogy megállja a varrást és az összeszőgezést. Szerencsére a közelebbi vihar egy csomó duglas-fát döntött ki, s így a leghatalmasabb kéreganyagot csekély fáradsággal hozzáférhetővé tette.

Míg a tengerész, a mérnök vezetése, tanácsa és segélye mellett e munkával foglalkozott, Spilett és Harbert sem henyéltek. Ők voltak a telep élelmezéséről való gondoskodással megbízva. E végből mindig vadászatra jártak, s a növény- és állatvilágot vizsgálták és tanulmányozták; mi volna használható s élvezhető belőle.

Egy ízben a Mercy-folyó partján egy szálas erdőben jártak, melyben kétszáz láb magas kauri fenyők nőttek, közülök némelyiknek sudárja kimagaslott az egész vidék fölött. Az ép oly bátor, mint ügyes Harbert egy ily kauri-fa tetejébe felmászva, onnan körültekintett az egész vidéken, s meglátta onnan a szigetnek még általok be nem járt részét is, de ott sem látott semmit, a mi emberek jelenlétére engedett volna következtetni. Egy perczre mégis úgy tetszett neki, mintha az erdő sűrűjéből vékony füstöt látna fölemelkedni, de a következő perczben az is eltűnt, s meggyőződött, hogy csalódás vagy csak képzelődés volt.

Másnap (október 28-ika volt, - a déli félgömbön a mi májusunknak megfelelő időszak) egy más érdekes esemény tartóztatta föl. A tenger partjától nem messze, s a gránitháztól mintegy két mérföldnyire egy cheloniát, óriási nagyságú és súlyú teknősbékát találtak. A mydasus fajhoz tartozott, melynek teknője zöldes színéről nevezetes. A roppant állat lassan mászott a tenger felé.

- Segítség Nab! - kiálta Harbert a vele volt négernek.

- Ejnye, de felséges volna megfogni! - mondá ez.

- Semmi sem könnyebb, ha sikerül a hátára fordítanunk, akkor nem tud visszafordulni, aztán elmegyünk, ide hívjuk Pencroffot is a talicskával, s haza viszsük; bizonyos, hogy nem szalasztjuk el, mert nem tud lábra állani.

Ezzel a lassan czammogó állatnak utána szaladtak, s botjaikat hasa alá vetve, egyszerre adott erős lökéssel sikerült a hátára fordítaniok.

Nagyobb biztosság okáért, hogy el ne szökhessék, néhány jó nagy kövel is kiékeltek az állatot, s azzal elsiettek, hogy Pencroffot segítségül hívják.

Midőn két óra múlva mind a hárman arra a helyre, a hol az állatot hagyták volt, visszaérkeztek: nagy meglepetésökre az nem volt ott többé. Meg sem tudták magyarázni magoknak e csodálatos történetet; de Cyrus, a mikor elbeszéltek neki, könnyen megmagyarázta.

- Mennyire lehetett az a hely a tengertől? - kérdé.

- Valami tizenöt-húsz lábnyira.

- S apály volt úgy-e?

- Az.

- No hát, időközben volt a dagály, s a tenger addig a pontig ért. A szárazon nem tud visszafordulni a teknős béka, az igaz; de a vízben úszva vissza. Ez az egész.

- Oh be ostobák voltunk! - kiáltá föl Harbert.

- Épen azt akartam mondani, - jegyzé meg Pencroff.

Azonban a kéreg-naszád csakugyan elkészült az ígért időre. Nem is hagyott fenn semmi kívánni valót, sem kényelemre, sem szerkezetre s erőre nézve. Kivált vízbe eresztve, a mint abban jobban megdagadt, a varrásoknál és szegezéseknél oly szorosan tartotta magát, hogy semmi víz sem szívároghatott bele, vagy a mint Pencroff magát kifejezte: nem volt több víz a hasában, mint egy részeges embernek.

Az idő, midőn a vízre szállottak vele, felséges volt; a víz csöndes, úgy hogy a Mercy-folyón lesikulva, bátran kimehettek a tengerre is. Nab fogta az egyik evezőt, Harbert a másikat, Pencroff pedig a kormányt. A part, a Mercy tengerbe folyása alatt, nagy kanyarulatú öblöt alkotott, s abban oly bátorsággal evezhettek, mint valamely tóban. Mindenütt elég közel tartották magukat a parthoz, nehogy a hullám a sík vízre találja kiragadni. A partok gránit sziklafalai nagyszerű látványt nyújtottak szeszélyes szabálytalanságukban, vadregényes jellegekkel. Seholy a tenyészet semmi nyoma e merev sziklafalakon, mintha csak egy kőóriás meztelen karja volna kinyújtva s meggörbítve.

Három negyedórái hajózás után, mialatt amazok hárman az evezéssel voltak elfoglalva, Spilett pedig rajzónnal kezében a part görbületeit rajzolta le, s Smith Cyrus a partok figyelmes szemléletébe volt elmerülve, - a naszád az öböl végső fokáig érkezett, s már ki akart egy fordulattal evezni belőle, midőn egy fekete pontot vettek észre. A mint közelebb hajtottak, kitünt, hogy valami megfeneklett ott.

- Én már látom mi az! - kiálta Pencroff. - Nem is egy, hanem két hordó. Lehet, hogy van is bennök valami.

Oda irányozták a csónakot. Csakugyan két hordó volt, az ott már zátonyossá vált alacsony parton megfenekelve. Gyorsan kiugrottak a csónakból, s a nevezetes lelethez siettek.

- Itt hajótörésnek kellett történni, - mondá Harbert.

- Úgy látszik, - felelt a hírlapíró.

- Bontsuk föl, - kiálta a tengerész türelmetlenül; - ki tudja mi van bennök.

- Egy kis türelem, - inté Cyrus. - Vegyük őket, ha lehet, a naszádunkba, s vigyük a lakásba. Kár volna elrontanunk e hordókat, melyeknek még hasznát vehetjük, itt pedig nincs műszerünk, hogy kár és rombolás nélkül fölbonthassuk.

Ez jó tanács volt; csak hogy a két hordót a naszád nem bírta meg. Annálfogva kötelekkel vontatóul vitték magok után, s nem nagy erővel szépen oda vontatták a lakásuk közelében levő parthoz.

Miután hajótörésnek semmi egyéb nyoma, semmi hajórom nem mutatkozott közelben, abban a gondolatban állapodtak meg, hogy a két hordót valamely szorongatott helyzetben levő hajóról, mint túlterhet, lökték le, s a hullám úgy hajtotta aztán ide és a hajó szerencsésen meg is menekült.

Mivel épen kezdődött az apály, könnyű volt a csónakot a hordókkal együtt szárazra vonszolni. Egyszerre szerszámokat hoztak elő s a felbontáshoz fogtak, melynek eredményét mindnyájan a legnagyobb kíváncsisággal várták.

A hordók vasbádoggal lemezzel voltak körül erősítve, melyet nem nehéz volt lefejtetni, s azután fölbontani a hordókat. Tartalmuk nemcsak teljesen kielégítette, hanem felül is múlta várakozásukat. Mind olyan tárgyak voltak bennök, a miknek, kezdetleges háztartásukban, a legjobb hasznát vehették. Házi és kézi eszközök, fegyverek, műszerek, könyvek, ruhadarabok - a miket Spilett mind szépen jegyzékbe vett, míg a többiek, kivált Nab, minden darab kivételénél új meg új örömujjongásba tört ki. A többi közt egy teljes fotograf-készletet is találtak; néhány tucsat fehér ruhát, a könyvek közt egy bibliát, néhány térképet stb.; egy pár puskát, szegletmérő, hévmérő s más hasznos műszerek nem kisebb örömet okoztak.

Feltűnő volt, hogy az eszközökön a gyáros vagy készítő neve s az előállítás helye sehol sem volt följegyezve, úgy, hogy rá nem jöhettek: mely nemzet fiainak köszönhetik a becses leleményt; de hogy nem maláj-pirátoknak: azt könnyű volt belátni.

- Valóban semmi sem hiányzik! - mondá Spilett Gedeon, mikor a leltározást befejezte.

- Csak egy dolog! - sóhajtá Pencroff.

- Ugyan, mit kívántál volna még? - kérdé tőle Harbert.

- Hát: egy pár font dohányt!

Épen vasárnap levén aznap: ezt jelnek vették arra, hogy a talált bibliából is olvassanak valamit.

- Nyissuk ki találomra, - mondá Pencroff, a ki egy kissé babonás volt, - s lássuk meg, mit mond.

Smith Cyrus úgy tett, s e verset olvasá az Újtestamentomból a Máté VII. része 8. verséből:

«A ki keres, az talál; a ki kér, annak adatik, s a ki zörget: annak megnyitattik.»

MÁSODIK FEJEZET.
Fel az egyik folyón, le a másikon; át az egész szigeten.
Az ember nem járta erdők.

Másnap reggel, október 30-ika volt, minden készen állt a tervezett kirándulásra. Abban állapotok meg, hogy csónakjukkal a Mercy folyam mentén mennek fölfelé, a míg csak mehetnek; így aránylag fáradság nélkül teszik meg útjuk egy nagy részét, s élelmi szert és fegyvereket könnyű szerrel vihetnek magokkal a sziget nyugoti része felé, a hol még eddig soha nem jártak.

A dagály már félórája megkezdődött, s a víz oly hatalmasan nyomult föl a folyó torkolatába, hogy haladásukat tetemesen megkönnyebbitette. A dagály épen a legerősebb volt, mert a holdtöltéig csak három nap volt; a csónak gyorsan haladott a vizen. Nehány percz múlva elérték az utolsó (nekik most első) könyököt, a mit a folyó útja alkot, s a hol Pencroff, ezelőtt hét hónappal, az első tutajt tákolta volt össze. E meglehetősen hegyes szegletű kanyarodás után a folyó több mérföld hosszúságban csaknem egyenes vonalú irányt tartott, s a sűrű erdők változatlan zöldje közt hosszan volt látható.

A Mercy partjai felséges látványt nyújtottak. A fák szépsége, a víz tükörében való visszaverődés által kétszereződni látszott. A hírlapíró, Harbert és Pencroff több ízben ki is szállottak a partra, hogy a sajátságos és dús növényzet közt vizsgálódjanak: nem találnak-e valami hasznos növényt? Top is velök ugrott ki mindig, s többnyire hajtott valamit a sűrűben. A többi közt egy pár tyúkfélét is fogtak, és pedig elevenen, s magokkal vitték, hogy otthon baromfit is szaporítsanak. Növényeket is, a mi csak használhatónak s a tenyésztésre érdemesnek látszott, gyökerestől kivettek s úgy vitték magokkal. Pencroff mind csak arra áhított, vajha dohányplántát találnának: de az eddig nem volt látható még sehol.

Tíz óra tájt, valami öt kis mérföldnyire a torkolattól, egy szép helyen kikötöttek, hogy a magas sudár fák árnyékában, a parton pihenőt tartva megreggelizzenek. Félórát töltöttek itt kényelmes heverésben. A víz folyvást hatvan-hetven láb szélességben folyt s átlag hat láb mélységgel. Jobb partja erdösebb, a bal meredekebb volt. Mind két felől számos patakocska ömlött bele s nevelte vizét a hegyek és erdők csapadékával; de azok egyike sem volt hajózható. Az erdő végetlenig látszott terjedni, legalább a míg a szem ellátott; de sehol semmi nyomát nem mutatta, hogy ember járt volna benne valaha. Favágó fejszéje még nem érintette e törzseket soha; sem a hosszú iszalagok indáit, melyek a tizedik fágig is elfutottak s egész hálót szöttek a sűrűségben, nem szaggatta meg úticsinálók keze, vagy daraszolója. Ha egy-két hajótört vetődött is valaha e puszta szigetre, világos, hogy az csak a partok közelében maradt s ott várta be jó szerencséjét, hogy valami hajó ismét felvegye.

Ezalatt a dagály vissza kezdett már térni, s hogy útjokat a vizen fölfelé folytathassák, nagyobb erővel kelle az evezőkhöz nyúlniok. Nab és Harbert eveztek; Pencroff a kormányt vitte; s az út vigan folyt tovább.

Azonban az erdő is ritkúlni kezdett s nyugot felé, a merre útjuk tartott, egyre vigályosabb lón. A fák nem voltak oly vastagok, s helyen-helyen csak egyes törzsek állottak magánosan. De aztán annál üdébben, annál szebben virultak a bővebb tér s szabadabb levegőben. Mily felséges példányai a forró és a déli mérsékelt öv határán álló flórának!

- Ime, eucalyptusok! - mondá Harbert, - a ki nagy növényismerő volt.

Valóban, az ausztráliai és új-zeelandi növényzet e legszebb példányának testvérei voltak azok, felséges sudarakkal, melyek némelyike kétszáz lábnyira is emelte fejét, törzse a földszinén húsz láb kerületű volt s öt hüvelyk vastagságú héja illatos mézgát csepegtet. Képzelnem sem

lehet szebbet a myrtus-nem e díszpéldányainál, melyek széles, lapos, legyezőalakú koronákat élével fordítva a napnak, egész a földig engedik esni a napsugarak verőfényét. Lábaik körül üde zöld fű bársonya vonta be a földet s a bokrok sűrűjéből drága kövekként csillogó tollazatú madarak rebbentek föl a közeledő neszre.

- Ezek aztán fák! - kiáltá föl Nab. - De van-e aztán valami hasznuk?

- Áhá, - felelé Pencroff - az óriás fák is csak olyanok, mint az óriás emberek; nem valók egyébre, mint mutogatni a vásárokon.

- Abban csalódom, - veté közbe Spilett a hírlapíró, - az eucalyptusokat közelebről a műasztalosok nagyon kezdik használni.

- Egyes fajaiknak pedig a legkitűnőbb tulajdonaik vannak, - folytató Harbert, a szenvedélyes kis botanikus. - E nemhez tartozik a hindú körtefa, a goyava-fa; ide a szegfű-szeget termő fűszerfa, a pomagranát s mások. Ezek az előttünk levő óriás példányok pedig: tudjátok mire jők? Tudjátok-e, hogy hívják őket Ausztráliában és Új-Zeelandban?

- Hogy?

- Hát láz-fáknak; nem mintha lázt okoznának, sőt inkább, mert azt eltávolítják. Ahol dúsan tenyésznek, annyira megtisztítják a levegőt, hogy a járványos láz erőt nem vehet. Tettek már kísérletet mocsáros vidékeken és pedig déli Európában s északi Afrikában, hol azelőtt a posványláz uralkodott s csak úgy söpörte az embereket, ez eucalyptusokat ültették, tenyész-tették: s a levegő megtisztult, a lázak megszűntek dühöngeni.

- Ez jó biztosíték nekünk, hogy a míg a Lincoln-szigeten lakunk, nem leszünk hideglelősök.

- Mily áldott sziget! - kiáltá Pencroff; minden van rajta; - csak -

- Tudom, tudom, - mondá nevetve Harbert; - csak dohány hiányzik, nemde? No majd lesz az is, csak türelem, majd ráakadunk jártunkban-keltünkben.

HARMADIK FEJEZET.

Az út folytatása. Az első nagy vad. Egy éj a jaguár barlangjában. A szálas erdő pompája. Mi volt a fák sudarán?

Eddigelé puskájokat egyszer sem sütötték el, ámbár mindenféle állattal, szárnyassal és négylábúval találkoztak, a mi ugyancsak próbára tette a vadászszenvedélyt. A többi közt a farkasmajmok egész családjával is. De Smith Cyrus ellensége volt minden czéltalan vérengzésnek; ámbár Pencroff eléggé magyarázta, hogy ő tisztán konyhai czélből akarna lelőni egy párt, mert a majmok húsa, mint tisztán növényi táplálattal élőké, kitűnően ízletes.

Délután négy órakor megakadtak, csónakjuk nem haladhatott már fölebb a Mercy medrében, melyet, a mint sekélyült, több-több kő és fagyökér lepett el s lehetlenné tette a hajózást. A Franklin-hegység közepette voltak, honnan a folyó, mint hegyi patak ömölt ki.

Megállották tehát; csónakjukat erősen kikötötték, hogy biztosan megtalálhassák újra s egyszermind éjjeli szállást készítettek magoknak, mert útjokat a nyugoti part felé csak másnap reggel szándékoztak - most már gyalog - folytatni.

Az éj minden esemény nélkül telt el s reggel öt órakor már talpon és úton voltak. Mennyi ideig fog tartani, míg a nyugoti partra elérhetnek: nagy részt a Franklin-hegység alakulásától is függött. Pár órai erős menés után azonban, melyben a delejtű által biztosan kijelölt irányt követték, egyszerre egy másik folyó állta útjokat, mely a Mercyvel ellenkezőleg, nyugot felé folyt. Nem nagy nehézséggel átmehettek volna rajta, de mivel úgyis oda ment, a hova ők igyekeztek, t. i. a sziget nyugoti partja felé, jobbnak látták ezen a parton maradni, egyszerűen annak folyását követni s vele menni a tengerig.

Nemsokára az erdő annyira gyérült, hogy egy kis magaslaton Harbert, a ki legelőször ért föl arra, egyszerre csak fölkiálthatott:

- A tenger!

Néhány percz múlva a többiek is ott voltak s a nyugoti part egész hosszában terült el szemeik előtt. Mily ellentét, ez - és az előttök eddig ismeretes keleti part között! Semmi sziklafal, még homokzátony sem emelkedett ki az óceánból. Az erdő, gyérülve bár, egész a partig terjedt, s a fák terebély ágai a vízbe hajlottak. De midőn a partig értek, vették észre, hogy a sziget ez oldala tetemesen magasabban áll a tenger színénél, úgy hogy a folyó, melyet követtek, majd negyven lábnyi magasságból esik a tengerbe a nélkül, hogy rendes torkolata volna. Ez magyarázta meg, hogy a dagály idején sem láttak vizén semmi változást, mert a Csöndes Oczeán legmagasabb dagálya sem hág ily magasra soha. Azért e folyót, torkolata e sajátságáról, Falls-Rivernek (eső folyónak) nevezték el.

Északfelé tőle, két mérföld hosszan, az erdő sudarfái alkották a part falát; azontúl a fák elfogytak s festői magaslatok rajzolódtak a láthatár szélére. E partot, északra és délre, egész hosszában, kellett átkutatniok, mert ha hajótörésből menekült utasok vetődhetek valaha a szigetre, azok itt találhattak csak menhelyet.

Az idő szép és tiszta volt s a magaslatról, melyen Pencroff és Nab a reggelit elkészítették, köröskörül messzi el lehetett látni. Vitorlát azonban sehol sem láttak; nem semmit, a meddig csak szemök elért.

A reggelit gyorsan elköltötték s féltizenegykor a mérnök jelt adott az indulásra. A hegyeken nehezebb levén a haladás, a part közelében kellett maradniok. Czéljok volt, az északi részen általok távolból már ismert s Kigyó-kőnek nevezett bérctzig ez úton érni el s kiismerni az egész közbeeső vidéket.

E távolság mintegy tíz-tizenkét kis mérföldet tehetett. Akadály nélküli úton ezt négy óra alatt megtehették volna, de a mint a dolog állt, kétannyi idő is kellett rá, mert a sűrűség s bozót, kidőlt fák és gyökerek, s a talaj egyenetlenségei minden lépten akadályozták.

Azonban semmi nyomot nem találtak, hogy itt valaha hajótörés történt - s valaki partra szállott volna. Este hét óra volt, mikor a Kigyó-kőhöz értek s a rendes sziklapartokat látták magok előtt. Lehet, hogy itt is fognak még valami nyomra akadni, de az idő késő volt már a vizsgálódásra s azért elhatározták éjjeli pihenő helyet keresni. Egy sziklabarlang mintegy önként kínálkozott erre, - de a midőn épen be akartak lépni, Pencroff és Harbert elől, egy hangos ordítás megállította s földhöz szegezte lábaikat.

- Vissza! - kiáltá Pencroff. - Puskáink csak apró srétre vannak töltve, pedig az az állat, melynek ilyen hangja van, azt nem venné többre mint a jégesőt.

S ezzel megragadta a Harbert karját, egy kiálló szikla mögé vonta a fiút, abban a perczben, midőn, a barlang szájában egy hatalmas jaguár jelent meg.

Fejétől farka tövéig legalább öt láb hosszú volt; sárga bőrén szabályos fekete négyszögekkel tarkázva, melyek hasa fejérével élénk ellentétben állottak. Harbert a bengali tigris és a dél-amerikai puma méltó társát ismerte föl a hatalmas macskában. A jaguár hegyezett füllel s felborzolt szőrrel lépdelt előre, mintha nem először érezne emberszagot életében.

E perczben Spilett, a hírlapíró, lépett előre egy szikla mögül, s intett megrettent társainak, hogy csak hagyják őt, tudja mit cselekszik. Nem az első tigris volt ez, a melylyel szembenézett; s tíz lépésnyire közeledve hozzá, mereven megállott és vállához szorított puskájával élesen célba vette az állatot. A mint ez rá akart ugrani, a cső dördült, az egész lövés az állat szemein át agyvelejébe fúródott, s a jaguár egy bődüléssel és egy ugrással földhöz vágta magát. Vége volt.

Mindnyájan rá rohantak. Csakugyan halva volt.

- Nos barátim, - szólta Spilett, - miután az állat elhagyta fekhelyét, nincs semmi ok, a miért ezt el ne foglalnók éjszakára.

- De hátha mások jönnek helyére? - mondá Pencroff.

- Tüzet gyújtunk a nyílás elé s az távol tart minden vadat.

- Jerünk hát a jaguár palotájába!

Míg Nab a gyönyörű állatot megnyúzta, hogy bőrét magokkal vihessék, Pencroff száraz ágakból s nádtörmelékből hatalmas tüzet gyújtott, mely oly ropogással kezdett égni, mintha mind puskákat s mordályokat sütögetnének benne.

Másnap, jól kipihenve, folytatták a keresést, ha valami nyomára akadhatnának: volt-e valaha hajótörés e partokon s szállott-e ki valaki, a ki e szigeten lakott volna előttök.

De ilyesminek semmi nyomát sem lelhatték. Igaz, hogy az idő és a tenger sok mindennek eltemeti és elviszi a nyomát, de mégis csodálatos volt, hogy semmi jel ne maradjon vissza arról, a ki kevesebb mint három hónap óta mégis itt kellett, hogy járjon, mert a fiatal pecari-malacz testében talált golyó ellentmondhatatlanul bebizonyította, hogy itt embernek kellett járnia; a túlsó parton talált hordók pedig egy hajó veszedelméről tettek tanúbizonyságot.

A part minősége, a melyen haladtak, mindegyre változott. Majd sivár szikláktól volt hozzáférhetetlen, majd fák sűrűjével benöve, lankásan ereszkedett a tengerig le. Épen egy ily fákkal sűrűn benőtt partrészletre jutottak, hol az óriási törzsű parti fenyők sűrűn és magasán emelkedtek égnek, míg alsó ágaik csaknem a víz színéig csüngöttek alá. Mint a lybánoni czédrusok sátora terjedt ki e fák árnya s felséges sudaraik, a hatalmas törzsekből kinyúló karcsú ágaik,

sűrű tűlevelű koronáik setétzöld árnyával azon felséges látványok egyikét nyujtották, mely a forró és a mérsékelt öv minden szépségeit egyesíti magában: midőn egyszerre Top elkezdett hatalmasan ugatni s utasaink, kik épen egy kis pihenőre telepedtek le, kíváncsian ugráltak föl helyeikről.

Pencroff volt az első, a ki a kutya figyelmének irányát követve, észrevette annak okát.

- Ide, ide! - kiáltá a sűrűből, - a hová az ugató ebet követte. S midőn a többiek mind arra siettek, folytatá:

- Mi a parton keressük a hajótörés romjait, Top pedig a levegőben megtalálta!

S ezzel a fák sudarára mutatott, honnan valami vászonféle szövet rongyai csüngöttek alá, melyekből Top egy foszlányt megkapott a szájával s leszakított.

- De hisz ez nem hajó-foszlány, - szólt Spilett Gedeon.

- Bocsánat, - mondá Pencroff. - Ez a mi hajónk foszlánya! A mi léghajónké, melyet, mikor kiszálltunk belőle, megkönnyebbülvén, a szél még egyszer fölkapott s mely végre, úgy látszik, e fák tetején akadt fenn.

Valóban úgy volt. A léghajó, összeszakadozva s az ágakba bonyolódva, de egészben ott függött.

- Ez elég ruhakészlet lesz nekünk, nem tudom hány esztendőre! - kiáltá Spilett.

- Csakhogy le is kellene hozni onnan, - tevé hozzá Pencroff.

- Az sem lesz nehéz, - egészíti ki Cyrus, - kettő vagy három közülünk felmászik a fákra s kibontja az ágak közül a szövetet.

Ez valóban gyakorlati terv volt, s nem is késtek annak kivitelével. Pencroff, Harbert és Nab vállalkoztak a munkára, s mint a macskák kusztak fel a magas és síma fatörzseken s ott az erős ágak között el kezdték bontogatni a fenn akadt szövetet.

Két óra mulva az egész léghajó, bár kötélhálója összetépve, de különben elég épségben, a földön volt. Mintha csak az égből esett ajándék lett volna. Sokkal súlyosabb volt azonban, mintsem egy tömegben haza szállítására gondolhattak volna. Az este úgy is leszállott már s az nap semmihez sem kezdhettek; az éjet már itt kellett tölteniük s holnapra hagyniok a további teendőket.

NEGYEDIK FEJEZET.

Kik foglalták el a lakást? Az ostrom. A ház új szolgája. Új építkezések. A Pencroff találmánya.

Attól a ponttól, a hol léghajók romjait megtalálták s leoldották, csak néhány mérföldnyire volt a gránit ház. De mindenütt a part mellett tartva mégis meglehetősen fáradságos volt az odajutás, s a mi azt legjobban megnehezítette, hogy a Mercy folyón is át kelle hatolniuk. Mily nagy volt tehát örömteljes meglepetésük, midőn e folyamhoz érve s az átkelés módján gondolkozva, egyszerre csak saját csónakjukat látták azon feljök lefelé úszni. Meg nem fejtették ugyan, mikép oldódhatott el az erős kötésről, melylyel a parthoz kikötötték, de a tény örvendetessége felejtette velök a rejtély megoldhatatlanságát s egyszerűen elfogadták azt, a mint jött.

Valóban az ő tulajdon hajójuk volt s nem kelle egyebet tenniök, mint útját állani, a mikor a hely irányába ért, a melyen állottak. Horgot vetettek elejébe s megállították.

E váratlan, de szerencsés véletlen módnélkül megkönnyebbítette útjokat, s csónakjukba ülve kiveztek a tengerre és a part közelében fel egész a gránit házig.

Itt azonban új, de épen nem kellemes meglepetés várt reájok: a szikla-hajlék bejáratához fölvezető kötélhágcsó nem volt ott, eltűnt.

Éj volt már s meglehetősen setét. De hiában tapogatóztak a setétben, a hágcsónak semmi nyoma. Vajjon leszakították-e, vagy csak félig felhúzták, a setétben nem lehetett elhatározni.

Pencroff erre elkezdett hahózni, kiabálni, hogy ha valami új lakó költözött volna be szikla-házukba, meghallja s kidugja az orrát, a jogszerű tulajdonosok elfogadására. De ez a hahózás sem vezetett semmi eredményre. Az ajtónál senki sem jelentkezett s a hágcsó sem akart lebocsátkozni, hiába kiabáltak.

- Barátim, - mondá Smith Cyrus, - az egyedüli a mit tehetünk, hogy bevárjuk a reggelt, s akkor világosan meglátjuk, miben áll a dolog s mit kell tennünk, hogy lakásunkba bejuthassunk.

Valóban nem tehettek mást. Topot tehát őrizetül ott hagyták, s magok egy közeli barlangba vonultak pihenésre. A hajnal első sugarával ismét mind talpon voltak, s megkezdették kém-szemléjüket az elfoglalt lakás körül.

Most látták meg, hogy a felső létra, mely az ajtótól a szikla felső pontjáig nyúlt le, helyén volt, csak az onnan a tengerpartig alá csüngő kötélhágcsó hiányzott. Hová lehetett? Ki vihette el? Talán az, a ki a pecari-malaczba azt a golyót lőtte volt; talán az, a ki tegnap a csónakjokat eloldotta s a folyón lebocsátotta. De ki lehetett az? arról semmi sejtelmök sem volt. S ha nem csak egyvalaki volt, hanem többen: vajjon hányan? s hogy birják tőlök visszafoglalni tulajdonukat?

Pencroff ismét elkezdett hahózni, mint előtte való nap.

De most ép oly kevésé kapott feleletet, mint akkor.

Most a fiatal Harbertnek jött egy eszméje: nyilvesszöt kötni egy kötél végére s fellőni azt a felső hágcsó alsó fokai közé, s azt a kötélnél fogva lehuzni magokhoz. Nyilvesszejök és kötelök volt szerencsére, s így a kísérletet mindjárt meg is tehték. Harbert, ügyes lövő létere, magára vállalta azt, míg a többiek elég távol állottak, hogy szemmel tarthassák az ajtót és ablakokat, mi fog történni azoknál. Spilett pedig a puskáját készen tartva fedezte a kijáratot, nehogy valaki elillan hasson.

A Harbert nyíllövése tökéletesen sikerült. A vessző a létra alsó két foka közt csapott át. De a mely perczben az ifjú, a kötél végét megfogta, hogy a létrát lerántsa vele, hirtelen egy kar nyúlt ki az ajtó alján, megragadta a létra felső fokát s berántotta azt az ajtón.

E kar azonban nem emberé, hanem majomé volt. Nem emberek, hanem majmok tartották a gránit palotát elfoglalva.

A következő perczben három vagy négy majom jelent meg a szikla-ablakok egyikében, s a különös vendégek mindenféle fintor arczokkal és vigyorgásokkal üdvözölték a ház tulajdonképi - de most onnan kizárt - gazdáit.

E pillanatban eldördült a hírlapíró csője, a majmok visszahúzódtak, egyen kívül, mely halálosan találva, lebukott a szikláról, elejökbe a fővényre.

Roppant nagy majom volt, az emberhez legjobban hasonlító orang-utangok fajából való.

Két óra telt el, a nélkül, hogy a bezárkózott majmok mutatták volna magokat.

- Rejtőzzünk el, - mondá Smith Cyrus, - s tegyünk úgy, mintha felhagynánk foglalási szándékunkkal és egészen idehagynók a csatatért; így talán megcsalhatjuk e gonosz betolakodókat.

Ezzel hárman az erdőbe távoztak, míg Harbert és Spilett, szintén a fák mögé rejtőzve, oly állást foglaltak el, a honnan a majmokra célozhattak, ezek pedig őket nem láthatták.

Eleinte úgy látszott, a csel nem sikerült. Órák teltek el, a nélkül, hogy a helyzet valamit változott volna; s a mérnök már arról gondolkozott, nem lehetne-e megkerülni a szikla-ház bejáratát, s azon az úton jutni bele, melyen először is fölfedezték, t. i. a tő felől. De azt a bejáratot már kövekkel s mészszel keményen elfalazták, úgy hogy annak felbontása nagy időt és erőfeszítést vett volna igénybe. Szerencsére, erre nem is lett szükség, mert egyszerre Top hangos ugatással adott jelt s hivta vissza az eltávozottakat az ostrom színhelyére. Egy tekintet meggyőzte őket arról, hogy a helyzet gyökeresen megváltozott.

A majmok, talán megijedve valamitől, talán érezve, hogy állandóan úgy sem tarthatják fen magokat jogtalan foglalásukban, menekülésről gondolkodtak. Ki-kitekintgettek az ablakokon, egyiktől a másikhoz ugráltak s szökést látszottak próbálni akarni. Öten vagy hatan voltak mindössze; s embereink, rejtekhelyökről, oly jól célba vehették őket, hogy midőn egy adott jelre egyszerre sütötték el puskáikat, kettő azonnal lebukott, a többi pedig, nyilván szintén találva, ordítózva huzódott vissza.

Néhány percz múlva csendesen kinyílt az ajtó, s a lépcső szépen leereszkedett; végén a kötélhágcsó, összegöngyölgetéséből kibontakozva, egészen elejökbe gurult a fővényre.

- Ez már jó szolgálat, akár ki tette, - mondá Smith Cyrus.

- Csak nem gondolja uram, hogy a majmok egyike volna?

- Ki más tehetne volna? Egyébiránt ki tudja? majd meglátjuk.

Mikor, kellő elővigyázattal, mégis felmentek a létrán s be a palotába - ott senkit sem találtak. A valószínűleg megsebesült, vagy legalább megrémült majmok is módját találták a menekülésnek, egyik vagy másik ablakon át. Végre a legbelső szobában, annak is a legsötétebb zugába elbújva s lekuporodva valami lényt találtak, mely - talán odatévedve menekülés közben s nem találva meg az útát kifelé, reszketve makogott s könnyörületért látszott esedezni.

A majmok egyike volt. Pencroff már ráfogta fegyverét, hogy lelője. Cyrus azonban megragadta karját s így szólt:

- Ne bánts! ez tett jót velünk, ledobván a hágcsót. Okos majom, még hasznát vehetjük.

Harbert nagyon kapott az eszmén, s mindjárt egy csomó történetet tudott elbeszélni arról, hogy majmokat hogy szelidítettek meg s tanítottak be mindenféle házi szolgálatra.

Cyrus egy intésére mind az öten rá rohantak, hogy lefogják. A majom kétségbeesetten védelmezte magát, de Pencroff torkon ragadta s földre teperte, míg a többiek megkötözték. Az állat erre tökéletesen megadta magát s teljes nyugalommal látszott várni sorsát.

- Akarsz-e szolgám lenni? - kérde tőle Cyrus.

A majom valamit makogott, mintha igennel akarna felelni.

- Szót fogadsz-e? - kérde Cyrus.

A majom újra ráhagyólag makogott.

- Megelégszel-e fizetés fejében a tartással?

Harmadik makogás.

- Ez kissé egyhangú társalgás, - jegyzé meg Spilett.

- Az nem baj, - mondá Pencroff. - A legjobb szolga, a ki legkevesebbet beszél.

Ezzel megvolt a szerződés. Nevet is adtak az új inasnak. Elnevezték Jupiternek, rövidítve Jupe-nak. S nagyobb bizonyosság okáért még egyszer nyomatékosan kijelentették előtte, hogy nem lesz más fizetése, mint az élelmezés - meg a ruházat.

Elé is kerestek valami zubbonyt s szoknya forma kurta bő nadrágot s azt, nagy bámulatára Jupe mesternek, rá is húzták. Úgy látszott, mintha kissé feszesen, de mindenesetre civilizáltabbnak érezné magát benne.

Jupe mester csakugyan nagyon tanulékony legény volt. Nehány nap múlva már érteni kezdette az emberi szót s a mit parancsoltak, elhozta. Úgyesen forgolódott a tűz és az asztal körül, s nevetséges komolysággal tekintgetett maga körül kis zubbonyában. Toppal is nagy barátságban élt s órákig eljátszottak egymással.

A gyarmatosok újra megkezdették előbbi életüket a gránit-palotában. Teendőik sorát megállapították s terveket készítettek a legszükségesebbekre. Első helyen állt ezek közt a Mercy folyón építendő híd, hogy annak két partja, s a sziget északi és déli része közt az eddiginél könnyebb közlekedést tarthassanak fenn. Azután egy akol vagy fészter építése, juhok vagy a szigeten található más gyapjas állatok számára.

A Mercyn verendő híddal összefüggésben még messzehatóbb terve is volt Cyrusnak, t. i. azt a fennsíkot, melyen a gránit-lak állott, melyen a juhaklot is építeni akarták, s melyen egész gazdaságuk leend, minden támadástól és beütéstől elzárni és megvédeni. S ez nem is volt felettebb nehéz. Három oldalról már úgy is védve volt, természetes vagy mesterséges vízművekkel; u. m. északnyugatról a Grant-tó által, északról a tónak általok készített új lefolyása által, keletről a tenger által. Csak még egy elég mély és széles árkot kell ásniok a tótól a Mercy-folyamig, hogy a negyedik oldalon is védve, s mindenfelől bezárt tökéletes szigeten legyenek. A Mercyn építendő híd lesz az egyedüli közlekedő út beltelkők s külbirtokuk (t. i. az egész sziget többi része) közt; s ha e hidat fölszedik, akkor védve vannak minden betöréstől, jöjjen az emberi ellenségektől vagy vad állatoktól.

Másnap visszaérkeztek s behelyezkedésük után mindjárt hozzá is kezdettek a tervezett nagy munkához. Elsőnek a híd építését tették, s annak elkészülte, jó idő járván, mikor az egész napot munkára fordíthatták s még a hely színén is étkezhettek, összesen három hetet vett igénybe. November 20-dikára a híd készen volt, és pedig oly módon, hogy a gránitlak felőli vége csekély fáradsággal, mint felvonó híd fel volt emelhető s a közlekedést megszakította.

Most már a tóból a Mercybe vezető csatorna tervezéséhez kezdhettek. Úgy tervelték, hogy akkora mezőt fogjon be, melyből vető föld is teljék. Mert az az egy búzaszem, melyet Harbert a zsebében talált volt, azóta jól megszorodott. Első vetésre, hat hónap alatt 800 magot érlelt. Ebből 50-et, a többi elveszésének esetére, elővigyázatból félre tettek; az újra elvetett 750 szem már egy kis mércze birtokába juttatta őket. Ennek kellett jó vetőföldet készíteni, és pedig a beltelken, hol könnyebben megóvhassák a vadak és madarak kártételétől.

Ez utóbbiak ellen Pencroff nagyon elmés szerkezetű madár-ijesztőket készített; kis szél-malmocskákat, minőt a gyermekek csinálnak, de úgy, hogy forogtukban nagy csörgéssel kalapálnak, mint a bányászoknak vagy katonáknak jelt adó deszkákon szokás. Továbbá ember-alaku vázakat fából, mint a gyermek-bohócok, mozgatható karokkal s lábakkal, melyeket zsinegekkel ide-oda rángathattak.

A csatorna ásása nem ment oly könnyen, mint előre gondolták. Alig egy pár lábnyi televény földréteg alatt kemény sziklatalajra akadtak. Több nitroglycerint kellett tehát készíteniök, hogy a sziklát megrepeszthessék s medret készíthessenek benne. Mikor az készen volt, az új folyamatát Glycerin-pataknak nevezték el.

Decemberben roppant melegek uralkodtak, de barátaink azért nem hagytak fel a munkával, s az akol és majorudvar elkészítése és rácsozattal való elkerítése is gyorsan haladt előre.

Az akol első lakója egy pár tinamu volt, melyek közül a nőstény csakhamar meg is szaporodott. A majorságudvart pedig egy néhány vad kácsával népesítették be, melyeket a tavon fogtak. Azután Harbert néhány tyúkfélét is fogott az erdőn, az alector-fajból valókat, melyek könnyen megháziasodtak. Néhány pelikán és halászmadár önként bejött, mert a patakban sokkal könnyebben foghatták prédájokat, mint a sík vizen. Ráadásul még egy pár galambot is szereztek, s Cyrus azok számára egy pár csinos duczot készíttetett.

Egy napon, december 23-ika volt, a Top ugatása s a Nab kiáltozása, «ide, ide!» hallatszott. A többiek is kiszaladtak, s két jámbor állatot pillantottak meg, mely a majorudvarba valahogy betévedt, s ott bambán nézett körül, nem tudva merre szabaduljon. Lovakhoz, vagy legalább szamarakhoz hasonlítottak.

- Ezek bizonyosan onaggák, vagyis vad szamarak, - mondá Harbert, a ki az állattanban meglehetősen jártassággal bírt, a mint tudjuk.

- Már akár lovak, akár szamarak, - mondá Pencroff, - itt tartjuk őket, mert jók lesznek kocsit húzni, a mire pedig legnagyobb szükségünk van.

S ezzel, a nélkül, hogy az állatokat elrémítené, szépen a hídhöz lopózott, felvonta annak a felvonóját, - s a két onagga fogoly volt. De a bezárt helyen szabadon hagyták őket, hogy lassanként szokjanak meg, s el ne vaduljanak. Gondoskodtak eledelökről is, csakhogy jól érezzék magukat új otthonukban. Néhány nap múlva aztán kötőféket vethettek a száj okba, s befoghatták a nem épen könnyű kocsiba, melyet azelőtt Pencroff és Nab huzgáltak. Most valamennyien felültek reá, Pencroffon kívül, a ki a hajcsár tisztét teljesítette, s ámbár jól megdöcögögtetve, mégis baj nélkül értek a sziklabarlanghoz, a hol a léghajó vásznát elrejtve hagyták volt, s még eddig nem volt módjok haza szállítani.

Estére aztán vígan érkeztek vissza, levették a hámot, zablát a két onaggáról, bevezették őket istállójukba, s ezzel a két teherhordó állat fel volt avatva a házi szolgálatra.

ÖTÖDIK FEJEZET.
Ruházkodás, élelmezés, építkezések. Az üvegekészítés.
A kenyérfa. A hajó-építés.

Az 1866-ik év januárja első felét ruházatuk helyreállítására fordították, a mire már bizony nagy szükség is volt. Különösen a fehéreneműjök és lábbelijök nagyon elrongyollott. A fel-talált léghajó vásznát felszabdalták, varrásaiból a czérnát nagy béketüréssel kifejtették, hogy az új varrásra felhasználhassák, - tűjök volt, mert találtak a két hordóban talált holmi között. A léghajó vásznát hamuzsír és szóda segélyével kimosták, - mert be volt kátrányozva, aztán napon meg is fehéritették s úgy kezdtek a varráshoz. Nehány tuczat fehér ruhát és harisnyát (természetesen nem kötött, hanem vászon harisnyát) készítettek belőle. Pencroff, a ki a czérna kifejtésére türelemmel nem bírta, s e munkától Spilett és Harbert által föl is mentetett, annál használhatóbb volt a megvarrásnál; tudva van, hogy a tengerészek rendesen nagyon ügyesek a szabó mesterségben.

Czipőket és csizmákat fókabőrből szabtak s varrtak magoknak; s ha nem is épen csinos és lábhoz álló, de annál tartósabb s egyszersmind puha és kényelmes lábbelit nyertek ez uton.

A vadászat is nagyon folyt s gazdagon fizetett. Emlősök és madarak, hullók - jelesen az ízletes teknőczök - és halak minden fajtája szolgált asztaluknak. Az idő, bár általában forró, eléggé kedvezett a vadászat- és halászatnak.

Puskáik levén, csak a töltésről kellett gondoskodni. Ólom nem volt a szigeten található; a helyett vasérczből öntött srétet használtak. Lőport is tudtak volna készíteni, levén salétrom is, kén is a szigeten. De a lőpor gyártása nagy gondot, tiszta munkát s pontos eszközöket kíván. Cyrus tehát jobbnak látta lőpamutot gyártani. És pedig pamut nélkül, mert a szigeten az sem volt. De a pamut csak annyiban szerepel a lőpamutban, mint likacsos sejtiszövet, s így mással is pótolható; a többi közt a bodzafa belével; bodzafa pedig oly bőségben volt a szigeten, hogy csak szedni kellett s kifejteni a belét, a mi mindenesetre sokkal kevesebb fáradságba került, mint kerülni volna a pamutszedés és tisztogatás, ha pamutnövényök lett volna is. A lőpamut másik alkotórésze a durranó azót-sav, ezt pedig a bőven található salétromból már könnyű szerrel tudta készíteni Smith Cyrus.

A földművelés is nagyobb mérvet kezdett öltetni. A lakhelyök körüli termékeny fensíkből három holdat vettek rendes művelés és vetés alá. A gabonán kívül a sziget különböző pontjain talált hasznos és tápláló növényeket behonosították: mint répát, tormát, paréjt, retket és némely gyümölcs-cserjéket. A fensík többi részét legelőnek és takarmánytermesztésre hagyták fenn az onaggák s a többi házi állatok számára. Tengeri nyulat is, melyet a berekben nagy számmal találtak, kezdtek tartani és szaporítani magok is, hogy mint házi állat mindig kezök ügyében legyen. Az osztriga-termelést is, arra alkalmas zátony parthelyen rendszeresen kezdették üzni. A teknős békák ezrei a napsütötte homokba rakták tojásaikat, s csak szedni kellett, hogy ez ízes s szintoly tápláló nyalánksággal is elláthassák asztalukat. De legjutalmazóbb volt a halászat. Pencroff hálókát, varsákat és horogkészülékeket állított fel ellenök. Egy szerencsés körülmény is segélyökre jött, hogy a téli évszakra is elláthassák magokat szárított hallal. A tengeri lazac ivási idején e faj száz meg száz ezrenként jött a sziget tájára; először a nőstények lerakni ikráikat, majd a hímekek, azokat megtermékenyíteni. Hálókát szakadoztak a tehertől, annyit összefogdostak belőlök, s Pencroff jól értette a módját, hogy kell azokat megszáritani s télire eltenni. Nab, a becsületes és ügyes néger pedig volt a szakács, a ki gondoskodott, hogy az étlap mindig változatos és az étkek ízletesek legyenek.

Jupe, a majom is napról-napra haladott az inasi képzettségben. Kis felöltőjét s kurta szárú nadrágját büszkén viselte; legjobban tetszett pedig a köténye, melyen két zseb volt, melyekbe

szerette bele dugni a kezeit, de mást azokban kotorászni soha sem engedett. Nab iránt különös előszeretettel viseltetett, a mit ez sem hagyott viszonzatlanul. Talán mert a szerecsen legközelebb van a majomhoz, s nyelve is legközelebb áll a makogáshoz, ezek ketten a legjobban megértették egymást. Ha Nab azt mondta neki:

- Jupe, add ide a vizes kancsót!

- Jupe, hozz fát!

- Jupe, egy tányért!

- Jupe, add ide a pecsenyét!

a becsületes inas ezt mind jól megértette, s készséggel engedelmeskedett.

- Derék legény vagy Jupe! - mondá neki ilyenkor Nab. - Ha így viseled magadat: megkettőztetjük a béredet. (A semmi kétszer véve is semmi.)

Jupe annyira megszokta gazdáit s a gránit lakot, hogy szökésről gondoskodni eszébe sem jutott. Egészen szabadon is járt. Gyakran elkíserte urait az erdőbe, sétára vagy vadászatra - s a famászásban nagy segítségökre volt.

Január vége felé, elmúlván a forróság, a nagyobb külső munkához is hozzá kezdhettek. Elhatározták, hogy a Franklin-hegy aljában, a patak forrása közelében építik meg az aklot a kérődzők, s jelesen a mouflon-birkák számára, melyektől a téli ruházatra való gypjat várták.

A hely nagyon alkalmas volt. Gyönyörű zöld pázsitmező közepén, erdőszélben, patak mellett, s a lakástól nem volt igen messze, kivált az onaggáktól vont kocsin. Hogy könnyebben juthassanak oda, elég széles kocsiutat vágtak az erdőben, s a kivágott szálfákat oda vontatván, azokból készítették az akol oszlopait, melyeket a vékony ágakból készült vesszőkerítéssel fonták be. Széles, kétfelé nyíló ajtót hagytak a bemenetre. Smith Cyrus vezette a mérnöki és építési munkákat, s maga is együtt dolgozott társaival, úgy hogy három hét alatt az egész akol elkészült. Egészben fedetlen volt, de a jászolok köröskörül úgy voltak benne készítve, hogy az állatok jól megvonhassák alattok magokat a rossz idő s zivatar elől.

Az akol hát készen volt, csak lakókat kellett fogni belé. A sziget e részén nagy csapatokban éltek a mouflon nevű vad birkák. Február közepén tehát nagy hajtást rendeztek e hasznos állatokra; az egész telep részt vett a hajtásban, még az onaggáknak is - melyek jól meg voltak már szelidítve s betanítva - jó hasznát vették ez alkalommal.

A hajtás egyszerűen abból állott, hogy egy nagy csapat mouflont és kecskét fölverték s aztán mind szűkebbre szorították körülöttük a kört. A gyámoltalan állatokat nem volt nehéz bekeríteni. De mivel kevesen voltak a hajtók, a százra menő állatok két harmada mégis megmenekült. Így is, harmincznál többet a birkákból s vagy tíz kecskét befogtak, s az akol felé terelve, abba szépen behajtották. A foglyok nagyobb része nőstény volt, s így bizvást számíthattak reá, hogy rövid időn tetemes szaporulat lesz utánok.

Közeledvén a hideg évszak, a növénybeszerzési s ültetési munkát is siettetni kellett. Harbert volt e részben a legtevékenyebb. Mindennap kiment az erdőbe, s ritkán tért vissza valami új hasznos növény nélkül. Olykor állatokat is hozott haza, a majorságba, a többi között egy pár felséges tűzokot is.

Egy szóval, minden sikerült nekik. A gondviselés is sokban segítette, az igaz; de ügyességük, leleményességük és fáradhatatlanságuk is nagyban részes volt az elért eredményekben.

Márczius első hetében, midőn a forróság szokatlan fokra emelkedett, a természet nagy viharokkal segített magán. Roppant széllel nagy jégeső jött, úgy hogy mogyoró, sőt közbe-közbe dió s galambtojás nagyságú jegek estek. Ajtót, ablakokat légmentesen el kellett zárni, hogy az eső a lakásba is be ne hasson. Olyan idő volt, hogy egy jó kutyát sem kellett volna künn

hagyni; de Pencroffnak eszébe jutott, hogy ez a jég tönkre veri a gabonát, mely még ugyan kis táblát foglalt el, de a félre tett 50 szemén kívül egész készletök volt. Nem gondolva a viharral és jéggel kiszaladt, s a kerítés oszlopaire föl vonta a léghajóból még megmaradt minden vásznat s ezzel sikerült megvédenie a buzát, mely már a fejét is mind kihányta volt.

A vihar napokig tartott, vagy jobban mondva minden nap ismétlődött. Borzasztóan dörgött az ég, cikáztak a villámok, nehányszor le is csapott közelökben s a fővényes kavicsot megolvastotta és üvegesítette. Ez Cyrust arra a gondolatra vezette, nem lehetne-e az ily módon megolvastott kavicsot üveg gyanánt használni? Akkor ablakaikat üvegtáblákkal láthatnák el, s mily jó volna az, az eső és szél ellen, míg most, ha rossz idő van - a levegővel együtt a világosságot is ki kellett zárniok a szobáikból.

A mi az üvegekészítéshez szükséges anyagokat - a kavicsot, szódát, mészkkrétát és kénsavat - illeti: abból semmi sem hiányzott. Olvasztó kemenczék is volt, az, mely előbb az agyagedények égetésére szolgált. A fűtést a kőszén és a fa megtette. Legtöbb nehézséggel járt az üvegfúvó cső előállítás. Egy vaslemezből azonban, összehajtás és hosszában megforrasztás által ez is sikerült elkészíteni, s márczius 28-án már megtehették az első kísérletet. Harbert (a ki egy év óta nagyot nőtt, megizmosodott és férfiasodott) vállalta el a fúvás nem kevésbé erőfeszítő munkáját.

- Csak úgy teszek, - mondá, - mintha szappanbuborékot akarnék fujni. Nemde?

- Épen úgy, - mondá Cyrus, - csak végy nagy lélekzetet s fujd egész erődből, csak lassan.

A kísérlet meglehetősen sikerült. Az első fúvásra előbb kisebb, majd mind nagyobbra váló s további fúvásra hosszúkás alakot nyerő üres üveggömb állt elő, mely hosszában végig hasítva, kihülése alatt üvegtáblává egyenesedett ki. Azután üvegedényeket, poharakat stb. fujtak, melyek bár kezdetleges és csinatlan alakúak, de tökéletesen használhatók voltak.

Időközben Cyrus, a szolgazemélyzet könnyebbítéséről is gondoskodott, s vízemelő gépet alkalmazott a lakás bejárásánál, hogy ne kelljen mindent kézen hordani föl alulról.

Így teltek el a napok, hetek, folytonos és különféle munkában és hasznos foglalkozásban. Ez tartotta fenn a kis telep minden tagjának jó kedvét és egészségét is. De nemcsak az emberek, az állatok is a legjobb egészségnek örvendettek. Ápril elején az egyik onagga is megcsikózott, s a juhok báranyozása is megkezdődött. A kis telep napról-napra gyarapodott minden tekintetben.

Kirándulásaik egyike egy becses leleményre vezette őket, ismét egy új fát találtak, melynek törzse a legjobb táplálékok egyikével ajándékozta meg: szóval egy *kenyérfa*.

Smith Cyrus és a fiatal Harbert a nyugotszéli erdőben, a Mercy-folyó balpartján vadászgattak, s az ifju, mint mindig, ezer kérdést intézett a mérnökhöz, ki azokra készséggel felelt, mert nagy kedve telt abban, hogy a tanulékony ifjut minden irányban kiképezze, s az volt kedvenc eszméje, hogy rendre átadja neki minden tudományát, s szellemi örökösévé tegye őt.

Egyszerre Harbert, megállva, örömmel kiáltott fel: «Nézze, Cyrus úr, látja-e azt a fát?»

S ezzel egy fára, vagy inkább óriási cserjére mutatott, melynek egyszerű törzse pikkelyes héjjal volt borítva, levelei pedig vékony csíkokkal tarkázva.

- Pálma-féle fa, nemde? - kérde Cyrus.

- Ez «*cycas revoluta*», - felelé a fiu, - természetrajzomban le is van festve. Jól ismerem leírásból. Gyümölcse nincs, de törzse lisztnemű anyagot tartalmaz, melyet a természet készen, megőrölve kínál az embernek.

- Tehát kenyérfa?

- Úgy van!

Harbert nem csalódott. A mint a cserjebokor egy szárát ketté törte, annak rostjai közül valódi liszt omlott ki, mely egyenközű gyűrűktől körülvelt edényekben volt tartva.

Este haza érve elmondták fölfedezésöket a többinek, s valamennyien kimentek a kenyérfa lisztjét szedni, s a gyönyörű cserje árnyában örvendeztek új kincsöknek. Konyhájuk, melyet az onagga, a mouflonok és a kecskék most már tejjel is bőven elláttak, ezzel nem csekély gazdagodást nyert.

De bármily jól volt is dolguk, soha sem szüntek meg az elvesztett otthonról s a szabadulásról gondolkodni, tervezgetni. Egyszer a többi közt épen erről folyt a beszéd, s Spilett fölemlítette, hogy a tengeren úszva talált holmik közt lelt sextánssal még föl sem mérték szigetök fekvését, melyet csak egy tökéletlenebb műszerrel határoztak meg.

Az új mérés ugyan, melyet azonnal foganatba vettek, kimutatta, hogy az első is meglehetősen pontos eredményre vezetett, mert a szerint a sziget fekvését a nyugoti hosszúság 150-155, s a déli szélesség 30-35 fokai közé tették, a pontos felvétel szerint pedig az a ny. h. $150^{\circ} 30'$ és a d. sz. $34^{\circ} 57'$ alatt feküdt, - de ez alkalommal a szintén akkor talált részletes tengeri térképet is szorosabban megvizsgálván, abból kitűnt, hogy nem igen messze tőlök még egy más, már ismeretes sziget is van a Csendes-óceánon, a kisdud Tábor sziget, mely a ny. h. 163° és a d. sz. $37^{\circ} 11'$ alatt fekvve, tőlök csak mintegy százötven tengeri mérföldnyire lehetett.

E kis szigetet, mely elveszve a Csendes-óceán végetlen síkján, talán soha embert sem látott: merész települőkink elhatározták meglátogatni. S hogy ezt tehessék, a bekövetkező hidegebb évszakot egy alkalmas hajó építésére határozták fordítani.

Cyrus néhány nap alatt elkészíté az építendő hajó tervét, rajzát, méreteit. Kiválasztották az anyagot: jelesen a fákat, melyeket e végből ki kelle vágniok. A szil fölött elsőseget adtak a bár puhább, de könnyebben hasítható s annálfogva könnyebben is feldolgozható fenyőnek. A törzseket közerővel vágta ki, de a további munkát - mivel a kedvező évszak visszatéréseig úgy is több hónapi idő volt - Cyrus és Pencroff ketten vállalták magukra. Spilett és Harbert vadászattal s élelmi szerek beszerzésével, Nab és segéde Jupe pedig a házi munkával bízáttak meg.

A mérnök és tengerész, nem gyorsan, de biztosan haladtak munkájokban. A hajó 35 láb hosszúra és kilencz láb szélesre volt tervezve. Sülyedési mélységét hat lábra számították. Az egésznek fedélzete kellett hogy legyen, a tökéletesen fölszerelt hajók módja szerint, s derekában egy nagyobb terem, két szoba, továbbá raktár s a szükséges üregek.

A fenyőt, pontosan kimérve, kellő hosszúságú gerendákra fűrészelték, majd deszkákra hasították el, s mindent az előre elkészített rajzok szerint csináltak. Pencroff, ki tengerészsze léte előtt egy ácsműhelyben legénykedett volt, nagyon kezére járt mindenben a mérnöknek, a ki a maga részéről tökéletes volt a hajóépítés elméletében.

Így minden a legjobb uton volt arra, hogy a következő októberben nagyobb útra szállhasanak, mint a minőt eddig kis csónakjukon tehettek.

HATODIK FEJEZET.

A termés. A Pencroffnak szánt meglepetés. A czethal. Az első pipa-dohány. A fogoly albatrósz. Szerencsés út.

Pencroffot csak egy dolog vonhatta el, az is csak egy napig, a hajóépítés munkájától: a termés letakarítása. Aratás és cséplés s a gabona felmérése: mindössze csak egy napot vett igénybe. Ezuttal öt mércze búzajok termett.

- Öt teljes mércze! - dicsekedett Pencroff.

- Egy mérczére százharminczezer szemet számítva, ez hatszázötvenezer szemet teszen, - számítá ki Harbert.

- S ezt most, egy kevés tartalék hijján, mind elvetjük.

- Úgy van Pencroff, - mondá Smith Cyrus, - és ha ismét ily arányban terem, lesz négyezer mércze búzánk.

- Abból aztán süthetünk kenyeret.

- Majd sütünk is.

- De előbb őrleni kell, malmunk pedig nincs.

- No bizony! hát malmot építünk.

Ebben Pencroff megnyugodott; mert tudta, hogy a mit Cyrus mond, az meg is lesz, a mit ő feltesz magában, s a mihez hozzá fog, az tökéletességre is megy.

A föld, természetesen sokkal nagyobb, mint a mi eddig volt szántás alatt, már pompásan el volt készítve, s Pencroff másnap reggel be is vetette. Azzal ismét visszatért a hajóépítéshez.

Spilett Gedeon és Harbert időközben mindig az erdőket járták, a telep élelmezése érdekében. Az erdő mindenütt szép és csábító, különösen az őserdő, hol nincs nyom s a sűrűségben, a kuszó növények hálózata s a kidőlt agg törzsek között, úgy kell törtetni az utat. A hegyek s dombok hajlatai, az árkok, a verőfényesebb és az északos helyek mind külön-külön növényzettel bírnak, s a természetvizsgáló, sőt az egyszerű szemlélő is minden lépten új-új táplálékot talál tudnivágyának és kíváncsiságának.

A vadászat is gyakran jutalmazó volt. Számos addig előttök ismeretlen állatot ejtettek el, melyet csak később, bővebb vizsgálat után bírtak egyik vagy másik rendbe és családba besorozni.

Egy alkalommal Spilett, mintegy ötven lépéssel megelőzve Harbertet, egy kis tisztásra ért, melyre a fák gyéresebb volta miatt, némi verőfény esett. Egyszerre meglepte az erős illat, mely bizonyos növényekből áradt, melyek egyenes száron, körül hengeralakúan emelkedő széles levelekkel, fürtös virágzattal s igen apró magvakkal bírtak. A hírlapíró egy párt tövestől kitépett, és az odaérkező Harbertnek szembe menve, messziről mutatta.

- Látod ezt, Harbert? Ismered-e?

- S hol találta ön e növényt, Spilett úr?

- Itt, ezen a tisztáson.

- Na Spilett úr, ezzel a lelettel örökös hálára kötelezte le a derék Pencroffot!

- Hát csakugyan dohány ez?

- Az ám, s ha nem is valami kitűnő minőségű, de azért dohány.

- A jó Pencroff boldog lesz!

- De tudja, mit gondoltam, Spilett úr, ne szóljunk felőle semmit, hanem szedjünk egy csomó levelet, szárítsuk meg, készítsük el - s ha megvan, kínáljuk egyenesen töltött pipával!

E jó eszme kivitele ugyan két hónapot vett igénybe: de az öröm ezt bőven megjutalmazta. Oly vigyázva vitték be a szedett leveleket, mintha csempészek, Pencroff pedig a legszemesebb fináncz lett volna. A szárítást s egyéb készítési eljárást is egész titokban vitték, t. i. Pencroff-tól, mert a többi mind tudott róla. Pencroff pedig egész nap a hajóépítésnél volt, s csak ebédre jött haza.

Még egy ízben mégis félbe hagyta a munkáját. Május elseje volt. Nehány nap óta, mintegy két-három tengeri mérföldnyire a Lincoln-szigettől egy óriási állatot pillantottak meg, a vizen úszva. Semmi kétség, hogy cet, és pedig a legnagyobbak közül való.

- Ez pompás fogás volna! - mondá a tengerész, mikor a fölfedezést hírül adták neki. - Szeretném, ha szigonnyal kerülhetnék neki.

- Azt magam is szeretném látni, - mondá Spilett. - Ámbár csodálom, hogy ily szélességi fok alá czethal tévedhessen.

- Miért ne? - viszonzá Harbert. - Sőt épen azon részén vagyunk a Csendes-óceánnak, melyet az angol hajósok *Whale-field*nek (cet-mező) neveznek; itt, Újzeeland és Délamerika közt szoktak a déli sark cetei összegyülekezni.

Pár napig a nagy állat el sem tünt szemeik elől; mintha a víz hajtotta volna csöndesen a sziget felé. Egyszerre - a fentemlített napon - egészen a sziget közelében, egy zátonyon fennakadni látszott. A tenger épen dagályban volt, s a cet még sem tett semmi erőfeszítést, hogy fennakadásából meneküljön. Mikor az apály bekövetkezett s a szörnyeteg egészen szárazon maradt: megértették a dolgot. A cet dögölve volt, s oldalából egy nagy vasszigony meredt kifelé.

- Hát czethalások is vannak a környéken! - kérdé csodálkozva Spilett.

- Az nem következés, - felelte Pencroff. - Volt rá eset, hogy a czethal ezer tengeri mérföldnyire is elvitte oldalában a szigonyt, míg lassanként elvérzett s megdöglött. Talán, a halászkok szokása szerint, a szigonyra föl lesz írva a kikötő és a hajó neve, a honnan való. - Valóban, mikor Pencroff a szigonyt kirántotta az állatból, ezt találták felírva reá:

MARIA-STELLA.
Vineyard.

Vineyard (szőlős kert) a neve a new-yorki kikötőnek; Maria-Stella pedig a hajó neve volt.

S mivel nem igen volt valószínű, hogy a Maria-Stella halászkok prédájokat visszaköveteljék: a települők hozzáálltak, hogy azt magoknak foglalják le, mielőtt a feloszlás műve végbe menne rajta, s a madarak százezrei - melyek napok óta követték, s most mind a hullán táboroztak, úgy hogy puskalövésekkel kellett elűzni őket, - birtokukba vennék.

A cet a délsarki fekete, lapos fejű cetek ritka szép példánya volt és pedig nőstény. Emlőiben nagy mennyiségű tejet is találtak, mely színére, ízére, sűrűségére egészen a tehéntejhez hasonlított. Szalonnáját, mely két és fél láb vastag volt, nagy hasábokban vágták ki, s mindjárt a hely színén, odahozott nagy agyagedényekben ki is olvasztották, hogy az olvadó zsír szagától a gránitlak környékét megkiméeljék. Maga a nyelve hatezer, az alsó állkapcsa pedig négyezer font olajat adott.

A zsíron kívül, mely a telepet faggyú-készlettel évekre elég volt ellátni, a legbecsebb rész volt az ugynevezett halcsont, vagy halháj, melynek, bár esernyőket nem akartak készíteni,

még is vehették hasznát ők is. Az állat felső szájpadrólása, két oldalán, mintegy 800 szarunemű, ruganyos és fésűalakú halhéjt tartalmazott, melyek rendeltetése a csetnek táplálékul szolgáló apró halak, puhányok s egyéb tengeri állatok fentartása, mielőtt elnyelésökre kerülne a sor. Cyrus ezekből éles és hegyes nyílvevesszőket és szuronyokat készített, melyek majd a téli vadászaton igen jó szolgálatot voltak teendőik.

Mindezek után ismét a hajóépítéshez tértek vissza. Pencroff páratlan szorgalommal és kitartással dolgozott, úgy hogy május végével a hajó már felében készen is volt.

Május utolsó napján, mikor az ebédől fölkelni s munkájához visszatérni készült, Spilett csak a vállára tette kezét, s így szólítja meg:

- Ej barátom, Pencroff; de nagyon siet. Nem innék még egy csésze kávé? (Bodza-forrázat főzetével helyettesítették e megszokott italt.)

- Köszönöm, nem többet.

- Hát egy pipa dohányt?

S ezzel a háta mögött tartott kezét elélhúzva, egy megtöltött cseréppipát nyújtott az elbámult tengerész felé, míg Harbert, vascsiptetőben szent hozott a parázsról.

Pencroff csak elhalványult, majd kipirult, mintha csúfot üznének vele. De Spilett oly jó indulatú mosolylyal nyújtotta felé a pipát, hogy lehetetlen volt visszautasítania. Szájába vette s a Harbert által odatartott parázson meggyújtotta. Mohón szívott öt vagy hat füstöt.

- Dohány, valódi dohány! - kiáltott fel végre.

- Még pedig ugyan illatos ám! - szólt Cyrus mosolyogva.

Pencroff csak szíтта, szíтта; s csak mikor vége volt, ért rá kérdezni:

- Ki fedezte föl? Nemde önnek köszönöm ezt, kedves Harbertem?

- Nem barátom, - mondá az ifju, - Spilett úr találta az erdőben.

- Igaz, - mondá Spilett, - de Harbert ismerte föl s tőle származik e kellemes meglepetés eszméje is. Nem kisebb köszönettel tartozik Cyrus úrnak az elkészítéseért és Nabnak, hogy azt titokban tartani segített.

- Mindnyájoknak! - kiálta föl Pencroff. - Mindnyájokat áldja meg érte az Isten! Én sem leszek érette háládatlan! megszolgálom még, életben, halálban!

Juniussal - mely a déli félgömb deczembere - megjött a tél, s most már melegebb ruhák összeállítása volt a legsürgősebb teendő. A mouflonok már meg voltak nyírva, de a nyers gyapjutól a posztóig még nagy köz van; azt még fésülni, fonni, szőni, nyírni kell, s mind erre sem mesterember, sem műszer nem volt a szigeten. Mind ezt azonban egy sokkal könnyebb módszerrel lehetett helyettesíteni: a nemez kelme készítmódjával, mely egyszerűen a minél rövidebb szőrszálak (s a mouflon-gyapju épen ilyen volt) összeveréséből s tömöttre ványolásából áll; a nemez pedig ha nem is oly finom, hajlékony és könnyű, mint a posztó, de van egy előnye: az, hogy jóval melegtartóbb. A ványolásra, összenyomásra és kiszáritásra pedig oly egyszerű gép szolgál, melyet Cyrus, a Pencroff segélyével, minden nagyobb nehézség nélkül elő bírt állítani. A kézzel jól megtépett gyapjuszőrt szappanos folyadékba áztatták, mely annak először összeállítását, aztán hajlékonyságát elősegítette, s úgy tették a ványolóba, melyből, mint egy malomból, vastag nemezül jött ki, s aztán csak száritásra volt szüksége. Biz az nem volt sem alpacca, sem merino, sem posztó, hanem azért használható «lincolni nemez», melylyel az 1866-67-iki télnek bátran szemébe lehetett nézni.

Junius 20-ikán esett az első nagy hó, mely miatt Pencroffnak is félbe kellett hagynia a hajóépítést, mert a hideg szabadban nem lehetett huzamosan dolgozni. A helyett az egész társaság a téli vadászatra adta magát. Ismét, mint az első télen, vermetek ástak, s töröket állítottak fel, melyek most annyival tökéletesebbek voltak, mert a hegyezett halháj-nyilak, meggörbítve, kitűnő szigonyokúl s horgokúl szolgáltak.

A puskás vadászatot is csaknem naponként folytatták. S egy nap Harbert egy nagyszerű albatroszt ejtett el, mely szárnyán megsebesülve bukott elébök a hóra, de sebe nem volt olyan, a mi örökre képtelenné tette volna a repülésre. A roppant madarat felfogták tehát, Harbert gondosan bekötötte, ápolás alá vette s táplálta, hogy ha meggyógyul is magánál fogja tartani.

Smith Cyrusnak azonban nagyobb terve volt ezzel a madárral. Sokszor gondolkozott már valami módrról, hogy magokról és szigetökről hírt adhasson a többi világnak: vagy a hajótörtek szokása szerint a tengerbe dobott üveggel, melybe a tudósítást belefojtaná, vagy postagalambok által. De mi valószínűség van abban, hogy egy tengeren uszó üveg kézre kerül, vagy egy gyöngé galamb kétezer tengeri mérföldnyire repüljön a levéllel!

Ellenben egy albatrosz, mely - ha lakott vidékről tévedt erre - oda ismét visszarepül mihelyt teheti, mely az egypár ezer mérföldnyi utat meg is bírja: mily jó postája lehetne bármely tudósításnak. Cyrus tehát közölte tervét társaival s Harbert is szívesen lemondott madaráról, Spilett Gedeonban pedig egész erővel támadt föl a hírlaptudósító, s részletes és gondos leírását készítve utjoknak, szigetöknek, s itteni életöknek és állapotjoknak: azt egy vízhatlan mézgazacskóba gondosan bevarrták, címezték a «*New-York-Herald*» szerkesztőségének, felkérve a becsületes megtalálót, akárki legyen az, hogy a küldeményt juttassa a legrövidebb uton rendeltetése helyére. Az egész csomagot pedig az albatrosz nyakába kötötték (nem a lábára, mert e madár a tenger színén szokott pihenni, s ilyenkor lábai a vízbe csüngenek) s azzal szabadon eresztették.

Az óriás madár kiterjesztette roppant szárnyait, s egyenesen Új-Zeeland irányába repült, míg a szigeten maradók sóhajtva néztek utána s szerencsés utat kívántak neki!

HETEDIK FEJEZET.

A kút rejtelve. Harcz a rókákkal. Jupe és ápolója. Pipás majom. A hajó kész. Az első próba-út.

Top egy nap, mint már többször is tette, roppant ugatást vitt véghez azon kút szájánál, mely a gránitlak belsejéből a kőszikla mélyébe vezetett s ott a tenger vizével állt összeköttetésben. Mint olvasóink emlékezhetnek, e kút, vagyis inkább függőleges sziklamenet volt azelőtt a tó lefolyása a tengerbe, míg t. i. Cyrus a lefolyást el nem zárta s így a gránitlak üregeit a víztől megszabadítván, lakásul nem foglalta el magának s társainak. A sziklamenet feneke azonban tovább is a tengerbe nyílt, s így azzal alulról összeköttetésben maradt. A gránitlak urai több ízben vették észre, hogy Top, a figyelmes eb, valamit szimatol a kút fenekén, s ilyenkor oly izgatott, oly nyugtalan, mintha ellenséget szagolna, melyre rárohanni szeretne, de nem férhet hozzá. Mióta Jupe is urai szolgálatában állott, ő is osztozott a Top észrevételeiben s nyugtalanságaiban.

A települők azonban hiában vizsgálták a kutat, abban semmit sem fődözhetek föl. Mélyebb is volt, mintsem fenekéig, a sötétbe, leláthattak volna. Cyrus azonban föltette magában, hogy ha csak lehet, nyomára jő a rejtélynek, s midőn másnap a többiek mind kimentek, Pencroff a hajóhoz, a többi pedig vadászatra, hova a kutyát, sőt a majmot is magokkal vitték, Cyrus, - mihelyt maga maradt, - a hosszú kötélhágcsót a kút felső nyílásánál megerősítette s azzal a kútba beeresztette. Lámpát gyújtott; revolverét golyóra töltötte s vigyázva lebocsátkozott a mélységbe.

A kút nyílása s egész menete egy öl átmérőjű volt, s így kényelmesen lehetett benne haladni. A kötélhágcsó elérte a vizet a kút fenekén s Cyrus akadály nélkül hatolhatott egész odáig. De bármennyire vizsgálódott is, semmit sem fedezhetett föl. A kút ürege, mint egy kémény, egyenesen ment lefelé, sehol el nem ágazott, oldalnyílása vagy más üreggel összeköttetése nem volt, s így Cyrus meggyőződött, hogy csak felülről a gránitlaktól s alulról a tengerből lehet belejutni. A tenger azonban sima volt és csöndes, semmi nem zavarta vizét. S Cyrusnak a nélkül kellett visszatérnie, hogy a kút titkát fölfedezhette volna.

- Nem találtam semmit, - mormogá magában - s mégis, kell itt lenni valaminek! Top nem ugat hiába.

Hogy Top csakugyan nem ugat hiába, arról néhány nap múlva még nagyobb alkalmuk volt meggyőződni. A tél még egyre tartott, s vastag hóréteg lepte el a földet. Egy éjjel, nagyon sötét, csillagtalán éj volt, mindnyájan csendesén aludtak, midőn egyszerre Top az udvaron nagy ugatással adott jelt, hogy valami veszedelem van. Mindenki felébredt s az ablakokhoz rohant, de oly setét volt, hogy semmit sem lehetett látni. A Top ugatását tisztán megismerték, de távolabbról még sok idegen ugatást hallottak, vagy legalább az ugatáshoz hasonló, bár nem tulajdonképeni kutyahangok nagy lármáját. Csakhamar rájöttek, hogy egy sereg vadállat, a havon prédát keresve, lakásuk közelébe jutott s majorudvarukat készül megrohanni. Borzasztó kárt tehetek volna, ha sikerül bejönniök az udvarba, azt tehát minden áron meg kellett akadályozni. Hevenyében felöltöztek s fegyvereiket ragadták: puskát, revolvért, botot; még Jupe mester is egy keskeny vasú, erős nyelű ásót kapott fel s erős karjaival hadonázva rohant ki gazdáival.

Egy sereg róka volt, mely a Mercy-folyam hidján, nem lévén felvonva, egész az udvarig jött. Embereink egyenesen elébe rohantak a betörő ellenségnek, hogy feltartóztassák. Egyremásra lövöldöztek, s sokat el is ejtettek; a merészebbeket pedig puskaaggyal s kézi fegyverrel verdesték agyon. De a nekibőszült állatok nem akartak tágítani; ők, a setétben is jobban látván

mint az emberek, tudták, hogy az udvart kevesen védelmezik, ők pedig száznál is többen voltak, s ha tíz-húsz elesett is közülök, maradtak elegen.

Végre a fakadó hajnal mégis véget vetett az egyenetlen harcznak, melyben utoljára is az emberek maradtak a csatátér urai. A rókák megszaladtak, miután az emberek közül néhányat - szerencsére könnyen - megsebesítettek. Top maga is megfojtott egynehányat, Jupe is agyon vert vagy hatot, úgy, hogy harmincz róka borította a csatátért.

Jupe-ot azonban, mikor a harcznak vége volt, urai nem találták. Nevén kiáltották, mert értett róla. - Top szokott ugatásával hívta; de, első eset volt, hogy Jupe sem urai szavára, sem barátja hívására nem felelt.

Azt kelle hinnök, hogy a holtak közt maradt, s keresni kezdték. Csakugyan meg is találták, két általa agyon vert róka mellett, élettelenül.

- Nem ment ki még belőle a pára! - mondá Pencroff, midőn fölébe hajolva, egy darabig leste lélekzetét.

- Hála Istennek, csakhogy él, majd megmentjük s meggyógyítjuk, - szólt Cyrus.

- Úgy fogjuk ápolni, - tevé hozzá Harbert, - mintha csak közülünk való volna.

Be is vitték, megvizsgálták, az oldalán tátongó mély sebet kimosták, bekötözték; azután lefektették az ágyára. Eleinte nyugtalan, lázas álomba merült, de később megcsöndesedett. Annak rendi szerint herbatheát itattak vele, Nab gyöngye becsináltat főzött neki (gyöngéje volt, hogy inyencz volt egy kissé, mint minden majom) s egy szóval úgy bántak vele, mint akármi rendes beteggel.

Leghűbb öre azonban a barátja, Top volt. Ez órákat töltött ágya mellett. Ha egyik keze lefüggött, azt szeliden nyalogatta, s ha látta, hogy valami kell neki, vagy nyugtalankodik, ugatott, hogy jöjjön valaki s adjon a betegnek, a mire szüksége van.

Ily ápolás egy pár hét alatt helyreállította a sebesültet, s volt öröm Gránitlakon, mikor a hú cseléd ismét talpra állhatott! Egészségével nagyban megjött az étvágya is, s Nab alig győzte ennivalóval. A becsületes majom azonban még másra is éhezett.

Egyszer beszalad Nab a lakó szobába, a hol a többiek együtt ültek s a vacsorát várva beszélgettek. A nevetéstől alig bírt annyit mondani, hogy jöjjenek csak a konyhába s nézzék!

Mind kimentek s Jupe-ot pipázva találták a padkán kuporogva. Eltulajdonította a Pencroff pipáját, s a legnagyobb kedvteléssel eregette a füstöket.

- Legyen a tied, - mondá Pencroff, - te véredet ontottad el érettünk, megérdemled.

Ettől fogva Pencroffnak külön pipája volt, Jupenek meg a magáé, s dohánykészletével együtt a vaczka fölött függött: maga töltötte meg, ha kedve jött pipázni, s ügyesen meggyújtotta a konyhán.

- Ez a majom, - mondá Pencroff egyszer Nabnak, - olyan okos, mint egy ember. Igazán nem csodálnám, ha egyszer csak megszólalna, s azt mondaná: «cseréljünk pipát Pencroff bácsi!»

Szeptember elejére a tél nagyja elmúlt s ismét neki lehetett kezdeni a munkának. A hajó építése most már gyorsan közeledett befejezéséhez. A fedélzet is elkészült; s a felszerelésben, különösen ami a kötélzetet illeti, a fiatal Harbert, a Cyrus részletes útmutatásai szerint, nagy segítségére volt Pencroffnak. Ez pompás zászlót is készített a hajónak, s a 37 csillaghoz, - melyek az Unió 37 államát jelentik az amerikai lobogókon - ő még egy harmincznyolczadikat hímezett, mely ezt az ő kedves Lincoln-szigeteket - mint egy új államot in spe az Unióban - jelképezze. Árbocznak egy egyenes, göcsetlen, sudár ficzkófenyőt faragott ki.

Október 10-én a hajó annyira készen állt, hogy vízre lehetett bocsátani. Pencroff nem ok nélkül gyönyörködött s büszkélkedett művében. S a társaság őt egyhangúlag *kapitánynak* nevezte ki a hajóra, melyet - a kapitány keresztnevéről - *Bonaventurának* kereszteltek.

Másnap mindjárt egy kisebbszerű utazási kísérletet tettek a partok körül, a Bonaventurával. Mihelyt a dagály árja fölemelte, azonnal látni való volt, hogy tökéletesen jól tartja magát a vizen. Az idő is kedvező volt. Szelid szél duzzasztotta a kifeszült vitorlát s a hajó könnyedén haladt a partok hosszában.

- Hiszi-e most, Cyrus úr, - mondá Pencroff, - hogy hajónk nagyobb utat is kiállana?

- Micsoda utat?

- No, hát a Tábor szigetére.

- De mi sürget oda menni, mikor ott semmit sem találsz?

- Ki tudja? Kíváncsi vagyok reá. Kétkedik ön, hogy a *Bonaventura* kiállja az utat?

- Szükségből rá bizhatnók magunkat; de szükség nélkül miért kockáztatnók. Nem nagy út ugyan, de mégis támadhat vihar, mely a hajót sem a Táborra nem viszi, sem a Lincolnra vissza nem bocsátja, hanem kilöki a végeden tengerre, akkor aztán mi lesz belőle?

- Vihartól a szép évszakaszban már nem lehet félni.

- Valószínű, hogy nem; de még sem bizonyos.

- Aztán a hajó oly könnyen kormányozható, hogy két ember tökéletesen elég neki.

Pencroff valóban nem is akarta, hogy az egész telep részt vegyen a táborszigeti fölfedező utazásban. Ő csak Harbertet akarta magával vinni, kinek szintén nagy kedve volt az utazásra.

Cyrus azonban hallani sem akart róla. S csak egy váratlan eset nyomta le a mérleget, a vállalkozás javára.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Egy váratlan okmány. Az indulás. A Tábor szigete. Az elhagyott lak.

A mint a hajón még a partok körül czirkáltak - míg Pencroff Cyrussal vitatkozott - Harbert a hajó orrában állva egyszerre fölkiáltott:

- Vigyázat, Pencroff - lassan!

- Mi a baj? - szólt vissza Pencroff.

- Talán sziklába akadunk? - kérde a mérnök, mert sziklás volt a part környéke.

- Nem, nem, várjanak csak, mindjárt! - felelt Harbert, s e perczen a hajó oldalán kihajolva, jobbával a vízbe nyúlt - s egy karcsú nyakú üveget huzott ki a hullámokból!

- Üveg palaczk! - kiálták mindnyájan.

A palaczk gondosan be volt dugaszolva. Smith Cyrus szótlanul törte el a nyakát, egy kis darab papirt vett ki belőle s ezt olvasta le róla:

«Hajótörést szenvedtünk... Tábor sziget: Hosszúság 153° Déli szélesség 37° 11'.»

Ez lefegyverezte a Smith Cyrus ellenvetéseit.

Most már ő maga sürgette az indulást a *Bonaventurával* a Tábor szigetéhez.

- Holnap mindjárt indulnod kell.

- S mehetek velem én is? - kérde Harbert.

- Isten neki, nem ellenkezem tovább!

Az egyszerűen, de szabatosan fogalmazott okmányból két tény világos volt, egyik, hogy a ki írta, tájékozott ember volt a tengerészi és földrajzi dolgokban, mert a Tábor szigete fekvését egészen helyesen határozta meg; a másik, hogy angol vagy amerikai ember volt, mivel a tudósítás angolul volt írva.

Két ok, hogy a lincoln-szigetiek minden késedelem nélkül siessenek segélyére. Ha ugyan nem késő még; mert az okmányon nem lévén kelet, sem a hajótörés ideje megemlítve, nem lehetett tudni, mostanában vagy talán évek előtt történt-e a szerencsétlenség, melyet hírül adott.

A *Bonaventura* kormányzására két ember tökéletesen elegendő lévén, először úgy is volt, hogy csak Pencroff és Harbert mennek; de Spilettben fölébredt a hírlapíró s tudósító, és követelte, hogy ő is részt vegyen a kirándulásban. Nem volt ok, a miért ezt tőle megtagadják, s így hárman indultak utnak.

Október 11-ikén törtévé az indulás, a legkedvezőbb széllel, bizton lehetett számítani, hogy másfél nap alatt oda érnek, s így már 13-án minden esetre czélnál lesznek. Három napot a szigeten időzésre, kettőt a visszautazásra számítva, október 17-én ismét a Lincolnon lehetnek. Mindamellet, kedvezőtlen eshetőségekre való számításból, egy helyett két heti eleséget vittek magokkal.

A szél egyenesen délnyugoti irányban hajtotta a hajót, s pár óra múlva a sziget csak a vízből kiemelkedő zöld bokornak látszott, melynek tetején a Franklin-hegy magaslott ki. A kormányzás nagy fáradságot nem kívánt, s Pencroff és Harbert fölváltva könnyen elvégezték; Spilett majd egyikkel, majd másikkal beszélgetett, vagy időtöltésből felváltotta őket s maga ült a kormányhoz. Vígán haladtak.

A tenger tökéletesen elhagyott volt. A legkisebb szigetnek, vagy egy hajónak sem látszott árnyéka sem; egy-egy albatrosz vagy fregat-madár lendült fel olykor-olykor; más élő teremtes nem járt (rajtok kívül) a Lincoln és a Tábor közötti víz-sivatagon.

A nap lehanyatlott; az éj is minden baj nélkül telt el. Spilett az éj nagy részét nyugodtan aludta át s Pencroff, éjfél után, Harbertet is aludni küldte, maga maradt a kormányon. Reggel hat órákor már ez örömkialtással állította őket talpra:

- Száraz!

Alig tizenöt tengeri mérföldnyire a Tábor sziget merült fel a hullámokból. Alacsony partja alig magaslott ki itt-ott, s a Bonaventura-fok, a sziget déli részén, az egyetlen magaslat, szolgált irányzatul, hogy arra felé igyekezzenek. A sziget kisebbnek s minden tekintetben jelentéktelenebbnek látszott a Lincoln szigeténél.

Tizenegy órákor már csak két tengeri mérföldre voltak a Bonaventura-foktól s Pencroff, biztos helyet keresve, a hol kiköthessen, nagy vigyázattal haladott előre. A sziget, egészében s részletesen, tökéletesen kivehető volt már, zöld mézgafáival s egyéb - a lincolniakkal rokon - erdői- és cserjéivel. De füstnek, vagy bármi jelnek, hogy a sziget lakva volna, nagy bámulatra, semmi nyoma.

Végre, épen délben, a Bonaventura, a hasonnevű fok alatt, egy homokzátonyos part közelében csöndesen kiköthetett. S hajósaink, jó erősen kikötve s megvasmacskázva hajójukat, nehogy a dagály elsodorja, kiléptek a szigetre. Jól fölfegyverkezve indultak meg a parton, valamely magaslatot keresve, honnan a sziget belsejébe is beláthassanak s az egészet áttekinthessék.

Alig félmérföldnyi távra emelkedett egy, körülbelül 300 láb magas dombocska, melyet nem volt nehéz megmászni. Tetejéről jól át lehetett tekinteni az egész szigetet, mely alig volt hat kis mérföld kerületű, s így a Lincolnnál sokkal kisebb uradalmat képezett. Felülete sem volt oly változatos, mint annak. Míg a Lincoln egy része köves, terméketlen, más része azonban annál dúsabb és termékenyebb volt, a Tábor-szigetet mindenütt csaknem egyenlően erdőség borította s egy zöld bokornak tetszett az egész. Emelkedései is kevesek s fölöttébb csekélyek voltak. Partjai tojásdad alakot öltöttek s körrajzát néhány kis sziklamagaslaton és csekély öblön kívül majdnem egészen egyenletes partok képezték. Állatokkal, úgy látszott, elég dúsán meg volt áldva; de annak semmi nyoma nem mutatkozott, hogy emberek is laknák.

A három utas a nélkül szállott le a magaslatról, hogy valamit talált volna, a mi utba igazíthatná keresése célja felé. De azért nem mondtak le a reményről s midőn meggyőződtek, hogy hajójok szilárdul van kikötve s az elsodortatástól nem kell félteniök, elhatározták, hogy gyalog járják körül a szigetet s mindent jól szemügyre vesznek rajta.

A merre mentek, tengeri madarak nagy csapatjai röppentek föl előttök, vagy a parton sütkérező fókák ugráltak be a vízbe, a mint őket távolról észrevették.

- Ezek az állatok, - jegyzé meg Spilett, - nem most látnak először embert; félnek, tehát ismernek.

Egy óra múlva a sziget déli végére értek, a hol egy hegyes fokban végződött s onnan a sziget nyugoti partján ismét északra fordultak. E part is homokos, itt-ott kövecses volt, fákkal sűrűn benőve.

Emberi lakásnak még eddig semmi nyoma. Sehol egy emberi lábnyom a sziget egész kerületén, melyet négy órai gyaloglás után egészen megjártak s indulásuk helyére érkeztek vissza.

Mind jobban megerősödtek abban a gondolatban, hogy az üvegpalaczkban talált okmány már hónapok, talán évek előtt íratott; s a hajótört azóta vagy módot talált visszatérni hazájába, vagy elveszett, meghalt a nyomortól e puszta szigeten.

Gyorsan megebédelve a hajón, délután a sziget belsejébe indultak, mert eddigi sikertelen igyekezeteik dacára is föltették magokban, nem hagyni el azt a nélkül, hogy minden lehető meg ne próbáltak legyen a keresett hajótörtnék föltalálására.

A sűrűben minden lépten-nyomon állatokat vertek föl, melyek riadozva szaladtak meg előlök; többnyire kecskék és disznók voltak, és pedig európai fajokból valók, a mi arra látszott mutatni, hogy a sziget, ha csak ideiglenesen is, talán czethalászok lakásaul szolgálta, kik e házi állatokat itt megtelepítették, hol azok gyorsan elszaporodtak. Harbert föl is tette magában, hogy egy-két párt elevenen elfogva, elviszi magával a Lincoln szigetére is.

Meggyőződésükben, hogy valaha csakugyan emberek lakták e szigetet, csakhamar megerősödtek; mikor az erdő sűrűjében járt ösvényeket találtak, melyek helylyel-helylyel be voltak ugyan növe, de helyenként ismét egészen tisztán kibukkantak a fű alól.

Kétszerezett kedvvel s figyelemmel folytatták kutatásaikat.

A növényvilágból is nem egy jel tanuskodott az emberi kéz munkájáról, habár - minden arra mutatott - nem a legújabb időből, hanem talán néhány évvel előttök. Mily nagy volt a Harbert öröme, midőn burgonyára, czikóriára, retekre, répára, sóskára ismert, melyekből csak néhány magot kellett szednie, hogy tenyészetöket lincolni kertjökben is megindítsa.

- No legalább, - mondá Pencroff jókedvűen, - viszünk haza Nabnak valamit, a mivel foglalkozzék. Ha a hajótörteket nem találtuk is meg, haszon nélkül egészen még sem jártunk.

Már-már vissza akartak fordulni, mert az est is közelgett, mikor Harbert - a fák között setétedő valamire mutatva, - fölkiáltott:

- Egy ház!

Mind a hárman oda siettek. Csinos kis ház volt, deszkából építve, mely kátrányozott vászonnal volt behúzva. Az ajtó be volt téve, de záratlan; Pencroff benyitotta. A ház üres volt.

Kívül még szürkület, de benn már jóformán sötét volt. Kiáltottak; semmi felelet. Pencroff kiütött s egy kis száraz szálkát gyújtott meg. Míg az égett, néhány perczig elég világos volt a szűk üregben, hogy meggyőződhesse, van-e élő lény abban. Nem volt. A szoba háttérében egy kezdetleges kandalló állott, tűz nélkül, de még egy marok száraz ág volt rajta. Pencroff meggyújtotta s csakhamar élénken lobogott a tűz, megvilágítva a szobát. Nagy rendetlenség volt benne. Egy vaczok inkább mint ágy, melynek megsárgult s penészes ágyneműje mutatta, hogy rég nem volt már használva; egy ruhafogas, melyről egy pár elnyűtt tengerészruha lógott le; egy sarokban néhány darab eszköz, balta, ásó, egy rozsdás puska; egy asztal helyett álló deszkán puskaporos tüllök és srétes zacskó, vastag portól belepve: - ebből állt a szoba összes butorzata s készlete.

- Senki! - mondá Spilett.

- S úgy látszik régóta nem is volt itt senki, - jegyzé meg Harbert.

- Most már, a helyett hogy visszatérjünk, - szólta Pencroff, - célszerűbb lesz, ha itt töltjük az éjt. Nem tarthatunk tőle, hogy a lakó visszajő s kizavar.

- Attól nem! úgy látszik elhagyta a szigetet.

- Ha elhagyta volna, holmiját is magával vitte volna.

- Tehát azt hiszed, Pencroff, hogy még a szigeten van?

- Élve vagy halva, de meg vagyok győződve, hogy itt kell lennie. De ha meghalt, remélem, nem temette el önmagát s így rá fogunk akadni maradványaira.

Elhatározták tehát, hogy itt töltik az éjt; s másnap jobban szemügyre veszik a házat és környékét.

Harbert csakhamar elaludt, de a más kettőnek nagyon hosszúnak tetszett az éj. Mihelyt megvirradt s Harbert is felébredt, kiléptek a szabadba s elkezdették kutatásaikat. A kis ház nagyon jól választott helyen volt építve, mert minden felől védve volt. Deszkái, melyekből készült, nyilván valamely hajó fedélzetéből kerültek ki. Ha tehát a hajótörésből csak egyetlen ember szabadult is meg, de a hajó egy részét is sikerült megmentenie, valamint a legszükségesebb műszereket is, a melyekkel dolgozhatott. Ez annál világosabb volt, mert a mint körüljárták a házat, egyik deszkán, mely valószínűleg a hajó elejéhez tartozott valaha, néhány, félig már eltörődött betűt pillantottak meg, melyekből könnyű volt a szót kitalálni, a melyből valók voltak; a következő betűk t. i. BR..TAN.A.

- Britannia! - mondá Pencroff; - ez elég közönséges hajó név; ebből még azt sem mondhatjuk meg: angol vagy amerikai volt-e?

A lakás közelében, s mindig nagyobb-nagyobb kerületben, hasztalan keresték az egykori lakónak, élő vagy holt legyen bár, a nyomát. Dél felé a saját hajójukba tértek vissza ebédelni s meggyőződni, nincs-e valami baj; s délután szintoly sikeretlenül folytatva keresésüket, végre elhatározták, hogy abba hagyják azt s másnap reggel visszaindulnak szigetjökre.

Meggyőződven, hogy a kit kerestek, nem él többé vagy nincs a szigeten, minden lelkiismereti aggály nélkül elhatározták, hogy a mit a szigeten haszonra valót találnak, magokkal viszik. Harbert különösen azt vállalta magára, hogy összeszedi a mivélésre alkalmas növények magvait és gyökereit, mialatt Pencroff és Spilett néhány kecske és disznó elfogása végett az erdőbe indultak.

KILENCZEDIK FEJEZET.

Harbert nagy veszélyben. A vad ember. Visszatérés Lincoln szigetére. Cyrus és az elhagyatott. A visszatérő eszmélet. Az első könyecsepp.

Sok fáradság után sikerült Pencroffnak a fűrge malaczkából egy párt mégis kézre keríteni s épen lábaik összekötözésével foglalkozott, midőn az erdő sűrűjéből segélykiáltások hallatszottak.

- Ez a Harbert hangja, - szólt Spilett, - valami veszély fenyegeti.

- Talán valami nagy vaddal találkozott, siessünk segélyére.

S ezzel a mint birtak, elkezdtek szaladni arra felé, a honnan a segélykiáltásokat hallották. Jó is volt sietniök, mert az ösvény kanyarulatánál, egy tisztáson, fiatal társokat egy vad, valószínűleg egy óriási termetű majom által földre teperve, a legnagyobb veszélyben forogva pillantották meg.

Magokat a vad szörnyre vetni, kezeiből Harbertet kiszabadítani, amazt szorosan lefogni s megkötözni, mindez egy pillanat műve volt Spilettnek és Pencroffnak.

- Nincs bajod, Harbert? - kérdé Spilett.

- Nincs, nincs.

- Ha e majom megfojtott volna!

- De hiszen nem majom, - viszonzá Harbert.

Valóban nem is volt majom. Emberi teremtés, valódi ember volt; de mily állapotban! Vad ember, a szó legteljesebb, legborzasztóbb értelmében a baromiség legfőbb fokán. Bozontos hajzat, mellére lecsüngő sűrű borzas szakáll, a derekára kötött rozsz rongyon kívül teljesen meztelen test, szilajon forgó szemek, roppant kezek, iszonyuan megnőtt s begörcsült körmökkel, megbarnult, mahagoni-színű arcbőr, csaknem szarukeményességű sark- és talp-bőr: ime ilyen volt a nyomorult lény, melyről mindamellett sem lehetett eltagadni, hogy ember. De már azt méltán kérdésbe lehetett tenni, vajjon ez emberi testben maradt-e csak egy szikrája is az emberi léleknek?

- Bizonyos ön benne, hogy csakugyan ember? - kérdé Pencroff a hírlapírótól.

- Semmi kétség benne.

- S vajjon az általunk keresett hajó-törött volna? - kérdé Harbert.

- Valószínűleg, - felelé Spilett; - de a szerencsétlenben alig maradt valami emberi!

Ez világos volt. Ha valaha polgárisult ember is volt, a magány és elhagyatottság tökéletes vad emberré tette. Torkából csak durva, tagolatlan hangok törtek elő fogai között, melyek hegyesek és élesek voltak, mint a ragadozó állatokéi, és egyenesen nyers hús evésre s csontok tördelésére látszottak utalva lenni. Az emlékező tehetség régen s teljesen elhagyta; nem tudott bánni sem a kézi eszközökkel, sem a fegyverrel; tüzet sem tudott csinálni, sőt azt sem tudta: mire való a tűz. Látszott, hogy gyors és ügyes, de csak mint a vad állat. Szóltak hozzá, de nem értette, sőt mintha nem is hallaná. S mindazáltal, mintha szemeiben némi emberi érzelem világa csillant volna fel olykor-olykor.

Nem türelmetlenkedett, nem hánykolódott, nem igyekezett menekülni kötelékeitől. Meg volt-e rémülve az emberek láttára? vagy valamely homályos emléket, öntudatlan sejtelmet talált-e föl kialudt szelleme valamely zugában, mely érezte vele, hogy hasonlói között van? Ha feloldották volna: igyekezett volna-e menekülni, elszaladni? Ki tudná!

- Akárki legyen, - mondá Spilett Gedeon, s akármi legyen is belőle, emberi s keresztyéni kötelességünk magunkkal vinni a Lincoln szigetére. A lélek nem hal meg, hátha sikerül azt mély álmából felébresztenünk s magához hoznunk.

Ebben egyértelműleg megegyeztek. Feloldották a lábait, a mire a vad magától felállott, míg kezei szorosan összekötve maradtak, de a menekülésre nem tett semmi kísérletet. Csak mereven nézett környezőire, de őket megtámadni vagy bántani semmi hajlamot nem árult el.

Azután visszavitték egykori lakásába. De nem mutatta semmi jel, hogy azt, vagy a benne levő tárgyakat felismerte, vagy valami iránt érdeklődött volna. A tűz látása mintha egy perczig lekötötte volna figyelmét, de tartósabban az sem.

Egyelőre nem kezdhettek vele semmit; s csak arra kelle szorítkoznok, hogy hajójokra vigyék, a hol a Pencroff őrizete alatt hagyva, Spilett és Harbert visszatértek a szigetre, hogy ott holmi elvinni valót még összeszedjenek, a mi megtörténvén, minden előkészületet megtettek, hogy másnap reggel, a dagály visszatérével, útra indulhassanak.

Az elhagyottat a hajó elején levő szobába helyezték el, a hol megkötözetlenül, némán és egész nyugodtan megmaradt. Pencroff étellel kínálta, de ő a főtt húst undorral utasította vissza, ellenben egy lelőtt vad kácsát mohón tépett szét fogaival és körmeivel s állatias étvágygyal falta fel.

Az éj eltelt; aludt-e a fogoly vagy nem, nem lehetett tudni, de bár kötözetlen volt, egészen nyugodtan maradt.

Reggelre a szél iránya megváltozott s épen javokra, mert délnyugati irányt vevén fel, könnyítette a Lincoln szigetre visszatérésüket. Reggel öt órakor felszedték a horgonyt, s a hajó kifeszített vitorlákkal gyorsan haladt célja felé. Az első nap minden esemény nélkül telt el. A fogolylyal nem volt semmi baj; de estére a szél elállott s az éjen át a szél északabbra fordult s tetemesen késleltette haladásukat. Hideg volt s erős szél. Alig lehetett maradni a szabad ég alatt s csak a legnagyobb erőfeszítéssel bírták kormányozni a hajót, mely különben felségesen kiállotta a szél és habok minden ostromát.

Már negyed nap óta voltak a tengeren s még sem láttak szárazt. Végre, csaknem kétségbeesve, hogy a tenger hamis irányba ragadta, a negyedik nap estelén, messziről tüzet pillantottak meg. Észak-keleti irányban volt tőlök s mintegy 20 tengeri mérföldnyire lehetett. Semmi kétség; a Lincoln szigeten volt s Cyrus azt jelül gyújtotta meg nekik a setét éjszakában!

E biztosan tájékozó ponthoz képest fordítottak a hajó irányán s bátran eveztek a tűz felé, mely egy első rangú csillag formájában tündökölt előttök a láthatár szélén!

Október 15-dikén reggel indultak meg a Tábor szigetéről s 20-kán reggel hét órakor érkeztek vissza a Lincolnra, a Mercy-folyam torkolata melletti kikötőbe, hol Smith Cyrus és Nab, napok óta már, a legnagyobb nyugtalansággal várták visszatértöket. Lehet képzelné az örömet, melylyel érkezötöket fogadták.

A fedélzeten csak hárman állottak, a kik elindultak volt a hajótöröttet keresni. De csakhamar felvilágosították Cyrust, hogy negyedmagokkal jöttek vissza s a keresettet is sikerült feltalálniok, habár a legszomorúbb lelkiállapotban.

- Nem is tudom, - mondá Pencroff, - jól tettünk-e, hogy elhoztuk magunkkal!

- Kétségkívül jól, - felelt Cyrus. - Ő is olyan ember volt, mint mi, s ki tudja, nem tenne-e teljes magány és elhagyottság minket is azzá, a mivé ezt oly rövid idő alatt tette!

- S miből gondolja ön, - kérdé Harbert, - hogy rövid idő alatt?

- Mert a palaczkban talált okmány nem régi irás volt s mert azt más nem írhatta, mint ez.

Most a szerencsétlent, csekély ellentállással, kivonták a hajószobából. A mint partra értek vele, első pillanatban - visszanyerve szabadságát - el akart szaladni, de kezei újra meg voltak kötve, s a köteléknél fogva könnyen visszatartották.

Smith Cyrus a legnagyobb szánalommal és részvétellel közeledett hozzá és átható szemeit reá függesztve, kezét vállára téve, ép annyi méltósággal, mint szelidséggel nézett szemeibe, melyekben ő is, mint előbb Spilett, az értelem egy sugarát vélte felfödözni.

- Szegény elhagyott! - mondá mély fájdalommal.

Elhatározták, hogy az elhagyottat a Gránitház egyik szobájában helyezik el, a honnan meg nem szökhetik s folytonosan szemmel tartják. Ellentállás nélkül engedte vezetni magát; hasonlóinak tekintete, önkénytelenül is, nagy hatást látszott reá gyakorolni.

Mikor ez megtörtént és Nab behozta a reggelit, melyet utasaink a legjobb étvágygyal költöttek él: kimentek, hogy a hajóról behordják a holmit. A Táborszigetről hozott új növények és állatok nagy örömmel fogadtattak s kebeleztettek be a Lincoln szigeten. Az elhagyott házában talált lőpor és srét is hasznos lelet volt. A Bonaventurát pedig a Léghajó-kikötőbe hajtották, hol az elemektől legjobban megvédve gondolhatták.

Az elhagyott a Gránitházban tartózkodása első napjaiban kevés jelét adta lelki tehetségei s öntudata remélhető visszatérésének. De jóltevői sokkal emberibbek voltak, semhogy elveszítene vele türelmüket. Eleinte néha nyugtalankodott s megkísérlette a szabadba juthatást, de aztán ismét lecsöndesedett. Néhány nap múlva már a főtt húst sem utasította az előbbi undorral vissza magától. Egy ízben, míg aludt, Nab levágta nagy haját, megnyírta bozontos szakállát s illendőbb ruhát adott reá; a mi által kissé emberibb alakot öltött, sőt úgy tetszett, mintha tekintete is szelidebbé s némileg értelmesebbé vált volna.

Cyrus mindennap egy pár órát szánt arra, hogy beszéljen vele. Hangosan, lassú s tiszta szóejtéssel beszélt, hogy lassanként felköltse figyelmét s egyes szókat eszébe juttasson. Mert arról, hogy az angol nyelvet értette s beszélt valaha, semmi kétség sem lehetett. A kunyhója deszkáin látott *Britannia* szó s egész arcának angolszász jellege ezt bizonyították.

A Smith Cyrus kísérletei, melyekben társai is erélyesen s teljes türelemmel támogatták, bár lassanként, de rendre-rendre mégis csak célhoz látszottak vezetni. Az ismeretlen némi figyelmet kezdett tanusítani a beszédre, egyes mondatokat fölfogott, sőt egyes szókat próbált utánmondani is. De a mint értelme lassanként vissza kezdett térni, azzal növekedett arcának mélyen szomorú kifejezése is. Látszott, hogy lelke nemcsak aludt, hanem beteg is volt. Meggyógyul-e valaha?

A mérnök folytonosan figyelemmel kísérte. Mintha lesné lelkét, hogy azt megfoghassa! A többiek is mind a legőszintébb részvétellel kísérték e lelki és erkölcsi rejtély lassú megoldását.

Az ismeretlen lelki nyugalma zavartalannak látszott, s mély fájdalomában is bizonyos ösztönszerű ragaszkodást tanusított Cyrus iránt. Ez elhatározta, hogy próbára teszi e ragaszkodást s e végből a szabadba kiviszi az ismeretlent, megpróbálni: vajjon igyekszik-e menekülni.

Október 30-dika volt, tehát tíz napja már, hogy a hajótörött a Lincoln-szigeti kis gyarmathoz tartozott. Meleg verőfényes nap volt. Cyrus és Pencroff az ismeretlen által lakott szobába léptek, hol az mély hallgatásba merülve ült ágyán.

- Jőjjön, barátom! - szólítá meg Cyrus.

Az ismeretlen e szóra egyszerre felállott s készséggel követte Cyrust, míg Pencroff hallgatva ment utánok, szemmel tartva az idegen minden mozdulatát, mivel kevésbé bizott benne, mint a mérnök.

A tengerpartra mentek. A mint a tengert, végtelenségében, megpillantotta, - míg a többiek mind félre vonultak, - néhány lépést tett előre, gyorsan, mint ha a hullámokba akarná vetni magát. De egyszerre megállott s kimondhatatlan bánattal csüggeszté fejét kebelére.

- Hogy a tengerbe nem ugrik, az megfogható, - mondá Pencroff; - de kérdés, a szárazon, nyílt helyen, nem szaladna-e el.

- Kisértsük meg, - szólt Cyrus. - Vezessük a fennsíkra, az erdő szélébe.

Oda vezették a Mercy torkolata közelébe s ott magára hagyták, a nélkül, hogy szemeiket csak egy percze is levették volna róla.

Az ismeretlen ittasan szívta magába az erdő friss levegőjét s egy mély sohaj tört elő kebeléből. Egyszerre összerázkódott, s oly mozdulatot tett, mintha szaladni akarna. De az első lépés után ismét megállott, félig összegörnyedt s szemeiből egy nehéz könyecsepp gördült alá...

- Ah! - kiálta föl Cyrus, - ismét emberré vált, mert sír!

TIZEDIK FEJEZET.
Egy megoldandó rejtély. Az ismeretlen megszólal.
A harmadik aratás. Az első kenyér.

A szerencsétlen sírt! S könnyei ismét emberré tették.

A többiek magára hagyták egy ideig s félrevonultak, hogy szabadon érezhesse magát. De szabadságával nem igyekezett élni s nem tett egy lépést sem a menekülésre. S mikor visszamentek a gránitlakba, ő is minden ellentállás nélkül követte a többieket.

A közelebbi napokban több jelét adta, hogy társai életébe kíván vegyülni ő is. Látszott, hogy mindent ért, részt vesz mindenben, csak a szólástól tartózkodott; és pedig látszott, hogy nehezebbre esik, mert Pencroff egyik este kihallgatta, midőn szobájában, egyedül vélte magát, ily szakadozott felkiáltások törtek elő kebeléből:

- Nem! itt! soha!

A tengerész elmondta a többinek, mit hallott.

- Ez alatt valami fájdalmas titok lappang, - mondá Cyrus.

- Ha nem akar szólni, - szólt Spilett, - ez azért van, mert bizonyosan szomorú dolgokat kellene mondania.

- Akármit mondhatna, hagyjuk rá s ne erőszakoljuk, - felelt Cyrus; - kiméljük titkát.

Az ismeretlen azonban napról napra jobban részt vett a házi és külső dolgokban. Rendesen a konyhakertben dolgozott. Olykor letette ásóját, nem azért hogy pihenjen, mert úgy győzte a munkát, mint egy barom, hanem hogy gondolatainak engedje át magát, melyektől nem szabadulhatott. Olykor, ha közeledtek hozzá, elfojtott zokogás emelte keblét, de megszólalni nem akart.

Néhány nap múlva, november 3-án, Smith Cyrus, a ki távolról figyelemmel kísérte s észrevette, hogy ismét sír, ellenállhatlan részvétől ösztönözve közelített hozzá s megszólította:

- Barátom!

Az idegen elfordította fejét, hogy tekintetét kikerülhesse.

- Barátom, - ismétlé Cyrus, - nézz a szemembe, akarom.

Az idegen, mintegy delejes erőtől megbűvölve, reá nézett. Futni akart. De egyszerre nagy változás ment végbe egész lényén s karjait daczosan keresztbe fonva, merőn tekintett megszólítójára és így szólt:

- Kicsodák önök?

- Hajótöröttek vagyunk, mint te, - felelt a mérnök mélyen megindulva. - Hasonlóid -

- Nekem nincsenek hasonlóim -

- Barátid közt vagy -

- Barátim! Nekem barátim! - S arcát kezeibe rejtve zokogott. - Hagyjon nekem békét!

Cyrus nem akarta zaklatni tovább. Ott hagyta és visszatérve társaihoz, közölte velök a történeteket.

Pár óráig a szerencsétlen magára maradt gondolataival. Akkor magától jött be s kereste föl Cyrust. Szemei ki voltak sírva. Egész valóján megtörtség s mély alázat, félelem és bánat látszott.

- Uram, - szólította meg Cyrust, - ön és társai nemde angolok?

- Nem, - felelt az, - mi amerikaiak vagyunk.

- Ah, - mormogá az ismeretlen, - azt még jobban szeretem.

- S te, barátom? - kérdé Cyrus.

- Én angol vagyok.

S mintha e néhány szóval már megkönnyebbítette volna szívét, eltávozott. De Harbert mellett menvén el, e kérdést intézte hozzá:

- Mi hónapban vagyunk?

- Novemberben, - felelt Harbert.

- S melyik évben?

- 1866-ban.

- Tizenkét éve, - kiálta föl fájdalmasan az ismeretlen, - tizenkét éve!

Harbert ezeket is elmondá a többieknek. Valószínű volt, hogy az elhagyatott csakugyan ily hosszú ideig volt a puszta szigeten s ez magyarázta teljes elbutultságát akkor, mikor feltalálták.

- Hajlandó vagyok azt hinni, - mondá Pencroff, - hogy ez ember nem hajótörött, hanem valamely vétségeért úgy tették ki s hagyták a puszta szigeten.

- Ne bolygassuk most e kérdést, - szólt Cyrus, - jövendő idő, mikor maga el fog nekünk mondani mindent. Csak várjuk el.

- De e szerint, - jegyzé meg a hírlapíró, - talán a palaczkban talált levelet nem is ő írta!

- Ez nagyon valószínű, - felelé Cyrus.

Ez mindenesetre megmagyarázhatatlan tény volt, ismét egyike azon rejtélyeknek, melyeknek megoldását csak a jövőtől kellett várni. A palaczkban talált levélen a Tábor sziget fekvésének pontos meghatározása mindenesetre oly tengerészeti ismereteket feltételezett, minőket egy közönséges matrózban vagy más alárendelt egyénben föltenni nem lehetett.

A közelebbi napokban az ismeretlen egy szót sem szólt s kerülte a társaságot. Keményen dolgozott a kertben és földön, alig vett magának pihenési időt; még evés idején sem ment be a lakásba, hanem künn költötte el többnyire nyers zöldségekből álló eledelét. Éjszakára sem ment be, hanem valamely fa alatt vagy sziklaoduban húzta meg magát.

November 10-kén, este 8 óra tájt, mikor épen besötétedett, egyszerre, váratlanul megjelent a verandán együtt ülő társaság közepette. Szemei különös fénytől égtek, s fogai vaczogtak valami rendkívüli felindulástól. Egyszerre megszólalt, kitörő indulattal, szakadozott mondatokban.

- Mért vagyok én itt? Mi jogon ragadtatok el szigetemről? Mi közötök hozzám? Tudjátok-e ki vagyok? miért voltam ott egyedül? Honnan tudjátok: nem úgy hagytak-e ott engem szándékosan, talán halálra adva, valamely bűnömért? Ismeritek-e életemet: nem loptam, nem raboltam, nem gyilkoltam-e?

Végig hallgatták a nélkül, hogy félbeszakították volna. Smith Cyrus, le akarva csöndesíteni s megnyugtatni, hozzá közelített. De az hevesen visszalépett s tiltó mozdulattal szólt:

- Csak egy szót akarok tudni. Szabad vagyok-e?

- Szabad, - felelt a mérnök komolyan.

- Hát Isten áldjon meg! - kiáltá az s futni kezdett mint egy örült.

Nab, Pencroff, Harbert utána akart szaladni. De Cyrus visszatartóztatta.

- Hagyjátok! - mondá, - majd visszatér magától.

Néhány nap telt el; de az idegen nem tért vissza. Cyrus azonban nem tágított állításától.

- Ez, - mondá, - utolsó fellázadása ez elvadult természetnek, melyet a bűnbánat már meghatott s mely az újabb magánytól vissza fog borzadni.

E közben folyt a szigeten mindenféle munka, félbeszakítás nélkül. November közepén végezték a harmadik aratást. Négy ezer mércze búzajok termett. Szem hát volt elég, csak kenyérré kellett változtatni. E végre mindenekelőtt malom kellett. Vizök volt, a Mercy folyó egyik esése a legalkalmasb eszközt nyújtotta egy vizi malom felállítására. De mégis abban állapotok meg, hogy egyszerűbb szerkezetű szélmalmot építenek a fensík egy magaslatán. Azonnal hozzá is fogtak a gerendázat kiméréséhez s faragásához. A malomművet a legegyszerűbbre, de erős alkatúra tervezték; a szárnyaknak hasított deszkát vettek, a vitorlákra pedig az egykori léghajó vásznából elég jutott még. Pencroff és Nab nagyon ügyesek voltak már az ácsmesterségben s a munka gyorsan haladt. Az egész társaság részt vett a munkában, mely e szerint december 1-jére szerencsésen be is volt fejezve.

Mivel aznap épen jó szél is fúj, de nem túlerős szél ám, azonnal fel is avatták az *első szélmalmot* a csöndes tenger e magános szigetén!

Az idegen azonban mind ez idő alatt sem jelent meg ismét. Spilett, és Harbert több ízben bejárták az erdőt, keresve mindenfelé, de nem találva sehol az elveszettet, sem semmi nyomát. Smith Cyrus azért nem szűnt meg ismételni:

- Meglátjátok, vissza fog jöni. Miután félig már fölfedezte titkát, ellenállhatatlan szükségét fogja érezni, hogy mindent fölfedezzen. Akkor aztán egész a mienk lesz.

A következőzés igazolta a Smith Cyrus jóslatát.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Az életmentő. Az elhagyatott története.

December 3-án Harbert elvált a társaságtól és halászni ment a tó déli partjára. Fegyvertelen volt, mint rendesen, mivel a sziget e részén a róka-ostrom óta nem mutatkoztak vadállatok.

Az otthon maradtak egyszerre hangos segélykiáltásokat hallottak a távolból, arról az oldalról, a merre Harbert távozott.

Pencroff és Nab, a kik közelebb voltak, ledobták ásóikat s arrafelé rohantak. De az idegen - kinek közellétét senki sem gyanította - megelőzte őket s a sűrűből egy ugrással a Glycerin-patakon átvetve magát, ott termett, a hol Harbert, elrémülve, égnék meredt hajakkal állott - egy iszonyatos jaguárral szemben, mely leguggolva lesben látszott állani, gondolkodva: mely perczen ugorják áldozatára. De az ismeretlen, fegyvertelen maga is egy kézi késen kívül, rohanva szaladt neki, mely most, Harberttől új ellensége felé fordulva, készen várta merész megtámadóját.

Küzdelmök rövid volt. Az ismeretlen rendkívüli erővel s még csodásabb ügyességgel bírt. Nyakán szorította meg a jaguárt, oly erővel, mintha srófba csavarta volna, föl sem véve iszonyú karmait, melyek husába mélyedtek - s mikor már a fojtogatástól vonaglani kezdett az állat, balkézével éppen a szívébe döfte a kést.

Az idegen felrugta a földre esett állatot s el akart szaladni. De Harbert hozzá szökött s megragadva kezeit kiálta:

- Nem, nem szabad távoznod, nem bocsátlak el!

A többiek is odaérkeztek azalatt, s maga Smith Cyrus kezét nyújtá e szavakkal:

- Barátom! hála-tartozásunk van irántad; gyermekünk megmentéséért saját életed kockáztattad.

- Az én életem! - mormogá az ismeretlen. - Mi becse van annak? kevesebb a semminél.

- Meg vagy sebesülve? - kérdé Smith látva, hogy karjaiból s vállából a vad állat karmai helyén csorog a vér.

- Nem tesz semmit.

- Add kezedet!

Az idegen keresztbe fonta karjait, s durván kérdezé:

- Kik vagytok? Mit akartok tőlem? Mi közötök hozzám?

Smith Cyrus erre röviden elmondá a magok történetét, Richmondból menekülésüktől kezdve, hogy ezáltal az idegen bizalmát felköltse. Ez a legnagyobb figyelemmel hallgatta végig.

- S most, hogy minket ismersz: nem adnál-e kezet?

- Nem! - felelé az idegen tompán. - Önök becsületes emberek. - Én pedig, oh én!...

E félbeszakított mondat meggyőzte őket, hogy az ismeretlen lelkét valami nagy bűn emléke terheli, múltján valamely nagy szennyfolt ül. De hogy lelkét a bűnbánat s önvád elfoglalta: ez a legjobb jel volt a jövőre nézve. Ők nem akarták bizalmát erőszakolni. Hitték, hogy jó idő, s talán nemsokára, mikor önként fog fölfedni mindent. E hitben magokkal vezették ugyan, de nem háborgatták további kérdéseikkel.

Néhány napig teljesen magába vonulva élt. Folytatta előbbi munkáját a kertben és földeken. De a többiek társaságát kerülte, még ebédre sem ment be, a szabadban hált; mintha félne az emberek, hasonló társaságától.

Egy héttel utóbb, december 10-kén, Smith Cyrushoz közeledett az idegen s alázattal így szólította meg:

- Uram, egy kérésem volna önhöz.
- Szólj, barátom.
- Engedjék meg, hogy lakjam én odalenn a juhakolban.
- De hisz ez nem emberi lakásnak való.
- Elég jó lesz az nekem.
- Jól van, barátom, a mint akarsz. De tudd meg, hogy bármikor szívesen látunk itt - s akármi mondani valód lesz, jőj hozzánk bizodalommal.
- Köszönöm, uram, - szólt s lassan eltávozott.

Cyrus azonnal gondoskodott, hogy a juhakol némely legszükségesebb eszközökkel s némi kényelemmel legyen ellátva. Levitette oda az idegen ágyát, egy pár bútordarabot s evő edényt, fegyvert és lőszerket. Az akol, mint tudjuk, egy pár mérföldnyire lenn volt a gránitháztól s így az ismeretlen ottani lakása valódi elköltözés volt.

A következő nap este, a napimunka bevégeztével, az ismeretlen, ki azóta egy szót sem szólt, megjelent gazdája előtt s minden bevezetés nélkül így szólt:

- Uraim, mielőtt eltávoznám, akarom, hogy ismerjék történetemet.
- Nem akarunk, ha nehezedre esik, semmit tudni, - mondá Cyrus.
- Kötelességem szólani.
- Tehát ülj le.
- Állva maradok.
- Készek vagyunk meghallgatni, a mit mondani akarsz.

Az ismeretlen a szoba egyik szögletében állott. Feje födetlen volt, mellére csüggesztve, s egész lényén nagy megtörtség látszott.

Halk, siket hangon kezdett beszélni.

«1854-ben, december 20-dikán egy gőzyacht, a *Duncan* vetett horgonyt a Bernouilly-foknál, Ausztrália nyugoti partján, a déli szélesség 37-dik foka alatt. A yacht Glenarvan skót lord tulajdona volt; s rajta a tulajdonos, fiatal neje, egy angol őrnagy, egy francia tudós s egy fiu és egy leány voltak. E két utóbbi a nemrég elveszett Grant kapitány gyermekei.² A hajó kapitánya Mangles János volt s a legénység tizenöt főből állott.

Mi járatban voltak? röviden elmondható.

Grant kapitány elveszése után néhány hónappal egy a vizen uszó palaczkot fogott ki épen a *Duncan*, az irlandi tengeren. E palaczkban egy angol, francia és német nyelven szerkesztett

² «A Grant kapitány gyermekei»; ez a címe Verne egy másik szintén érdekes regényének, melyet olvasóink közül is valószínűleg ismernek némelyek, s melylyel e ponton a jelen regény némi összeköttetésbe van hozva. - *Átdolgozó*.

irat volt, mely arról értesített, hogy a *Brittannia* (a Grant hajója) hajótörést szenvedett, de hárman megmenekültek, és pedig maga Grant kapitány s két ember; és hogy szárazra menekültek, a déli szélesség 37°-a alatt; a hosszúság is meg volt írva, de a papír épen azon ponton átárván, nem volt olvasható.

A földet tehát a déli szélesség 37-dik egyenközűjén kellett körüljárni, hogy Grant kapitányra rá akadjanak. Miután az angol tengerészihivatal e bizonytalan vállalkozásra nem volt hajlandó: Glenarvan lord föltette magában, hogy megteszi ő, s kis gőzyachtjával fölkeresi Grant kapitányt.

Magához vette a Grant két gyermekét: Maryt s Róbertet s Glasgowból megindulva, át az Atlanti-oczeánon, s Dél-Amerika végfokánál a Magellan-szoroson, fel a pattagon partokon a 37-dik egyenközűig, ott kezdette meg kutatását. Dél-Amerika eme keskeny részén szárazon mentek át, a hajó pedig a tulsó (keleti) partra a megfelelő ponthoz, a Corrientés-fokhoz ment előre s ott várta be őket.

A kontinensen Grant kapitánynak semmi nyomát nem találván, november 13-kán újra hajóra ültek s tovább folytatták kutatásaikat az oczeánon. Mindenütt szoroson a 37-ik egyenközűn maradván, siker nélkül kutatták át a Tristán d'Acunha és Amsterdam szigeteket s így érkeztek Ausztrália szárazának (Új-Hollandnak) nyugoti szélére, a Bernouilly-fokhoz.

Glenarvan lord e szárazon is úgy akart átmenni, mint Dél-Amerikán, mindenütt a 37-dik fokon maradván. A parttól néhány mérföldnyire egy irländi települő majorját találta. Ez szivesen fogadta az utasokat. A lord elmondta utazása célját. Az irländi mitsem hallott Grant kapitányról, hajójáról a *Brittanniáról*, sem hajótörésükről. De egy szolgálja, a ki az elbeszélésnek tanuja volt, előlépett s így szólt:

- Mylord, adjunk hálát Istennek! Ha Grant kapitány még életben van, akkor itt van Ausztráliában. Én egyike vagyok a *Brittannián* voltaknak; de a hajótörés perczében egy deszkán usztam ki a partra s azt hittem, hogy egymagam menekültem meg.

Ezt az embert Ayrtonnak hívták s bizonyítványai voltak, hogy kormányos volt a *Brittannián*. Mostani gazdájánál Ben Joycenak nevezte magát. Oly hévvel s őszintén beszélt, de gazdája is annyira jót állott érette, hogy Glenarvan lordnak eszébe sem jutott szavaiban kételkedni. Pedig ez az ember leggazabb áruló volt. Grant kapitány őt, hűtlenség miatt, elcsapta szolgálatából s kitette Ausztráliába. Ő eddig mit sem tudott Grant további sorsáról; a lordtól hallá a hajótörést s a meneküléséről szóló adatot. Egy gonosz terv villant agyába; elfoglalni a lord gőzyachtját s kalózhajót csinálni abból. A deportált fegyenczek közt voltak czimborái, a kiknek segélyére számított merényletében.

Azt hazudta, hogy a *Brittannia* hajótörése Ausztrália keleti partján történt s tehát ott kell keresniök Grant kapitányt. Maga kalauzul ajánlkozott. A lord elfogadta tervét s a hajót a másodkapitány Austin Tamás vezénylete alatt a melbourne-i kikötőbe küldötte, hogy ott várja be további parancsait.

A kutatás Ausztrália szárazán, természetesen, sikertelen maradt. A kutatókat, titkon, mindenütt az Ayrton gaz czimborái csapata kísérte, várva az alkalmas perczet gonosz tervök kivitelére.

Most Ayrton azon volt, hogy rávegye Glenarvan lordot, hogy hajóját a melbourne-i biztos kikötőből Ausztrália lakatlan és vadon keleti partjára rendelje, a hol czimboráival könnyű lesz azt hatalmokba keríteniök.

Glenarvan helyeselte az Ayrton javaslatát s meg is írta a rendeletet Austin másodkapitánynak. Vagy inkább rábízta annak megírását a francia geografusra. Ez pedig tévedésből-e vagy mert valami gyanúja volt Ayrtonra, Ausztrália helyett Új-Zeeland keleti partjára rendelte a hajót a

másodkapitányhoz írt levélben, melyet Ayrton maga vett át, hogy Melbourne-ba vigye s kézbe adja.

Ezen bukott meg a gyalázatos cselszövény. A másodkapitány elolvasta a levelet; fölszerelte a hajót s elindult vele - Új-Zeeland felé. Ayrton nem tudott hova lenni dühében; czimborái az általa meghatározott ponton lesben állottak. Hiába esküdött, hogy Glenarvan lord Új-Hollandia keleti partján várja a hajót, a levélben Új-Zeeland állott s Austin csak az irásnak engedelmeskedett. A düh elvette a gonosz cselszövő eszét. Megpróbálta fellázítani a hajó személyzetét; arany hegyeket ígért nekik, ha Austint a tengerbe dobják s őt ismerik parancsnokjoknak. Ez kitudódott s a kapitány vasra verette a lázítót. A hajó Új-Zeelandban kötött ki s ott várt urára.

Lord Glenarvan megérkezve Ausztrália általa kijelölt keleti pontjára, - a *Duncant* természetesen nem találta ott. A francia tudós most vallotta be a tévedést. Új hajót béreltek, s Új-Zeelandba eveztek. Austin kapitány elmondta a történeteket. Ayrton, vagy is Ben Joyce mindent bevallott s midőn lord Glenarvan azzal fenyegette, hogy az angol hatóságnak kiszolgáltatja, térdeire esett s csak azon könyörgött, hogy mintsem azt tegye vele, inkább tegye ki valahol egy puszta szigeten.

Úgy lőn. Glenarvan lord még tovább ment a 37-dik egyenközün. Az első puszta sziget, melyet értek, a Tábor sziget volt. Itt megtalálta Grant kapitányt, a ki e szigetre menekült két társával s ott a *Britannia* tört deszkáiból egy kis házikót épített magának.

A feltaláltak helyét most az árulónak kelle elfoglalni a puszta szigeten. El is foglalta...

Ez a nyomorult - a kit önök ott, 12 évi száműzetés után, mint vad állatot találtak s fogtak el, - ez a nyomorult Ayrton vagy Ben Joyce - *én vagyok!*

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

A kézszorítás. A villanytáviró. A fénykép-író. Az első sürgöny s az első fotográfia. A jaguár-irtók. Két év a puszta szigeten.

A szerencsétlen reszketett s zokogásba tört ki elbeszélése végén. Hallgatói önkénytelenül felállottak, hogy hozzá közeledjenek. Meg voltak hatva.

- Ayrton, - szólalt meg Smith Cyrus, - nagy vétket követtél el, de az Isten már megelégedte vezeklésedet. Bűnöd meg van bocsátva. S most - kérdezem: akarsz-e társunk lenni?

Ayrton visszahökken.

- Itt a kezem, - folytatá a mérnök.

Elfogadta a neki nyújtott kezet, mindazáltal így szólt:

- Engedjék meg, hogy mégis külön élhessek, a juhakolban, melyet az önök jósága számomra elkészített.

- Legyen kedved szerint. Csak egy szót. Ha külön, egymagadban akarsz élni, miért dobtad azt az iratot, palaczkba zárva a tengerbe, - mely által embertársaidat segélyre hívod?

- Én soha semmi iratot nem dobtam a tengerbe.

- Soha?

- Soha, - erősíté határozottan. - Mehetek? kérdezé szerényen.

- A mint akarsz.

Ezzel némán meghajolt és eltávozott.

A Lincoln-sziget lakói most meggyőződtek arról, a mit előbb is gyanítottak már, hogy a palaczkba zárt levél csakugyan nem a Tábor-szigeti számkivetettől származott. De kitől hát? ez továbbra is a még megoldásra váró rejtélyek számát szaporította.

Azonban Ayrton csakugyan lement a juhakolba. Másnap nem látták a ház körül. De jobbnak látták magára hagyni s az időtől várni el, hogy visszahozza körükbe, a mi hogy előbb-utóbb meg fog történni, abban legkevésbé sem kételkedtek.

Eljött azonban január (1867) s a nyári munkák kitartoán folytak. Ayrton gondosan folytatta vigyázatát a sziget alsó felén, a gránitház lakói pedig gyakran meglátogatták s folytonosan fentartották vele az érintkezést. Ő is fel-fellátogatott néha s mindig szívesen fogadtatott gazdáitól. Az állatok mind a major-kertben, mind a juhakolban jól tenyésztek s folytonosan szaporodtak, annyira, hogy ölni s fogyasztani kellett őket, nehogy túlszaporodjanak.

De bármennyire meg lehetett bízni Ayrtonnak mind gondosságában, mind ügyességében, jöhetett közbe valami váratlan esemény, melyről életkérdés volt azonnal hírt adhatni. E végből Smith Cyrus nem kevesebbre határozta el magát, mint hogy villany-távirót állít fel a gránitlak és a juhakol között.

Társai nagy örömmel üdvözölték az eszmét, melynek kivihetőségéről a mérnök könnyen meggyőzte őket.

A legnehezebben, a huzal előállításán kezdették, mert ha az nem sikerül: a többi munka mind hiába való volna.

A Lincoln-szigeti vas, mint tudjuk, kitünő minőségű volt, s annál fogva nagyon nyújtható. Mindamellet a huzal kihuzása, műszerek hiányában, nagy nehézségekkel járt. Egy aczél

lemezt készítettek, melyen több, különböző átmérőjű kerek lyuk volt alkalmazva, a huzalnak fokozatosan vékonyabbá tételére. Ez acél készüléket keményen egy helybe erősítették, hogy nagy erőt bírjon kiállani; az erőt pedig, mely a műtéthez kívántatott, a zuzó malom hatalmas vízéséséből vették. Most a vasat, először hosszú vékony rudakba előkészítve s kellőleg felmelegítve, először a legnagyobbik lyukon húzták át s úgy rendre mindig vékonyabbra. Így végre hosszú és kitartó munka után negyven-ötven láb hosszú huzalokat kaptak, oly mennyiségben, a mennyi a gránitlak és az akol közötti mintegy öt kis mérföldnyi távolság összeköttetésére elegendő volt.

A huzal meglevén, megvolt a feladat legnehezebb része. A huzalt tartó oszlopokhoz könnyen jutott az erdőből. A villanytelep felállítása sem járt rendkívüli nehézségekkel. Réz nem lévén található a Lincoln szigetén, a gáztól kiégetett s könnytartalmától megfosztott kőszénat vették s hozzá egyetlen elemül horganyt (zink), melyet a hajótörésből kifogott hordókról kaptak, melyek horganylemezzel voltak borítva s lezárva, a minek most jó hasznát vették.

Most már a villanytelepet következőkép állították össze: néhány üveget azót-savval töltöttek meg, s dugóikon üvegcsövet vezettek át, mely a folyadékba ért be nyílt alsó végével. E csőbe a felső végén hamuzsíroldatot vezettek be, s ez oldat és a savany, egy az üveg végéhez alkalmazott érczelem közvetítésével hatottak egymásra. Azután két zink-lemez egyikét az azót-savba, másikat a hamuzsíroldatba merítve, azonnal megindult a villanyfolyam, mely egy ércsodrony által felfogva, az üvegcső végét pozitív, az üvegpalczkot negatív villanyossági sarokká tette. Hasonló villanytelepet állítottak fel a táviró másik végén, az akolnál is.

Ilyen volt az ép oly ügyes, mint egyszerű készülék, mely a gránitház és a juhakol közötti távirati összeköttetést fentartani volt hivatva.

Február hatodikán már a távirdaoszlopok felállítására került a sor, s egy hét alatt elmehetett az első távsürgöny! «Nincs-e baj az akolnál?» - volt a kérdés. - «Minden rendben» - jött rá a válasz. Pencroff alig fért a bőrébe örömeiben s minden reggel és minden este megeresztett egy sürgönyt.

E közlekedési módnak két előnye volt: mindig ellenőrizni lehetett az Ayrton jelenlétét az akolban; s ő sem érezte oly elhagyatottnak magát, minden nap életjelt adván és kapván.

A táviró sikere ismét új kísérletre adott kedvet a Lincoln-sziget lakóinak. A hajótörésből megtalált holmik között egy fényiró (photograph) gép is volt, eddigelé még nem jutott eszközbe használni. De benne lévén már a vegytanban s vegykészületek előállításában, Spilett Gedeon a Harbert segélyével fölszerelte a gépet. A gépnek hatalmas erejű objectívüvege volt; s a szükséges vegyületek, mint collodion az üveg előkészítéséhez, ezüstnitrát annak érzékenynyé tételére, kétszer kénsavas soda a kép megfogására, ammoniumos chlor a papír áztatására, szóval semmi sem hiányzott, a mire szükségök volt.

Először a sziget néhány kiváló szebb pontját vették föl vele, de csakhamar kedvök telt benne, hogy a sziget valamennyi lakójának is arczképet vegyék.

- Úgy tetszik, mintha többen volnánk ezzel, hogy mindenikünk még másolatban is megvan, - mondá Pencroff.

De meg kell vallani, hogy egyiknek az arczképe sem sikerült olyan jól, mint Jupe mesteré, a becsületes majomé. Lehetetlen leírni azt a komolyságot, melylyel Jupe a gép előtt ült; s arczképe csakhog meg nem szólalt! Maga is észrevehetőleg meg volt elégedve vele s egész elérzékenyüléssel nézte saját arczképet, melyen némi önhittség kifejezése tükröződött.

De a belső szobai munka s időtöltések nem foglalták el annyira a gránitház lakóit, hogy a külső munkát elhanyagolták s teendőikben valami hátramaradást szenvedtek volna. Az állattenyésztés a mily jól fizetett, épen oly sok gondot is adott. A szárnyasok a majorban ezrenként

költötték csirkéiket, s a sertések egész nagy nyájra szaporodtak már. Nab és Pencroff viselték ezeknek gondját s élelmezésük s lakóhelyük tisztán tartása nagy fáradsággal járt. Az onaggákat nyeregbe szoktatták s Spilett és a fiatal Harbert azok hátán tették gyakran kirándulásaikat a sziget távolabbi részeibe. Ily módon mind jobban és jobban fölkutatták a sziget még ismeretlen részeit is, s megismerkedtek az állat-, növény- és ásványvilág hasznos és ártalmas terményeivel, melyek az elég terjedelmes sziget különböző részeiben találhatóak voltak.

Az állatország legnevezetesebb terméke a jaguár volt, melylyel már előbb is találkoztak egy párszor, de a melyet most saját rejtekhelyeiben kerestek föl, s komolyan kezdtek kiirtásához. A hírlapíró s a fiatal Harbert oly tökélyre vitték e veszélyes vadászatot, annyi hidegvérrel s ügyességgel szállottak e hatalmas vaddal szembe, hogy egyetlen évszakban nem kevesebb, mint husz darabot ejtettek el s felséges bőreikből egész szőnyeggel vonták be a gránitlak nagy termét, úgy hogy ha ezt így folytathatták, nemsokára egészen ki lett volna irtva e félelmes vadállat a szigetről.

A vaddisznók egy nagyobb s igen vad fajára is akadtak, melynek üldözésében a két vadásznak szintén igen nagy kedve telt.

Azonban a nyári nagy melegek márczius hóval véget értek, mely az északi félgömb szeptemberének felel meg. Az idő néha esőre vált, de a levegő még azért meleg volt. Mindazáltal az évszak nem volt oly szép, mint az előbbi évben; valószínűleg zordabb télre lehetett kilátásuk.

Most már két éve volt, hogy mint a lég hajótörtjei a Lincoln szigetre vetődtek. Két év egy puszta szigeten! Messze a világtól, a polgárisultságtól, elzárva minden emberi segínytől, egyedül a magok erejére, eszére, ügyességére bízva! Meg kell vallani, hogy Smith Cyrus és társai nem estek kétségbe e helyzetben, s a természet semmi adományát, melyhez hozzáférhettek, nem hagyták felhasználatlanul.

De vajjon mennyi van még hátra a száműzetés idejéből?...

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Hőfödött táj nyáron. A szabadulás reménye. Körút a partokon. A sziget rejtelseinek elősorolása. Kemény tél. Pont a láthatáron.

Márczius 21-kén reggel oly látomány lepte meg a gránitház lakóit, a melyre ez évszakban, a nyár utolsó napján még teljességgel nem számítottak. A mint fölbredtek, az egész fensíkot hóval borítva találták. Fehér lepel terült el, és pedig úgy látszott, jó vastagon, a merre csak néztek.

- Hó, ily korán! - kiálta föl Pencroff.

- Pedig az, - erősíté Nab.

- De az Istenért, - mond Spilett Gedeon, - hiszen a hévmérő 14°-ot mutat a zérus fölött.

- Mindenünk elfagy, - sohajtott Pencroff.

Smith Cyrus egy szót sem szólt, hanem csak megindult a hómező felé. Jupe követte.

Közeledésükre a hóréteg csak mozogni kezdett, s óriási és számtalan pehelyekben felszállt a levegőbe, oly sűrűn, hogy elfogta a nap világát.

- Madarak! - kiálta Harbert.

Valóban tengeri madarak óriási csapata volt, vakító fehérségű tollazatukkal, a mint sűrűn belepték a mezőt, csalódásig hasonlítva a hóhoz. Szerencsétlenségre, meglepetésük oly nagy volt, hogy sem Spilett, sem Harbert nem ért rá puskát ragadni, hogy bár egyet lelőhettek volna a csapatból, mely már tova hömpölygött, mint fehér felhő a láthatáron.

Ez nap Ayrton is meglátogatta a gránitháziakat s szokása ellen meglehetősen közlékeny volt. Mióta egyszer, oly nagy lelki küzdelmek után, elbeszélte volt egész történetét, azóta kerülte mindig az arra való visszatérést. De most, látva, hogy társai két évi száműzés után a valahai szabadulás esélyeivel foglalkoznak és a legkisebb reménycsillám után sováran kapnának, maga vitte a beszédet a *Duncanra*, a Glenarvan lord hajójára, mely öt tizenkét évvel ezelőtt a Tábor-szigeten kitette volt. Nem lehetetlen, hogy a *Duncan* vissza fog még térni érette. Legalább Glenarvan lord nyújtott erre némi reményt, mikor az utolsó perczen a pusztaszigetre kitett elhagyatotthoz így szólt:

«Ayrton, - mondá, - ez vezeklésed helye. Vezeklésed idejét nem határozom meg; de nem feledkezem meg rólad. S ha bűnbánatod megérett és megtérése teljes lesz: várhatod a *Duncant*, mely téged e helyből megszabadítand.»

S most már nemcsak a szegény Ayrtonnak, hanem a Lincoln sziget valamennyi lakójának ez volt a szabadulás egyetlen reményhorgonya. De vajjon, épen ez idő alatt, mióta Ayrton náluk volt, nem járt-e ott a *Duncan* a Tábor szigetén, a faházat üresen és Ayrtonnak semmi nyomát nem találva, nem tért-e vissza azon hitben, hogy a szerencsétlen elhagyatottat az idő, az egyedüliség, a természet ellenséges elemei fölemésztették s többé e földön sem feloldozásra, sem semmi egyébre nincs szüksége?

Mert hogy Glenarvan lord, ha jó, csak a Tábor szigetre jó, annál bizonyosabb, mivel a térképekben föl sem jegyzett Lincolnnak a létezéséről sincs tudomása. S ők - még akkor az Ayrton történetét nem ismerve, - elmulasztották valami jelt hagyni a táborszigeti pusztaházban, mely a lordot nyomukra vezethesse.

Most tehát elhatározták, hogy mihelyt a kedvezőbb évszak ismét beáll (mert ha eddig nem járt ott a lord, nem valószínű, hogy a téli évszak alatt jöjjön) ismét fölszerelik a *Bonaventurát* s

átmennek a Tábor szigetre, hogy megtegyék ott a szükséges intézkedéseket. Hogy a hajózás gyakorlatából egészen ki ne jöjjenek s Ayrtonnak is alkalmat adjanak, régi tengerészi gyakorlata föllevenítésére: azt vették magok elébe, hogy körülhajózzák a Lincoln szigetet s annak partjait köröskörül mindenütt kikémlik.

Már április 16-kán megindultak erre az útra, melyben nem a gyors haladás, inkább a gyakorlat volt fő czéljuk. Minden ponton, a hol csak ki lehetett kötni, megállották, s míg Cyrus a partok környékét vizsgálta, Spilett és Harbert belebb mentek, vadászgatva s rendesen valami becses zsákmánnyal tértek vissza e kirándulásokból.

Egy ízben nagyon is messze be találtak tévedni s nem találtak ki. Tovább egy fél napnál kóboroltak az erdőkben. Mikor végre visszaérkeztek s Cyrus említette, hogy mennyire aggódott már rajtok, Harbert azt felelte:

- Hát miért nem gyújtott útmutató tüzet, mint akkor, az október 19. és 20-ika közötti éjjelen, mikor a *Bonaventurával* tévedtünk volt el a tengeren?

- Miféle tüzet? - mondá Cyrus. Aztán elgondolkozva, hozzá tevő: - Vagy úgy - tudom már.

Este azonban, mikor csak ketten maradtak ébren, így szólt Spiletthez:

- Semmi sem igazabb, mint az, hogy én azon az október 19. és 20-ika közötti éjjelen semmi féle tüzet nem gyújtottam!

Pedig bizonyos, kétségbevonhatatlan, hogy ők látták azt a tüzet. Akárki gyújtotta, de hogy emberi kéz által gyújtott tűz volt, azt bizonyosnak tartották.

Az évszak azonban egyre hidegebbé vált s a hajósoknak majd mindennap kisebb-nagyobb viharral kellett küzdeniök.

Azért is jobbnak tartották siettetni utjokat s harmadnap visszaérkeztek indulásuk helyére, a hol legalább meleg szoba várta s a szél elől is védve voltak. Utjokban azonban, körül az egész szigeten, nem fedeztek föl semmi gyanusát; semmi nyomát a rejtelmes lénynek, a kinek létezését nem egy régebbi, még megmagyarázhatatlan jel látszék bizonyítani, s a kitől talán az az éjjeli tűz is származhatott, melynek szerzőségét Smith Cyrus megtagadta.

- Barátim, - mondá egy este társainak Cyrus, - hadd emlékeztesselek némely tényekre, melyek a szigeten létünk óta fölmerültek, s melyek felől nézeteket szeretném hallani. E tények szigetünknek, ha nem is természetfölötti, mindenesetre rejtélyes jellemet kölcsönöznek, - s eddigelé legalább még nem bírjuk kielégítő magyarázatukat. Figyeltek?

- Folytassa Cyrus úr, - szólt Pencroff.

- Meg tudjátok-e magyarázni, mikép történt, hogy mikor én a léghajóból a tengerbe estem, ti engem egy negyedmértöldnyire benn a szigeten találtatok, a nélkül, hogy valamit tudnék róla: hogy jutottam oda?

- Ha csak ájultában a víz -

- Lehetetlen De menjünk tovább. Mikép történt, hogy Top titeket öt mértöldnyi távolságban föltalálhatott a barlangban, a hova meghuzódtatok?

- Az eb csodálatos ösztöne, szaglása -

- Nem elég magyarázat, - szólt közbe Spilett, - kivált miután Top, az akkor éjszakai szél- és esővihárban szárazon s egyetlen sárfolt nélkül érkezett hozzánk a barlangba.

- Menjünk tovább, - folytatá a mérnök. - Értitek-e: mi dobta ki a kutyát a vízből oly hatalmasan, a dugonggal való küzdelme után? Ugy-e nem? - Menjünk tovább. Megmagyarázhatjátok-e: honnan került az ólom puszkagolyó a fiatal pecari-malacz testébe? Hogy vetődött az a hordó

vagy szekrény oly szerencsésen s épen a partra a nélkül, hogy legkisebb sérülést szenvedett, vagy a hajótörésnek legcsekélyebb nyoma is lett volna rajta? Hogy jött a folyón erősen kikötött csónakunk, magától eloldva, épen a kellő pillanatban elébünk a tengerre? Mi az oka, hogy a gránitházbeli sziklakútban valamely rejtelmes lény jelenlétét érzik az állatok: Top is, Jupe is? A majmok által bezárt sziklaházból ki dobta le nekünk a kötélhágcsót? Hát az a palaczkba zárt tudósítás, melyről Ayrton állhatatosan mit sem akar tudni, vajjon kitől eredhet? S végre - mondjátok meg: bizonyosak vagytok-e abban, hogy mikor a Tábor szigetről visszatértetek, akkor éjjel jeltüzet láttatok szigetünkön?

- Tökéletesen bizonyosak.

- S én épen oly bizonyos vagyok, hogy semmiféle tüzet nem gyújtottam. Tehát magyarázzátok meg: honnan eredt az a tűz?

Smith Cyrus egyet sem felejtett el a sziget rejtelseiből. S mindnyájoknak el kellett ismerniök, hogy azok közül egyet sem tudnak megmagyarázni! Tehát valami ismeretlen, megfejtethetlen befolyás érvényesül még e pusztaszigeten, rajtok kívül! Tehát e sziget, melyet magokénak véltetek, nem kizárólagos sajátjuk s még valaki más is osztozik velök az uralomban fölötte...

A tél, a harmadik már a szigeten, mint előre látható volt, sokkal zordabb lett mint a megelőző kettő. Azonban ők jól el voltak látva hajlékkal, ruházattal, élelemmel, s nem volt okuk zordabb téltől is megijedni. Ayrtont is rábírták, hogy a legkeményebb hideg időt nálok töltsse a jobban ellátott gránitházban. E nagy hidegekben egy párszor jaguár- és ragadozó majomcsapatok is látogatták meg a lakásuk előtti fensíkot, élelmet keresni. De vesztökre, mert a gránitház ablakaiból jól célba lehetett őket venni s többnyire ott is hagyták a fogukat.

Még mulatságosabb vadászat esett vízi madarakra. A kemény hidegekben a folyó legnagyobb részét jég borítván, csak egyes helyeken maradt sík vízre szorultak a vadkacsák, ludak, bibickek és szalonkák százezrei s Top és Jupe, a két puskásnak, Spilettnek és Harbertnek könnyen és sikeresen jártak a kezére.

Így telt el a nagy tél négy hónapja, ugymint junius, julius, augusztus és szeptember. Különben az emberek nem sokat szenvedtek a hidegtől, sem a gránitházban, sem az akolban, mely a Franklin-hegy által délfelől védve, a sarki szelek vadságának még kevésbé volt kitéve. Az állatokat is ott az Ayrton gondossága és ügyessége minden veszedelemtől megóvta.

Újabb rejtélyes esemény e tél folytán nem adta elő magát.

Októberben a szép idő gyors lépésekkel tért vissza. A folyvást szürke, hófelhős láthatár kiderült, s szép, mosolygó tavaszi napok következtek.

Egy ily derült szép napon, október 17-én, Harbertnek kedve jött az Unióról nevezett öböl egész környékét fényképben fölvenni. A gépet a gránitház nagy termének egyik ablakába állította föl, a honnan a leggyönyörűbb kilátás nyílt a partokra és a tengerre. A föl vétel a szokott módon igen jól sikerült s Harbert az üveget az egészen sötét mellékszobában a szűkséges folyadék által kezdette edzeni, hogy a cliché rajza láthatóvá legyen rajta.

Visszatérve a világosságra, hogy meggyőződjék, sikerült-e a kép, egy alig észrevehető fekete pontot látott az üvegen.

Bizonyosan az üvegben volt valami kis hiba, gondolá boszankodva.

Erős nagyító üveget vett elé, hogy a fekete pont mibenlétét jobban megvizsgálhassa. De alig vette jól szemügyre, majd kiejtette kezéből az üveglemezt.

Azonnal szaladt a másik szobába, a hol Cyrus volt; s szótlanul nyújtotta a clichét és a nagyító lencsét a mérnöknek s mutatott a fekete pontra, hogy: nézze!

Smith Cyrus szemügyre vette a pontot; elsápadt. Fölragadta távcsövét s rohant az ablakhoz.

A távcső átfutván a láthatárt, egy gyanus ponton állapodott meg, és Smith Cyrus, lebocsátva kezét, ez egyetlen szót ejtette ki:

- Hajó!

Valóban a Lincoln-sziget láthatárán egy hajó látszott!

**HARMADIK RÉSZ.
A SZIGET TITKA.**

ELSŐ FEJEZET. Miféle hajó volt az?

Két s fél éve volt már, hogy a lég hajótörtjei a Lincoln szigetére voltak kidobva, s ott, a hogy lehetett, megalkuva a körülményekkel, az ész és munka által segítve, új lételt teremtettek magoknak. Meg kell vallani, s ezt magok is hálás szívvel ismerték el, hogy a szerencsés sors, vagy a gondviselés, sokban kezökre járt. De a szabadulás reménye soha egy perczre sem mutatkozott. A Csöndes óceán végetlen síkját e szigettelen részen hajó nem járta s láthatárukön soha egy vitorla vagy egy gőzös füstje sem mutatkozott.

Most először vélték hajót pillantani meg, a fényirógép üvegén mutatkozó fekete pontocs-kában. A szabadulást hozza-e számukra e hajó, - vagy tova tűnik a tenger végetlenén a nélkül, hogy a Lincoln-szigethez közelítene - vagy, a mi szintén nem lehetetlen, épen veszedelmet hoz reájok? E gondolat, e kételyek méltán foglalkoztatták a sziget lakóinak lelkét.

Hogy hajó az, a mi a távolban feltűnt, arról kételkedni nem lehetett. Cyrus és Harbert oda hívták társaikat is s közölték velök az észrevételt. Pencroff azonnal megragadta a kezébe adott távcsőt, gyorsan végig futotta vele a láthatárt s megállott azon a ponton.

- Csakugyan hajó! - kiálta.
- Felénk tart-e? - kérdé Spilett Gedeon.
- Azt nem lehet kivenni.
- Mit tegyünk? - kérdé Harbert türelmetlenül.
- Várjunk, - mondá Smith Cyrus.

S csakugyan nem is tehettek egyebet.

Időről időre egyik-másik felragadta a messzelátót, mintha azzal nemcsak a szemnek, hanem valósággal is közelebb hozhatná a hajót.

- Hátha a *Duncan* volna! - mondá egyszer Harbert.

Olvasóink nem feledték el még, hogy *Duncan* volt a neve a Lord Glenarvan yachtjának, mely Ayrtont a pusztaszigeten kitétte, s mely egy napon érette oda visszatérendő vala. A Tábor szigetéhez legalább erről az oldalról nem lehetett úgy közelíteni, hogy a Lincoln láthatárát is ne érintse a hajó.

- Előre kellene készíteni Ayrtont, - szólt Spilett, - föl kellene hivatni az akoltól.

Ezt mindnyájan helyeselték, s a távirdasodrony azonnal a következő rövid izenetet vitte az akolhoz:

«Jöszte rögtön.»

Néhány percz múlva jött a válasz is:

«Megyek.»

Ha ez a hajó csakugyan a *Duncan* volna, Ayrton bizonyosan rá fog ismerni.

- Mennyire föl lesz indulva! Szegény Ayrton.
- Az bizonyos; de ő megváltozott ember, méltó, hogy ismét fölvegye a hajó, mely büntetésből számúzta volt.

- Hátha nem a *Duncan*, hanem valamely kalózhajó lesz? S pedig az könnyen meglehet. A tenger e része nem igen járt út a rendes hajóknak!

- Oltalmazni fogjuk szigetünket! - kiáltá föl Harbert.

- Mindenesetre, - szólt Cyrus, - de ne tegyük föl előre a legrosszabb esetet. Ha jó járatban levő hajó, mihelyt észreveszi szigetünket, mely semmi tengeri térképen nincs följegyezve, igyekezni fog megismerni s állama számára elfoglalni azt.

- Mit teszünk akkor?

- Ki fogjuk jelenteni, hogy a Lincoln első fölfedezői, megszállói mi vagyunk; hogy mi azt birtokba vettük, tetemes beruházásokat tettünk rajta, - s követelni fogjuk az Egyesült-Államok tulajdonjogának elismertetését.

Egy órahosszant lehetetlen volt meghatározni, közeledik-e a távoli hajó a Lincolnhoz vagy nem?

Négy óra tájt megérkezett Ayrton is. Cyrus kezét nyújtott neki s az ablakhoz vezetve őt, így szólt hozzá:

- Ayrton, fontos okért hivattunk. Hajó látszik a láthatáron.

Ayrton könnyedén elsápadt s szeme egy perczre megzavarodott. Azután kihajolt az ablakon s szemeivel átfutotta a láthatárt. Semmit sem látott.

- Fogd a távcsőt, - mondá Spilett Gedeon, - s nézz figyelemmel rajta; mert nem lehetetlen, hogy a *Duncan* lesz s éretted jó!

- A *Duncan*! - mormogá Ayrton. - Már?

Ez utolsó szó önkénytelenül siklott le ajkairól, míg arczát tenyerébe rejté.

- Nem, nem! az lehetetlen, - tevé hozzá.

- Csak vizsgálj jól meg, Ayrton, - szólt a mérnök, - tudnunk kell előre, mihez tartsuk magunkat.

Ayrton átvette a távcsőt s a megjelölt pontra irányozá. Nehány perczig mozdulatlanul nézett rajta, egyet sem szólva. Végre megszólalt:

- Hogy hajó, az bizonyos; de nem hiszem, hogy a *Duncan* legyen.

- S miért nem?

- Mert a *Duncan* gőz-yacht s füstnek nyomát sem látom.

- Lehet, hogy szél alá megy, s azért csak vitorlát használja, - jegyzé meg Pencroff.

- Az lehet: de majd meglássuk, ha közelebb jó.

Ezzel egy sarokba ült s hallgatásba merült.

Lassanként a hajó csakugyan közeledett. A messzelátó segélyével ki lehetett már venni, hogy rendes hajó, s nem a maláji praos-k közül való, a milyeneken a Csendes-óceán kalózai járnak szoktak. Remélni lehetett tehát, hogy a balsejtelem nem fog valósulni, s a jövevény nem hoz veszedelmet Lincoln-szigetre és lakóira. De még most is félni lehetett, hogy a nélkül fog elmenni mellettök, hogy észre venné őket; mivel rézsut irányt látszék tartani, nem egyenest a szigetnek, már pedig az est közeledett - s akkor?

- Mit tegyünk, ha leszál az éj? - kérdé Spilett. - Tüzet gyújtsunk-e, hogy magunkra vonjuk figyelmét?

Ez nehéz kérdés volt. Mert hátha ellenség, s a figyelmeztetés csak vesztőkre lehet? Mégis, a balsejtelmek daczára, a kérdést igenlőleg kellett eldönteni. Elszalasztani a kínálkozó alkalmat, ismét összeköttetésbe lépniök a világgal: oly mulasztás lett volna, melyet utóbb mindig szemére fogtak volna hányni magoknak.

Már épen utnak akarták indítani Pencroffot és Nabot a kikötő felé, hogy ott éjszálltakor tüzet gyújtsanak, midőn a hajó egyszerre megváltoztatta irányát s egyenesen feléjük kezdett hajtani.

Gyors járású hajó volt, szemmel láthatólag közeledett. Nem sokára végleg eldőlt a *Duncan* kérdése; a hajó, bár hasonló alakú volt mint a gőzösök, nem volt gőzös, mert kémény nem emelkedett belőle. Most még csak azt kellett meghatározni, mily nemzetiségű. Azt kivehették, hogy zászló lobog rajta, de színeit még nem.

Pencroff folyvást a távcsőn tartotta a szemét, bár az alkony már nagyon kezdett szürkülni, s a láthatár homályosodott. De a tengerész gyakorlott szeme daczolt a szürkület homályával.

- Nem amerikai zászló - mondogatá időről időre - mert annak a pirosát könnyen meg lehetne ismerni; nem is francia, sem német színek, sem az orosz zászló fehérje, sem a spanyol sárgája. Lássuk csak, miféle hajó járhat ezen a tájon? Chili-i? de annak három szín a zászlója. Brazíliai? - az zöld. Japáni? az fekete-sárga; ez pedig -

E perczen erős szél lobogtatta meg a zászlót. Ayrton, hirtelen elragadva a tengerész által lebocsátott messzelátót, szemeihez emelte és tompa hangon kiáltott fel:

- Fekete zászló!

Tehát - csakugyan kalózhajó! ezt a színt csak a tenger rablói viselik; ezt viselte volna a *Duncan* is, ha - mint Ayrton, vagyis Ben Joyce tervezte volt - a fegyenczek hatalmokban kerítetik vala.

- Barátim - szólt Smith Cyrus - lehet, hogy e hajónak nem célja kiszállni e szigeten, melyet valószínűleg lakatlannak tart; talán csak el akar suhanni partjaink mellett. De rajta legyünk, hogy ne találjon szeme olyasmit rajta, a miből egyszerre észrevegye, hogy itt emberek, és pedig polgárosult emberek laknak. A magaslaton álló szélmalom könnyen szembe tűnik, azt azonnal le kell szerelnünk. Minden tüzet el kell oltanunk.

- Hát a hajónk, a *Bonaventura*? - szólt közbe Harbert.

- Oh, - felelt Pencroff, - azt nem féltém, az jó helyen van, elrejtve a kikötő egy zugában.

A Cyrus parancsai azonnal teljesítettek. Segítve az alkony félhomályától, leszerelték a malmot; a gránitlak bejáratát faágakkal álcázták; a tüzeket pedig eloltották.

- Barátim! - szólt most Cyrus ünnepélyesen. - Ha e nyomorultak el akarják foglalni szigetünket; védni fogjuk, nemde?

- Utolsó erőfeszítésig, utolsó csepp vérig! - volt az egyhangú felelet.

E közben az éj leszállt s egészen besötétedett. Az új hold a lemenő nap után csakhamar eltűnt. Az eget sűrű felhők borították. A hajó elveszett az éj sötétében.

- Talán az éjjel más utat vesz! - szólt Pencroff.

Mintha csak felelet akart volna lenni erre: egyszerre villámszerű fény lövellt az éjből - s rá ágyúdörej hallatszott. A dörej hat másodpercczel jött a villanás után; a hajó tehát csak mintegy ötnegyed tengeri mérföldnyire volt tőlök; s a mi ijesztőbb, ágyúval is el volt látva! Nem sokára lánczsörömpölés hallatszott a kikötő felől. A brick kikötött a szigeten...

A veszedelem tehát az ajtó előtt volt. Mily alakban s mily mérvben fog mutatkozni: azt még lehetetlen volt eldönteni. Hogy a gránitlakot egykönnyen föl nem fogják találni a kalózok, több mint valószínű. De megtalálják az ültetményeket, az akolt, a táviró-vonalat; s összerombolhatnak, semmivé tehetnek mindent.

A legfontosabb kérdés az volt: mennyien vannak, nem lehetne őket meglepni, velük szembe szállani s támadólag lépni föl? milyen a hajójok, s hogyan van ellátva?

- Smith úr - szólalt meg Ayrton, míg ezeket a kérdéseket hányták-vetették - engedjen nekem egy kísérletet tenni.

- Mit szándékszol?

- Kikélni a hajót, az éj védelme alatt.

- Csónakkal akarsz hozzá közeledni?

- Úszva.

- Az lehetetlen.

- Jó úszó vagyok.

- Én is elkísérem, - szól Pencroff. - Csónakkal megyünk lehetőleg közelökre. Én aztán a csónakban maradok; Ayrton úszsék oda, én megvárom, s ha szükség: segélyére sietek.

A terv csakugyan jó volt, bár Ayrtonra nézve fölötte veszélyes. De ő ezt a veszélyt szinte követelte magának, hogy alkalmá legyen ily kétségbevonhatatlan bizonyítványát adni teljes megtérésének. Meleg kézszorításokkal bocsátották utjára, mikor Pencroffal a csónakba szállott. Akkor a Lincoln-szigetet a kis szigetektől elválasztó szoroson áteveztek s ez utóbbinak partja mellett közeledtek a kikötőhöz. Nagy vigyázattal haladtak. Mikor már jó közel voltak, a csónakkal a part egy mélyedésében megállották s Ayrton, egy nadrágban, a vízbe bocsátkozott.

Hatalmas uszó volt. Feje csak félig emelkedett ki a vízből s szemeit folyvást az előtte álló sötét tömegre, a kalóz-brickre függesztve tartá. Lelkében csak a kötelesség érzete élt: valami nagy szolgálatot tenni élete kockáztatásával is azoknak, a kik életével együtt lelkét is megmentették.

Félóra múlva elérte a hajót. Oldala alá úszott, a nélkül, hogy észrevették volna, s a vasmacska lefüggő lánczába kapaszkodva, felmászott azon. Szemei a hajófedélzet színével egy vonalba emelkedtek. Nézett és hallgatózott.

A fedélzeten néhány kalóz beszélgetett. Dicsérték hajójukat, melyet nem rég foglaltak el, erőszakkal; dicsérték parancsnokukat, a kinek e jó fogást köszönik.

- Éljen Harvey Bob! fejezék be.

Mit érzett Ayrton e név hallatára, melyben egykori ausztráliai czimborái egyikének nevére ismert, a kivel együtt tervezte volt a *Duncan* elfoglalását! A *Duncant* nem vehették el, de Harvey Bob most más hajót szerzett, valószínűleg ép oly gonoszul. Társai, látni való volt, mind megszökött fegyenczek voltak. Sokan voltak, sokkal többen, mintsem hogy a Lincoln lakói, mindössze hatan, megtámadásukra csak gondolhattak volna is.

Ayrton csak azt várta, míg a beszélgetés elcsöndesedik s a kalózok elalusznak; a mi egy óra múlva meg is történt. Akkor halkán fölmászott a hajóra, melyet tökéletesen ki akart kélni. Sokkal jobban ismerte az ily hajót, semhogy annak különböző részeit s helyiségeit sötétben is meg ne találta volna.

És most egy hősiesség gondolata, egy nagy elhatározás támadt benne. Élete feláldozásával megmenteni jótevőit. Fölkeresni a hajó lőportartó helyét s egy szikrával a levegőbe röpíteni - magával együtt - a kalózhajót s a rajta levő, ötvenig való kalózt.

Megindult. Többet csúszva mint menve, nehogy az alvók valamelyikébe megbotolják s azt felébressze, a hajó derekába ért s ott egy retesz-ajtó előtt állott.

- Itt kell kereskednem, - gondolá s habozás nélkül megnyomta az ajtó kilincsét.

E pillanatban egy hatalmas kar torkon ragadta. Egy másik kéz pedig lámpát emelt arcához.

- Mit csinálsz itt? - kérde egy durva hang.

Ayrton a hangban s a lámpától megvilágított arcban egyszerre rá ismert régi cimborájára, Harvey Robertre, a ki azonban nem ismert rá; hiszen rég halottnak hitte.

Ayrton egy hatalmas lökéssel visszavetette a kalózkapitányt s a lámpát kiütötte kezéből. A rekeszbe igyekezett behatolni; egy lövés a nála levő revolverből: lángba borította volna a hajó lőporkészletét.

- Ide fiuk! - ordítá Harvey.

Egyszerre tizen is talpon voltak s megragadták Ayrtont. Ez hatalmasan küzdött velök, s mint a vadkan a kutyákat, úgy rázta le magáról támadóit. Harveynek azonban ideje volt ez alatt bezárni a rekeszt s elállni az utat Ayrton előtt az odajuthatástól.

Tervét meghiúsulva látván, már csak a menekülésre lehetett gondolnia. Revolvere három lövésével három kalózt földre terített, s a fedélzetre, onnan a korlátra ugrott és a tengerbe vetette magát. A következő perczben tizen is lőttek utána, de nem találták.

Pencroff hallotta a lövéseket s nem kételkedett, hogy a kalózsok fölfedezték s elnyomták Ayrtont. Bár mily esztelen dolog volt is: segítségére sietett. De fele uton találkozott a szembe uszóval. Az éjszötétsége eltakarta őket az üldözés elől.

MÁSODIK FEJEZET. Ostrom és védelem.

A lövések a gránitlakba is felhatottak. Cyrus és társai halálos nyugtalanságban töltöttek egy órát, vagy többet is. Végre éjfél után visszaérkezett a csónak, s rajta Pencroff és Ayrton. Ez elbeszélte, a mi történt. Kétségkívül a kalózok, tudván, hogy a Lincolnon emberek vannak, kellő számmal fognak kiszállni a szigetre s támadólag lépnek föl. Résen kell tehát lenniök s megtenni a szükséges intézkedéseket.

Azt határozták, hogy elhagyva a gránitlakot, azon rejtettebb sziklabarlangba huzzák meg magokat, melyben a szigetre érkezéskor laktak volt.

Reggelt sem várva, oda átköltöztek, élelmet és fegyvereiket vive csak magokkal. Az éj minden újabb esemény nélkül telt el. A kalózok nem szálltak ki a partra, ők pedig meg sem mozdultak a barlangból. Akár azt is gondolhatták volna, hogy a brick az éjjel fölszedte horgonyait s tovább vitorlázott.

Szó sem volt arról. Mikor a hajnal, még sűrű ködbe burkolva, megjelent, a köd fátyolában egy setétebb tömeget vettek észre, mely nem volt más, mint a kalózok hajója - a *Speedy* (gyors, ügyes) - a mint Ayrton azt a kalózoktól nevezni hallá.

Készülni kellett tehát a harcra. Smith Cyrus így adta elé, világosan, a helyzetet:

- A kalózok, mihelyt világos reggel lesz, partra fognak szállani. Fel kell tehát használnunk az időt, míg a köd eltakar szemeik elől. Igyekeznünk kell kiszállásukat meggátolni, vagy legalább hátráltatni, mert ha birokra kerülnek velünk, több mint tízszeres számukkal legyőznek. E végből el kell velök hitetnünk, hogy számunk az övéknek megfelelő. Elosztjuk tehát három részre magunkat. Kettő itt marad a sziklabarlangban: én és Harbert. Kettő: Spilett és Nab a Mercy torkolatánál huzza meg magát a sziklák között. Végre Pencroff és Ayrton a kis szigetre szállanak s ott igyekeznek a kalózok kiszállását meggátolni. Van két vontcsövű és négy közönséges puskánk; tehát mindenikünkre jut egy fegyver. Porunk, golyónk van elég, a lövést tehát nem kell kimélni; gyakran, de biztosan kell lőnünk, mert a feladat az, hogy mindenikünk nyolcztat vagy tizet elejtsen a kalózok közül. Ők kevésbé árthatnak nekünk, mert szikláink védnek, s azok ellen ágyúval sem sokat tehetnek. Ha Pencroff és Ayrton a szigeten nem tarthatják magokat, a csónakba ülnek, s a leginkább fenyegetett pontra sietnek. A gránitlakból nem esvén lövés, annak létezését sem áruljuk el. - S most oszoljunk. Még egy kézszorítás s aztán helyére mindenki.

Cyrus oly nyugodtan beszélt, mintha nem is élet-halálharczról, csak valamely közönséges munka felosztásáról rendelkeznek. Melegen megrázták egymás kezeit, még Pencroff is legyőzte felindulását, mikor Harberttől, szíve gyermekétől, elvált. S azzal, mindenik egy puskával és bő mennyiségű lőszerrel ellátva, a kitérített órállomásra sietett.

Reggeli félhét óra volt. A köd még elég sűrű volt arra, hogy a kalózok sem a szigeten levők mozdulatait, sem a kis szigetre siető csónakot észre ne vegyék.

Most azonban gyorsan kezdett ereszkedni a köd s a brick árbocjai nemsokára kiváltak belőle. Nemsokára világosan állott az egész. Két horgonyon állott, s a mint a hang is mutatta volt az este, mintegy ötnegyed (tengeri) mérföldnyire benn a partról. Fedélzetén négy ágyú, mind a szigetnek szegezve. Körülötte 25-30 ember mozgott a fedélzeten. Smith Cyrus mind ezt a legkényelmesebben szemügyre vehette messzelátójával, rejtekhelyéből.

Harvey Bob s a kalózok nem tudták, mit gondoljanak az éjszakai esetről. Mit keresett az a félmeztelen ember a hajón, a ki a löporos rekeszbe akart betörni? Fel akarta csakugyan

vettetni a hajójukat? de mi végből, mi érdekből akarta saját életét is elveszteni vele? - Vajjon megmenekült-e golyóiktól, miután maga egyet megölt és kettőt súlyosan megsebesített közülök? Visszauszhatott-e a szigetre? Vannak-e társai s mennyien? - A parton azonban egy lélek sem mutatkozott. A sziget lakói talán a sziget belsejébe vonultak vissza? Mind e kérdésekre a kalózok nem bírtak feleletet adni magoknak. Megannyi ok, hogy ők is nagy körültekintéssel járjanak el az intézendő támadásban.

Késedelmök arról győzte meg a szigetbelieket, hogy a merész Bob Harvey is haboz: megtámadja-e a szigetet vagy ne? Végre nyolcz óra tájt mégis mozgás volt észrevehető a *Speedy* körül. Többen tolongtak a fedélzeten s csónakot bocsátottak a vízre. Heten szállottak bele, puskákkal fegyverkezve. Úgy látszott, nem kikötni akarnak (mert akkor többen jöttek volna) - csak előleges szemlét tartani a partok körül.

Mindjárt tájékozták magokat, hogy a sziget mellett egy kisebb sziget is van, mely attól mintegy fél (tengeri) mérföld szélességű csatorna által van elválasztva. A csónak által vett irány mutatta, hogy nem szándékoznak behajtani a csatornába, a hol két oldalról is támadásnak lehettek volna kitéve. A kis sziget alsó csúcsa felé irányozták útjokat.

Pencroff és Ayrton, sziklatömbek mögé elbújva, látták közeledni a csónakot egyenesen magok felé. De még egy ideig csöndesen tartották magokat. Közelebbre várták az ellenséget.

A csónak legnagyobb vigyázattal haladott. Az evezők lassan mozogtak, kimért időközökben. A kalózok egyike a csónak orrán állott, a kormány mellett. Egy másik, mérő ólommal kezében, mindenütt mérte a víz mélységét; valószínűleg, hogy meghatározhassa, mennyire közeledhetik a brick a parthoz. A hajó fedélzetén mintegy harminczan állottak s figyelemmel kísérték a csónak minden mozdulatát.

A csónak már csak két kötélhosszra volt a szigetkétől. Megállott. A kormánynál álló ember kereste a legalkalmasabb pontot, a hol kiköthessen.

E pillanatban két lövés dördült el a szigetkéről, s a kormánynál álló és a mérő ólmos, egyszerre mind a kettő felfordult. A Pencroff és Ayrton golyói tökéletesen eltalálták mind a kettőt.

A következő perczben ágyúlövés felelt a hajóról s horzsolta a sziklatömb tetejét, mely mögött a két puskás el volt rejtve. Nehány darab követ letört a sziklából, de nekik nem árthatott.

A csónakon elesett két ember helyére azonnal más kettő állott. S a csónak, a helyett hogy visszafordult volna, folytatta útját, de a kis sziget belső partja hosszában a csatornában. Világos szándéka volt megkerülni a szigetkét, s két tűz közé szorítani a rajta levőket: a brick ágyui és a csónak puskatüze közé.

Pencroff és Ayrton, ámbár látták a veszedelmet, nem hagyták el helyöket. Vagy mert nem akarták még mutatni magokat megtámadóiknak, vagy mert a szigeten levő négy társuk tüzelésére számítottak.

Húsz perczcel az első lövések eldördülése után a csónak a Mercy sziget torkolata irányában volt. Az emelkedő dagály a folyó torka felé sodorta, úgy hogy alig bírták a csatorna közepén tartani a csónakot.

Egyszerre ismét két lövés dördült, ezuttal már a szigetről, a Mercy torkolata melletti sziklák közül. Ez is két embert a csónakba fektetett. A szigetlakok még eddig egy lövést sem hibáztak el. A brickről is új ágyúlövés felelt, egyenesen oda irányozva, a honnan a puskák füstje látszott: de ez is csak a sziklák köveiben tudott kárt tenni.

A csónakban már csak három ép ember volt. A dagály árja magával sodorta a lenge járművet, hogy gyorsan mint a nyíl repült el Cyrus és Harbert előtt, de nem jött nekik lövésre. Nem is tüzeltek reá. A csatornából szabadulván, megkerülte a sziget északi csúcsát s azon volt, hogy

visszajuthasson a brickhez. Fél órába telt, míg oda érhetett. Ott irtózatos dühkiáltás fogadta a két halottat és két sebesültet, s gyorsan egymás után mind a négy ágyú tüzelt a szigetre. De egyik sem talált embert.

Most tizenkét kalóz, bosszút lihegve, dühösen ugrott a csónakba. Másik csónakot is bocsátottak a tengerre s abba nyolczan ültek. Az első egyenesen a szigetkének, a másik a Mercy torkolatának tartott. Még csak erről a két pontról tudták, hogy emberek vannak ott, - a barlangból nem esett lövés - s mind a kettőt keményen készültek megtámadni.

A helyzet főleg Ayrtonra és Pencroffra nézve volt veszélyes, mert könnyen a szigetkére szorulhattak, a hol a támadók elnyomhatták volna őket. Mindamelllett nem mozdultak, míg a nekik jövő csónak elég közel nem ért hozzájuk, hogy lőhessenek reá. Akkor két lövést tettek, mely a tizenkét ember közül kettőt leterített s azzal, gyorsan, a mint csak lábaik birták, szaladtak oda a hol csónakjuk el volt rejtve; bele ugrottak és egész erővel eveztek a csatornán át a sziklabarlang felé, a hol Smith Cyrus és Harbert tanyázott, és előbb értek oda, mint a másik csónak - a nyolcz kalózzal - lő-távra megközelíthette volna a Mercy torkolatát. Mikor oda ért, két új lövés fogadta. Spilett meg Nab ezuttal sem hibázták el a célját. A csónakot a dagály megragadta s úgy oda vágta egy sziklához, hogy használhatlanná vált, de a hat kalóz, a ki még benne ült, fejük felé tartott puskákkal kiugrált a partra; és pedig a folyó jobb partján, míg a szigetbeliek a balparton voltak.

Igen közel levén ezek golyóinak kitéve (s nem tudták hányan lehetnek) szaladásnak vették a dolgot s belebb haladtak a szigetbe.

A helyzet most a következő volt. A szigeten tíz vagy tizenkét kalóz; köztök több sebesült, de még is elég tekintélyes támadó erő, s rendelkezésre egy csónak is. A nagy szigeten pedig hat kalóz, de csónak nélkül, s a mellett sarokba szorítva, mert a folyón (melynek hidai föl voltak szedve) nem mehettek át.

A hajóról magáról sokkal nagyobb veszedelem fenyegette a szigetbelieket. A *Speedy* felszedte horgonyait s lassan, vigyázva, közeledett azon vonalon, melyen az első csónak a víz mélységét mérte volt. A dagály még másfél óráig emelkedőben volt s a hajó könnyen haladhatott.

A két elfoglalt pontról, a barlangból, hol négyen, s a folyó torkáról, hol ketten voltak, némán, de nem minden felindulás nélkül nézték a hajó közeledését a csatorna felé. Ha ágyui tüzelésének egész közelről lesznek kitéve, lehetetlen lesz megállaniok s a partraszállást megakadályozniok. Az egyetlen remény, a mi még fenmaradt, hogy Harvey Bob, mint gyakorlott hajós, nem kockáztatja hajóját a szűk csatornába behajtással, a hol könnyen valamely tengerfeneki sziklán akadhatna, - s meg fog elégedni, ha a szigetke külső partján köthet ki. Ha pedig csónakkal, egyenként szállnak partra, ők is fogják győzni lövéssel. E remény azonban csakhamar csalókának bizonyult. A *Speedy* a csatorna bejárata felé tartott.

E fenyegető veszélylyel szemben Spilett és Nab is elhagyták helyöket s társaikhoz mentek, hogy egy ponton egyesítsék az erőt. A hat közül egyik sem kapott legkisebb sebet sem.

Rövid tanácsot tartottak. A barlangban nem voltak eléggé védve. Vissza kelle vonulniok a gránitlakba. Ott egy darabig tarthatják magokat, ha a kalózok - szabad kezét nyerve - mindent elpusztítanak is a szigeten; az idő majd tanácsot ad.

Veszteni való idő nem volt, s megindultak, mindenütt a parti sziklák mögött, azoktól fedezve. A hajóról nem láthatták őket, de néhány ágyulövés, mely a sziklák tetejét ugyancsak megbontotta, bizonyítja, hogy a brick nagyon közel van hozzájuk.

A gránit-lakhoz érni, a kötélhágcsón felmenni, a Jupe és Top üdvözlését fogadni, bezárkózni, a kötélhágcsót felvonni - mind ez csak pillanatok műve volt. De ideje is volt. Mert az ablakból látták, hogy a brick csakugyan behajtott a csatornába s gyorsan közeledik. A kis szigetkébe

kiszállottakat is magára vette; s folyvást tüzelt mind a barlangra, mind a Mercy torkolata felé, bár egyik pont sem volt megszállva.

- Átkozott, aligha fel nem vagyunk fedezve! - kiálta Pencroff, a mint egy golyó egyenesen a gránitház ablaka felé süvöltött s közel a sziklába csapódott. Ámbár lehet, hogy csak véletlen volt, mert az ablak teljesen álcázva volt faágakkal. Vagy talán épen e faágak a sziklán tetszettek gyanusnak Harvey szemeiben, mert golyó golyót követett az ablak felé.

A szigetbeliek helyzete iszonyú volt. Menhelyök fel volt fedezve, s az ágyuostromnak lehetetlen volt ellenállniok. Az ablaknál nem maradhattak, mert azon minden perczen becsapódhatott egy ágyugolyó. Bevonultak a belső terembe s ott várták a történendőket.

Egyszerre egy hatalmas, mély, tompa dőrej reszkettette meg a léget, mintha nem négy, hanem négyszáz ágyú dördülne el egy pillanatban. Önkénytelenül az ablakhoz rohantak mind. S mit láttak?

A brick egy óriási víztölcsér által ellenállhatatlanul fölemelve, derekán kétfelé nyílt s kevesebb mint egy perc alatt, összes népével együtt, szemök láttára elsülyedt.

HARMADIK FEJEZET.
A hajótörés magyarázata. Kutatások.
A kidőlt távirda-oszlop. Harbertet meglövik.

- Mi történt? - kiáltott egyszerre öt hang.
- Most végre mindent meg fogunk tudni - felelt Cyrus.
- Mit?
- Majd később!

A hajóból néhány perczig semmi sem látszott. A víz hatalmas sodra, a még fel-felbugygyanó víztölcsér hullámvetése, elvitte magával darabjait.

Egy idő múlva azonban a két árbocz vitorlástul fölmerült. A hajó dobja is ott kezdett lebegni a vizen.

- Csolnakba! - kiálta Pencroff. - Fogjunk ki, a mit lehet.
- De ne feledjük, hogy a kalózok közül hat a szigeten van s fegyveresen.
- Hat hat ellen; a játék egyenlő.
- Igaz, de azért szükséges a vigyázat.

Pencroff és Ayrton ismét a csónakba szálltak, s hatalmasan eveztek a tört hajó romjai felé. A mi csak elválhatott a hajó testétől, fenn uszott a vizen. Néhány hulla is; s köztük Ayrton a Harvey-ét is megismerte. A mit csak lehetett, elfogtak, s kötelekkel a partra huzgálták. A hajó dereka azonban csak akkor ütötte ki magát a mélyből, a hol megfeneklett, mikor a visszavonuló dagály az apálynak adott helyet.

Mi történt a brick-kel, az iránt megoszlott a szigetbeliek véleménye. Pencroff azt a nézetet vitatta, hogy a lőpor-rekesz a folytonos lövöldözés közben nyitva volt, s egy hajóslegény vigyázatlansága robbantotta föl a hajót. De akkor sokkal nagyobb romlásnak kellett volna rajta történni. A másik nézet az volt, hogy valamely fenéksziklán akadt fenn a hajó. De akkor mit jelentett az a fölemelkedése, egy óriási víztölcsér hátán. - Egyedül Smith Cyrus nem nyilatkozott. Pedig világos, hogy ő is csak gondolt valamit, s kereste a megfejtését annak, a mi történt.

Dél elmulván (s a halálra éhes szigetlakók ugyancsak hozzá láttak az ebédhez) - ismét csónakba ültek s a hajótörés helyére visszatértek. Most már a hajó dereka is ki volt a vízből, s egész erővel hozzá lehetett látni a zsákmányoláshoz. A hajó maga szárnalmas képet mutatott. Derékban volt ketté roppanva s a törésnél irtózatosan szétzúzva. De a zuzódás nem terjedt ki a távolabbi részekre, mint lett volna kétségkívül, ha a lőporkészlet felrobbanása okozta volna a katasztrófát. A másik föltevésnek azonban még kevésbé kedvezett a hajó körüli szemle: sziklának az egész csatorna fenekén nyoma sem volt.

A hajóban talált holmi a legváltozatosabb s elég gazdag volt. Látszott, hogy a *Speedy* meglehetősen megrakodott rablásaiból. De ezuttal nem magának, hanem a sziget lakóinak javára, a kik magokat ugyancsak gazdagon elláthatták minden szükségessel róla. A hajó azon részében, melyet Ayrton kimutatott, a lőporos rekeszt is megtalálták. Most már Pencroffnak is megkelle győződnie, hogy a *Speedy*t nem a saját lőpora robbantotta föl. A lőporkészlet, ércz dobozokban, a víztől meg nem rontva, ott feküdt rekeszében; tömérdek löveg, golyók és lőpor, felhalmozva, hosszú időre védelemképessé tették volna a kalózhajót, ha külső veszedelem nem éri. De mily természetű volt ez a kül-veszedelem?

Esti öt órakor, a dagály visszatértekor abba kelle hagyni a munkát. Nehéz nap volt, de sokra is mentek. Váratlanul jutottak nagy gazdagsághoz. Pencroffnak volt nagy öröme, mikor nagy csomag dohányokat, hordó söröket és szeszes italokat, nagy mennyiségű húst, - aztán puskákat, házi s kézi eszközöket, kovács és lakatos műszereket, pamut-holmikat, lisztet, s egyéb mindenfélét találtak.

Az egész idő alatt, sőt a rákövetkezett éj lefolytában sem mutatták magokat a szigetre menekült kalózkodók.

A következő három nap a hajóromról megmentett holmi betakarításával s a gránitlaki üregekben való elrakodással telt el. Apály alkalmával hordották ki a holmit; dagálykor hordták haza és rakták el. Még a láncokat is sikerült kihúzni a partra; s azok segítségével aztán a négy ágyút is. Így nem csak élelmi-, hanem fegyvertáruk is egyszerre váratlan gyarapodást nyert.

Mikor mindezzel készen voltak, az idő rosra fordult, s egy erős vihar végkép megsemmisítette a hajó romjait. A katasztrófa után egy héttel nyoma sem látszott a *Speedynek* a csatornában. De pusztulásának titka még mind nem volt megfejtve. S talán örökre is rejtély marad, ha egy nap (november 30-kán) Nab, apály idején a fővenyes parton őgyelegve, egy hat lábnyi hosszú s egy láb átmérőjű érczhenger-cső felét, a mint hosszában ketté volt repedve, vagy inkább szakítva - nem találta volna meg, a fővénybe furódva.

Ayrtont is segítségül hívta, s a henger darabját Smith Cyrushoz vitték, a ki a barlangnál fölállított műhelyben volt elfoglalva.

- Hát te csak azt állítod - mondá a mérnök a vele ott dolgozó Pencroffhoz fordulva - hogy a *Speedy* nem fennakadás következtében pusztult el?

- Azt hát; hiszen ön is tudja, uram, hogy az egész csatornában nincs szikla.

- De hátha ebbe a vashengerbe akadt?

- Hogyan? e kürtő darabba? Mit akar ön ezzel mondani?

Most Cyrus a többihez fordult.

- Nem láttuk-e mindnyájan, hogy a hajót, mielőtt elsülyedt volna, egy hatalmas víztölcsér emelte magasra?

Ezt mindnyájan erősítették.

- Hát azt tudjátok-e, mi okozta a víztölcsért? Ez a vas-kémény ni! Mert lássátok, ez nem egyéb volt, mikor t. i. egész volt, mint egy hatalmas villany-telep!

- És ki tette oda ezt a villany-telepet? - kérdék a többiek.

- Arra csak annyit felelhetek barátim, hogy *én nem*. De hogy hatalmas egy villany-telep volt, azt megítélhetitek a következményéből!

Valóban, ez volt az egyetlen magyarázata a víztölcsér hatalmas emelkedésének, a hajó ketté szakadásának s mindennek, a minek tanúi voltak. De a vascső és villanytelepe ott létének titkát: azt nem birták megmagyarázni sehogy. Ki tette azt oda? Ki volt az a jóltevő gondviselés, mely rajtuk ebben az utolsó veszedelemben is segített, mint segített volt már másszor is, láthatatlanul, észrevétlenül? Mert hogy egy és ugyanaz a rejtélyes lény volt, a ki Cyrust a tengerből kimentette, a ki a palaczkba zárt levelet írta, a ki számukra a legszükségesebbekkel telt szekrényt odajátszotta, a ki a Tábor szigetről visszatérőknek a jeltüzet gyújtotta, a ki a pekari-malaczkba a golyót lőtte, - a ki most a *Speedytől* őket megmentette: ezt nemcsak regényes ösztönük, hanem a tények összevetése is elhitette velök. Végtelen adósságra érezték magokat kötelezve iránta; de hogy annak csak egy részét is lefizethessék, vagy legalább

hálajokat kifejezhessék iránta: mindenek előtt ismerniök kellett volna ez ép oly hatalmas és jóltevő, mint rejtelmes barátot!

- Keresni fogjuk őt! - mondá Cyrus.

- De ha maga nem akarja, hogy megtaláljuk, nem is fogjuk őt megtalálni! - jegyzé meg Pencroff s egyszerű megjegyzése igazságát mindenki átlátta.

Ez azonban nem volt ok, hogy ne keressék. Elhatározták tehát, hogy a sziget egy zugát sem fogják felkutatatlan hagyni.

Mielőtt ahhoz kezdhettek volna, az évszak sürgetős munkáit akarták bevégezni, s a mi teendőjük még a kalózhajón talált és megmentett tárgyak körül volt, be kelle fejezniök. Kettőtötött erővel végezték az aratást és kerti vetemények betakarítását. A gránitház üregeiben elhelyezett s halomra hordott holmit rendezték, s e végből még egy pár alkalmas barlang-üreget is raktáruul és kamráruul rendeztek be. Nagy gondot adott a víz által megtámadott és rozsdásodni kezdő ágyúk kitisztogatása. Ezzel Pencroff és Nab felváltva bajlakodtak s a csiszolás és fényesítés munkája nagy időt és sok erőt vett igénybe. Mulatságos volt, a mint Nab egész erővel dolgozott, Jupe mester, a majom pedig fehér kötényével mellette állott és adogatta neki a vasport a tisztogatásra. Mikor mind a négy ágyú ki volt fényesítve és sorba állítva, felszerelték s kettőt a gránit-ház ablaka és ajtaja elé állítottak, úgy hogy a sziklalakás egész kis Gibraltár képét öltötte. A más két ágyút a kikötőben vonták fel, hogy a sziget bejáratát őrizze.

Mind ez idő alatt a szigetre menekült hat rabló semmi életjelt nem adott magáról. Pencroff sürgette társait, hogy tartsanak hajtóvadászatot, mint valami jaguárookra. De a Cyrus tanácsára még is abban állapodtak meg, hogy bevárják, hadd támadjanak azok s magok részéről a vigyázatra - és ha kell majd, a védelemre szorítkoznak.

Még egy munka állott előttök, s ez épen a lehető megtámadásra való tekintetből: végkép eltüntetni nyomát is annak, hogy a gránitháznak a tó felül is van bejárata. Ezt könnyen elérhették a tó vízszíne nek némi fölebb emelése által, a mi nem volt nehéz, mert csak a két lefolyásnál, - a glycerin patak és a nagy vízesés kiindulásánál, kövekkel kellett a kifolyást elzárni, hogy a vízszín emelkedjék: a mi néhány napi munkával végre is lön hajtvá.

Ayrton ez alatt visszatért az akolba, mert ott is teendők voltak, az állatokról is kellett gondoskodni. Cyrus előbb nem akarta magát bocsátani, nehogy a kalózok ott megtámadják. De Ayrton biztosította, hogy nem fél semmitől, aztán ott a távirda, ha baj lesz, azonnal segítséget fog kérni. Elment tehát, s egy óra mulva már jött a távsürgöny, hogy szerencsésen megérkezett s mindent rendben talált.

December 9-kén végre megindulhattak a célba vett kutatásra. Nabot a gránitház őrizetére hátra hagyták, a ki őket a folyóig kísérte s ott a hidakat felvonta mögöttük, de megegyeztek, hogy szükség esetében a táviró által fogják értesíteni. Ayrton az akolnál volt; s így négyen indultak útnak: Cyrus, Spilett, Pencroff és Harbert.

Minden pontot, a százszor járt úton is, figyelmesen átkutattak; megnéztek minden sziklát, minden barlangot. Lassan és vigyázva, haladtak előre, hogy mindent tökéletesen szemügyre vehessenek.

Pencroffnak nagy aggodalma volt, hogy hajójukat, a *Bonaventurát* nem érte-e valami baj? Ha a kalózok rá találtak akadni, vagy leszerelték s szétrombolták, vagy megszöktek vele. Ez utóbbi annál valószínűbbnek látszott, mert eddig a szigeten semmi nyomuk nem mutatkozott. Ez uttal azonban a Pencroff aggodalma teljesen felesleges volt. A *Bonaventurát* a maga helyén találták és pedig bántatlanul kikötve. Hanem a mi Pencroffot meglepte és bámulatba ejtette: *nem úgy* volt megkötve, a hogy ő megkötötte; egészen más fajta csomóra volt a kötele, mint a hogy ő mindig kötni szokta, nem is tudná már máskép, annyira rá áll a keze. Pencroff

kész volt megesküdni, hogy a *Bonaventurát* eloldotta s újra kötötte valaki; tehát bizonyosan használta is. De ki? a kalózkodó-e? vagy ismét az a rejtélyes jó barát? és mi végből?

Egy pár nap eredménytelenül telt el. Harmadnap visszatértek a gránitlakba, pihenni. Azt hitték, Ayrton is ott fogják találni, mert e napra ígérte hogy feljő. Ayrton azonban nem volt ott. Táviratoztak neki. Nem felelt rá. Talán nincs az akolban, vagy talán éppen útban van hozzájuk, - gondolák. Vártak. De az éj leszállt s a reggel is felvirradt a nélkül, hogy Ayrton megjelent volna. Újra sürgönyöztek; ismét semmi felelet. Most már komolyan kezdettek aggódni miatta, s elhatározták, hogy (Nabot ismét visszahagyva) mind a négyen keresésére indulnak. Ezuttal Top is velük ment; szaglálásának jó hasznát vehették.

Az úton aztán meglelték az okát, miért nem felelt Ayrton a sürgönyökre. A táviró vonalán haladva, annak közepe táján a vonalt megszakítva találták. Egy oszlop ki volt dőlve, vagyis inkább emberi kézzel gondosan kiásva a földből, s a sodrony erőszakkal elvágva. Tehát az ő sürgönyeik meg sem érkezhettek Ayrtonhoz, ő sem sürgönyözhetett nekik vissza.

Most annál inkább siettek az akol felé, méltán gyanítva veszedelmet Ayrtonra nézve. Egy jó órai járás volt még addig, de nekik ezuttal alig volt több egy félóránál, annyira kettőztették lépéseiket. Mikor a kis patakhöz értek, mely a Vörös patak ága volt s a rét öntözésére szolgált, meglassították lépteiket, hogy ne érjenek fáradtan az akolhoz, ha netalán ott mindjárt igénybe lesz véve erejük és tevékenységük. Fegyvereiket töltve és készen tartották minden eshetőségre. Top elől ment, szimatolva, s lassu morgó ugatást hallatva, a mi nem jót jelentett.

Végre az akol deszkakerítése állott előttök, kibontakozva a fák sűrűjéből. Semmi rendetlenség, vagy erőszak nyoma nem látszott rajta. Ajtaja be volt csukva mint rendesen. Mély csend uralkodott köröskörül. Sem a juhok bégetését, sem az Ayrton hangját nem hallották.

- Menjünk be! - szólt Smith Cyrus; s azzal előre lépett, míg a többiek kissé mögötte maradtak.

Cyrus benyult az ajtó léczei közt s felemelte a belső reteszt és éppen be akarta taszítani az ajtót, mikor Top hangosan kezdett ugatni. Ugyanazon pillanatban lövés történt belülről s arra künn egy fájdalom-kiáltás felelt.

Harbert, golyótól találva, összerogyott.

Pencroff, eldobva fegyverét, hozzá rohant.

- Megölték! - kiálta - megölték gyermekemet!

NEGYEDIK FEJEZET.
Az akolban. A gyógyuló beteg. Majom-posta.
Visszautazás. A major ég.

Smith Cyrus és Spilett is a lebukott fiuhoz szaladtak. Ráhajolva figyelték: ver-e a szíve.

- Él, él! - mondá a hírlapíró. - Mit tegyünk vele? valahová vinnünk kell.

- A gránitházba lehetetlen, az messze van, - mondá Cyrus.

- Tehát be az akolba - sürgeté Pencroff.

- Várjunk egy perczig - szólt Cyrus és hirtelen körülszaladva az akolt, szorosan szemügyre vette annak kerítését. Egy sarokban a kalózok egyikét pillantotta meg, a ki ráírányozva puskáját, kalapját lőtte át. De a másik pillanatban, mielőtt még másodsor czélozhatott volna, Cyrus hozzá ugrott s egy biztos és erős törszurással földre terítette.

Ezalatt Spilett és Pencroff beugrottak a kerítésen, a kaput belülről eltorlaszoló fákat elhárították, a kaput kinyitották, az akolt felkutatták, de senkit sem találtak benne s Harbertet gondosan fel-emelve, bevitték és az Ayrton ágyára fektették. Ayrton nem volt sehol, nyoma sem volt található.

Harbert eszméletlenül, élettelen, halványan feküdt az ágyon.

Pencroff bösz kétségbeeséssel borult szive gyermekére s átkozta gyilkosait.

Sebét kimosták, vászondarabokkal bekötözték, miközben észrevették, hogy hátán is megfelelő nyílása van a sebnek s így a golyó nem maradt a sebben; a mi - ha szivet és tüdőt nem ért, - nagy szerencse volt. Meg is találták a golyót és Pencroff boszút esküve, eltette azt.

Bekötözve a fiu némi gyöngé nyögést hallatott, a mi legalább életben létéről tanuskodott. Bár orvos nem volt, Spilett vállalta el a beteg ápolását, mert értett valamit, olvasás után, a sebesültekkel való bánáshoz. A bizonyára beállandó lob és sebláz ellenében csak hideg vizes borogatásokat alkalmazott s ez egyelőre elég is volt.

Másnap némi remény mutatkozott a Harbert felépüléséhez. Visszanyerte eszméletét s megismerte barátait. Két vagy három szót is szólt. Azonban nagy láza volt, s élete még most is csak hajszálon függött. Bár a seb tisztulása rendes módon haladt, a láz pedig nem növekedett, a veszély teljességgel nem volt elhárítva.

Ayrtonnak azonban semmi nyoma. Elhurczolták-e egykori cimborái? megölték-e? nem lehetett elhatározni. Arról bizonyosak voltak Cyrusék, hogy önként s küzdelem nélkül nem ment velök. Egyébiránt az akolban nem történt semmi pusztítás. Egyéb nem hiányzott, csak a lőfegyver és lőszer, melyek Ayrtonnal együtt el voltak tűnve. Elhatározták tehát, Cyrus és Spilett, hogy fölkatják az erdőt s Ayrtonnak és a fegyenczeknek nyomára jönni igyekeznek.

- Hát Nab? - kérdé a hírlapíró.

- Ő biztos helytt van, - felelt Cyrus.

- Hátha nyugtalankodik s keresésünkre indul?

- Az nagy hiba volna, mert utközben meglephetnék s leölhetnék a kétségkívül e tájon rejtőzködő fegyenczek.

Ha a távirói közlekedés nem lett volna megszakítva, tudósították volna mindenről. E könnyű útja a híradásnak el levén vágva, más eszközről kellett gondoskodniok s azt meg is találták. Velök volt Top, az értelmes kutya; rá nagyon rá lehetett bízni egy levelet. Cyrus ennyit írt:

«Harbert meg van sebesülve. Az akolban vagyunk. Vigyázz magadra s ne mozdulj ki a gránitházból. Nem láttad-e a fegyenczeket arra kószálni? Válaszolj Top utján.»

Azzal előhívta a kutyát; a levelet nyakára kötötte, a gránitház felé vivő útra vezette s így szólt hozzá:

«Nabhoz, Nabhoz; érted Top?»

A kutya megértette s elszaladt a levéllel, ösztönből mindenütt a sűrűségeket keresve.

Egy pár óra múlva már várhatták vissza a hű futárt. Az akol ajtajában állottak, mikor egyszerre egy lövés hangzott (még a füstje is látszott s Cyrus lőtt is abba az irányba) - s néhány perc múlva Top érkezett és vigan ugrott gazdájához. Nyakán levél volt s abban e pár sor:

«Senkit sem láttam a gránitház körül. Nem mozdulok innen. Szegény Harbert úr!»

Az iménti lövés meggyőzte Cyrust, hogy a fegyenczek még mindig az akol körül tartózkodnak s valószínűleg egyenként, lesből akarják őket elveszíteni. Cyrus tehát, Spilettel együtt, abban állapotodott meg, hogy mivel a sebesültet úgy sem lehetett még mozdítani, egyelőre az akolban maradnak s ott lehetőségig berendezik magokat a védelemre. Élelmi szerekkel az akol, Ayrton részére, eléggé el volt látva, hogy egy pár hétig is fentarhassák négyen magokat. Várni és vigyázni - ez volt az egyedüli terv, melyet magok elébe tűzhettek.

A Harbert állapota, ha észrevehetőleg nem javult is az egyszerű vászontépes és hideg vízborogatások alatt, de szerencsére rosszabbra fordulni sem látszott, Pencroff éjjelt és nappalt mellette töltött s a leggondosabban ápolta. Tizedik nap már ehetett is valami keveset s bár még végetlenül gyöngé volt, felgyógyulását bizonyosnak tekintették. Csak egyet óhajtottak volna: hogy annyira mehessen, hogy átszállíthassák a gránitlakba. S bármily veszélyes is lehetett az út a gránitházig - a még életben levő és jól fegyverzett öt fegyencz miatt - el voltak határozva, hogy mihelyt a beteg állapota engedi, megkísérik az átszállítást.

Nabról nem tudtak semmit, de nem is aggódtak miatta. A gránitházban egyedül sem érhetne veszedelem; míg ők az akolban, hárman (mert Harbert mostani állapotban nem számított) sem voltak eléggé védve. Reményök levén, hogy egy hét alatt eléggé fog javulni a Harbert állapota, hogy átszállítását megkísérthessék, - föltették magokban, hogy a környéket kissé szemügyre veszik, vagyis vadászmodra meghajtják. A hírlapíró, ki különben is a legszenvedélyesebb vadász volt közöttük, egy párszor kiindult Toppal, kezében készen tartott puskájával, az embervadászatra; de semmi gyanussal nem találkozott, s a vadász eb sem szimatolt ellenséget. Harmad ízben alig lépett ki az akolból, s még egészen annak közelében vette észre, hogy Top szimatol. Követte tehát az ebet, bízatta, hogy csak keressen; a mit a kutya meg is tett. Nem volt valószínű, hogy embert érezzen, mert akkor hangos ugatással adott volna jelt. Néhány perc telt el így; egyszerre a kutya egy bokorhoz szaladt, s abból egy ruharongyot vont ki. Spilett a ruhadarabot elvette Toptól s bevitte az akolba. Ott figyelmesen megvizsgálták s ráismertek, hogy az Ayrton ruhájából van kiszakítva. Bizonyos volt tehát, hogy az egykori fegyenczek Ayrtont erőszakkal hurczolták el s nem csekély ellentállás után. De remény mutatkozott legalább, hogy nem ölték meg, s ha letartóztatva is általok, talán még életben van valahol. Nem lehetetlen, hogy újra feltalálják előbb-utóbb; vagy ha sikerül menekülnie, bizonyosan egyenesen a gránitházba fog sietni, remélve, hogy őket is ott találandja.

Maguk is alig várták már, hogy ott lehessenek s az akolbeli épen nem biztos tartózkodást ama biztosabbal válthassák föl. Különösen Harbert, a kit bántott a gondolat, hogy miatta vannak ide szorítva, sürgette a visszatérést; de sokkal gyöngébb volt még, hogysen Spilett ezt meg merte volna kísértetni. Egy közbejött váratlan esemény azonban siettette a visszatérést.

Egy reggel Top erős ugatással adta tudtul az akolbelieknek, hogy valaki jő. Mindnyájan felugráltak.

- Hátha Nab?

- Vagy Ayrton!

Alig mondták ki e sejtéseket, mikor egy valami csak átdobódott a kerítésen, előttök a földre gurult, aztán talpra ugrott. Jupe mester volt, az élelmes majom.

- Ezt bizonyosan Nab küldi.

- És így levél lesz nála!

Valóban a majom nyakára levélke volt erősítve, melyből Cyrus kétségbeesetten olvasta e kevés szót:

«Péntek, reggel hat óra.»

«A fegyenczek a magaslatot elfoglalták. *Nab.*»

Ez a legrosszabb hír volt, a mi csak jöhetett. A gránitház előtti magaslat fensíkján volt két évi szorgalmok s munkájok minden vívmánya; s most ez mind a rosszakaratú pusztítás és rombolás hatalmában! Egy hang emelkedett mindnyájok szívében: oda sietni, s kiragadni birtokukat a rablók kezéből. Harbert is erre kérte, sürgetőleg, barátait; állította, hogy elég erőt érez magában az út fáradalmainak elviselésére. Hogy gyalog nem mehetett, az bizonyos volt. Kérdés csak az lehetett, kólyán vigyék-e kézen, vagy a kis kocsira fektetve s az onagga által húzva? Kézen vive kétségkívül kevesebb rázódásnak lett volna kitéve, de akkor két embernek kellett volna vinni, s megtámadás esetében csak egy harcos maradt volna. Aztán a kocsiba is lehetett jó ágyat vetni számára, s csendesen és lépésben haladni vele. Pencroff tehát előhúzta a kocsit s bele fogta az onaggát, míg Top körülé sürgölődött, Jupe mester pedig a fedélre kuporodva várta az indulási jelt. Azután Cyrus és Spilett, matráczostól, gyöngéden kihozták a beteget s a kocsira elhelyezvén, az egész kis menet megindult.

- Ne féljen, Cyrus úr, - mondá Harbert szembetünő megerőltetéssel, - nem halok meg az uton.

Elől a két ügyes állat ment. Az onaggát Pencroff vezette. Cyrus és Spilett pedig készen tartott puskákkal a kocsi mellett haladtak. Az uton egyébiránt alig tarthattak veszélytől. A Nab levele reggeli hat órakor volt írva, s akkor a fegyenczek a magaslaton voltak. A gyors postásnak pedig csak három negyed óra kellett a hír meghozására; s így annak elküldésétől még nem telt másfél óra, mikor már a kis karaván uton volt a gránitház felé. Nem volt tehát valószínű, hogy a rablók már elhagyták volna a magaslatot s velök az uton szembe találkozhassanak.

Csakugyan egy óra óta haladtak már, s az út három negyed részét meg is tették a nélkül, hogy valakivel találkoztak volna. Már a fensíkhöz közeledtek, s egy negyed óra múlva a felvonó hidnál lehettek, mely a Glycerin-patakon vezet át. Cyrus nem kételkedett, hogy a hidat helyén fogja találni, mivel a fegyenczek - a visszavonulást biztosítani magoknak - aligha fogják azt elrontani. Vigyázva, de azért nyugodtan haladtak tovább.

Egyszerre Pencroff megállítja az onaggát, s dühös hangon fölkiált:

- Hah! a nyomorultak!

S kezével a sűrű füstre mutatott, mely a fák sűrűjéből gomolygott fel, s az istállók és a major-udvarbeli építmények égéséből látszott eredni.

A füst, a mint leverődött, ködszerű gőzzel borította el az egész vidéket. E gőzben egy emberi alak mozgolódott. Nab volt. Társai nevét kiáltották. Meghallotta s feléjük szaladt.

A fegyenczek mindent elpusztítván a magaslaton, földúlva s fölgyújtva a mit lehetett: mintegy félórája elhagyták a helyet.

- Hát Harbert úr? - kérdé Nab.

Spilett, ki egy perczre szintén megfélekedezett volt a betegről, visszafordult a kocsinhoz.

Harbert el volt ájulva.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A lázbeteg. Sulphas chinini. Kutatások Ayrton és a rablók után.

Fegyenczek, pusztulás, a gránitházat fenyegető veszélyek, - minden háttérbe szorult a Harbert állapota elől, mely újra egészen elfoglalta figyelmüket, érdeklődésüket. Az átszállítás erőltette-e meg, a tűz miatti ijedtség hatott-e reá? nem lehetett tudni. Elég, hogy a következő gyászos volt; mert ily állapotban a visszaesés még veszélyesebb az első bajnál.

A kocsi a gránitház aljába érkezvén, ott egy kis faalkotmányt állítottak össze, melyre friss ágakból ágyat vetettek s az eszméletlen beteget ráfektették. Másképp nem lehetvén mostani állapotában, a kötélhágcsókon fölvezetni, lecsüggő kötelekből s csigákból rögtönzött gépezeten húzták föl s néhány percz múlva a beteg kényelmes ágyon feküdt a gránitlak csendes és biztos hálószobájában.

A gondos és szeretetteljes ápolás alatt ismét visszanyerte eszméletét. Spilett Gedeon megvizsgálta sebeit; azok nem voltak felszakadva, de a fiu nagy mértékű lázban volt, úgy hogy Spilett és Pencroff egész éjjel ágya mellett maradtak.

Ez alatt Nab elbeszélte Cyrusnak az azóta történeteket, mióta a gránitházat elhagyták. Azóta több telt el két hétnél. A fegyenczek csak előtte való nap mutatkoztak támadókul; Nab lőtt is egyikre, de azt sem tudhatta, találta-e? A többi mindenestre sértetlen maradt s újabb támadástól lehetett félni részökről.

A mi pusztítást a gránitház előtti magaslaton, a majorudvarban és ültetvényeken tettek: az is már elég nagy s nehezen pótolható kár volt. A majorépületeket, az onaggák istállóját s baromfi-ólakat mind felgyújtották s porrá égették: az állatokat szétriasztották, az ültetvényeket kitorázták, feldúlták; annyira, hogy e pusztítást látva, maga az emberies gondolkodású Smith Cyrus is alig bírt dühével s boszút esküdött a rombolókra.

A következő napok a legszomorúbbak voltak, melyeket eddigelő a sziget lakói átéltek. A Harbert állapotában semmi javulás nem mutatkozott. Láza s önkívülete csaknem folytonos volt.

Az enyhítő italok, melyeket számára Spilett a rendelkezésére álló gyógynövényekből főzhetett, nem bírták leküzdeni lázát. A tengerparton a salix nevű sós növényt látták, s annak héja is némi lázellenes sókat tartalmaz. Kísérletet tettek azzal is, de az sem bizonyult elég hatályosnak. Itt egyedül a china-héj segíthetett volna - de hol venni azt?

A láz folyvást erősödvén, végre kétségbeejtő mérvet öltött, s oly válság állott be, mely Spilettet és Cyrust a legnagyobb aggodalomba ejtette, Pencroffot pedig egyenesen kétségbe ejtette volna, ha sejtelve lett volna kedvence állapotának ily veszélyes voltáról. A beteg folyvást félre beszélt; a láz, míg rohama tartott, rendkívüli erőt kölcsönzött elgyöngült testének, a roham elmúltával aztán annál nagyobb levertségbe ejtette vissza.

A következő éjjel a lázroham újra jelentkezett s oly erővel, hogy Spilett kételkedni kezdett: ér-e reggelt a beteg?

- Egy adag chinint! - kiálta kétségbeesetten - s meg volna mentve! A nélkül: elveszett menthetetlenül!

Éjfél után csak Nab virrasztott a beteg körül; a többiek a másik szobában ledültek. Hajnal felé a beteg, lázában, főlegyenesedett s iszonyú sikoltást hallatott. Nab rémülten sietett a másik szobába, fölkelteni Cyrust és Spilettet.

E pillanatban Top különös módon ugatott...

Mindnyájan a beteghez siettek, a ki a legnagyobb lázrohamban hánykódott s közelebb látszott a halálhoz, mint az élethez. Néha majd kivetette magát az ágyból, alig lehetett visszatartani; máskor ismét a teljes kimerültség halálos dermedtségébe sülyedt vissza.

Reggeli öt óra volt. A kelő nap első sugara lopózott a betegszobába s esett az ágy fejénél álló kis asztalra.

Egyszerre Pencroff elkiáltotta magát, az asztalhoz rohant s egy dobozt ragadott föl onnan, mely csak most tűnt szemébe.

A hosszúkás papirdoboz fedelére e két szó volt írva:

«*Sulphas chinini.*»

Honnan került ez ide? Ki hozta, mikor hozta? mind oly kérdés volt, melyre barátaink semmi feleletet nem találhattak. Önkénytelenül a titokteljes segítőre, a hatalmas jóltevő barátira fordult gondolatok, a ki már annyiszor állott láthatatlan oldaluknál a veszély és szükség pillanataiban. De ki ő? hol van? mi érdek köti hozzájuk? E kérdésekre szintoly kevésbé felelhettek, mint az előbbiekre.

Elég, hogy a doboz ott volt, s körülbelől 200 grán fehér por volt benne, melynek sajátságos keserű íze ép oly világosan mondotta, mint a doboz felirata, hogy azon hatalmas lázellenes szer, melynek mentő ereje után csak az imént sohajtoztak még.

Az erős adagokban szolgáltatott chinin megtette hatását a betegre. A láz alább hagyott, s a rettegve várt harmadik roham kimaradt. Harbert napról napra jobban lett. Üdülése január folytán annyira haladt, hogy föl is kelegethetett s étvágya és rendes álma megjöttével lassanként ereje is visszatért. Mily öröm volt a gránitházban, mikor először mehetett, a Pencroff karjára támaszkodva az ablakig. Még Jupe és Top is ezer hízélgéssel jelentették ki örömeiket. Január vége felé már leszállhatott a gránitházból s a szabadban is sétálhatott az üdülő. Egynehányszori tengeri fürdés még jobban helyreállította erejét.

A fegyenczek ez alatt semmi jelt nem adtak magokról. De viszont Ayrtonnak sem mutatkozott semmi nyoma. Harbert egészségének helyreálltával ismét komolyan hozzá lehetett látni a kettős földadathoz: megsemmisíteni az ellenséget s kezeik közül Ayrtont megmenteni, ez volt az egyik; a másik: fölhalálni az ismeretlen jóltevő lakó- vagy rejtekhelyét. A kettős vállalatra való kiindulásra Cyrus február 15-ikét tűzte ki. Ehhez előkészület kellett, mert a Lincoln lakói a sziget némely részét, különösen a Kigyófoktól kezdve elnyúló sűrű erdőségeket még tulajdonkép át nem kutatták soha, s most épen e részen akarták kezdeni kutatásaikat, melyek valószínűleg több időt, talán heteket fogtak igénybe venni.

Fejszéssel indultak meg, hogy a sűrűségben mindenütt irtásokat tehessenek s jó széles utat vághassanak magoknak. Magokkal vitték a kis kocsit élelmi s lőszerrel, kötelekkel s eszközökkel megrakva. Hogy fegyvereiket otthon nem hagyták: önként értetik. A gránitlakban senki sem maradt, még a két állatot, Jupe-ot és Top-ot is magokkal vitték. A sziklaház emberi védelem nélkül is meg bírta védeni magát. Pencroff maradt leghátul - hogy betegye az ajtót, vagy is: leoldja a kötélhágcsót. Ő aztán egy hosszú kötéllel ereszkedett le, melyet egy kiálló szikladarabon átvett, hogy mindkét vége a földig csüngött; az egyiket alant erősen tartották a többiek, a másikon ő alácsúszott. A kötélhágcsót, melyet előre ledobott, jól elrejtették a barlangban, hogy visszatérve megtalálhassák s a gránitlakba ismét fölmelessenek rajta.

Az idő felséges volt: a legszebb nyári hajnal, mely meleg napot ígért a vállalkozóknak. A két onagga a kis kocsiba volt fogva s Nab hajtott a gyalogosan. Harbertet, hogy még kimélték, bele ültették s ő Jupenek is helyet adott maga mellett a kocsiban, míg Top vígan ügetett s szaladgált a kocsi mellett.

Az erdő sűrűségében lassan lehetett előre hatolni. Mindegyre el kellett vágálni az utat elzáró folyondárokat s a kúszó növényzet szövevényhálóját. Irtani is kellett sokat. A sűrűből kanguruk, agutik s más délszaki emlősök és madarak ugrottak és röppentek fel minden nyomon. De Cyrus nem engedte, hogy vadászszanak, nem akarván a netalán ott tartózkodó rablóknak jelt adni a lövéssel, közeledtek felől. Minél felebb hatoltak az erdőben, annál nehezebb volt a haladás. Egyes vízmosásokon s hegyszakadékokon, hogy átjuthassanak, nagy fákat kellett előbb kivágni s átdönteni hidul.

Az első nap estéjén mintegy kilencz (tengeri) mérföldnyire a gránitháztól szálltak meg éjszákára. Ki voltak fáradva. Bőségesen vacsoráltak. Aztán az éjjeli őrseget gondosan szervezték, hogy egy perczig se maradjanak vigyázat nélkül, nehogy váratlan megrohanásnak legyenek kitéve. Egyszerre kettő-kettő virrasztott, négy-négy óra hosszant; akkor a másik kettő váltotta föl. Harbertet, bár maga kérte részét e kötelességben, fölmentették alóla; s egy sorban Spilett és Pencroff, a másikban Cyrus és Nab örködött.

Az éj azonban minden esemény nélkül telt el; s másnap, február 16-án tovább folytatták kutató utjokat. Ez nap csak hat mérföldnyire bírtak előre hatolni, az egyre növekedő nehézségek miatt. Minden lépten-nyomon fejszével kellett utat vágni magoknak.

Harbert ez nap néhány új gyógynövényt fedezett föl, melyeknek a szigeten létezéséről még eddig nem volt tudomásuk. A legnagyobb kaurikat, ez óriás fákat, a szigetvilági tenyészet e koronás királyait is, sűrű tömbökben találták.

Itt-ott némely nyomaira is találtak azoknak, a kiket üldöztek. Egy helyen nem régi tűz maradványaira akadtak, melyek azt mutatták, hogy a fegyenczek közelebből itt tanyáztak. A tűz körüli lábnyomokat a legszigorúbb vizsgálat alá vetették és sikerült öt pár különböző lábnyomot fölismerniök. Hatodikát azonban nem találtak.

- Ayrton nem volt velök! - mondá Harbert.

- Nem, - felelé Pencroff szomorúan, - s ez annak a jele, hogy már eltették láb alól. Bizonyosan megölték a gazemberek.

- Az nem bizonyos, - veté ellen Cyrus. - Fogva is tarthatják, miután nem adta magát szolgálataukra; valószínű, hogy nála nélkül portyáznak.

- Ha Ayrtont nem ölték is meg, - felelé Pencroff, - van elég számadásunk velök. Kivált nekem. Tudja-e Cyrus úr, miféle golyó ez? - S egy puska golyót huzott ki a zsebéből.

- Miféle, derék barátom?

- Ez a golyó, melylyel Harbertemet meglőtték. Mikor Spilett úr észrevette, hogy a golyó nincs a testben, addig kerestem a fűben körül, míg egy fa alatt, melynek derekába ütődhetett, megtaláltam. Isten legyen irgalmas annak, a kire én ezzel töltöm meg a puskámat!

HATODIK FEJEZET.
További kutatás. Az akol sötét. A kivilágított ablak.
Ayrton feltalálása. Mit láttak a holdvilágon?

Másnap, még öt mérföldnyi utazás után, a Kigyó-félsziget fokáig érkeztek, s így a sűrű erdősegen egész hosszában áthaladtak. De sehol nem sikerült a rejtekhelyet föltalálniok, melyben a fegyenczek oly biztosan megvonták magokat. A rejtélyes ismeretlen lakhelyének vagy tartózkodásának sem akadtak semmi nyomára.

A következő nap (febr. 18.) reggelén a félsziget erdős részét kutatták át, a Kigyó-foktól a vízesés patakának torkolatáig. Ha nem lett volna egyéb dolguk, mint a természet szépségét s nagyszerűségét, a növényvilág gazdagságát s a sziklakorszakok csodáit bámulni és tanulmányozni: nem órákat, hanem napokat töltöttek volna e ponton. De nekik most az volt a legkisebb gondjok.

A félsziget nyugoti partja hosszában semmi nyomra nem akadtak. Sem emberi lábnyomot, sem kivágott fák törzsét, sem éji tűz üszkeit nem találták.

Estére az onaggáktól húzott kis kocsi a vízesés patakának torkolatánál állott meg. Mivel a szigeten mit sem találtak, elhatározták, hogy a rablók keresése végett az akolhoz is visszatérnek, mely ha nem is állandó lakhelye a fegyenczeknek, de mindenestre ideiglenes menhelyül már szolgált s még most is szolgálhat nekik.

E végből a patak balpartján fölfelé, víz ellenében indultak meg. A mérnök terve az volt: pontosan átvizsgálni a patak egész völgyét, nemcsak a rablók, hanem az ismeretlen jóltevő tartózkodásának feltalálása végett is. Azután megközelíteni az akolt, meggyőződni, nem tartja-e most is elfoglalva az ellenség - s ha igen: nyílt támadást intézni ellene és erőszakkal elfoglalni tőle sajátjukat.

Sziklás uton haladtak, a Franklin-hegy természetes erdői között, hol - míg támadásra készültek - folytonosan résen kellett lenniök a netaláni megtámadtatásra. Ez azonban nem következett be.

Este hat órakor mintegy 500 lépésnyire állottak meg az akol deszkakerítésétől; de azt még a fák félkörös ernyője takarta előlük.

Azt kelle megtudniok, el van-e foglalva az akol? De nem akartak világossal közeledni, nehogy ismét egy golyó köszöntse a biztos kerítés mögül, mint az, mely Harbertet földre terítette volt. Bevárták az éj teljes elsötétülését.

Három óra telt el e várakozásban. Elég sötét volt, esti 9 órakor, hogy a kémszemlére biztosan lehessen indulni. Spilett és Pencroff vállalták azt magokra. A kutyát sem vitték magokkal, nehogy ugatása idő előtt elárulja közeledtöket.

- Ne kockáztassátok magatokat - ez intéssel bocsátá őket útnak Smith Cyrus. - Feladatotok nem elfoglalni az akolt, csak megtudni: meg van-e szállva.

Elindultak. Vigyázva, egyik a másikat földözve mentek, hogy ne tegyenek egyszerre két testet ki a golyónak, mert nem is kételkedtek, hogy az ellenség várja őket.

Csakhamar a kerítés közelébe értek. Az erdőszéltől, a hova kijutottak, csak harmincz lépés választotta el a kerítés deszka-ajtáját, mely zárva látszott lenni. A tisztásra kiérve az éj sokkal világosabb volt, mint az erdőben, s tisztán meg lehetett különböztetni mindent. A teljes sötétség itt még később volt beállandó; s a két kalandor, bátor, de nem oktalan vakmerő létere,

egy nagy fa árnyába meghuzódva szándékozott azt bevárni. Szemeik az akolon függöttek. Az teljesen sötét volt s teljesen elhagyottnak is látszott.

A nagy fűben, térden csuszva, felvont puskáikat készen tartva kezökben, közeledtek. Fenakadás nélkül érték el az ajtót. Pencroff megnyomta a kilincset, de az ajtó nem engedett. Zárva volt. De azt észrevették, hogy a külső keresztfa nincs föltéve: s így fenvolt a lehetőség, hogy belülről van bezárva és hogy a rablók benn vannak.

Hallgatóztak. Semmi zaj belülről. A mouflon-birkák és a kecskék, almaikon alva kétségkívül, nem zavarták meg az éj csendét.

Ne mászszanak-e be a kerítésen? kérdezték magokban s halkán egymástól. A mi azonban ellenkezett a Cyrus óvatossági tanácsával. Mert a kísérlet sikerülhetett, de szerencsétlenül is üthetett ki. Pencroff e kísérlet mellett volt; de Spilettben győzött az okosság. Elhatározták tehát, hogy visszatérnek társaikhoz s számot adnak eddigi tapasztalásaikról.

Cyrus azon meggyőződést vonta le ezekből, hogy a fegyenczek aligha vannak az akolban.

- Majd meglátjuk - mondá Pencroff - ha bemászunk a kerítésen.

- Előre hát barátim - szólt Cyrus - az akolhoz!

- Itt hagyjuk-e a kocsit?

- Nem, mert élelmi s hadi szereink azon vannak; azokat nem szabad elhagyni magunktól.

- Előre tehát!

A sötétség teljes volt, midőn az erdőből a tisztásra kiértek. De mily nagy volt meglepetésök, midőn az akol előbb még teljesen sötét alakján egy világos pontot vettek észre.

Egyik ablaktábla ki volt nyitva s benn világ égett.

Spilett és Pencroff megesküdtek, hogy az imént még minden sötét volt.

A fegyenczek tehát az akolban voltak.

- Mily szerencse! - szólt Smith Cyrus. - Ellenségeinket itt találjuk és ők mit sem gyanítnak. Megleptük őket!

Néhány percz mulva, miután a kocsit az erdőszélben hagyták s a kutyát és majmot elővigyázatból megkötötték, zajtalanul mind az öten a kerítés ajtajához értek, mely most is zárva volt. Csöndesen bemásztak. Cyrus intett társainak s egyedül csuszott a megvilágított ablakhoz. Benézett. Az asztalon egy mécsbél volt meggyújtva. Mellette az ágy, melyen Ayrton szokott volt alunni.

Az ágyra tekintett. Egy ember feküdt rajta. A szoba a mécs gyöngye világától félhomályos volt. Cyrus élesen szemügyre vette az ágyon fekvőt.

- Ayrton! - kiáltott fel egyszerre.

E kiáltásra társai mind a négyen mellette termettek. Az akol ajtóját, mely szintén zárva volt, egy pillanat alatt befejezték s a szobába rohantak.

Ayrton mély álomba látszott merülve. Arczán hosszú és kínos szenvedés nyomai, kezein és karjain még be sem gyógyult sebhelyek látszottak. Cyrus följe hajolt s megrázta.

- Ayrton! - kiáltá.

E kiáltásra az alvó felnyitotta szemeit, bámulva tekintett a mérnökre, aztán a többiekre.

- Önök? - kiáltá - önök itt!

- Mi vagyunk, Ayrton! mi történt?

- Hol vagyok? - kérde amaz.

- Az akol szobájában.

- Egyedül?

- Egyedül.

- Majd visszajőnek! Visszajőnek! Védjék magukat! - Azzal kimerülten összerogyott.

- Spilett, - szölt a mérnök - minden perczen megtámadhatnak. Hozzátok be a kocsit az akol udvarára; aztán torlaszolja el a kaput belülről. Védelmi állásba kell tennünk magunkat.

Spilett, Pencroff és Nab siettek teljesíteni a mérnök rendelését. Nem volt veszteni való idő. Az Ayrton szavaiból úgy látszott, hogy a rablók rendszeren ide térnek vissza éjszakára. Talán már közel vannak, talán már a kocsit el is foglalták...

Cyrus Harberttel maradvá, mindketten kiléptek a szobából, hogy a küszöbről figyelemmel kíséressék, a mi künn történik.

E perczen kelt föl a hold s fényével egyszerre elöntötte az erdő szélét s az akol udvarát. Ez udvar, a deszkakerítéssel körülvéve, oly terjedelmű volt, hogy - míg a patak, az állatok itatása végett, belevezetve, rajta szabadon folydogált, a tér egy részét az erdő széléből ide bekerített fák csoportjai foglalták el. Csaknem parkhoz volt hasonló, de természeti vadonságában, a mesterség hozzájárulása nélkül, a kerítést leszámítva.

A holdtól megvilágított körben nemsokára egy sötét tárgy tűnt fel. A kocsi volt a két onaggától húzva s a három embertől s a két állattól kísérvé.

Smith Cyrus nem sokára hallható a kapu bezáródását s az eltorlaszolást.

De e pillanatban Top, elszakítva magát a köteléktől, melyen Nab vezette, dühösen elkezdett ugatni s az akol-udvar hátulso része felé rohant, mely a háztól jobbra, fákkal volt benöve.

- Vigyázat, barátim! - kiáltá Cyrus.

Mindnyájan arcához emelték fegyvereiket, az első jelre lövésre készen.

Top folyvást ugatott s Jupe a kutya után szaladva, élesen visítózott.

Emberek követték a két állatot s nyomukon a kis patak partjához értek, mely nagy fáktól árnyalva, futott át az akol tágas udvarán.

S ott, a teljes holdvilágban, mit láttak?

Öt holttestet, a fűben elterülve.

A fegyenczek voltak, kik négy hónappal ezelőtt, a kalózhajó romlását megelőzve, a Lincoln-szigetre kiszállottak volt!

Mi történt? Ki ölte meg a rablókat? Ayrton? De ő, néhány percze még, visszatértöktől remegett.

Azonban ő csaknem beszámíthatatlan állapotban látszott lenni. A néhány szaggatott szó után, melyet kimondott, ismét mély, dermedt álomba esett vissza, melyből alig verték föl.

Be kellett tehát várni, míg magához tér s oly állapotban lesz, hogy a történekről felvilágosítást adhasson. Bár nem volt valószínű, hogy a rablók halálának okáról tudhasson valamit. De legalább azt megtudják tőle, a mi vele történt.

A legnagyobb bizonytalanságban töltötték az éjt.

HETEDIK FEJEZET. Kutatások a föld belsejében. Semmi eredmény. A tél.

Másnap Ayrton felocsudt dermedtségéből, eszmélete teljesen visszatért s elbeszélhette röviden, a mi azóta történt vele, mióta társaitól elszakadt.

Az akolba visszatérte utáni nap, november 10-kén, éjszántakor a tengeri rablók rajta ütöttek. Megkötözték és egy barlangba hurczolták, a Franklin-hegy aljában, a hol menhelyök volt. Kétségkívül megölték volna, de egyikök ráismert benne egykori fegyencztársára; s megkímélték életét, remélve, hogy kivehetnek belőle valamit. Kérdezték, vallatták, de természetesen semmit sem árult el, a mivel jóltevőinek árthatott volna. Ekkor kegyetlenül bántak vele, hogy kínzás által csikarhassanak ki vallomást belőle. Hiába. Erős testi és lelki szerkezete a legbaromibb kínzásoknak ellenállott. Minden perczen várhatta, hogy megölik; de sem a kín, sem a félelem által nem volt rábírható, hogy fölfedezze a Gránitházba vezető utat, s a rablókat jóltevői megtámadására vagy épen megrontására segítse. Végre a kínzások lelki tompultságba ejtették, mely hasonló volt akkori állapotához, midőn a Tábor szigeten föltalálták volt. Hogy jött a barlangból az akolba s egykori ágyára: maga sem tudta. Annál kevésbé volt sejtelve arról, hogy kínzói az akol udvarán halva fekszenek.

Barátink a halottakat akkor csak ott hagyták feküdni. Most reggel, Ayrtonnal együtt kimentek megszemlélni őket. A hullák a hidegtől egészen megdermedtek már; de az erőszakos halálnak semmi jele, semmi seb nem látszott rajtuk. Figyelmesebb vizsgálat után egyiknek a homlokán, másiknak a mellén, harmadiknak a hátán egy alig észrevehető halvány piros pontot fedeztek föl, melynek azonban eredetét lehetetlen volt fölismerni.

- Itt érte őket a halál-csapás - mondá Smith Cyrus.

- De minő fegyverrel?

- Valami lesujtó villám-fegyverrel, melynek titkát nem ismerjük.

- S ki tehetette azt? - kérdé Pencroff.

- Kétségkívül a sziget rejtelmes igazságszolgáltatója, - felelé Cyrus - ugyanaz, a ki Ayrtont az akolba visszahozta, a ki titokteljes befolyásának annyi jelét adta már rajtunk.

- Keressük fel! - kiálta Pencroff.

- Úgy van, keressük, - ismétlé Cyrus, - de miután oly hatalmas, nem is fogjuk őt feltalálni, míg neki nem tetszik magát felfödözni előttünk vagy minket maga elébe szólítani.

Mindazáltal e naptól kezdve e keresés volt egyetlen foglalkozásuk. Hallgatólag megegyeztek abban, hogy a sziget egy pontját, egy rejtekhelyét sem hagyják felkutatlanul, s a Gránitházba addig vissza sem térnek, míg titkos jóltevőjüket föl nem találták.

Egyelőre az akolban maradtak, melyet eléggé elláttak élelmi szerekkel, s mely igen alkalmas volt arra, hogy kutatásaiknak kiinduló s középpontul szolgáljon.

Azonban arról sem feledkeztek meg, hogy a Tábor-szigetbe át kell menniök, hogy ott valami jelt vagy értesítést hagyjanak hátra az esetre, ha lord Glenarvan el találna jöni Ayrtonért, tudósítani őt egykori embere hollétéről. Pencroff ez útra vállalkozott volna; de mily fájdalmas meglepetés: a *Bonaventura* naszád nem volt többé! Ayrtontól tudták meg, hogy a fegyenczek azt megtalálván, birtokukba vették, de a kormányzáshoz nem érve, egy sziklán hajótörést szenvedtek vele, s a hajócska összezúzódva, elmerült.

A *Bonaventura* megsemmisülése által okozott érzékeny kár helyreépítésére most már, a szép évszak előrehaladt volta miatt, nem volt idő s egy új hajó előállításának nagy munkáját a következő évszakra kellett halasztaniok. Most minden gondjokat a célbavett kutatásra fordították.

Február 19-kén ezt meg is kezdték s egy hétig szakadatlanul folytatták. A Franklin-hegy aljából beinduló barlangok és sziklanyílások a hegy gyomrában egész tömkeleget alkottak; ennek tévegeiben kellett ismeretlenök menhelyét keresniök. E nagy munkához a legnagyobb rendszerességgel kelle látniok, hogy egy helyet kétszer is meg ne keressenek, meg másokat ismét kutatlanul ne hagyjanak. Itt volt az a barlang is, melyben a fegyenczek Ayrtont fogva tartották és kínozták. Ayrton azt most is tökéletesen abban az állapotban találta, a melyben elhagyta volt: az érlelmi szereket is, melyeket a fegyenczek ott tartottak.

A szűk völgy, mely e barlang torkában végződött, sűrű fákkal, többnyire túlevelűekkel, volt benöve s a legmélyebb magány vagy remeteség benyomását tette a szemlélőre. A barlangnyilat felé azonban a tenyészetet kopár sziklás talaj váltotta föl: itt kellett - s itt lehetett a legtöbb valószínűséggel - folytatni kutatásaikat. Itt mély sziklafolyosók nyíltak be a hegy gyomrába, melyeken olykor több száz lábnyi mélységbe be lehetett hatolni. Égő fáklyával mentek be ezekbe, gondosan figyelemre vették falaikat, követték elágazásaikat, de sehol sem találtak egyebet, csak csöndet és setétséget. Sehol semmi nyoma, hogy emberi láb valaha itt járt volna előttök. Abban az állapotban látszott még lenni minden, a hogy a vulkán, a tengerből való felmerülésekor, megalkotta magának a sziklasziget belsejét.

De ha teljesen elhagyottak voltak is e sziklaüregek és földalatti menetek, a határtalan csönd még sem uralkodott bennök. E barlangok egyikének fenekéig jutva, Cyrust meglepte, hogy bizonyos tompa, nyögésszerű zajt hallott, melynek zugását a sziklafalak hangzatossága még növelte.

Spilett Gedeon, ki Cyrussal együtt volt ez alkalommal, szintén hallotta e távoli zajt, melyről nem lehetett elhatározni: víztömegek zuhogása-e vagy a föld alatti tüzek forrongása. Több ízben mindketten hallgatóztak s mindketten arról győződtek meg, hogy valami belső erő rengeti a falakat.

- E vulkán nem aludt-e ki végkép? - kérdé Spilett.

- Lehet, - mondá Cyrus - hogy ismét fölébred. A vulkánok, melyeket rég kihaltaknak tartanak, csak alusznak. Egyébiránt ennek is megvan a maga krátere, vagy is rendes útja, a hol gázai s lávái kiömölhetnek. Azért nem szükség dőngetni belső falait s új utakat keresnie a kitörésre.

- De még eddig legkisebb füstöt sem láttunk a hegy csúcsán, semmi jelt, a mi készülődő kitörésre mutatna, - jegyzé meg Spilett.

Mindazáltal bizonyos volt, hogy a hegy gyomrában valami készül s a tompa dörej, mely ott folyvást hallatszott, nem lehetett egyéb mint a vulkán morgása.

E kutatások egy hét alatt kiterjedtek a sziklamélység minden rejtekeire. A mérnök a legpontosabb méreteket és rajzokat vette fel róluk. Sőt kiterjesztette vizsgálatait a hegy kupjában levő kráterre is, mely jelenleg egészen kialudtnak látszék, de a melynek mélyében földalatti nyögések és dübörgések világosan hallhatók voltak. Kötelek segítségével bocsátkoztak le abba, s a hova már nem kockáztathatták a lemenetelt, oda is benéztek legalább. Hiába! sehol semmi nyom! senki!

Végre is a visszatérésre kellett gondolniok, mert kutatásaikat vég nélkül nem folytathatták. Valóban elég okuk volt arra a meggyőződésre jönniök, hogy a rejtelmes lény, a kit kerestek, nem tartózkodik a sziget területén, sem annak földalatti mélységeiben. Ekkor a legkalandor-

sabb föltevésekre tévedtek. Különösen Pencroff és Nab nem akartak megnyugodni s az ismeretlent a természetfölötti lények közé kezdték sorozni.

Február 25-én a sziget lakói, megelégedve az eredménytelen fáradságot, visszatértek a Gránitházba, úgy a mint onnan eljöttek volt, a kétvégű kötél segítségével, melynek egyik végét a nyíllal az ajtó előtt kiálló szikladarabon átvetették s Pencroff fölmászván, megerősítette a kötélhágcsót.

Egy hónappal utóbb, márczius 25-én, Lincoln szigetre érkezésök harmadik évfordulóját ünnepelték!

Három év!

Három év! a száműzetésben tízszeresen hosszú három év telt el, mióta nem látták hazájokat. Mi minden történt ott ennyi idő alatt! Hogy a polgárháború azóta lefegyvereztetett, azon nem kételkedtek, valamint azon sem, hogy az északiak győzedelmével végződött. De mennyi pusztulást hagyhatott maga után! ismerőseik, barátaik közül hányan és kik veszhettek el! erről mit sem tudhattak. Gyakran gondoltak rá pedig, gyakran emlegették magok közt; s a mint az idő telt, nem hogy jobban hozzá szoktak volna a hazától távollét gondolatához, sőt mindig erősebben, erősebben ébrede bennök a honvágy.

S pedig arra, hogy a Lincoln szigetről el s haza juthassanak, csak két lehetőség volt. Egyik: ha valamely hajó jó értök, vagy köt ki partjaikon, mely őket magával vigye; a másik: ha nekik sikerül oly hajót készíteniök, melylyel az oczeán végetlenének neki indulhassanak. Az első iránt napról napra fogyott reménységök. Három év alatt, az egy kalózhajón kívül, egyetlen vitorla sem tünt fel a Lincoln láthatárán. E sziget a hajók országútján egészen kívül esett. Ha csak titkos jó szellemök nem fog egyszer gondoskodni arról is, hogy őket haza szállítsa. Legalább Pencroff és Nab egy csöppet sem bámult volna, ha egyszer valaki csak azt hozza hírül, hogy a kikötőben egy három árboczos vagy egy sorhajó áll rendelkezésükre.

Smith Cyrus azonban visszautasította az ily ábrándokat, s megmondotta, hogy komolyan hozzá kell látniok, hogy magok segítsenek magukon.

A *Bonaventura* meg volt semmisítve. S egy új hajó előállítására legalább fél esztendő kellett. A zord évszak gyorsan közeledett s így a következő nyári évszak előtt szó sem lehetett a távozásról. A mi az építendő hajó minőségét illetve, annak legalább is olyannak kellett lenni, hogy vele, ha tovább nem is, Új-Zeelandig vagy Új-Hollandig bátran el lehessen menni. Egyébiránt a Pencroff jóhiszemű meggyőződése szerint Smith Cyrus époly képes volt egy nagy, mint egy kis hajó készítésére. Egy 250-300 tonnát bíró hajót is, hét-nyolcz hó alatt csak úgy elkészíthettek, mint egy kisebbet; s ha most neki kezdenek: a szép évszak legjobb idejére az is csak úgy elkészülhet.

Komolyan elhatározták tehát, hogy hozzáfognak. Cyrus elkészítette a terveket és rajzokat, meghatározta a hajó és egyes részeinek méreteit, kiválasztották hozzá a legjobb fanemeket s a szükséglet levágásához és beszerzéséhez haladéktalanul hozzá láttak. Mert a faanyagnak, mielőtt belőle építeni kezdenek, még száradásra volt szüksége. Ez volt tehát az első munka. Aztán helyreállították a fűrészmalmost, hogy a levágott fatörzsekből deszkákat kaphassanak.

Ayrton, hatalmas erejével, kitartó munkásságával rendkívül jó szolgálatot tett társainak. Szó sem volt arról, hogy az akolba visszatérhessen elvonultságába; de minden két napban egyszer ellátogatott oda, hogy ellássa a juhokat és kecskéket. Néha, ha Cyrus őt a munkánál nem nélkülözhetette, a többiek valamelyike helyettesítette e teendőben.

Mondani sem kell, hogy a rablók által elrombolt épületeket újra helyreállították, valamint a távirdai összeköttetést is a gránitlak és az akol között. Egyébiránt e részben most már teljes biztosságban voltak s új megtámadástól, legalább emberek részéről, mitsem tarthattak. Nem

volt ugyan lehetetlen, hogy a mi egyszer megtörtént, másodszor is ismétlődjék, s ismét kalózok jöjjenek a szigetre. De miután egy ideig mindennap végig járatták távcsőjükkel a sziget egész láthatárát és semmi gyanus nem mutatkozott, rendre-rendre felhagytak e részben minden további aggályljal.

Az april átalában szép volt, mint az északi félgömbön sokszor az október. Még a május is, - a mi novemberünk - eleinte elég szépen tartotta magát s a munkára nagyon kedvező idő járt. De mégis vége felé az idő egyszerre megzordult. Hideg keleti szelek támadtak, melyek néha valódi viharrá emelkedtek. Szerencsére a Gránitház környezete s melléképületei, fekvésöknél fogva, meglehetősen védve voltak e viharok dühe ellen.

Pencroff és Ayrton, a hajóépítés főmunkásai, a míg csak lehetett, folytatták a munkát. Nem olyan emberek voltak, hogy nagyravegyék a szelet s az idő változásait. Junius első felében mégis oly hideg esők állottak be, hogy lehetetlen volt tovább a szabadban dolgozni, s e hó 10-dike körül multhatatlanul abba kellett hagyni a munkát. Átalában Cyrus már az előbbi telek alatt is megjegyezte, hogy a Lincoln szigeti tél sokkal zordabb, mint ily egyenközü alatt, kivált a tenger közepette levő szigeten, várni lehetett volna; bár e tünemény okát maga sem volt képes megmagyarázni. Most is a junius oly kemény telet hozott, minőt az északi félgömb megfelelő szélességeiben alig lehet találni. S helyzetökben a tél, a teljes elszigeteltség ez időszaka, még sokkal keservesebb volt, mint valamely lakott világrészben lett volna.

- Hallod-e Nab - szólt egyszer Spilett Gedeon a becsületes négerhez - közjegyzői okirattal rád iratnám minden valaha remélhető s rámszállandó örökségemet, ha te olyan derék ficzko volnál, hogy számomra egy, nem bánom, akármelyik s akárhol megjelenő hírlapra előfizetnél! Boldogságomból semmi sem hiányzik annyira, mint az, hogy minden reggel tudni szeretném, a mi előtte való nap a nagy világban történt!

Nab nevetett.

- Lelkemre, mondá, én a tegnappal mit sem törődöm! nem elég a mindennapi munka?

Csakugyan, habár a külső munkától beszorultak is, teendő volt azért elég. A hajótört brickről elhozott kincsek számbavételét, elrakását, hasznosítását különben is a téli időre hagyták, s most ez volt a napirenden. Ruha, fegyver, kézi eszközök, élelmi szerek s egyéb kiegészítők mennyiségben voltak a kihalászott holmi között, a mi mind szaporította gazdagságukat.

NYOLCZADIK FEJEZET.

A vulkán ébredése. Egy váratlan távsürgöny és annak következményei.

Így teltek a tél hónapjai: június, július és augusztus. Nagyobb hidegek voltak még, mint megelőző télen. A fát és szenet nem kimélték. S ember és állat mind a legjobb egészségnek örvendett. Jupe mester volt mindnyájok közt a legfázékonyabb. Hanem jó melegen bélelt felöltőt csináltak neki, s azontúl nagyon jól találta magát. Pompás inas volt: ügyes, gyors, tanulékony, aztán nem kíváncsi, nem fecsegő, valódi példányképe az inasoknak. Hogyne! négy kézzel csak többre mehetett mint a kétlábú inasok a két kezökkel!

A hét hónap alatt, a mi a Franklin-hegy gyomrában tett kutatás óta eltelt, a sziget rejtélyes jó szelleme semmi újabb jelét nem adta létezésének. Igaz, hogy nem is volt szükség csodás közbelépésére, mert semmi oly esemény nem adta elő magát, a miben a Lincoln sziget lakói reá szorultak volna. Még a gránitházi kútban sem mutatkozott semmi, a mi a Top éles szaglását vagy éber figyelmét magára vonta volna, mint előbb nehányszor. Cyrus s társai azonban még sem mondtak le a lehetőségről, hogy rejtélyes jóltevőjük még valaha megismerteti velök magát. Ki tudja, mit rejt a jövő?

Végre a télnek is vége lett s egy esemény, melynek gyászos következményei is lehettek még, épen a visszatérő tavasz első napjaiban adta elő magát.

Szeptember hetedikén Smith Cyrus, a mint a Franklin-hegy csúcsát figyelemmel szemlélte: füstöt látott fölötte gomolyogni. Társait is figyelmeztette a jelenségre s munkájukat mindnyájan abba hagyva, a hegy aljába mentek s onnan szemléltek a nem kevésbé aggasztó tüneményt.

A vulkán fölébredt, s most már kitöréstől is lehetett tartani. Ez azonban nem volt szükségkép föltétlenül veszélyes. Lehet, hogy a kitörés nagyobb rombolás és végzetes következmények nélkül marad. Sőt azt is tudták, hogy a vulkán krátere úgy van alakulva, hogy a lávakiömlés túlnyomólag a szigetnek terméketlen része felé történik, mely esetben nekik nem is ártana.

De bármiképpen legyen, a történendőkkel szemben teljesen tehetetlenek voltak s így csak be kellett várniok: a vulkán szeszélye mit hoz reájok. A füst attól kezdve többé meg sem szűnt, sőt napról-napra tömöttebbnek és erősebbnek mutatkozott. Úgy, hogy minden nappal közelebb láthatták magok előtt a válság bekövetkezését.

A szép idővel azért a hajóépítési munkák újra megkezdődtek. A vízeséssel hajtott, egyszerű, de jó szerkezetű fűrész-malom vígan dolgozott, s csak úgy esett ki belőle a sok deszka meg lécz. Szeptember vége felé már a hajó teknője összeállítva magaslott az ácsudvarban. A mellett az aratást sem volt szabad elhanyagolni. Egész nap folyt a munka, s estére mindig úgy ki voltak fáradva mindnyájan, hogy alig álltak a lábaikon. De azért esténként, mikor megvacsoráltak, egy órácskát csendes beszélgetésre szántak. Ha majd hajójuk készen lesz, hogy fognak visszatérni Amerikába. De azért a Lincoln-szigetet nem fogják végkép elhagyni. Ez az ő országuk, melyet ők alapítottak. Az anyaországgal való összeköttetés mennyire fel fogja virágoztatni! Termékeny földére majd települőket hoznak, hiszen nyolcz-tizezer embert a sziget képes volna eltartani. Majd Smith Cyrus állandó kormányzója lesz a szigetnek; Spilett Gedeon pedig hírlapot fog alapítani: a «Lincolni Híradó» czíme alatt!

Egy este, október 15-én, ilyes ábrándozások s tervezgetések között, szokatlanul eltelt az idő, már kilencz óra volt este. A fáradt társaság ásítózni is kezdett, s feküdni készültek, midőn a táviró jeladója csöngetett. Mindnyájan együtt voltak; az akolban senki sem volt, a kitől a jeladás jöhetett volna.

Cyrus felugrott. Mindnyájan összenéztek s bámulva kérdeék egymástól:

- Mi ez?

- Az ördög csönget-e?

- Az idő viharos, - mondá Harbert, - a levegő tele van villanyossággal. Talán -
Cyrus, kire mindnyájan néztek, tagadólag rázta fejét.

- Várjunk, - szólt Spilett, - ha jeladás akar lenni: ismétlődni fog bizonyosan.

E perczben a csöngetyü újra megszólalt.

Cyrus szó nélkül a táviró gépéhez lépett s e kérdést intézte az akol felé:

- Mit kíván?

Nehány percz múlva, a tű, a betű-táblán mozogva, a következő feleletet adta:

«Jöjjenek az akolba, azonnal.»

- Végre! - kiálta föl Smith Cyrus.

Valóban: végre a titoknak föl kell derülnie. S e remény elfelejtette a fáradságot és álmoságot s azonnal mind a hatan (Topot és Jupe-ot otthon hagyva) utnak indultak az akol felé. Az éj sötét volt; a hold, mely épen aznap újult meg, a nappal együtt hagyta el a láthatárt. Az ég felhőkkel volt borítva s a csillagok sem tündököltek. Távoli moraj a kitörendő vihart jelentette. De embereink sokkal jobban ismerték az utat s tudták a járást, mintsem a sötétség feltartóztathatta volna. A Mercy bal partján haladtak, elhagyták a fensíkot, átmentek a Glycerin hidján s az erdő felé vették utjokat. Gyorsan és szótlánul haladtak, mindenik saját gondolataiba merülve.

- Talán lámpást kellett volna hoznunk, - jegyzé meg egy darab idő múlva Pencroff.

- Majd találunk az akolban, - felelé Cyrus.

S ismét szótlánul mentek tovább. A vihar egyre közeledett. Távoli dörgések szakították meg a csendet, villámok a sötétséget. Félóra múlva, egy villám fényénél, meglátták az akol deszka-kerítését. Alig léptek be a kapun, nagyobb erővel tört ki a vihar. Az udvaron pár percz alatt átsiettek s a ház előtt állottak.

Miután a távsürgöny innen indult ki, valószínű volt, hogy az ismeretlen itt várja őket. De egy ablak sem volt világítva. Zörgettek az ajtón. Semmi felelet. Kinyitották, beléptek: mély csend és teljes sötétség fogadta.

Nab kénszálat gyújtott s arról a lámpát - melynek helyét a sötétben is megtalálta - meggyújtván, körül nézhettek a szobában. Senki sem volt benne rajtok kívül. Minden úgy volt, a hogy hagyták.

Bámulva néztek össze.

- Csalódtunk volna? - kérdé Cyrus. - Lehetetlen! A táviró világosan mondotta: jöjjenek az akolba, azonnal.

Vizsga szemmel tekintett körül, valamit keresve. Az asztalon egy papírlap feküdt. Mohón nyúlt utána s ezt olvasta róla:

«Kövessék az új huzalt.»

Ebből Cyrus azonnal megértette, hogy a távirati üzenet nem az akolból jött, hanem a rejtélyes tudósító rejtekhelyéből, hova bizonyosan egy, a régihez erősített új táviró-huzal vezet. Ezt kelle fölkeresni.

Nab a lámpát vette, s mindnyájan megindultak.

A vihar egész erővel dühöngött s a gyakori villámlás elhomályosította a lámpa gyöngye fényét. Az akol-udvarban nem volt a keresett új huzal a régihez kötve. Kimentek tehát s figyelmesen vizsgálták a táviró vonalat. S ime az első oszlopnál, az izolátorból egy második fonal ereszkedett le a földre. Ez volt a mit kerestek. A földön nem végződött el, hanem tovább nyúlt, és pedig egész hosszában villany-izolátorral körülvéve, mint a tenger alatti huzal, hogy a föld és levegő el ne vezesse belőle a villanyosságot, hanem annak folyama biztosítva legyen.

- Kövessük! - szólt Cyrus.

Részint a lámpa, részint a villámok fényénél, nehezen s baktatva, de mégis biztosan haladtak, a merre az új huzal vezette. Majd fák alacsonyabb ágaira, majd magára a földre fektetve huzódott tovább. Biztosan mehettek utána. A völgyuszorulatba vitte, azon az uton, a hol azelőtt annyit keresgéltek. Azután egyenesen a tenger felé látszott szaladni s fölvezette a sziklapart azon magaslatára, mely egyenesen a tengerre nézett. Az egyre sűrűdő villámlások borzasztóan felséges kilátást nyitottak az óceán végetlenére. Itt a huzal bekanyarodott a sziklák közé, s egy bérczhasadék meredek és szeszélyes lejtőjén vezette le őket. Ez út nappal is veszélyes lett volna. De a kíváncsiság és érdeklődés sokkal nagyobb volt, hogysem a veszély csak eszökbe is jutott volna. Lábaik alatt a sziklaoldalból egyes kövek tördelöztek ki s zuhantak nagy robajjal a mélységbe. Ők csak haladtak előre. Cyrus ment elől; a többiek követték; a sort Ayrton zárta be.

Egyszerre a huzal szögletbe fordult, s egyenesen a tenger felé tartott. A sikamlós uton követték, a míg bírták. De már a tenger színétől alig néhány lábnyi választotta el, a mint a vihartól korbácsolt hullámok a sziklapartot csapkodták. Cyrus lehajolva tapogatta az érczhuzal fonalát. Az a tengerbe vezetett s a víz alatt tűnt el.

Társai a csalódás és elkedvetlenedés egy éles fölkiáltását hallatták. Cyrus csöndet intett.

- Várjunk! - mondá. - A tenger most magas; dagályban van. Várjuk el az apályt. Akkor valamely mélyebben fekvő üreg fog megnyitni előttünk, melybe behatolhatunk.

- S mi mondja ezt önnek Smith Cyrus? - kérdé Spilett.

- Ő nem hívott volna magához, ha nem lenne út és mód, hogy hozzá juthassunk.

Cyrus oly erős meggyőződéssel mondá e szavakat, hogy társai önkénytelenül megnyugodtak.

Vártak.

Egy óra múlva a tenger színe szállani kezdett. Egyszersmind azonban az eső is megeredt, s a várakozás egyre nehezebb volt. Éjfélkor Cyrus, kezébe vevén a lámpát, levilágított a sziklaoldalon, a hol állottak. Már két óra óta szállott a víz, s az előbb alámerült sziklák feltünetedeztek belőle.

Cyrus nem csalódott. A tenger felé néző sziklaoldalon egy barlang ívezete látszott, mely már hét-nyolcz lábnyi magasságban boltozódott a tenger színe fölött. A táviró huzala, mely őket eddig vezette, a barlangba fordult be. Az üregből pedig világosság hatolt ki.

KILENCZEDIK FEJEZET.

Újabb, de eredményesebb kóborlások a föld alatt.

Egy név, mely a rejtély kulcsául szolgál.

Egy földalatti barlangba néztek be, mely azonban vízzel volt tele s melyben a távirda-sodrony elveszni látszott. - Mikép fognak beljebb hatolhatni? - ezt kérdék magokban s egymástól.

- Vagy fenékgig kiszárad az apálylyal a víz, - nyugtatá meg Cyrus a kétkedőket - s akkor száraz lábbal mehetünk belebb; vagy ha még víz marad benne: az, a ki ide hívott, gondoskodni fog arról is, hogy legyen min haladjunk tovább.

Valóban úgy volt. A mint jobban megvizsgálták a lábaiknál megnyíló mélységet, egy mozgó sötét testet vettek észre. Csónak volt, mely a sziklához kötve, a vizen lebegett. Két oldalán két pad nyúlt végig, ülésre; s a padok alatt két evező feküdt.

Egy percz múlva mindnyájan a csónakban ültek; Nab és Ayrton fogták az evezőket, Pencroff a kormányt. Smith Cyrus a csónak orrába állt, míg Spilett a világító lámpát tartotta magasra.

A barlang bejárata alacsony volt, de boltozata beljebb gyorsan magasbult. A sötétség azonban mélyebb s a világító csekélyebb volt, hogysen a földalatti üreg terjedelmét csak megközelítőleg is ki lehetett volna venni. Mély csend uralkodott az üregben, melyhez hasonlók a föld különböző részein nem csekély számmal találhatók, pl. a Fingal barlangja Staffa szigetén, a Hebridák egyikén; a Morgati barlangok Bretagne-ban, a Bonifácio-barlang Korzikában, a Lyse-fjord Norvégiában; ilyen az óriási Mammuth-barlang is Kentuckyban, mely ötszáz láb magas és hossza több húszezer lábnál. A föld különböző pontjain a természet maga vájta e sírboltokat s fentartotta azokat az emberek bámulatára.

Negyedóráig haladtak a barlangba egyenesen befelé, midőn Cyrus meg akarván győződni, vajjon a sodrony jó-e velök, a falhoz hajtotta a csónakot. A huzal csakugyan ott volt, a szikla kiálló csucsaihoz kötözve s belebb huzódva mindenütt a sziklafal mellett.

- Előre! - vezénylé Cyrus, s haladtak.

- Megállj, - kiálta Cyrus egy idő múlva.

A csónak megállt s az utasok élénk fényt pillantottak meg, mely egyszerre megvilágítá a mély üreget. Most módjukban volt szétekinteni annak belsejében. Mintegy száz lábnyi magasan függő boltozat nyugodott számos bazalt sziklákon, melyek mintha csak öntve lettek volna. Egy óriási dóm belsejét mutatta a látvány, e szeszélyes körrajzú, egyenetlen, de egyaránt tömör oszlopokkal, melyeknek élén ama csodás földalatti fény rejtélyes sugarai törtek meg.

De e fény minősége s természete fölött nem maradhettek sokáig kétségben. Fehér színe elárulta, hogy villany-góczból jó. Egy villanytelep volt e mély üreg napja, mely azt bevilágította.

Smith Cyrus által adott jelre az evezők ismét a vízre csapódtak, s a víz csöppjei mint ragyogó gyémánt-zápor szökelltek föl utánok. A csónak egyenest és gyorsan haladt a fény forrása felé. A víz színe e helyütt mintegy három-négyszáz lábnyira látszott terülni, s a láthatárt egy magas, tömör bazaltsziklafal zárta el, mely a barlang fenekét képezte. Közben a boltozat minden hajlása, az oszlopok minden éle a villanyos fény visszaverődésében tündöklött.

A tó közepén egy hosszúkás, orsóalakú test úszott a víz színén, vagy inkább lebegett, némán, mozdulatlanul. Két oldalából lövellt ki a villanyos fény, tömör sugárrozsékben, izzó fehér világgal. Egy óriási czet testéhez hasonlított s mintegy 250 lábnyi hosszú volt és tíz-tizenkét lábnyira emelkedett ki a vízből.

A csónak meglassítá menetét, a mint közeledett. Cyrus fölegyenesedett s mohó tekintettel, erős fölindulással szegezte szemeit a tüneményre. Egyszerre, megragadva a hírlapíró karját, felkiáltott:

- Ez ő! Nem lehet más! Ő. - S azzal visszahanyatlott a padra és halkán mormogott egy nevet, melyet egyedül Spilett Gedeon hallhatott. Kétségkívül ez is ismerte a nevet, mert az bámulatos hatást tett reá s siket hangon felelt:

- Hogyan? Ő volna? Ő - a törvényen kívül álló ember!

- Ő az! - erősíté Smith Cyrus.

A mérnök vezényletére a csónak közeledett a világító testhez. Oda érve, baloldalát érinté, melyből vastag üvegen át özönlött ki az egyik fényröze. Smith Cyrus és társai a sajátságos alakú hajó fedélzetére hágtak föl a lépcsőn, mely csónakjukig ért. A fedélzetről vaslépcső vezetett be a hajó belsejébe. A lépcső alján vasrácsozatos folyosó volt, villanyfénytől világítva. E folyosó végén ajtó volt, melyet Cyrus kinyitott.

Díszesen ékített terembe léptek, melyen gyorsan haladtak át. Onnan egy könyvtárszoba nyílt, melynek mennyezetéről, üvegen át, majdnem vakító világosság özönlött le és szét. A könyvtár fenékfalán nagy ajtó állt zárva. Még eddig élő lényvel nem találkoztak. Smith Cyrus bátran kinyitotta azt az ajtót is.

Tágas terem, inkább múzeumhoz hasonló, a természeti ritkaságok s műkincsek egész tára, a művészet és ipar csodáival, nyílt föl a belépők tekintete előtt, a kik tündérpalotában vélték lenni magokat. A terem egyik oldalán felséges mivű orgona állott.

Gazdag divánon hátra dőlve egy férfit láttak, kinek lába bársonyvánkoson pihent, de ki őket észre sem látszott venni.

Ekkor Smith Cyrus megszólalt, s társainak végetlen meglepetésére, erőteljes, de egyszersmind tiszteletteljes hangon ezt mondá:

- Némo kapitány! Ön idézett: itt vagyunk!

E szóra a félfekvő helyzetben levő férfi fölegyenesedett, s arcza most teljes világításban tünt elő: felséges fő, magas homlok, büszke tekintet, fehér szakáll s hátravetett dús fürtözet. Félkarjával a diván karjára támaszkodék, a mint fölemelkedett. Arcza nyugodt volt; de meglátszott rajta, hogy lassú betegség emészti s ásta alá életét. Hangja azonban még érczes és erős volt, midőn el nem rejthető meglepetéssel így felelt:

- Uram, nekem nincs nevem!

- Ismerem önt, - felelé Cyrus.

Némo kapitány egy megsemmisítő tekintetet vetett a szóra, - azután visszadőlve vánkosára mormogá:

- Különben mindegy! úgy is meghalok.

Smith Cyrus közeledett; Spilett Gedeon pedig megragadta kezét, melyet forrónak talált. A többiek tiszteletteljes távolban maradtak.

Némo kapitány kezével intett, hogy üljenek le. Aztán Cyrushoz fordult:

- Ön ismeri a nevet, melyet egy ideig viseltem.

- Igen, - mondá ez; - s a csodálatos, tenger alatt járó hajót is, önnek e bevehetetlen várát: a *Nautilust*.

- Hogy lehet az? Harmincz éve lesz, hogy az emberektől elszakadva, velök nem érintkezve, a tengerek alatt élek. Ki árulhatta el titkomat?

- Oly valaki, a ki ön irányában titoktartásra kötelezve nem volt; s a kit annál fogva árulás vádja nem is illet.

- Tudom. A francia, nemde, kit ezelőtt tizenhat évvel a sors hajómra vetett?

- Úgy van.

- De hát ez ember, s két társa, nem veszett oda a Mäel-özönbe, mely őket a *Nautilustól* eloldott csónakban elsodorta?

- Nem. S megszabadulása után leírta élményeit a *Nautiluson* egy *Utazás a tenger alatt* című könyvben, ebből ismerem én is az ön történetét.

- Történetemnek csak igen kis részét, uram!

- Úgy van, kapitány. Önnek előéletéről s az okokról, melyek önt arra bírták, hogy a világtól megválva, önként száműzze magát az emberek közül, sőt az egész száraz földről, valamint embergyűlölete s az emberek és kivált a hajók ellen folytatott harczának okairól mit sem tudok, s azért e fölött nem is ítélnék. De egyet tudok, vagy legalább sejtek, Némo kapitány. S ez az, hogy mióta engem és társaimat egy véletlen a szigetre dobott, egy jó szellem áll őrt mellettünk, a ki legnagyobb bajainkban segített, legnagyobb veszedelmeinkben megmentett; - és hogy e jó szellem ön volt, Némo kapitány!

- Én voltam, - felelé az agg egyszerűen.

Cyrus és Spilett felállottak. Társaik közeledtek, s a mindnyájok szivéből kicsordulni kész hálaérzelem élénk mozdulatokban lelt s szavakban keresett kifejezést.

De Némo kapitány egy kézintése elfojtotta szavaikat, s megindultabb hangon, mint talán maga is akarta, így szólt:

- Hallják előbb történetemet.

TIZEDIK FEJEZET.

Némo kapitány története és végrendelkezése.

Némo kapitány röviden, de szabatosan adta elő élettörténetét. Látszott, hogy halálos gyöngeséggel küzd annak elbeszélése közben, Smith Cyrus több ízben kérte, hogy vegyen lélegzetet s pihenjen egy kissé. De ő csak azzal hárította el a jóakarató kéréseket:

- Hiába! Óráim meg vannak számlálva!

Némo kapitány eredetére nézve előkelő hindu volt; Dakkar herceg, az akkor független bundelkundi terület rajahjának fia s India hősnének, Tippto-Saibnak unokaöccse. Atyja őt már tíz éves korában Európába küldötte, hogy ott teljes kiképeztetést nyerjen, hogy egyenlő fegyverekkel küzdhessen azok ellen, kiket hazája elnyomóinak tartott.

Tízről harmincz éves koráig a kitünő tehetségekkel fölruházott, nagyszívű és szellemű Dakkar herceg folyvást tanult s képezte magát a tudományokban, művészetekben és irodalomban, s minden tekintetben ritka magas műveltségre tett szert. Beutazta egész Európát; születése és gazdagsága minden ajtót megnyitott előtte s keresetté tette őt minden körben, de a világ csábjaitól mégis meg tudta magát őrizni. Szép és fiatal létére komoly és tiszta maradt, csak a tudás szomjától epesztve s szívében őrizve a mély gyűlöletet faja elnyomói ellen. Egy országot gyűlölt, melynek földjére nem is akarta lábát tenni soha, egy népet, melynek előnyeiből nem akart részt kérni magának soha: gyűlölte Angliát. A legyőzött egész gyűlöletét a hódító iránt érzé s táplálta szívében. Fia azon souverainek egyikének, kiket az egyesült királyságok csak kényszerrel hajthattak rabigába, Tippto-Saib rokona, a bosszú és megtorlás gondolatában növekedve, forró szerelemmel az angol lánczokkal megterhelt hazája iránt, soha sem lépett az átkozott földre, melynek India rabságát köszöné.

Dakkar herceg művészsze lön, kire a művészet csodái nemesítő hatással voltak; tudóssá, ki előtt a tudomány legmagasabb látköre sem maradt zárva; államférfivá, a szó európai értelmében. Kik csak felületesen ismerték, kozmopolitának vélhették, ki megtagadja nemzetiségét az általános műveltségért. Pedig világért sem volt az. E művész, e tudós, ez államférfi, szívében hindu maradt; hindu bosszúvágyában, hindu a reményben, hogy az idegen hódító által leigázott hazáját egykor szabaddá teheti még!

1849-ben Dakkar herceg visszatért Bundelkundba. Ott nőül vett egy nemes hindu nőt, kinek szíve épen úgy vérzett hazája szerencsétlenségén, mint az övé. Két gyermekök született, kiket szeretetök egész melegével halmoztak el. De a családi boldogság nem feledtethette vele hazája leigáztatását. Csak alkalomra várt. S az nem is késett soká.

1857-ben kitört a sipoy-k lázadása. Dakkar herceg élére állt annak, s lelke lön a fölkelésnek, mely vezetése alatt egyre nagyobb mérvet öltött. Ő mindenütt az első sorban küzdött, hősileg s élete kockáztatásával.

Soha az angol uralom Indiában ily nagy veszélyben nem forgott. S ha a sipoy-k, mint reméltek, kívülről segílyt kaptak volna, az angol uralomnak ezúttal vége is lett volna Ázsiában. A külségély azonban elmaradt s a jog ezúttal is az erőszak áldozatául esett.

Dakkar herceg, bár kereste a halált, nem halhatott meg s visszavonult a bundelkundi hegyek közé. Családja az angolok dühének esett áldozatul. Határtalan embergyűlölet és életundor foglalta el lelkét. Pénzzé tevén minden vagyonát, húsz egynehány hű emberével - eltűnt, senki sem tudta hová.

A harcos helyét a tudós foglalta el. A Csöndes-óceán egy puszta szigetén állította föl kohóját, műhelyét és gyárát s egy tenger alatt járó hajót épített: a *Nautilust*. A villanyosságot tette annak mozgó elemévé s magát Némo kapitánynak nevezvén, a tenger mélységének karjaiba dobta magát.

Évek és évek teltek. A lakott föld önkéntes száműzöttje, az északi és déli sarkak közötti tengerek utazója lón s összegyűjté kincseiket. A vigói öbölben 1702-ben elsüllyedt kincsek neki csaknem kimeríthetetlen forrásul szolgáltak, melyekből elnyomott s szabadságukért küzdő népeket segítette, mint pl. a kandiotákat a török ellen.

Már rég nem volt semmi érintkezése az emberekkel, midőn 1866 november hatodikán a véletlen három embert vetett hajójára: Aronnax francia tanárt, szolgájával Conseillel s egy északamerikai czethalászszal, Ned Land-dal. 1867. június 22-én e három embernek sikerült menekülni a *Nautilus*-ról.

Azután Némo kapitány ismét folytatta magános életét a tengereken. Rendre-rendre elhaltak társai, s mindnyájan a Csöndes-tenger korall-temetőjébe kerültek. Némo kapitány egyedül maradt. Hatvan éves volt. Közeledni érezte halálát. S hajóját ama tengeralatti kikötők egyikébe vezette, minőket többet ismert: a Lincoln-sziget alattiba, a hol már azelőtt is nem egyszer megfordult utazásaiban.

Hat éve már, hogy Némo kapitány itt rejtőzött; nem utazva többé, csak nyugodtan várva halálát - midőn a véletlen a léghajó bukásának szemtanújává tette, a melyben a richmondi börtön foglyai menekültek. Buvárkészülékébe öltözve, épen a víz alatt járkált, midőn a lebukó léghajóból Smith Cyrus a vízbe kibukott. Ekkor mentette meg Cyrust s vitte ki a partra, egy barlangba, eszméletlenül.

Rejtekeiből figyelemmel kísérte a lég hajótörtjeinek életét a puszta szigeten, a nélkül, hogy magát nekik mutatta volna. Azonban folyton növekedő érdeklődéssel szemlélte küzdelmeiket s munkálkodásukat és önkéntelenül behatolva életök rejtelseibe, olykor gondviselészerűleg lépett közbe, veszélyes pillanatokban, javukra.

E nagy embergyölölőt ellenállhatatlan ösztön vonta a jótevésre. Ő volt az, a ki Smith Cyrust megmentette, a ki az ebet a barlangba visszavezette, a ki azt a vízből kidobta, a ki a csónakot a Mercy-folyón lebocsátotta, a ki a tengerbe dobott palaczkkal őket az Ayrton nyomára vezette, a ki a majmoktól elfoglalt gránitlaktól (hová a sziklaúton át feljárata volt) a kötélhágcsót ledobta; ő volt a ki a kalózhajót megsemmisítette, a ki Harbertnek a mentő chinint vitte s az öt rablót villanyütéssel megölte.

Midőn Némo kapitány befejezé élettörténetét elbeszélését, így szólt:

- Uraim! most ismerik életemet: Itéljenek fölöttem!

Smith Cyrus kezét nyújtá Némo kapitánynak s kifejezé maga és társai háláját, a nekik tett nagy szolgálatokért. A mi az ítéletet illeti, attól tartózkodnia kellett.

- Minden nagy és nemes tett, mondá, Istentől jó. Az ítélet is Istené! De Némo kapitány, mi - a kikkel ön annyi jót tett, - mi soha sem szününk meg hálával gondolni önre, és örökre siratni fogjuk!

Harbert a kapitányhoz közeledett. Térdeit meghajtá előtte s lecsüngő kezét megragadva, megcsókolta azt. - A haldokló szemeiből egy köny gördült alá!

- Gyermekeim! szólt - légy áldva!

Ezalatt reggel lett. Némo kapitányt teljes kimerültség s fáradtság fogta el az éj, s az elbeszélés fáradalmi és izgalmai után. Smith Cyrus és Spilett Gedeon figyelemmel szemléltek a beteget; látszott, hogy mint az olajafogyott mécs, kialvóban van. Tényleges kórjelek nem mutatkoztak rajta; végelgyengülésben haldoklott.

Halk hangon arról beszéltek magok közt, hogy talán a szabad levegő felüdítené. De elgondolhatták, hogy Némo kapitány abba nem fogna belé egyezni, hogy a *Nautilus*-ról távozzék, ő kétségkívül azon akar meghalni.

A beteg meghallotta, vagy kitalálta, miről beszélnek s megerősíté véleményüket. Úgy van, ő hajóján akar meghalni, s azt akarja, hogy ez legyen koporsója is.

Nem bírt már fölemelkedni fektéből. Halkan, alig érthetőleg beszélt.

- Igérjék meg, hogy utolsó kívánságaimat teljesítik. Holnap meghalok - s azt akarom, hogy a *Nautilus* legyen koporsóm; e tengeralatti öböl feneké legyen sírom. Önök itt várják be halálotomat. Akkor távozzanak a hajóról s hagyják azt, a természet és művészet kincseivel együtt koporsómul. Ime itt e szekrény, mely több millióra menő értékű gyémántot s gyöngyöket tartalmaz, - ezt fogadják el tőlem, hagyatékomul. Minden egyéb maradjon a hajón. Mikor távoznak, zárják be a fedélzet vas lemezét; aztán - mielőtt leszállnak a csónakba, melyen ide jöttek s melyet önöknek hagyok: nyissák fel azt a két csapot, melyen át hajóm víztartói megtelnek vízzel, hogy a súly lassan s csöndesen levigye a tenger fenekére, a mélységekbe!

Cyrus és társai nem mertek ellenvetést tenni. Hisz egy haldokló végrendelete volt, a mi elejükbe adatott.

- Igérik-e? - kérdé gyöngülő hangon - hogy mindezt megteendik.

- Igérjük, - mondá Smith Cyrus meghatottan.

- Köszönöm, - szólt a haldokló. Aztán jelt adott, hogy hagyják magára. Spilett maradni akart, mondván, hogy bír némi orvosi ismerettel s talán segítségére lehet, ha netalán valami roham jönne reá.

- Minek, - szólt Némo kapitány - holnap úgy is meghalok.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Szemle a Nautiluson. Némo kapitány halála. A vaskoporsó és hullám-sír. A tűzokádó morog.

Midőn Némo kapitányt magára hagyták, egy darabig egyikök sem szólott a nagy meghatottságtól, mely e felséges haldoklóval szemben elfogta szívöket.

Magokhoz jöve a felindulásból, elindultak, hogy a *Nautilus* belhelyiségeit, fedélzetét, külalakját s egész szerkezetét jobban szemügyre vegyék. E csodálatos tökélyű alkotmány a legnagyobb bámulattal töltötte el őket, s alig győzték kicserélni észrevételeiket. A hajó belsejébe újra visszatérve, miután az étteremben készletben álló élelmi szerekből éhségüket kielégítették, visszatértek a szalonba.

Némo kapitányt tompa aléltóságából némileg magához térve találták. Szemei visszanyerték régi fényöket; ajkain halvány mosoly mutatkozott.

A sziget lakói nyugágyához közelítették.

- Uraim, - mondá nekik a kapitány, - én figyelemmel kísértem önök életét, küzdelmeit, mióta csak e szigeten vannak; önök derék és bátor emberek, én becsülöm és szeretem önöket. Nyújtsák kezeiket.

Smith Cyrus s utána a többiek, melegen kezét szorítottak Némo kapitánynyal.

- Mi önnek sok hálával tartozunk, kapitány - mondá Cyrus. - Van-e módunk valamely viszonzószolgálatra? Nincs-e önnek valami kívánsága, valami üzenete?

- Önök távozni akarnak a szigetről? Annál jobb!

- De ismét visszatérni szándékozunk; mi ez általunk fölfedezett szigetet hazánknak, az Egyesült-Államoknak akarjuk felajánlani. S mivel előbbi hajónkat a tengeri rablók megsemmisítették: most másikat építünk helyette. Szóljon tehát: mit tehetünk önért?

- Nekem a világgal semmi közöm többé. Rokonaim, barátaim nincsenek, a kiknek üzenetet, avagy csak egy búcsuszt is küldhetnék. De önnel külön óhajtanék beszélni, Smith Cyrus úr, - egyedül önnel.

A többiek visszavonultak s Smith Cyrus néhány perczig maga maradt a haldoklóval. Egy negyed óra sem telt el, midőn Smith beszólította társait. Arcza komor volt, de egy szót sem szólt nekik Némo kapitánynyal folytatott titkos beszélgetéséről.

A nap minden újabb esemény nélkül telt el. A beteg óráról órára hanyatlott s látszék, hogy csak a legnagyobb erkölcsi erőfeszítés tartja benne az életet. Nemes alakja, a halál képével homlokán, nyugodt volt. Sápadt ajkairól olykor egy-egy alig érthető szó lebbent el, mely élete különböző eseményeire vonatkozott, s csak mintegy saját emlékeihez volt intézve. Egypárszor megszólította a körülötte állókat is, s bágyadt hangon néhány szót intézte hozzájuk, azzal a szelid mosolylyal, mely a nemes lelkűek ajkán a halálig megmarad.

Végre kevéssel éjfél után egy utolsó mozdulatot tett, karjait keresztbe tette mellén - ily helyzetben akarván bevárni a halált. Élete ezentúl csak tekintetében volt még, keble gyöngén emelkedett, más mozdulatot nem tett.

«Istenem! Hazám!» e két szó lebbent el még ajkairól - szemei fenn akadtak - nagy lelke elszállt.

Cyrus lezárta a kialudt szemeket.

- Isten vegye magához lelkét, - mondá - Dakkar herczegnek, a ki megszűnt lenni már!

Harbert és Pencroff sírtak, amaz önkénytelenül térdre borult a halottas ágy fejénél. Mindnyájan imádkoztak az elköltözött lélekért.

Néhány óra múlva teljesítették Némo kapitány utolsó kívánságát. A *Nautilus* vaslemezeit csupán a villanyos fény kisugárzására hagytak meg két kerek ablakot. Olyan volt e vashajó, mint egy óriási koporsó, melyből a föltámadás csodás fénye lövell ki. Azután a víztartók szellentyűit kinyitották, hogy a benyomuló víz megtölthesse az üregeket. Magok pedig ismét a csónakba szállottak, melyben ide jöttek, s eltávozván a *Nautilusról* nézték, míg lassan-lassan mind mélyebbre süllyed a hullámsírba, melynek mélyéről még folyvást fölhatott a vízrétegen át is csodás fényessége.

Hajnalodott, midőn a földalatti üreg nyilatához visszaérkeztek. «Dakkar-sírbolt» nevet adtak az üregnek, midőn búcsút vettek tőle.

A tenger apályban volt, s könnyen kijöhettek a sziklaboltozat alól; a hullámok a bejárat alját csapkodták, hova kikötötték a csónakot s magok partra szállottak.

A vihar egészen megszűnt, az eső nem esett, az ég még felhőkkel volt borítva. Átalában ez az október, a déli félgömb aprilise, nagyon komor tavaszi hónapnak mutatta magát.

Smith Cyrus és társai, elhagyva a Dakkar-sírboltot, az akol felé vették útjokat. Gondjuk volt a táviró-sodronyokat egész hosszában fölszedni s felgöngyölgetve magukkal vinni, ha netalán később még hasznát vehetnék. Hallgatva mentek, mindenik saját gondolataiba merülve. Gondolataik a nagy halottal foglalkoztak, ki oly rejtelmes segítőjük volt, s mikor megismerték, alig volt idejük búcsút venni tőle. Elköltözésénél még elhagyatottabbaknak érezték magukat a puszta szigeten, mint azelőtt.

Az akolban mindent rendben találva, visszatérhettek a Gránitlakhoz, hova már kilencz órakor meg is érkeztek. Smith Cyrus nagyon elfoglaltnak látszék gondolataival. Csak annyit mondott, hogy a hajóépítést most sürgetősbnek tartja, mint valaha, s azért egész erővel hozzá is láttak a néhány nap óta félbehagyott munka folytatásához. A hajónak, melylyel a Csendes-óceán távolán és viharain dacolni akartak, legfőlebb öt hó alatt, az az a jövő márcziusig el kelle készülnie, ha vele a beállandó téli időszak zivatarait meg akarták előzni.

E sürgős munkával telt el az 1868-diki év hátralevő része. E két és fél hónap alatt a hajó teknője teljesen elkészült, s a fedélzet összekötő gerendái is nagyobbára megvoltak. Az idő túlnyomólag kedvezőtlen volt; majd roppant rekkenő hőség, majd viharos esőzés uralkodott, de mind ez őket a munkában nem lankasztotta. Smith Cyrus biztató siettetéseivel mindig készen volt, mihelyt egyik vagy másik csüggedni vagy békétlenkedni kezdett. Az 1869. év január 1-seje is nagy viharral köszöntött be; az eső felhőszakadás jellegét öltötte magára, s a villám több helyt lecsapott a szigeten. Nagy fákat hasogatott szét - nem egyes villámlások, hanem az egész levegőt eltöltő villanyteljesség, mely a léghört nyomasztóvá, fojtóvá tette embernek és állatnak egyaránt. - Nem volt-e ez időjárás, s különösen e villanyteljesség valami összefüggésben a föld gyomrában készülődő harczzal s a vulkán fenyegető kitörésével? Bár határozottan állítani nem lehetett, de a valószínűség megvolt reá a legnagyobb mértékben.

Január 3-kán Harbert a fensíkon épen az onaggákat akarta befogni, hogy az akolhoz kocsi-kázzék, midőn a Franklin-hegy csúcsán óriási füst-bokrétát pillantott meg.

Sietett hírt adni a többieknek, kik azonnal kitódultak a tünemény szemléletére.

- Ah - mondá Pencroff - ez már nem gőz többé, hanem valódi füst; az óriás eddig csak lélekzett, most már pipázik!

Valóban úgy volt. A hegy krátere három hónap óta folyvást gőzölt; de a sűrűbb vagy gyérebbs gőzt most valódi füst váltotta fel, mely a kitörés közeledtét ijesztőleg jósolta.

- A kemenczében meg van gyújtva a tűz - szólt Spilett, folytatva a tengerész képleges beszédét.

- S mi nem tudjuk azt kioltani - tevé hozzá Harbert.

- De még csak megakadályozni, vagy késleltetni sem, - szólt közbe komolyan Cyrus. - A vulkán belsejében az olvadt anyagok nemcsak forrongásban vannak már, de tüzet is fogtak, s nem csodálnám, ha lábunk alatt már ingani érzenők, vagy dübörögni hallanók a földet.

Ayrton, mintha e szavakban valamely egyenesen hozzá intézett felszólítás volna, egyszerre letérdelt s fülét a talajhoz tartotta.

- Csakugyan, hallom is - mondá. - Mintha terhes szekér dübörögne ott alatt.

Mindnyájan elhallgattak s figyeltek. Ők is megerősítették az Ayrton észrevételét. A dübörgéshez olykor mély, nyögésszerű hang vegyült, mintha valamely sziklaszorulatba beszorult szél elfojtott s kitörő süvöltözése hallatszanék.

Mind ez a közelgő veszedelem előhírnöke volt. Ámbár felületesen tekintve a dolgot, a veszedelem épen fenyegető színben nem tűnt föl. A vulkánnak rendes krátere volt, mely - valamint eddig a gőznek és füstnek, úgy annak idejében a lávának is szabad útát fog engedni, s így a kitörés valószínűleg nagyobb rázkódás vagy épen végveszély nélkül fog végbe menni. Smith Cyrus azonban e jó reményt épen nem igyekezett táplálni társaiban, s most még jobban sietette a hajó-építési munkát, mint azelőtt.

Egész nap dolgoztak. A hajóépítés helyéről nem lehetett a Franklin csúcsára látni; de napközben kétszer vagy háromszor sötét fellegárnyék homályosította el az egész láthatárt, a mi a kráter torkából kilövellő nagy füstfellegek következménye volt.

Mikor este hazatértek a munkáról, a láthatár már meglehetősen sötét volt; a Franklin-hegy csúcsa pedig egészen tűzben látszott állani. Olyan volt, mint egy óriási fáklya, melyet - mintegy hét mérföldnyi távolban - valamely hatalmas kar tartott volna föl előttök az éjben, melynek füstfátyolos lángját erős vihar látszék csóválni.

- A dolog nagyon is gyorsan halad - mondá Cyrus. - Gyorsabban, mint gondoltam volna - tevé hozzá halkabban és aggodalomteljesen.

- Gyorsabb? - kapá fel Spilett a szót. - Hiszen majd három hónapja már, hogy az első gőz mutatkozott a hegy csúcsán.

E perczen mint egy felséges tüzi játék, ezermillió sziporkáival, lövellt ki a kráterből s a föld lassú rezgése volt érezhető.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

A Cyrus aggodalma. Hol keresett arra nézve bizonyosságot? Mit beszélt volt Némo kapitány Cyrussal?

Smith Cyrus nem titkolható aggodalommal nézte a jelenetet. Nem a kitöréstől, sem a földrengéstől félt ő: mert a kráter szabad utat engedett a láva kiömlésének s alkotásánál fogva épen a tenger felé eső oldalra. Más aggodalma volt neki. De midőn társai kérdezték, csak annyit felelt:

- Nem tudom. Majd meglássuk. Meg kell vizsgálnom a hegy belsejét, a mélységeket. Nehány nap múlva majd tisztában leszek e részben.

Három nap e bizonytalanságban telt el: január 4, 5, 6-ika. A hajó építésén kétszeresen megfeszített erővel dolgoztak. A Franklin-hegy csúcsa folytonosan sűrű fekete füstgomolyba volt borítva, melyből éjszakánként tűz-rózsák világoltak ki.

A hajóépítés sürgetős volta mellett is egyéb szintoly sürgős teendőket sem lehetett elhanyagolni. Mindenek előtt el kellett látni az akolba zárt juhokat és kecskéket. Ez első sorban az Ayrton teendője volt, s elhatározott, hogy másnap, január 7-kén Ayrtonnak oda kell mennie. De mily nagy volt mind az ő, mind a többiek meglepetése, midőn este Smith Cyrus így szólt hozzá:

- Ayrton, mivel holnap úgy is az akolba kell menned, én is elkísérlek.

- De Cyrus úr, - jegyzé meg a tengerész, - ön nélkül nem tudunk haladni a hajóval, s távozása erősen hátra vet.

- Tudom barátom, - felelé a mérnök, - de mulhatatlanul meg kell néznem az akol környékét; tudni akarom: hányadán állunk a kitöréssel.

Mi összefüggése lehet a kitörésnek az akollal: ezt Pencroff el nem gondolhatta. De mindnyájan megszokták megnyugodni abban, a mit Cyrus mond vagy tesz.

Másnap már napfeljöttkor, Smith Cyrus és Ayrton a két onaggát befogva, kocsin indultak az akol felé. Az erdőben, melyen át kelle menniök, a fák sűrűsége közt megüledve feküdt a nehéz füst, melyet a Franklin csúcsa folyvást új meg új gomolyokkal táplált. E sűrű nehéz füst különböző ásványok porréseivel volt tele, melyek a tűzokádó gyomrából emelkedtek föl, s melyek a füstből lecsapódva, néhány hüvelyk vastagságú hamuréteget raktak a földre és a fák törzseire. Szerencsére a szél északkeletről fujt s a tenger felé verte a füstöt.

- Ayrton, - mondá Cyrus, midőn az akolhoz értek, - te csak láss dolgod után az akolban az állatok körül; én addig a veres patak forrásáig hatolok s megnézem, hogy áll a dolog a hegy északi oldalán.

Míg Ayrton az akolba ment, a mérnök azalatt megkerülte a hegy tövét s annak menedékes oldalán, víz ellenébe, fölfelé indult. Ezen a helyen, mikor évek előtt először jártak itt, egy kénes forrást találtak volt. Most tíz tizenkét ponton is, egyes nyílások szájából, füstgomoly lövellt föl, apró geyserekhez hasonló, mintha puska-serpenyőkből lobbant volna ki, vagy valamely gép szellentyűjéből fuvódott volna. A lég szénsavas kén-gázzal volt telítve; s Cyrus a földet mozogni érzé lábai alatt a roppant nyomástól, melyet a földalatti gázok óriási feszülete okozott. Magából a hegy csúcsán levő kráterből is hasonló gázok és füst omlott ki, de láva-kiömlés nem mutatkozott.

- Bár inkább láva volna! - mormogá magában Cyrus - akkor legalább tudnám, hogy a kitörés előbbi rendes útját vette, s nem kellene attól tartanom, hogy új utat keres magának. Félek, a Némo kapitány aggodalma alapos volt, - s ez az, a miről meg kell győződnöm.

Miután itt eleget látott, visszafordult a merre jött. Kilencz órára már ismét az akol közelébe érkezett, a hol Ayrton várt reá.

- Elláttam az állatokat - jelenté ez.

- Helyesen, Ayrton.

- Nyugtalankodnak szegények.

- Meghiszem azt; az állatoknak többet jelent ki az ösztön, mint nekünk az okosság.

- Rendelkezésére állok Cyrus úr.

- Végy egy lámpát s tűzszerszámot magadhoz, Ayrton, - s induljunk.

Ayrton engedelmeskedett. Az onaggákat, kifogva, legelészni hagyták az akol udvarán; a kaput gondosan bezárták s azzal megindultak nyugot felé a keskeny ösvényen, mely a tengerpartra vezet.

Az út mindenütt a füstfelhőből lecsapódott hamu és porrészekkel volt vastagon fedve. Élő állattal nem találkoztak; egy négylábú sem szaladgált a földön, egy madár sem mutatkozott a levegőben. Néha forgó szél kerekedett, mely tele hordta füsttel, hamuval szemöket-szájokat, s elsötétült előttök a láthatár; úgy hogy zsebkendőjükkal kelle szemöket és szájokat befogni, hogy meg ne vakuljanak s meg ne füladjanak.

Ily körülmények közt csak lassan s nehezen haladhattak. A lég különben is nehéz, fojtós volt. Minden száz lépésre meg kellett állaniok, hogy lélekzetet vehessenek s egykissé kipihenhessek magokat. Többe telt el egy óránál, míg a tengerpart meredek bazalt- és porfir-sziklafalaihoz érhettek. Ugyanazon a meredek szikla-ösvényen ereszkedtek alá, melyen akkor éjjel, a Némo kapitány hívására, a Dakkar-sírbolt felé mentek volt; csak hogy most nappal közel sem volt az út oly veszélyes, mint akkor.

Minden nehézség nélkül föltalálták az általok Dakkar-kriptának nevezett földalatti üreg bejáratát, s a csónakot is, melyet ugyanott egy kis sziklacsúcshoz kikötöttek volt.

Eloldották s beleültek. A mint az apályban álló víz sodra a barlangba bevitte a csónakot, Ayrton tüzet ütött s meggyújtotta a fáklyát, melyet a csónak elején megerősítve, az evezőt vette kezébe, míg Smith Cyrus a kormányt fogta meg - s egyenest a kripta belseje felé hajtották a csónakot.

A *Nautilus* nem volt többé, hogy bűvös villanyfényével megvilágítsa a földalatti üreget, de hajólámpájok elég világot adott, hogy vigyázattal mégis előre haladhassanak. Sűrű csend honolt az üregben, legalább eleinte. Mert a mint belebb hatoltak, a hegy méhében mély, tompa dőrej kezdett hallatszani.

- A vulkán morog - szólt Cyrus.

Nemsokára erős, fojtós szag is árulta el, hogy a vulkán működése áthat ez üregbe. Fojtós kénfüst-felhők gomolyogtak a szikla-falak repedékeinél.

- Ime, a mitől Némo kapitány tartott - mormogá magában Smith Cyrus, s arcza gyöngén elhalványult. De végére kellett mennie a dolognak.

Huszonöt percznyi út után a csónak a kripta fenék-faláig ért, s ott megállott. Itt Cyrus felállva a csónak ülő padjára, magas rúd végén feltartotta a lámpát s körülhordozta, a meddig csak ért vele, a fal szélében, hosszában. Alig észrevehető finom repedéseken tört elő, mintegy a kövön

átszűrődve, az az erős füst, mely a barlangot egészen eltöltötte nehéz szagával. Mindenütt repedések futották be a szikla-falat, sőt némelyik már csaknem a vízszinéig szaladva le, valamivel tágabban s szembetünöbben is mutatkoztak.

Smith Cyrus mély gondolatokba merült.

- Úgy van! - mormogá, - igaza volt; itt van a veszély; s pedig mily irtózatoss veszély!

Ayrton egy szót sem szólt; de Cyrus egy intésére ismét kezébe ragadta az evezőt s félóra múlva megint künn voltak a Dakkar-kriptából.

Az idő elteltén, aznap az éjszakát az akolban töltötték, s csak másnap reggel tértek vissza a Gránitlakhoz, hol társaik már nyugtalanul várták a Cyrus érkezését. Ez nem titkolta el tőlük a fenyegető veszélyt, mely nem csekélyebb volt: mint a szigetnek s vele magoknak is - végmegsemmisülése.

E veszélyre őt Némo kapitány figyelmeztette, azon néhány percznyi beszélgetésben, melyre halálos ágyán külön hívta volt Cyrust. Ez volt az utolsó szolgálatt, melyet még tehetett s halála előtt tenni akart nekik; ezért hívta őket magához a *Nautilusra* is. Némo kapitány azt állította, s erről most Smith Cyrus is meggyőződött, hogy a föld alatti üreg, melyben a *Nautilus* tartózkodott, s el is temetkezett, egész a vulkán kráteréig megy s annak belső üregétől csak vékony sziklafal választja el. S e vékony fal is ezer repedéssel van át meg át szaggatva, a mi a földközi elemek reá irányzott nyomását bizonyítja s azt, hogy a kitörésre készülő vulkán, egy vagy más ismeretlen okból, nyitva álló krátere helyett e falon át keres rést magának. A repedéseken kitoluló szén- és kéngőzők mutatják e föltevés valószínűségét.

- Hát aztán? - szakítá félbe Pencroff ránczba szedett homlokkal.

- Hát megvizsgáltam e repedéseket s meggyőződtem, hogy a belülről jövő nyomás és feszülés egyre tágítja őket, míg egyszer ki fogja törni a falat, s akkor a tenger, a barlangon át, be fog nyomulni a vulkán kráterébe.

- Hát aztán? - ismétlé Pencroff, - akkor legalább a víz eloltja a tüzet; s mindennek vége lesz legalább.

- Úgy van, - mondá Cyrus - mindennek vége lesz, de nem abban az értelemben, melyben te gondolod, jó barátom, a mely órában a tenger be fog nyomulni az áttört sziklafalon, s a vulkán égő kemenczéjébe, egész a sziget gyökeréig: azon órában a Lincoln-sziget úgy a levegőbe fog repülni, barátom Pencroff, mint repülne Szicília, ha a Földközi-tenger az Aetnába ömölnék!

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Az utolsó ítélet. Menekülés a vulkán torkából.

Smith Cyrus egyáltalában nem túlozta a dolgot. A víz és tűz e végzetes találkozása, melyben az óriási víztömeg, a megfelelő tűz hatása alatt, pillantati gyorsasággal válnék gőzzé, kétségkívül a mondott eredményt fogná előidézni: a sziget felrobbantását. A sziget élete csak addig tarthatott, míg a Dakkar-kripta fala; s ez nem hetek és hónapok, csak napok vagy tán órák kérdése volt már.

Az egyetlen teendő tehát a sziget lakói előtt: mielőbb elkészíteni a hajót s menekülni a szigetről, mielőtt romjai alá temetné őket is. E szükség elől minden egyéb gond háttérbe szorult. Minek volna még aratni, a kecskéket és juhokat fejni, nyírni - hiszen annyi készletök volt mindenből, a mennyi bármely hosszú tengeri útra elég: annál többet pedig úgy sem menthetnének meg.

Lázás sietséggel fogtak tehát a hajóépítés munkájának folytatásához. Január 23-án a hajó fedélzete már félig kész volt. Eddig a vulkán állapotában semmi rohamos változás nem mutatkozott. De 24-ére virradó éjjel a benn forrongó láva főlebb emelkedvén, irtózatossá robajjal ledobta a kráter kúpját, mely kalap gyanánt fődözte volt azt. Az egész ég lángfényben állott. A hegy lezuhanó kúpja, szerencsére, a sziget északi oldalára, tőlök távol esett le, de az egész sziget megrendült s még folyvást remegett. Az üresen maradt tág kráter-torokból borzasztó lávatömegek törtek elő, melyek hömpölyögve rohantak, egyenest az akol felé.

- Az akol! Az akol! - kiálta rémülten Ayrton, a ki a veszedelem órájában sem feledkezett el kedves állatairól. Az onaggákat egy perc alatt befogták, mert első gondolatuk volt az akolhoz sietni s az állatokat szabadon bocsátani.

Hajnali háromkor értek oda. A szegény juhok siralmas böggéssel adtak kifejezést félelmöknek és a veszély nagysága felőli előérzetöknek. A lávafolyam már csaknem a deszkakerítésig ért. Még volt idő kinyitni az akol s belső kerítése ajtait és szabadon eresztetni a szegény állatokat, melyek megrémülve szaladtak ki az erdőbe. Egy óra múlva a sustorgó, izzó láva töltötte el az egész akolt; a kerítés és épület összeégve rogyott össze - az akolnak híre-pora sem maradt.

A sziget talajának hajlatánál fogva, a lávafolyam egyenesen keletnek tartott. Szerettek volna átmenni az északi homoklapályra, a hova a vulkán kúpja lezuhant, de a lávafolyam elzárta előlük az utat. A láva-kiömlés folyvást tartott, sőt egyre nagyobb tömegekre emelkedett. Egyetlen remény volt még, hogy a nagy tó feltartóztatja e pusztító elemet s legalább a sziget egy részét megmenti attól, hogy felületén a láva minden tenyészetet elsorvaszson, kiöljön. De erre sem lehetett számítani. Számítani semmire sem lehetett - csak teljesíteni kellett az önfentartás kötelességét az utolsóig.

- Munkára! a hajóhoz! - kiáltá Cyrus, a mint hajnalodott.

De e pillanatban egy más, még fenyegetőbb veszélyt vettek észre. A lávafolyam lejjebb és lejjebb hömpölyögve, a talaj lejtősségéhez képest félre kezdett térni a tó irányától; a földnek bizonyos mélyedése, völgyülete volt ott, mely azzal fenyegetett, hogy a lávát egészen eltéríti a tótól és a sziget többi részeire vezeti. Ezt a völgyületet kellett gáttal eltölteni, hogy a láva kénytelen legyen mégis a tóba ömleni. Titáni föladat volt, kivált oly rövid idő, talán pár óra alatt, a mennyi erre rendelkezésekre állott. De a sziget lakói megértették a kényszerítő szükség szavát s munkához fogtak. Ásó, kapa, csákány volt mindeniknél, s a völgymélyedést árkolni kezdték. Hallatlan erőfeszítéssel, a minőre csak a kétségbeesés teszi képessé az embert, szikladarabokat fejtettek le a hegyoldalból s gördítettek oda.

A munka sikerült, a láva egyenest a tónak vette útját. Mikor első hullámai a vízbe ömlöttek s ott egyszerre irtózatossustorgással kövé szilárdultak, borzasztó gőz keletkezett s a tűz és víz, e két hatalmas elem harcza, egész iszonyúságában kifejlődött - a szigetlakók lihegve, fáradtan, elképedve szemlélték a rettenetes, de felséges látványt, mely előttök állott. Már sziklatömbök emelkedtek a megfagyott lávából a tóban, s mindig új, meg új hullámok estek vizébe. Majd a víz, majd a tűz látszott győzedelmeskedni. De nekik nem volt idejük végig nézni e küzdelmet. Annyi bizonyos volt, hogy e lávakiömléssel s azzal, hogy ez a tó felé vette útját, néhány napot mindenesetre nyertek, a sziget végpusztulása előtt hajójok befejezésére.

A következő öt vagy hat nap a hajóépítés folytonos munkájában telt el. Ők hatan harmincz ember helyett dolgoztak. Alig engedtek órai pihenést magoknak naponként. Szerencsére a láva-kiömlés némileg alább hagyott, s az elemek harczában végre is a víz tartotta meg a győzelmet. A sziget egy része így is el volt öntve, el volt pusztítva. A vadállatok mind a sziget nyugoti részére menekültek; de a munkával elfoglalt szigetlakók már azzal a veszélylyel sem gondoltak, mely őket ez állatoktól érhetné. A Gránitházat is odahagyták, s a parton, a hajó-építő-hely mellett, sátor alatt tanyáztak. A sziget elpusztított része felé sem mentek. Mit is néznének a lángba borult és szénné égett vetéseik, a kisorvadt és halomra dőlt erdők, a semmivé vált és lávától eliszapolt tenyészet szívszagató látományán!

Újra nyolcz nap telt el. A kitörések szüneteltek. De ez nem csalhatta meg őket. A hegy belsejében forrongó elemek csak annál nagyobb veszélylyel fenyegették a Dakkar-üreg falát és sietteték a végveszedelmet. Folytonos és erőfeszítő munka közben telt el az egész február. Még tíz-tizenkét napi munkájok volt hátra a hajóval, mielőtt azt vízre bocsáthatnák. De megérhetik-e azt?

- Meg, megérjük! - bízatták magokat.

- Csak siessünk! - mondá mindig Cyrus.

S dolgoztak, egy pillanatot sem veszítve el.

Márczius első hetében a vulkán ismét fenyegető arcot öltött. Szikrák milliói özönlöttek ki torkán s töltötték el rémes fenséggel az éjjeleket. A veszély ismét egész borzasztóságában állt előttök. A hajó fedélzetének még csak kátrányozása volt hátra, de a sürgető veszélylyel szemben, márczius nyolczadikán elhatározták, hogy azzal már időt nem veszítenek, hanem másnap, kilencedikén reggel tengerre szállanak.

De azon éjjel - egy iszonyú gőzoszlop, a vulkán kráteréből emelkedve, ezer ágyú dörejéhez hasonló robajjal tört a magasba fel. A Dakkar-üreg fala végre engedett a gőz irtózatossustorgásának, s a vulkán gyomrába berohanó víztömeg borzasztó sustorgással vált gőzzé. A kráter torka nem volt elég tágas e tömérdek vízgőz keresztülbocsátására, mely a nagy gőzoszlopot szülte. Oly robbanás, mely talán ezer tengeri mérföldnyire elhallatszott, rázta meg a levegőt. A hegyek és sziklák derékban ketté és ezer darabba törve hullottak az óceánba, s néhány pillanat múlva a Csöndes-tenger árjai borították a helyet, a hol azelőtt a Lincoln-sziget állott.

Egy harmincz láb hosszú és tizenöt láb széles szikladarab emelkedett, alig tíz láb magasságban, az óceán színe fölött: egyetlen rommaradványa az egykor viruló szigetnek! A Gránitlak tömör sziklájának maradványa.

Minden egyéb eltűnt a mélységben, a hullámok alatt. A Franklin-hegy egész magasságában leomlott s a tengerbe merült.

Ez az egy szikladarab adott menhelyet a sziget hat emberi lakójának. Állataik közül csak az egy Top kutya volt velök; a többi mind oda veszett a nagy katasztrófában, madarak és négy-lábúak egyaránt, ki összezúzatott, ki a vízbe fúlt; szegény Jupe is oda veszett.

Hogy a hat ember megmenekülhetett, azt csak azon körülménynek köszönheték, mert a robbanás perczében mind együtt voltak a tengerparti sátorban, s a víz elsodorta őket, mielőtt még a sziget sziklafalai erőszakosan összedültek volna. A mint a vízből ismét fölmerültek, már nem láttak egyebet a szigetből, mint egy kötélvetésnyire magoktól ezt az egy szikladarabot. Szerencsésen kiúsztak s nagy bajjal felmászhattak az egyetlen szilárd és száraz pontra a tenger végtelenségében.

Már napok óta voltak itt. Némi élelemmaradvány, a mit úszás közben megmenthettek, egy kevés esővíz, a mi a szikladarab horpadásaiban megállott: im ez volt minden, a mivel életüket tengethették. Utolsó reményöket, hajójokat szétrombolta a szigetet ért ítélet órája.

Már csak legszorosabban kimérve, két napra való eledelök volt - ha az is elfogy: az éhhalál-nak esnek martalékul! Ily helyzetben nem használ tudomány, nem használ leleményesség. Itt csak az Isten mentheti meg őket.

Smith Cyrus nyugodt volt. Az idegesebb Spilett Gedeon, tompa dühtől elfogva, némán s ökölbe szorított kezekkel járt föl s alá nyílt, de szűk börtönük talaján. Harbert, a ki Cyrustól nem távozott, esdeklőleg tekintett reá, mintha segílyt, mentséget remélhetne tőle, a kit a veszedelemben mindig oly erősnek tapasztalt; Pencroff elfordult tőle s kezeit arczába rejtette, hogy ne kelljen látnia szive kedvenczének kétségbeesett helyzetét. Nab és Ayrton néma megadással várták a halált.

- Ah! nyomorúság! - mondogatá Pencroff. - Csak egy csigahéjnyi hajónk volna, hogy legalább a Tábor-szigetig elmehetnénk vele!

- Némó kapitány bizony bölcsen cselekedett, hogy meghalt, - mondá egyízben Nab.

A következő öt nap alatt a legkisebb adagokra szorítkozva éltek, csakhogy épen életerejüket némileg fentarthassák. De mi remény biztathatta? Hogy valamely hajó erre felé jő s fölveszi őket? - Tapasztalásból tudták, hogy az óceán e tájára egyáltalában nem jönnek a hajók. Négy év alatt egy hajót láttak s az is kalózhajó volt. A szabadulás e módjában reménykedni valódi örülségnek látszott, a fűszálhoz is kapkodó kétségbeesés táplálhatta csak e reményt.

Erejük napról-napra fogyott. Már csaknem élettelenül feküdtek e szikladarabon, alig tudva már mi történik körülöttök. Csak Ayrtonnak volt még annyi ereje, hogy fölemelhette fejét s körül hordozhatta kétségbeesett tekintetét a sivatag láthatáron!...

S ime! Márczius 24-én reggel Ayrton kinyújtott karjával a láthatár egy pontja felé mutatott - aztán feltámpázkodék, féltérdre előbb, aztán talpra - s a távolba mutatott kezével, szólni nem bírva már...

A láthatáron, messze, egy hajó mutatkozik. De e hajó nem bizonytalan úton, találomra tévedezett, egyenesen feléjük tartott...

- *A Duncan!* - mormogá végre Ayrton s ájultan rogyott ő is társaihoz...

Mikor Smith Cyrus és társai visszanyerték eszméletüket, egy hajószobában találták magokat, körülvéve a leggyöngédebben ápoló gondokkal. Nem értették, hol vannak. Ayrton egy szava megmagyarázta a csodát.

- *A Duncan!* - mondá.

Valóban az volt, a Glenarvan lord yachtja, most a Grant kapitány fia Róbert által vezényelve, mely Ayrton keresésére jött a Tábor-szigetre.

De honnan tudhatta az meg, hogy őket itt kell keresnie?

Róbert kapitány megmagyarázta. A Tábor-szigeten egy jegyzéket talált, melyben a Lincoln fekvése a legpontosabban meg volt határozva, s megmondva egyszersmind, hogy e szigeten hat menekült vár a szabadításra. Róbert kapitány azt hitte, hogy e tudósítás magoktól a menekültektől származik; de ők tudták, hogy az nem származhatott mástól, mint Némo kapitánytól, kinek újabb meg újabb jótéteményei még holta után jönnek napfényre!

- Barátim! - mondá Smith Cyrus mélyen megindulva, imádkozzunk, hogy az Isten Némo kapitányt, a mi megmentőnket fogadja irgalmába. Imádkozzunk megmentőnk üdvösségeért.

A bajtársak kalap-levéve mormogtak egy-egy imát, melyből Némo kapitány neve hallatszott ki.

E pillanatban Ayrton a mérnök elé lépve, így szólt:

- Hová tegyem e kis ládát?

Ez volt az a kincsszekrény, melyet Ayrton élte veszélyeztetésével mentett meg, s melyet most híven visszaadott a mérnöknek.

- Ayrton! Ayrton! - szólt Smith Cyrus mélyen megindulva.

Azután Grant Róberthez fordult.

- Uram! - szólt - önök egy vétkest hagytak el, s most oly férfiút találnak, kit a megbűnhődés visszaadott a becsületnek, s kinek büszke vagyok, hogy kezemet nyújthatom.

Grant kapitánynak elmondták Némo kapitány történetét, s bejegyezték a szigetet a Csöndes-óceán térképére.

Tizenöt napi tengeri utazás után a *Duncan* Amerika partjain tette ki őket. Ismét lábok alatt volt a haza szilárd és biztos földje, a hosszú száműzetés s a megsemmisítéssel fenyegető veszedelem után. Ők igazán a vulkán torkából menekültek meg.

Hazájokat újra erősen és boldogan találták föl a leviharzott belháború után. A Némo kapitány által nekik hagyományozott kincsszekrény tartalmán Jowa államban nagy uradalmat vásároltak, melyet munkás néppel telepítettek meg, s az ott általok alapított várost Új-Lincolnnak nevezték el.

A mérnök és társai ügyesen és gyakorlatiasan rendezték be az egész telepet. A Lincoln-sziget lakói mind ott voltak s kölcsönös fogadást tettek, hogy együtt is maradnak. Nab ura mellett maradt, ő érte Ayrton is tűzbe tette volna kezét; Pencroff az újonnan berendezett gazdaságnál is ép oly derekasan használható, mint a tengerészetnél; a fiatal Harbert Smith Cyrus gondjai alatt végzé tanulmányait, Spilett Gedeon pedig az *Új-Lincolni Híradó*-t szerkeszti, melynek tárczájában elbeszéli elményeiket a bámuló világnak.

Itt aztán mindnyájan elérték a boldogság révpartját, melyért úgy megküzdöttek. De soha sem feledték el azt a szigetet, melyre nyomorultan, ruhátlanul érkeztek, mely négy éven át táplálta őket, s melyből csak egy gránitdarab maradt fenn, mint a tenger hullámai között nyugovó Némo kapitány sírköve.